

बहोसयध बहा-जातक

मिक्षु अनिरुद्ध

महोसध-महाजातक

(सचित्र)

Mahosadha Mahajataka

प्रकाशक—

बु० सं०-२५११

ई० सं०-१६६७

प्रथम संस्करण-१०००

सर्वाधिकार सुरक्षित

सफू दइगु थाय् :-

श्री मानदास-सुगतदास (पुस्तक विक्रेता)

६०३, अस्न टोल, काठमाडौं-११

नेपाल

Dhamma.Digital

Printed for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198, Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org.

Website: <http://www.budaedu.org>

This book is strictly for free distribution, it is not for sale.

महोसध महा जातक :—

असं घालासिकोया दिवंगत श्री साहु केशमुन्दर (तुलाघर) श्रीमती बेला-
लक्ष्मीया सुपुत्र श्री दसरत्न (= बारां साहु) भिक्षु उवी धुंका-पूज्य श्री धर्मालोक
महा स्थविर, वैष-७७

जन्म—श्री नेपाल सं० १०१०, थिला गा-१०

मृत्यु—,, ,, ,, १०८७, कोला ध्वः-३

पञ्चस्वगड दया च्वंसां, तृष्णां रहितगु यात ।
स उपादि शेष धाये, निवारणं हे थ्व जीवन ॥
पञ्चस्वगड मदय् धुंका, तृष्णां रहितगुयात ।
अनुपादिशेष धाये, परिनिर्वाण हे खत ॥

श्री सिद्धिरत्न, उपासक ।

२०२४।६।२०।६

धर्मोपहार

श्री मान् / श्री मती.....

.....
.....

समर्पण

जिगु केवल मंस-चन्नु जक मखु ज्ञान-चन्नु समेतं चाय्का
विज्याम्ह परम पूज्य श्री भिन्नु धर्मालोक महास्थविरया
चरणा कमलस सादर समर्पित ।

अनिरुद्ध

धन्यवाद ज्ञापन

श्री नेपाल भाषा साहित्ये न्यायगु विषय जूसा नं मगा हे जक घाय् माला वै सिबेत गात, पर्याप्त जुल घाय्गु भवस्था दुगु मखुनि । थुक्रिया कारण छगू भीसं थःगु मातृ-भाषाया महत्व मस्थुगु, स्नेह मगाःगु, आदर मतःगु व लापरवाहि जुया च्वंगु खः, मेगु खः राणा सरकारया पाले क्रूर-शासनं कोत्यला निर्दयता पूर्वक दमन याना तःगु नीति । आः अज्यागु भयं मुक्त जूसांतवि भीसं थःगु मां भाय्यात थमं तुं हे निक्कि खना तुच्छ-अपहास याइगु, आदर सम्मान मयाइगु इत्यादि कुत्सित स्वभाव श्रीके तना मर्वनि । थ्व थथे जुया च्वंगु व्याक श्रीगु नेपाल भाषा नेपाल राष्ट्रया राज-भाषा मखया हे मखा ज्वी !

थ्व “महोसध-महाजातक” अनुवाद जुया च्वंगु तदैं: मर्छि हे दयेघुंकल, प्रकाशकया अभावं याना अर्थे तुं पड़े जुया च्वन । पूज्य धर्मालोक भन्तेया प्रयासं दिवंगत श्री रत्नमान सिंह साहुया पुण्य-स्मृतिस वयेकः या जहान श्रीमती मैया-शोभा साहुनी नं थुगु ग्रन्थ प्रकाशित याना बिया दीगु वचन बिया दिल । थुगु प्रशंसनीयगु इहलोक; परलोक निथास नं अत्यन्त हितोपकार ज्वीगु महानगु कार्यं छगू पार तरे याना बिया दीगु बाबते केवल जिगु जक मखु भी सकल मां भाय् प्रेमिपि साहित्यिक व्यक्तिपनिगु अनेक-अनेक धन्यवाद दु ।

आपालं याना श्री साहुपि पूजा आजा श्चे न्याय्केगु, पञ्चदां, सम्यक्, नःदां इत्यादि याय्गुली जूसा छें बू पाना जूसां न्याको हे धन व्यय याय् माःसां लिफः मसो । थज्यागु परन्तु टिके ज्वीगु धर्म, साहित्य, भाषा प्रचारयागु ज्या ज्वीव धन व्यय याय् अत्यन्त थाकुचा । थ्व श्रीगु तःधंगु भूल तथा अज्ञानता व ऊनता खः ।

“सब्बदानं धम्मदानं जिनाति” अर्थात्—“सकल दानयात धर्मदानं त्याकी” धैगु तथागत अमृत वाक्ययात भीसं स्मरण याना थःगु हि चःतिया कमाई असारगु धनयात थज्या थज्यागु हे धर्म व मां भाय् अचार जुया थःगु कीर्ति समेतं अनन्त समय तक च्वनीगु सार-सारगु ज्याय् लाका दी धैगु पूर्ण आशा व बिश्वास दु ।

मेमेगु नं निगू प्यंगू अनुवाद “विपस्सना दीपनी” “लोक-नीति” नेपाली अनुवाद “आमगन्व सूत्र” “रस-वाहिनी” “प्रातिमोक्ष” इत्यादि ग्रन्थतय्गु नं थथे हे प्रकाशकर्पि प्याहाँ वया ब्यूसा आभारी जुये ।

अन्तस थुगु पुस्तक प्रकाशनया निमित्त अत्यन्त तःधंगु चेतना व श्रद्धा पूर्वकं निसः साईं बां प्रदान याना दीम्ह श्री साहु हर्षरत्न तुलाधरयात नं हादिक धन्यवाद मब्युस्ये गबले च्वने फैं !

वाराणसेय संस्कृत विश्वविद्यालय, वाराणसी-२

भिन्नु अनिरुद्ध

२०१६।६७

भूमिका

बौद्ध वाङ्मये जातक बाखंया मू मन्त्रया जीवने थः जातःया मू सिबे अण्वः । पाली थ्व जातक बाखंयु न्यासः व पीन्हेपु दु । नेपाले नं नेपालीकरण जुह घुंकुगु अले नेपाःया बौद्धपित थःथः ईया परिस्थिति तथा समस्यां पिदंकूगु जातकीय शैली व अभिव्यक्ति दुने-पिने लाःगु नापं याना सच्छि व च्यागू जन्मया बाखं स्त्रीनिगू जन्मया बाखं घयागु दु । गुगु वास्तवे पालीं संस्कृत भाषाय् यात्रा याना चःगु वा थ्वया थासाय् थाना तःगु जातक बाखं खः । थथे हे मेमेगु बौद्ध देशे विशेषतः महायानी जातकया संस्था द्वः बद्धः नं थ्यं । उर्कि जातकयात स्थान व यानया परिधि चोगु सिबे जिगु विचारे तथागतया व तहाकःगु पारमिता गुणादर्शया चक्कंगु इले व क्षेत्रे जातक बाखं ब्वयेगू बांला जू । वास्तवे ख नं बोधिसत्त्वयागु भादर्श चरित्र पारमिताया इतिवृत्त हे जातक खः । उर्कि ख्याति-प्राप्त चिनिया यात्री इत्सिङ्गया “साधारण जनतां निसं कया विद्वान्पित थ्यं कं मोक्ष तत्वयागु परिचय बांलाक अःगुक थुइका बीगु हे जातक कथा निर्मितिया उद्देश्य खः” घयागु शब्दे ब्वंसा नेमाल भाषायात थ्व ‘महोषध’ थें पालीया निर्ति ‘महासत्व’ थें जागु जातक, जातक हे खः । खः, पारमिता गुणादर्श छेले लाःगु बाखं घाइ लुंया आखलं च्वया तःसां व ‘जातक’ हे मज्जूसे जातकीय नामधारी तात्कालीन ! बाखं साहित्यया नमुना जक जुह ।

पालीया न्यासः व पीन्हेपु जातक बाखने थ्व ‘महोषध जातक’ (= महा उम्मग जातक) न्यासः व पीखुपुगु जातक खः । थ्वया पारमिता सम्बन्ध प्रज्ञा पारमिता लिसे खः । उर्कि हे भिगू पारमितायात न्हेगू पारमिताय् समवेष्टित ‘चरिया पिटके’ थ्वथा उल्लेख मज्जूगु जुह । तर अयनं भिगू पारमितायात खुगू पारमिताय् हया नं प्रज्ञा पारमिता कया च्वंगु नेपाले ला थ्वया उल्लेख जुह हे माःगु खः । थथे मज्जूगुया मूल कारण जि स्वये नेपाःया जातकया आर्यसूर व क्षेमेन्द्रया विचार-पक्षया प्रभाव तथा प्रवदान शैली अनुकरणात्मक प्रवृत्ति खः । अन्वया भिगु ‘महाजातक’ संज्ञाया बाखने दकसिबे थ्वया ‘वेस्सन्तर’ (विषवन्तर) जातक नेपाले दुतिना नं लोकप्रिय जुया नं थुकी हे स्वाःगु अन्न च्वसं च्वंगु ‘महोषध’ थें जाःगु जातक उपलब्ध मज्जूई माःगु मेगु गुगुं कारण मदु । थुकर्थं अतीत यःगु थ जु, थौं थ्व महोषध जातक पूज्य अनिरुद्ध भन्तेया कुतलं नेपाल भाषाय् थया अवन । भिगू बोधिसत्त्वकाश्क भादर्श गुणे नं संक्षिप्तीकरणगु खुगू पारमिताय-

नं प्रज्ञा द्रुतिकीगु नेपाःया संस्कारयात अरु बाखं प्याखं येवाःगु नेपाली सम्यता व संस्कृतियात थ्व उपलब्धि स्वागत योग्य जुइ—थथे जिगु दुनुगःया भलसा दु !

थ्व महोषध जातक प्रज्ञा पारमिताया जातक खः । जातकीय उद्बोधनया शब्दे ब्वंसा थ्व बाखं गम्भीर-प्रज्ञा, प्रमुदित-प्रज्ञा, तत्क्षण-प्रज्ञा, तीक्ष्ण-प्रज्ञा, दुष्कर-प्रज्ञा, निर्वेद-प्रज्ञा, परोपवाद मर्दन-प्रज्ञा, महाप्रज्ञाया बाखं खः । हानं थ्व बाखनं हे बौद्ध-प्रज्ञाया अर्थ आर्थिक, सांस्कृतिक व राजनैतिक प्रज्ञा-सून्यता कथमपि मखु धयागु तथ्ये प्रामाणित याः । अले बौद्ध प्रज्ञापक्ष गुलि बहुजन हितवादी व बहुजन सुखवादी जुइ; गुलि न्याय, कष्टणा, सेवा, पवित्रता व अनुशासन संयुक्त जुइ, हानं गुलि ग्य तृष्णाभिभूत मज्झिमु जुइ थुपि व्यापक खँया न्याइपुगु बाखं हे महोषध जातक खः । अले लिसे लिसे अर्बौद्ध प्रज्ञा गुलि इर्ष्या, द्वेष, स्वस्वार्थ, कुनियत व तृष्णा प्रसित जुइ, बहुरूपीगु जुइ, सिंन्हाय् छुइ फुगु जुइ धयागु खँ नं थ्व बाखनं बालाक नुगले थना बी ।

महोषध जातक आपालं आपालं हे दुबाखं दुगु छपु जातक बाखं खः । थ्व अर्थे जातके दुने हे जातकीय अभिप्राय-सिद्ध आपालं जातक दुव्यूगु बाखं जुया थ्वयात महाजातक धाःगु धात्ये सार्थक जू । थुकी च्वंगु दुबाखं छपु छपु छखे छखे याना माः हंसा थ्व स्वयं छगु जातकमाला जुइ वा बौद्ध लोक-कथा जुइ । भासै, भाः थन बाखंया अतिसंक्षिप्तं सारांश न्यायर्थ बाखं छको ब्वनावं वने ।

विदेह राष्ट्रया मिथिलाधिपति विदेह जुजुयाथाय् महोषधयागु प्रज्ञा व सेवाया कीर्ति-कथा थ्यन । प्यद्वं मिद्वं द्युं खने दः वःगु फुतिफुतिकेराया जःथे जाःगु ज्वालां प्यद्वं मिद्वं सह फुक जः ख्युंका बुलुका बिया ब्रह्मलोक थ्यंगु तर व मपूगु ज्वालां स्वप्नया बर्णने थःपिनि सिबे श्रेष्ठोत्तम प्रज्ञावानया अवतरण स्वीकार याना नं लिपा थःपिनि स्वार्थे धाःलाइ धका जुजु विदेहया प्यम्ह पण्डित मंत्रीपि म्याकल । बालक महोषधं थः द्वःछि पीसार्पि लिसे जाना याउंक भित्तेत छतका छतका (?) ल्हापं दामं पुखु-क्यब दुगु क्रिडाशाला, अनाथालय, प्रसुतिगृह, धर्मशाला, अतिथि भवन व वस्तु संरक्षण-गृह दयेकल । विद्वताया धक्कु तोता दक्षिणा कया च्वंगु पण्डित परम्पराय् थ्व परम्पराया प्रदर्शन बौद्ध दृष्टिकोणया पण्डित परम्पराया छुवां खः ।

महोषधया थ्व लोक-सेवाया कीर्ति-कथां पण्डित माला जूम्ह जुजुयात आकर्षित यात । तर महामंत्री सेनकं थ्वयात विकषित यायेत स्वत । थनं हे छगु प्रज्ञाया नेगु प्रज्ञा लिसे इर्ष्या-पक्षया संघर्षे ब्वति काः वने माली । तर सौभाग्य खः विदेह जुजु संक मच्चं, वं थः सेनक मंत्री अन हे तया जूगु खँत मुना थ्यन । गुप्त-परीक्षक सेनकया न्होने हे इमायाके च्वंगु लापाय् वया किचः क्वे च्वना हाला

कुरका काल, द्रहं छज्वः जिगु-जिगु घकात्वाना वःपित बालाचिमाया हःया रस त्वंका छघरे याना वास्तवे द्रहं सुयाम्ह खः न्याय याना बिल, छगू हे जन्तरे छम्ह गरीबम्ह वृद्धाम्ह मिसाया व छम्ह ल्यास्येया दाबी जन्तरे बुलागु चिकंया विवरणं च्वत्यंक खूं लाये घुंका लखे थुना गन्ध पिकया न्याय नस्वाका क्यन, का ग्वारा छग्वाराय् निम्हसिया जिगु-जिगु घयागु ल्वापुइ का ग्वारा दुनेया पु द्वारा सर्वमान्य कथं सत्य न्होने तथा बिल, छम्ह हे मचायात निम्हसिनं मां जुया मचा नाःगुली निम्हसिनं निखे मचा साले बिया मातृत्वया मायाय् न्याय पिदन, गीतकाल (हाकुबागः) या कलाः दीषतग्लयात दीषपिट्टि ब्वयेकेत कुतः याःगुली वःगु ल्वापुइ नां, गां व खें छखे छखे तथा न्यना वास्तविकता पिकया नैतिक प्रेमया न्याय यात । थुपि फुक्क तत्क्षण-प्रज्ञा, तीक्ष्ण-प्रज्ञाया दसु खः । हानं यद्यपि थौंया ल्वापु ख्यापु थुलि सरल घटना वक्रताया जुइ मखु, तथापि थ्व जातके न्ह्यार्थि जाःगु समस्या नं समाधान समर्थ घका क्यनेत हे इन्द्रया उदाहरण प्रस्तुत यात । इन्द्रया थ्व जिगु रथ घयागु घापुती रथ लिसें ब्वाके यंका नं षःति छफुति मवःगु, मग्याःगु, मिखा फुति मयाःगु देवता लक्षण न्ह्यथना असत्य सी दयेकल । तर थ्व फुक्क खें जुइ घुंका नं महामंत्रीं महोषघयात लायकुली दुतिके मब्यू । पुरोहिताइ प्रज्ञाया ईर्ष्यां जाःगु जाल भेलया थ्व दसु खः ।

तर थुखे विदेह जुजु संक मच्चं । स्वयं थम्हं परीक्षा यात । महोषघं निखें उति छाना तःगु कथिचिया च्वः प्वः कां कथी चिना लखे दिका सीदयेका क्यन । निगः मन्ना छ्यो-क्वे रेखा तप्यंगु बेकोगुलि मिसा-मिजं-यागु सीदयेकल । स्थूलाकार व सूक्ष्माकार न्हिपं, छ्यो व मिखा अले छस्वागु ध्वः व सी मद्गु ध्वः दुगु गःपतं सर्पं मिजं मिसागु सीदयेकल । म्ह छम्हं तुयूम्ह, न्यक् तुती ब्रम्ह, महाद्योचा छैयले लाःम्ह, इले हालीम्ह द्रहंका धाःगुली ग्वंग छ्वया बिल । थुपि फुक्क न्हापाया बुद्धिमानीवगंया बुद्धिकासात खः । गथे कि काती दुबुली दैत्य स्यायेगु शर्ते नरसिंहं पालन याना हिरण्यकश्यपु स्यात । हानं मणिया च्याकुं लूगु प्वाले इमूचासयेत कस्ति सवाः फययेका का छ्वले बिल । द्रहंया मचा बुइका ब्यु घायेके हःम्ह जुजुयात जिमि अरुया मचा बुइके मफया सास्ति नया च्वन, उपाय ब्यु घायेके छ्वया लिसः गाकल । जाकि, लः, जासि, भुत, मि, सिं म्वाःक मिसा मिजं मखुम्हं लें मखुगुलि वया तये ह्ये माः घाःगु पाउँजाया ज्याय् च्वकि, शीत, जा मथूनिगु न्हू कसिचा, सिंम्वे ल्वाकागु भुत, सिंस्वाका वःगु मि गंगु सिमाहः दुया मैबाबुयात गल्लीं गल्लीं छ्वया पाउँजा बीके छ्वत । फिया खिपः निलेगु ज्या वःबले नमुना कायेके छ्वत । पुखू व उद्यान कायेके हःबले पासाम्ह पुखू व उद्यान छ्वयार्हि घायेके छ्वत । थुपि ब्याक्क उदाहरण

नहापाया बुद्धिकासा खः । शुपि बाखंत वनेबले न्याइपुसे यइपुसे च्वं । विषव बाखं साहित्ये मालेव भोसं खनी, शुपि बाखंत नाना कथं हिला हिला नं वये धुंकल । हानं शुपि नहापाया प्रज्ञाया स्तरे छुं-छुं दुष्कर-प्रज्ञानं खः ।

शुकर्यं फुक्क थःगु परीक्षाय् लुधनेवं विदेह जुजुं महोषध कायेत वन । जुजुया न्ह्योने स्वप्न-दर्शन व्याख्या याये लानानं हानं थःपिनि अहंगवँ ग्वाय्निना भोशि ववया जुइपिसं महोषधयात न्हापनेत स्वत । सेतक पण्डितं जुजुया मंगल सलया तुति तोथुला अमंगलया रव्याच्चः बिया विदेह जुजु लितव्वना हल । गुगु मंगल अमंगलया ख्याच्चः थीं नं पुरोहितशाहीतय् तःधंगु स्वार्थं सिद्धिया ज्याभः खः । अन्न जुजुं नाप लाः वनेगु सत्ता महोषध पण्डितयात 'अस्सतर सल' वया बोयात 'सेट्टतर सल' यात । क्षमाशील महोषध नं चीधंगु संज्ञाया अवहेलनाय् उपेक्षा याना मानव खँ क्वःछिना थःअब्रु लिसे लाय्कुली वन । थन नं प्रज्ञा पक्षीय व आचार पक्षीय संघर्ष महोषधया म्ह टीका टिप्पणी मजू । शुखे आशान प्रहरणं श्रेष्ठत्व क्यनीगु बौद्ध वाङ्मये म्ह अभिव्यक्ति मदु । महोषधं नं थ्व हे जक क्यंगु । अले हानं थः अब्रुयाके बिदा कया महोषध लाय्कुलि पिने च्वना लाय्कुली हाजिरी वन ।

लाय्कुली थ्यंसं निसें बाखंया छगू प्रज्ञा पक्षं मेगु प्रज्ञा पक्ष लिसे तप्यंक संघर्ष याइ । बाखने न्याइपुक गति नं थनं पिहाँ वइ । पुखुली लाःगु रत्नया किचः पुखुली मालीपित देमाय् रत्नमाः क्यना न्ह्यलं चायेका बिल । सिमाय् स्वे रत्नमाः लुइका क्यन । शुकि महोषधयात थः द्रःछि पासापित सहित लाय्कुली दुहाँ पिहाँ जुइगु स्वतन्त्रता दत ।

थनं हानं महोषधया प्रज्ञा-विवेचन न्ह्योने बाखं व्वाइ । म्हालकाय्चित जुजुं ध्येवा निगःया न्हिन्हिला नयेगु बिल, तर मूर्खंम्ह म्हालकाय्चा छन्ह्या लाया दां गःपते क्वखाये दुबले जुजु हे ल्वमंम्ह जुल । जुजुं वया मूर्खंताय् तं पिकाल, तर पण्डितं मूर्खंताय्या तं चीका वयात न्हापार्थे हे ध्येवा निगःया ला न्हिन्हि बीकावं तल । बौद्ध प्रज्ञा प्रज्ञाहीनपित गुगु प्रेमं स्वइ-थ्व खँया उदाहरण थ्व प्रसंग जू वः ।

पिगुत्तर माणवकयात जातकं अभागी धाःगु बाखंचा म्ह रोचक मजू । कलाः खना ग्याःम्ह मिजं नं घात्ये हे खः । पिगुत्तरं उदुम्बरमाय् थः कलाः वाना वन । अले व मिसा उदुम्बरा महारानी जू वने खन । बाखने घात्ये धाःसा थ्व महारानीया प्रवेश महोषधया प्रज्ञा पक्षीय मेम्ह छम्ह सह-पात्रया प्रवेश खः । बाखने थ्व पात्र महोषध पक्षीय जूवंगु कारण नं म्ह बांला मजू । बिचरा थः कर्म हवंम्ह भात खना न्हिलं वयात महान संकष्ट वल । मिसाया बांला व वयागु योवने

मिखा ववया मिसा नुगः स्वये मसःगु मषःगु संस्कार घाराया पण्डित घाःपिसं
शंकाया मिखां स्वइगु व थःगु न्याय-निर्णय बीगु ला अर्थे हे सी दु । अलक्षण
सुलक्षण सर्ग पाताःथे पाः धका महोषधं हे जक धाल । उदुम्बरा महारानी मृत्यु
दण्डं मुक्त जुल—हानं वं महोषधयात थःम्ह किजा रूपे थः नाल ।

धत्रयां क्वे छगु बाखं पूरक-प्रश्न कथं वइ । भुतुली ला खुया कसाः नःम्ह
खिचा, किसिगले घाय् खुया शास्ति नःम्ह दुगुया सल्हा जुल । अले विस्वासं म्वाये
चुइका खिचां किसिगलं घाय् हयेगु, दुगुं भुतुलि ला हयेगु यात । निम्हं याउंक
पःखाःक्वे च्वं च्वन । थुकी हे जुजुयात प्रश्न दत । लिसः मालेगुली प्यम्ह पण्डित-
पिनि भुगु चःति हाल । महोषधं थः तता उदुम्बरा रानीयाके उगु दिया गतिविधि
न्यना तथ्य लुइकल । हानं प्यम्हं हारेचाःपि पण्डितपिन्त महोषधं छकू छकू सत्ये
किका लिसः स्यना बिल । दुगुया ला यः, तर खिचायात ला हे बी मखु—निम्हं
त्वाय् जुइमाः धयागु; दुगुया छ्यंगू लासा आदी ज्या काः, खिचायात लासा हे तई
बी मखु, अय् नं ईपि त्वाय् चिना च्वन जुइ धयागु; दुगुचां घाय् नइ वया न्यकू नं
दु, खिचां ला न्या नइ न्यकू नं मदु अय्सां इमि दथुइ मित्रता दु जुइ धयागु;
दुगुचां घाय् नइ, खिचां भोचा खराचा स्याना नं नइ, थुकथं इमि आचार पासां
मित्रता दु जुइ धयागु महोषधं स्यना ब्यूगु प्यंगू लिसः प्यम्हसिनं जुजुयात बिल ।
जुजुयाके थम्हं धूगु थःगु लिसः दया ध्व भाव सम्बन्धं याना पण्डितपिके अनुमान
ज्ञान दुगुथे सिद्ध जू वन । महोषधं अले यथार्थं घटना फुक्कं कन । जुजुं उकि
सकसितं सिरपाः बिल । गुकी उदुम्बरा रानीं दुनेया खे स्यूगुलि प्यम्ह पण्डितपित
सिरपाः ब्यूगुली विरोध नं यात । प्यम्ह पण्डितया प्रथम पराजय ध्व बाखने थन
हे प्रतिबिम्बित जू । तर अये नं अबौद्ध प्रज्ञावादीत सिन्हाय् छुइत मछि ताइपि
मखु । उकि ध्व पराजयं भतिचा हे गम्भीर-प्रज्ञम्ह महोषध नापया संघर्षे
परिवर्तन मवः ।

थनं क्वे 'प्रज्ञा-महत्ता' विषये लाय्कुली बहस हे जुल । नाना तर्क व उपमां
भाव उत्तेजित याना थः थः वादया धार जयेकल । धन व बुद्धि चिगुली गुगु श्रेष्ठ
विषयया ध्व विवादे यक्वं अजागु उदाहरण उपमा न्होने बल—गुगु धनवाद व
प्रज्ञावादया पृष्ठ पोषक खः । तर आखिरे पण्डितत वा फूगु भखारि स्वया च्वनेथे
स्वल्हे चाया निरुत्तर जुल, महोषधं लुंढ्येया पर्वते च्वना लुंपासः ह्वेलेथे ह्वेलाबं
च्वन । जुजुया सिरपाः महोषधं फल । घात्ये घाःसा बाख्थया विजय तत्र परि-
समाप्तिया पूर्वाभास थनं हे दत ।

थये प्रज्ञा-विवादे विजयीम्ह महोषधया जीवने न्हूगु अघ्याय अले शुरू
जुइ । वयात विवाह याना बीगु रानीया सल्लाहे जुजुं रानीयात तुं चीकल । तर

प्रज्ञावान महोषधं विवाहित जुह्वम्ह मिसा कुल, रूप, लक्षण समान व श्रेष्ठ उत्तम
जुसां विचार व चरित्रं समानम्ह मजुइवं मज्यू धका थम्हं हे थःत जहान माः
वन । थ्व जातकीय अभिव्यक्ति विवाह घयागुली विचार व चरित्रे समरूप माःगु
खें तप्यंक घाः ।

थःत जहान माः वंम्ह महोषधं ले छम्ह मय्जु नाप लात । वयात ल्हाः
म्हूचिना क्यन । लिसले ल्हाः चकंका अभन्धित तिनि घका धाल । थये हे न्यंगु
परिचयया लिसले ल्हापा नं मदुगु लिपा नं मदुगु 'अमरा' घयागु नां, गन बना
लिहाँ हानं वये म्वाः थाय् घया 'रमशान' पाखेया थासे वनागु, छगः या निगः
दयेकेगु ज्याय् 'बूँज्या' घका पेशा क्यना गुगु इंगित भाव उपमाया भाषाय लिसः
बिल व न्हाइपुसे च्वं ।

बोधिसत्त्व महोषध अमरादेवीया छें वन । अन मुज्या याना दां मुन । थुखे
सिकेले छयले तथा अमरादेवी छें थ्यंक बल । महोषधं छमना जाकि ब्यूगुली
बागः जाकिया यागु, च्वकि क्यलाया मरि, जाकिवः मस्यंगुया जा ताःलाका
ब्यूगुली लय्ताल । अरु तमं क्यना नं मतितनां लिसः ब्यूगुलि प्रभावित जुल ।
अले महोषधं विवाहया प्रस्ताव तल । हानं याउंक जीवन हनेत राजधानी बल ।

थुखे प्यम्ह पण्डित पुचःयात न्हाः मवल । अले षडयन्त्र यात । सेनक जुजुया
राजमुकुट खुया हया महीघले तथा महोषधया छें मीके छ्वत । अमरादेवी वयात
हे अरुः मिखा पीका रहस्य थुइका नां गां च्वया काल । पुक्कुसं जुजुया लुंया
स्वांपवः स्वांदालाय् तथा मीके छ्वत । कामिन्दं राजकम्बल तरकारि दालाय्
तथा मीके छ्वत । देवीन्दं खराउ मासिवाया दुने सुचुका तयेके छ्वत । तर थुखे
अमरादेवीं नं थः माःगु ज्या याना काल । थुखे लाय्कुली थुपि वस्तु तन, हानं
महोषधया छें लुल । थुकि जुजु तम्बल । महोषध थः हे छुं ई मूर्खं तमे न्होने
मदंसे लिचिल । हानं थः जाले थः मक्यं भा.प्यूपि प्यम्हं पण्डितपि फुलंग जुल
अरु अमरादेवी नापं तातुन । बांलाम्ह उडुम्बरां बांमलाःम्ह अभागी मिजं
कयंबले स्त्री सोन्दर्ये सशक्तित दृष्टिया ब्रह्म-अमाणी दुपि मनुतये थ्व चाल चलन
घात्थे तःधंगु अस्वस्थ दृष्टिकोणया आचारशास्त्रयात व्यंग खः । थुमि गति छु
जुइमाः घयागु विचारपक्षया क्रियान्वयन हे अमरावतीं वास्तवे प्यह्य पण्डितपित
नं यात । बभ्नां त्पने प्याचापिसं ल्हाखा चिलं स्वयेथे थःत ताके याःपि प्यह्यसितं
मोहपाशं चिना अमरादेवीं खिगाले कवफात । अरु सैन्वाय्-दाडी खाना कपाचं
भुना सुलुली थूतुला तुयूपि माकःत याना जुजुया थाय् कवस्यालि बिया छ्वत ।
हानं अमरादेवीं बना ख्याले न्होने हे घात्थेपि खूंत प्रमाण सहित न्होने तथा
बिल । मूर्खत कतः कुरके वाघां थःपि कुतुं वन । तर निर्लज्ज सर्वविज्ञवादीतये

व्यक्तित्व विचित्र जुह । सर्वकालीन जीवित धाःह्य ईश्वरथेँ इमि प्रतिष्ठा न नाना
व्याकरणं म्वाना म्वाना दना वइ ।

महोषध जातकया छगुयां लिपा मेगु वइगु बाखनं बाखं भ्राक्क काःगुली थन
ला अर्द्धविश्रामथेँ हे ब्यू । देवी प्रश्न प्रसंग मवःगुसा निरपराधी महोषध मालेगु
लंपु हे तोफी धंकुगु । थन थाय् न्ह्याइपुसे च्वंगु खेँ छु धाःसा प्यंगु देवी प्रश्नया
लिसः बीत प्यह्य पण्डितपिसं हे महोषध माः वन ।

महोषध अबले कुह्याःया ज्याय् च्वं च्वन । कुह्याःया थें जाःगु थाकुगु ज्याय्
च्वना नये फुहा मनुयाके राज्य प्रलोभन दइ मखु घयागु खेँ जुजुया नुगले तथा
बीगु पण्डित प्रयासे सफल जुये धुंका महोषधं प्यंगु देवी प्रश्नया लिसः बिल ।
धुकि वयात जुजुं सेवापतिया पद बिल । धुकि कवेनुगः कवे बुद्धिपिनि नुगः
हील । हानं महोषधया मभिं तुन । “गुप्तगु खेँ इच्छापूर्णां मज्जुतले सुयातं कने
मज्जु” घयागु महोषधया गम्भीर प्रज्ञाया सन्देश जुजुया राज्य लाकीगु गुप्त
इच्छाय् स्वाका महोषध खना जुजुयात थारा न्हुकल । महोषधं ध्व चायेकल ।
अले इमिगु खेँ तेबुले दुने सुला सीकः वनः । महोषध कन्हे स्याये दुगु लय्ताः वया
इमिसं मिखां मखन । अले थः थः धारणा विशेषया आघार गुप्त खेँ प्वल ।
वेध्या नाप दुराचार, तिसा वसःया अपहरण अले हत्या पासां सिया नं गुप्त जूगु
खेँ पासाया विश्वासी सेनक, किजायात थः खम्पाया कुष्ट रोगे वासः तयेका
च्वंहा किजा विश्वासी पक्कुस, लय् छको खिचार्थेँ जुइगु कार्य तोपुका च्वंहा
काय्या विश्वासी कामिन्द, अपहृत राजमणि मांयात बिया नं गुप्त जूगुलि मां
विश्वासी देविन्दयात महोषधं हाडीकल । हानं थः तता उडुम्बरा पाखेँ छुं सीके
दइगु प्रतीक्षाय् च्वं च्वंबले लडुया दुने च्वना वयात स्याइगु पो बल । गगु जुजुया
पाखेँ उडुम्बरा महारानीं स्यूगु खः । महोषध प्यह्य पण्डिततये निश्चित योजना
भताभंग जुइका लाय्कुलीवन । अरु कलाःयात स्मेतं रहस्य खेँ रहस्य याये
माःगु कारणा जुजुयात प्रत्यक्षीकरण याका प्यह्य मतिकुराहा पण्डितपिनि चरित्रया
भण्डाफोर यात । अले जुजुं इमित प्राणदण्ड बिल । तर बोधिसत्त्वं प्राण दान
बीकल । थःत दास रूपे इपि बिल, इमित मुक्त याना तोतल । अरु इमित पूर्व
पदे हे तयेके बिल । पण्डितपि प्यह्य वा ध्वया तःपि सर्पथेँ थनं निसेँ जुल ।
घात्थेँ धा.सा महोषधया प्रज्ञावादी धाइपि नापया संघर्षं नं थनं च्वचाल । हानं
थनं निसेँ महोषध बाखने दिशा परिवर्तन जुइ । विविध घटना अरु बाखंया
संघातं मुक्त कथावस्तु जुया छगु मेगु कथावस्तुस बाखं व्वां वनी । बाखंया
प्रज्ञापक्षं राजनैतिक मोर थनं शुह जुइ ।

महोषधं राष्ट्र बांलाक निर्माण यात । युद्धं संरक्षण जुइ फुगु कथं देश वये-

कल । अन्न मेमेगु देशया गतिविधि सीकेत थः पासापि चरदूत (गुप्तचर) याना छवत । थुबले उत्तर पांचालया चुलनी ब्रह्मदत्तं केवट मंत्रीया सल्लाहे दक्क जम्बू-द्वीपया राज्य-विजयया आयोजना याना च्वंगु । गथे कि वं अनेक जाल भेलं ग्वीगंगु राज्य प्रमुखे नं तल । हानं विजयोत्सवे वीषपानया आयोजना दुगु । गुगु थः वार्डेभत्तु पाखें महोषधं सीकल । हानं बोधिसत्त्वं थ्व विजय उत्सवे कचमच थना उर्पि अय्लाः घः तछ्याना बिल-गुकी वीष दुगु खः । थुकि चुलनी ब्रह्मदत्त ला तंम्बद्दु हे जु न, लिसें थ्व कुत्सित अभिप्राय व वृत्तित राजनीति मथुपि ६ ६ म्ह जुजुपि नं तंम्बल । अले भिञ्ज्यागु अज्ञौहिणी सेना सह ग्वीगंगु राज्यं छगु राज्य विदेहे हेक्का बल । ब्याक्क सुचं दया नं महोषधयात थ्वया प्रतिकार अःपु मज्जु । अन्नु सेनां नगर चाःहीका नं दुने प्याखं हुक्का तया, लः अने न्ह्यो लः थन मावव दु भाःपीका, अन्न व छुसि थन पर्याप्त दु धका कयना धर्मयुद्धया अवस्था हया बिल । केवट् थःत महोषधं नमस्कार याका माःगु ज्या पुर्वके भाःपिलं अःखः रत्त-लोभं केवट् ब्राह्मणयात हे कोछुका घटना-क्रम अःखतं न्ह्याका बिल । थुबले हे सामयिक लाभ कया सेना चिञ्चा दंकल । निकोगु हमला हानं स्वयं चुलनी जुजुयात हे च्वलाना विफलयात । थुपि फुक्क अवलेया राजनैतिक दर्शनया दसुत खः ।

थ्वया लिपाया राजनैतिक चाल आःतकं छुन छुं कथं अवशेष खनेदुगु चालत हे खः । जुजु चुलनी थः न्ह्याय्या गुणगान याका प्याखं दयेका विदेह जुजुया नुगले न्हापा राजकुमारीया माया स्वना बिल । अले केवटं शान्ति-सन्धि सह राजकुमारी बीगु खें व्वछपूवल । थुकि सकलें फुलंग ! तर प्रमुदित प्रज्ञावान महोषध गय गद्गद् जुइ ? व थः माःकर्यं सतर्कं हे । थुकि जुजु अन्नसन्न जुल-वःगु दुःख फल । तर निर्वेद-प्रज्ञावान महोषध थः कर्तव्यं लिमच्छू । हानं रहस्य थुइकेत वार्डेभत्तु तोता छवत । थन महोषधया चरपुरुषं गन तक थ्यंके मफुगु खः-गुळे इंगित याःगु खः व ज्या वार्डेभत्तु पुरे यात । गुगु साव हे न्ह्याइपुसे चर्व ।

वार्डेभत्तु जुजु चुलनीया लायकुली थन । अन्न मैना छम्ह दुगु खः । विजातीय निम्ह पंजीया सम्बन्धया थ्व बाखं मन्तये बाखं सिबे चर्को । बुलुं बुलुं वार्डेभत्तु मैना लिक्क वंगु, आकषित यायेत कुतः याःगु, नतुया खें छुना यंकूगु, न्हापाया थः जहान मदया वंगु, मेम्ह विवाह याये माला च्वंगु खें कनीगु, प्रेम व मतिना गथि गथि चिना बनीगु, अले विजातीय विवाहया समर्थने जुजु धासुदेवं पोर्हिनी विवाह याःगु, संसारं अलग च्वं च्वंम्ह ऋषि नं काम वशे बना प्रेम-जीवने दुंगु बाखं न्ह्यथनीगु अले वने पहः यना मैनाया नुगः भाराभारा

मिकीगू काव्यात्मक कल्पनाय न चमत्कार खः । अन्ते निम्हे प्रेम जुइगु, अले वार्डेभत्तुं चुलनी जुजुया म्हाय्या विवाहया दुने च्वंगु रहस्यवलीगु अले अनं हानं थः जासुसी ज्या पुर्वंका भुरंग बवया वनेत लैछुगु विचित्रमय खः ।

बोधिसत्त्वं दुनेया खँ फुक्क वाउंभत्तु पाखँ सीके धुंका विवाह मण्डप दयेकेत थः न्हापां वन । हानं विवाह मण्डप निर्माण घाघां जुजुया लाय्कूया स्वहानें निसँ सुरंग म्हुया युद्धया माःगु तयारी शुरू यात । खुद्धः मनुखँ प्यलां अलग लाय्कूखँ थुखे दयेकल, महा सुरंग शाखा सुरंग, चेगू यांत्रिक लुखा, यांत्रिक मत, बैठक निर्माण, चित्र-चित्रण आदि ज्या पुर्वकल । हानं शंका उपशंका मदयेकेत जुजुया लाय्कू निसँ थः मनु पाःतल । थःथाय् चुलनी जुजुया मनुत धये मद्धिकल । थुपि फुक्क चित्रणं न्हापायाग युद्धया बांलागु छगू विवरण भी न्होने च्वं वः । थ्व ज्याया निर्ति अर्थ उल्गादन याःगु पद्धति छगू जिगू विचारे बोधिसत्त्व आदर्श अनुरूप मजू ला घयार्थे च्वं । मेगु भाव उत्तेजन, गहन मौन, व्यंग, असत्य भाषण घाइ राजनीतिया गर्भे तया क्षम्य जुइ फु ।

जुजु विदेहया जुजु चुलनीया म्हाय् विवाह यायेत अले शान्दार राजयात्रा जुल । तर विवाह नक्षत्र छु स्वये लात, ग्वीगुम्ह जुजुपिसं म्हुगसेथें चाकर्लि च्वना क्यकः बल । भिच्यागू अक्षीहिणी शत्रु खना जुजुया म्हे मि पुत, कथु गन । शत्रुया ल्हाते लाःपिसं शत्रु पाखँ जुइगु अचिःतनीय कष्टं मुक्तिया निर्ति विचाः यायेवं सेनकं धाल, 'खापा तिना छें मि तये, अले थवं थवे प्रहार याना याकनं सिनावने ।' पुक्कुसं धाल, 'बीष नया सी ।' कामिन्दं धाल, 'गपते स्वतिप्वाय् तया सी ।' देविन्दं नं सेनकया खँ हे स्त्री छाप तल । अले जुजुं खन, 'थुपि ब्राह्मण पण्डित धाःपिं केरामाया दंथें जक खः ।' दुष्ट प्रज्ञां फतले थः निर्ति कतः शोषण, उत्पीडन व हत्या याइ, मफयेवं कतः नापं थः गःपते चिना सिना स्याना वनेत स्वइ ।

सी खना ग्याःम्ह जुजुयात पण्डित धाःपिनिगु ख्वापाः उला बी धुंका महोषधं इमित आश्वासन बी । हानं म्हुगसे थें जुइक इमित सुरंगं दुत यंकल । उखे महोषधया मनुखं चुलनी जुजुया माँ, कला व काय् म्हाय्पित जुजु त्याःगु विजय उत्सवे वनेत धया खाश लैपुं याना सुरंगं हल । सुरंग सिये खुशी ट्रंगाय् तया जुजुयात धाल, 'थ्व छपिनि ससःमां, थ्व पाञ्चाल चण्ड किजा, थ्व पाञ्चाल-चण्डो छपिनि यःम्ह खः ।' थुलि धया इमि प्रति बांलागु व्यवहार यायेगु खँ छु ल्हात, जुजु बिस्युं वनेत तयार जुल । तर महोषधं थःगु कर्तव्य लोममंकू । थः प्यलाया खुद्धः सहयोगी सेना निर्ति थः हे सम्भाव्य फुक्क खतराय् निर्भयी जुया निर्वेद-प्रज्ञावान महोषध जुजु चुलनी ब्रम्हदत्तया म्हुने दं वन । हानं महोषधयात

कठोरतम दण्ड छु बीत्यन, महोषधं प्रतिकारे वया काय्, म्हाय् कला व मांयात नं थये हे याइगु खं कना इपि अपहत जुइ धुकूगु खं न्हायन । हानं तमे अन्ध थमजु घका जुजुया ध्यान मेपाखे पत्रायेत जुजुया रानी नन्दादेवीयागु रूप व गुणया वर्णन यात । महोषधया मनोवैज्ञानिक प्रयोग सफल जुल । जुजु थ रानीया मतिनाय् अभिभूत जुया महारानीपि लित बीगु खं छुत । महोषधयात माःगु लुल । ससम्मान फुक्क लिध्यनीगु आश्वासन बिया मुहं व क्यने यंकल । महोषधया बुद्धि व पराक्रम खना जुजु चुलनी ब्रह्मदत्तं वा हे धाल, 'थयाप्सकं प्रज्ञावान जुया नं छं राज्य छाय् मकया ?'

महोषधया लिसः खः, 'जि यःसा फुक्क जम्बूद्वीपया राज्य कायेफु । तर कर-पित स्याना ऐश्वर्यं कायेगु पण्डितपिसं प्रशंसा माना तःगु ज्या मखु ।' थ्व हे वास्तवे जातकीय आदर्श नं खः ।

महोषधया प्रज्ञाय् प्रसन्नम्ह जुजुया मनसं अनेगु आग्रह विदेह जुजु मदये धुंका पुरे यायेगु बचं बिया लिहाँ बल । हानं जुजुया मां, रानी व काय् ससम्मान लित छवया निम्ह जुजुया शत्रुता मदयेका मधुर-मित्रता हया बिल । धात्थें धाःसा बाखंया राजनैतिक कथंगु संघर्षया परिसमाप्ति थनं हे जुल, नाटकीय भाषाय् फलाफलम् नं थनं हे जुल । तर शायद तहाकःगू संघर्षया जातके उपसंहार दिन । बाखंया नं बोधिसत्त्वया वचन पूर्णं जूगु क्यने हे मानि । उकिं बाखं विदेह जुजुया पञ्चाल-चण्डी पाखें निदें लिपा काय् दया राजकुमार भिदें दुबले अबुया मृत्युं लिपा जुजु जूगु ध्यंक् न्हा वन । थुकथं भिनिदें लिपा महोषधं चुलनी जुजुयात ब्यूगु वचन नं पूर्णं याः वन । भेरी परिव्राजिकाया सहयोग कया चुलनी जुजुया वास्तवे महोषध प्रति धार्थेगु प्रेम दुगु सीकल । प्रज्ञावानया आरक्षाय् मां, कलाः, काय्-म्हाय् व थः सिबे अप्पः मू खनीगु चुलनी जुजुया दृष्टिकोणं हे थ्व जातकया मूल सन्देश खः । थ्व सन्देश लिसें हे जातकया मेल वर्तमाने वया बाखं वचचाइ ।

थुकथं थ्व बाखं मूल बाखं कथं छपुं बाखं माक्व क्वातु मज्जसां घटना विचित्रतां अविमपित सालावं संकीगु औपन्यासिक अध्ययनया आनंद बीगु जू ।

बाखने भिन्ध्यागु प्रक्षोहिणी धैग्य सह सच्छि व छम्ह जुजुया उल्लेख दुगु थ्व बाखने वाउं भत्तु-मैना, चवले-खिचा समेत सक्रिय पात्रत दु । अथेनं विशेषतः महोषध पण्डित, विदेह जुजु, उडुम्बरा रानी, अमरादेवी, प्यम्ह पण्डितपि अले चुलनी जुजु व केवट्ट मंत्री खास पात्रत खः । महोषधया मां-बौ, अमरादेवीया मां, चुलनी जुजुया मां, कलाः, काय्-म्हाय् न्हापा लिपा अथे हे जक थःथः इले पुलुक खने दया वन गथे दुबाखने दुबाखंया पात्रत । धात्थें धाःसा चुलनी जुजुया पक्षापि हे बाखने दथुं निसें तिति खने दयेकः वइ । महोषध व प्यम्ह पण्डितपिसं हे जक

बाखने च्वं निसें क्वथ्यंक स्वापू तः । धास्थेंगु खें ला महोषध छगू थासे खने दया छथाय् मेथाय् कार्यक्षेत्र दयेका हानं मेथाय् हे वना च्वं वनी । महोषध लिसे लिसे हे बाखं वनी । उर्कि थ्वया मूपात्र निसन्देह महोषध पण्डित खः । उर्कि हे पाली जातके थ्व बाखंयात महा उम्मग जातक धाःसां थ्वया ख्याति महोषध जातक कथं जू ।

बाखने भाषा भाव-प्रेरक व स्पष्ट जू । प्रसंगे त्वयेक त्वयेक, पात्र व परिस्थिति अनुकूल जुइक जुइक भाषा नायू ख्यातु जू, थजाः क्वजाः जू, गतिशील जू । उप-माया विशिष्टता थ्व जातक बाखने थासे थासे मोतिथें मूवं । बाखं दुने गन गन मूल विवाद जुइ, अन अन पद्यमय (गाथा) जुइगु जातकीय शैली खः बाबांलागु खें लुमंका तयेत थुंकि ज्या नं ब्यू । प्रस्तुत सफुती पाली गाथा गनं मदुगुलिं भाषाया प्रवाह न्हाकावं तयेगु बांलागु ज्या याःसां यःगु खें न्वेवेका तयेत म्छिगुथें मगाः-गुथें नं कण्ठ परम्परावादीपित च्वने फु ।

नेपाल भाषा भाषीपि जातक बाखनं अपरिचित मखु । च्वे उल्लेख यानाथें नेपालीकरण जुइ घुंकुगु बाखं न्यना तयेगु ला द हे दु । थ्वयां ल्यू सफूया रूपे पाली जातक हे नं थिंन भिच्यादै भिगुदै न्ह्यो 'जातक माला' बाखं नेपाल भाषा भाषीपिसं ब्वने घुंकुगु दु । लिसें वर्तमान कथा अतीत कथा स्मेतं दुगु पूर्ण अनुवाद रूपया जातक नं थ्व हे इले 'महास्वप्न' जातक वःगु खः । थ्वयां लिपा ला 'विश्व-न्तर' जातक आदि पाली जातक पूर्ण अनुवाद कथं "महामंगल" "मां-बोया सेवा" य् उदाहरण कथं वयावं च्वन । थुखे नेपाली जातके नं 'स्वपु जातक,' 'मणिचूड जातक,' 'मणि शैलावदान', 'महासत्त्व जातक', जगत उद्धार पत्रिकाया जातक बाखंत पिहां वयावं च्वन । उर्कि थ्व महोषध जातकया प्रवेश नेपाल भाषाय् न्हूगु प्रवेश विषयगत कथं मखु । तर अय् नं बाखं कथं महोषधथें जाःगु जातक नेपाल भाषाय् दुतीगु सर्वथा न्हू व सर्वथा आनन्दगु खें खः ।

पूज्य अनिरुद्ध भन्तेया थ्व न्यागुगु प्रकाशित अनुदित सफू खः । 'धर्मोदय' कालं निसैंया नेपाल भाषाया वसपोल लेखक—अरु गुगु ईया सम्पादन नं खः । तर सफूया क्षेत्रे वसपोल न्हापां निसैं थो तंकां अनुवादक कथं हे न्ह्यां विज्याना च्वंगु दु । विविध भाषाया विज्ञ जुया हे शायद वसपोलयाके थ्व प्रवृत्ति हा काः वन ! शब्दार्थ भावार्थ सह अनुवाद याये वसपोलया साब मन दु । नेपाल संवत् १०६८ स 'धर्मचक्र सूत्र' या शब्दार्थ व भावार्थ अनुवाद ज्वना पिहां विज्याना वसपोल 'लोकनीति' व 'बुद्ध भक्ति शतकमु' नं थथे हे शब्दार्थ व भावार्थ अनुवाद नेपाल भाषायात बिया बिज्यात । थ्वयां लिपा आः वसपोल अनुवाद कथं 'अम्बट्ट सूत्र' व

‘सेवाया मूल मन्त्र’ बिया बिज्याये धुंका थ्व महा उम्मग (महोषध) जातक बिया बिज्याना च्वन । जि गन तक चाः, नेपाल भाषाय् मुक्कं अनुवादक कथं न्ह्यां बिज्याना चंम्ह पूज्य भन्ते हे छम्ह खना । गुगु नेपाल भाषाया निर्ति साहित्यया निर्ति छगू विशेषता नं खः ।

महोषध जातक पूज्य भन्तेया पाली व संस्कृत अनुवादं लिपा बर्मी वःगु अनुवाद साहित्य खः । उकिं थुकी पाली वा हिन्दीं तप्यंक नेपाल भाषाय् अनुवाद रूपे वद्बले याउं क च्वं वने यःगु संस्कृत शब्दत नं लाः मवना थःगु हे शब्दत लाः वने खन । थुकिं निसन्देह भाषाय् भच्चा तहाः पहःया प्रभाव खने दु, तर व बर्मी व नेपाल भाषाया मातृ-सम्बन्ध व हे जुया अस्वाभाविक जू मवं । अनुवाद गुलि न्याय संगत खः घायेगु अधिकार जित मद्दु—छाय्घाःखा जि बर्मी भाषाया विज्ञ मखु । अथे नं जि पाठकपित शब्दार्थ व भावार्थ अनुवादया अम्यस्त च्वसायाके अनुवाद बां हे लाः घका निश्चितता ला प्वःचिके हेफु । वस्तुतः नेपाल भाषाया बाखं-साहित्ये छपु थपाय्मछि हाकःगु अरु प्रज्ञा-पक्षयागु जातक बाखं छपु वसपोलं तपं तथा बिज्यात—थ्व सारै हे सराहनीय जू । लिसें नेपाल भाषा साहित्य जगतं नं थ्वया योग्य स्वागत सप्रसन्न याइ—थथे जि भलसा कया, आशा ब्याका । अस्तु !

श्रीधः विहार, यें
गुंलाथ्व १, १०८७

—भिक्षु सुदर्शन

Dhamma.Digital

विषय-सूची

विषय		पौल्या
घर्मोत्तहार, समर्पण
घन्यवाद ज्ञापन
भूमिका	१-१२
विषय-सूची	१३-१७
विदेह जुजुया स्वप्न	२
महोसध कुमारया जन्म	४
नामकरणं	६
द्वितीयागु दर्वार निर्माण	७
स्वप्नयागु अनुसारं पण्डित माःवंगु	९
महोसधया प्रज्ञा बलं लापाय् कुत्युंका कागु	११
दोहेयागु इन्साब	१२
जन्तरयागु इन्साब	१४
का ग्वारायागु निसाब	१५
मचाखुनी निसाब	१६
कला खुं विनिश्चय	१८
रथ न्याय	२२
सियागु प्रश्न	२५
छयो गोया प्रश्न	२६
सर्प (ताहा) प्रश्न	२७
ग्वंगः प्रश्न	२७
रत्न प्रश्न	२८
दोहेचां मचाखुनीकुगु प्रश्न	२९
जा पाऊं यागु प्रश्न	३०
फियागु खिपः प्रश्न	३१
पुखू प्रश्न	३२
उद्यान प्रश्न	३४

विषय	पौल्या
बोधिसत्त्व कुमार जुजुयाथाय् थ्यंगु	३४
न्हवापांयागु सिरपा	४०
निगूगु सिरपा	४१
ह्वांलिकाय् वा व लाया प्रश्न	४३
हीन उत्तम प्रश्न विनिश्चय	४५
दुगुवा व खिचा प्रश्न	५०
महारानीया विरोध	५६
सिरिमन्ना प्रश्न	६०
धर्मपदिन माः वंगु	६२
विवाहोत्सव	७८
कनः स्यंके घातल्लें थः स्यनात्रं पि मन्त्रीरि प्यह्वा	८०
श्चेत्तच्छत्रे च्चंहा देवीयागु प्रश्न	८७
महोसध माय्के छ्वःगु	८८
महोसधयाके प्रश्न याःगु	९१
अप्सरायागु प्रश्नया लिसः	९४
महोसध स्यंकेत हाकनं यागु चुगलि	९६
विदेह जुजुया असोस	१०४
महारानि महोसधयात च्चःगु पत्र	१०६
भेपित स्यंके धका सैतल्लें थःनि न्हावालाक स्यनावनेयो	१०६
बोधिसत्त्वया राष्ट्रनिर्माण	११०
दकले न्हवां आत्मय् राम द्वारा जासूस ज्या याके छ्वःगु	११२
जुजु व मन्त्रीया गुप्त सल्लहा	११४
चूतनी जुजुया दिग्बिजय	११७
चूतनी जुजुया जयपानोत्सव स्यंका ब्यूगु	१२०
चूतनी जुजुं मिथिला देशे वना युद्धया वंगु	१२२
विदेह जुजुया मने तापयुना महोसधयात कौना च्चंगु	१-६
बोधिसत्त्व जुजुयात भरोसा बिया विन्तियागु	१३०
मिथिला वाहरे महान युद्ध	१३२
पण्डित निहस्या धर्मयुद्ध	१३७
मिथिला नगर हानं छको घेरया वःगु	१४२

विषय	पौल्या
चूलनी जुजुया सेनागणपि हाबनं छको ग्याना बिस्सुं वंगु	१४६
बन्हे खुन्हु	१४९
केवट्ट मन्त्रीया अला बुद्धि कल्पनायागु	१५०
केवट्ट मन्त्रीयागु बित्ति	१५१
मिथिला देशे प्याखं मोत छोगु	१५२
केवट्ट ब्राह्मण मिथिला देशे वंगु	१५६
मन्त्रीपि नाप सल्लहा	१५६
केवट्ट मन्त्री पञ्चाल देशे ल्याहाँ वंगु	१६०
महोसध नाप सल्लहा	१६०
महोसधयागु बित्ति	१६१
महोसध खना जुजु तंचागु	१६२
महोसधयागु मनोवृत्ति	१६३
आत्मेराम द्वारा निकोया खुसी जासूस याके छवःगु	१६४
मैनानी व आत्मेरामया सम्बाद	१६६
अनंलि लिपा—	१६७
आत्मेरामं जासूस खँ लहागु	१७४
महोसध र्हापालाक पञ्चाल देशे वंगु	१७६
सुरङ्ग निर्माण	१६०
विदेह जुजु पञ्चाल देशे प्रस्थान	१६३
राजपरिवार प्यह्मं सुरगे दुने बोनाहःगु	१६५
विदेह जुजुया हृदये जूगु शोक	१६८
मन्त्रीपि प्यह्मस्थानाप सल्लहा	२०३
विदेह जुजुया शोक व विलाप	२०४
विदेह जुजु सुरगे दुने	२०५
त्रिवाह मङ्गलौत्सव	२०७
महोसधं जुजुयात ब्यूगु समझाउनी	२०८
विदेह जुजु नांवाय् चवना राजधानी पाखे सवारिजुगु	२१०
महासध व चूलनी जुजु चूलागु	२११
महोसधं नन्दादेवीयागु रूप, गुण बयान याना चूलनी जुजुयागु	
मन हीकृगु	२१८

विषय	पौल्या
चूलनी जुजु सुरङ्ग सोवंगु	२२४
बोधिसत्त्वयात छत्रधारी जुजुपिसं पूजायागु	२२८
बोधिसत्त्वयात चूलनी जुजु पूजायागु	२२९
बोधिसत्त्वयात थःथाय् च्वना सेबाया घका चूलनी जुजुं	
भ्राह्महयागु	२२९
महोसध थःगु देशे त्याहाँ बनेत्येका चूलनी जुजुं भ्रापालं वस्तु	
बकस बियाछोगु	२३०
बोधिसत्त्व मिथिला देशे थ्यंरुः वंगु	२३२
मिथिला देशे न्हेंहु तकक हर्षबढाई उत्सव	२३५
राज ररिवारपि स्वह्मा पंचाल राज्ये तःवंगु	२३६
पंचालचन्दी महारानीया पुत्र जन्म	२३७
बोधिसत्त्व दीर्घायु कुमारयात राज्याभिषेक बिया पञ्चाल	
देशे चवंवंगु	२३७
बोधिसत्त्व भेरी परिब्राजकनी नापलागु	२३९
बोधिसत्त्वयात सेनापति पदबि ब्यूगु	२४१
बोधिसत्त्व भेरी परिब्राजकनी याथाय् वंगु	२४२
भेरी परिब्राजकनीनं जुजुयागुचित्त परिक्षायानासोगु	२४३
भेरी परिब्राजकनीनं बोधिसत्त्वयागु विशेष गुण प्रकाश याना क्यंगु	२४५
चलाकदेवीयागु गुण व दोष	”
चूलनी जुजुया प्राण राजमातानं रक्षा यानातःगु खँ	२४६
चलाक देवीयागु दोष	२५१
नन्दादेवी यागु गुण	२५२
नन्दादेवीयागु दोष	”
तिखिणमन्तियागु गुण	२५३
तिखिणमन्ति कुमारं छम्भि ब्राह्मणयात परलोक छोगु खँ	”
तिखिणमन्तियागु दोष	२५५
धनुसेस्वयागु गुण	”
धनुसेस्वयागु दोष	२५६
केवट्ट ब्राह्मणयागु गुण	२५७

(१७)

केवट्ट ब्राह्मणयागु दोष	२५७
चूलनी जुजुयागु गुण	२५८
महोसघयागु गुण	२५९
जातक संग्रह	२६१

शुद्धि पत्र

पौ ल्या	भो ल्या	अशुद्ध	शुद्ध
२	२१	बोधिसत्व	बोधिसत्त्व
६	२६	शोथायमान	शोभायमान
१०	२५	जुमुं	जुजुं
१२	२१	प्रनंलि	अनंलि
१८	८	कला खँ	कला खुँ
१८	११	मजूसु	मजूगु
२५	२१	बोधिसव	बोधिसत्त्व
२७	१३	निह्य	निह्य
२६	२७	दयकबिड्याई	दयकाबिड्याई
३०	१५	जास थल	जासि थल
३३	२३	दुभाग्यपिं	दुर्भाग्यपिं
४३	१०	कल	यंकल
५०	८	ल्वीफा	ल्वीका
५५	१५	बोधितस्व	बोधिसत्त्व
७६	१	कलाह्वासित	कलाह्वासित
८०	५	परिक्षायाना	परीक्षायाना
१२८	२	ठकी	ठीक

Dhamma.Digital

श्री

नमोरत्न त्रयाय

महोसध महा-जातक

नमो त्रस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स ।

अत्यन्त भाग्यवान् जुया, महाप्रज्ञावान् जुया बिज्याकह्वा भगवान् तथागत सम्यक्सम्बुद्ध श्रावस्ती नगरे जेतवन महाविहारे वास याना बिज्याना चवन । उगु समयस आपालं भिक्षुसंघर्षिं घर्मसभास मुना— “भो आयुष्मान्पि ! न्हापा—२ यापि तथागतर्षिं थेंतुं भी सर्वज्ञ बुद्ध जुया बिज्याकह्वा गौतम तथागत जुलसां—

१. अत्यन्त तःधंगु ‘महा-प्रज्ञा’ दयाबिज्याकह्वा खः ।
२. पृथिवी समानं ख्वातुगु ‘गम्भीर-प्रज्ञा’ दयाबिज्याकह्वा खः ।
३. खुशि-प्रसन्न यायुगु ‘प्रमुदित-प्रज्ञा’ दया बिज्याकह्वा खः ।
४. अत्यन्त चलाक्कु ‘जवन-प्रज्ञा’ दया बिज्याकह्वा खः ।
५. वज्रायुध थें अत्यन्त जःगु ‘तीक्ष्ण-प्रज्ञा’ दयाबिज्याकह्वा खः ।
६. अत्यन्त थाक्कु ‘दुष्कर प्रज्ञा’ दया बिज्याकह्वा खः ।
७. शंका, मिथ्याधारण आदि यात भ्याभचा हे शेष मज्जीक चफुनाछ्खेगु ‘निर्वेद प्रज्ञा’ दया बिज्याकह्वा खः ।
८. मेपिनिगु मिथ्यादृष्टियात दमन याय्फुगु ‘परप्पवादमर्दन प्रज्ञा’ दयबिज्याकह्वा खः धैगु बुद्धयागु प्रज्ञाया प्रशंसा खं जुयाचवन ।

थज्या—२ गु आपालं प्रज्ञाबलं वसपोल संयुक्त जुया बिज्यात, वसपोलयागु प्रज्ञायागु प्रभावं कूटदण्ड आदि ब्राह्मण, सभिय सच्चक आदि परिव्राजक, आलवक आदि राक्षस, इन्द्र आदि देवता, बक आदि ब्रह्मा इत्यादिर्षित उपदेशयाना इमिगु अभिमान रूपी धंवा थ्वया, विष लिकया निर्विष यानाबिज्यात । आपालं मनुष्यर्षित प्रव्रज्या व उपसम्पदा-

विया (= भिक्षु छुना) मार्ग-पल रूपी अमृत रस बांलाक त्वंकेगु कृपा तया बिज्यात । थुगुप्रकारं बयान यानां याय्थाय् मदय्क वसपोल प्रज्ञावान जुयाबिज्यात घका तथागत यागु गुण वर्णन यानाच्वन । उगु अवस्थास तथागत अन बिज्याना बहसयागु कारण न्यना थथे आज्ञा जुयाबिज्यात—“हे भिक्षुगणपि ! जि तथागत जुलसां आः थुगु जन्मे जक प्रज्ञा तःधंगु मखु । पारमिता धर्म पुरे याना च्वनाबले, प्रज्ञा ज्ञान बांलाक छिपे मज्जुनिगु अवस्थाय् नं प्रज्ञा तः हे घनाच्वंगु दु” । तदनन्तर भिक्षुगणपिसं प्रार्थनायागु खना थ्व ‘महोसघ महाजातक’ कथा, जीवन मुक्त ज्वीगु इच्छायाना च्वंपिं भिक्षुपित हृदय प्रसन्न ज्वीक, कखायातःगु रत्नयागु माः समानं आदिं निस्ये अन्त तक आज्ञादयेका बिज्यात ।

विदेह जुजुया स्वप्न

परा पूर्व कालस विदेह राष्ट्र मिथिला देशे विदेह घैहा जुजु छह्हास्यां राज्य यानाच्वन । व विदेह जुजुयात ख, मखु, भिं, मभिं यागु-अनुशासन—अर्थ बुद्धि बिया च्वंपिं मन्त्रिपिं प्यहा दया च्वन । ईपिं सुसु धाः सा—

१—सेनक घैहा मन्त्री छह्हा

२—पक्कुस ” ” ”

३—कामिन्द्र ” ” ”

४—देविन्द्र ” ” ”

थुपिं प्यहा जुया च्वन ।

उगु समयस विदेह जुजुं बोधिसत्त्व महोसघ गभं धारण जूखुनु सुथ न्हापां हागसे खंगु गथे धालसा—“राजसभा ज्वीगु पतांगिरिस प्यंगू दिशाय् नगरया प्रासाद पाय् जाःगु मि प्य ह्वं च्याना वया ज्वाला ज्वालां थिना हुरु हुरं छ्वया वये धुंका, व मिद्वंप्य ह्वंया दथ्वी लाक्क फुति-फुति केरा समानं चिकिचा धंगु मि छक्क खने दया बल । व चिकिचा क्कगु मि जुजुसां न्हापायागु मि ह्वं प्यह्वंया सिनं थिना वया ब्रह्मलोक थ्यंक मि ज्वाला थाहाँ वना सारा चक्रवाल छगूलि उकियागु प्रकाशं

खयूकाच्चन । व मि ज्वाला च्चे थ्यं बले तूः पायगो प्रमाण जुया वन । व चिकिवाधंगु मि ज्वालायात देव, मनुष्य, ब्रह्मा आदिपिसं श्रीखण्ड, स्वां, धुं, धुपाय् प्रादि पूजा सत्कार याना च्वन । मनुष्यपि वहे चिकिचा धंगु मि ज्वाला प्रकाश या दुने वना चाचा ह्यु जुया च्वन । व तूः पायगो जुाच्वंगु मि मुयातं पुना कष्ट जू धैगु मद्रु । स्वभावं ख्वाउंस्ये च्वंक आनन्द पूर्वकं हे मनून व मि यागु प्रकाशे द्वाहाँ वना चाः चाः ह्यु जुया च्वन” । धैगु स्वप्न खनाबिज्याना च्वन ।

विदेह जुजुं थुगुप्रकारं स्वप्न खना ग्याना भयं त्रशित जुया लासां दना “जितः छु ज्वीन थें गुगु ज्वीन थें ?” घका चिन्तना याना द्यो तुयू मद्रु तल्ले फेजकतुना हे चा कटे याना बिज्यात । पण्डित जुयाच्वपि मन्त्रीपि प्यहा राजदवारे जुजुया न्ह्याने हाजिर जूवया—“आपालं आनु-भाव सम्पन्न जुयाबिज्याकहा भो महाराज ! शरीर व चित्त निर्गूलि सुख-आनन्द पूर्वकं बांलाक न्ह्यो वयेक खनाबिज्या ला?” घका लहात हाज्व-जलपा बिन्ति याय्व” भो मन्त्रीगणपि ! थौ चान्हे जितः गनं सुख-आनन्द पूर्वकं न्ह्योवयेके दै” ? घका न्यंका, चान्हे ह्यगसे खंगु स्वप्नयागु खं व्याक्कं मन्त्रीगणपित आज्ञाजुया बिज्यात ।

व स्वप्नयागु खं न्यना सेनक मन्त्रीपिसं “भो महाराज ! छुं शोक याना बिज्याय् म्वाल भिगु-मङ्गलं संयुक्त जुयाच्वंगु स्वप्न खः । छलपोलया सुख-ऐश्वर्य अभिवृद्धि ज्वीगुया लागी थ्व स्वप्न ह्यंगु खः” घका बिन्ति याय्व’ जुजुं “हे सेनक पण्डित ! ज्वीगु खं व्याक्कं बांलाक सम्पूर्णज्वीक बिन्ति या” घका आज्ञाजुया बिज्यात । भो महाराज ! सेनक, पक्कुस, कामिन्द्र देविन्द्र धैपि पण्डितप्यहाया सिनं जाःह्य महाराजयात न्यामहा अत्यन्त विद्वानहा पण्डित रत्न छहा उत्पन्न ज्वी तिनि । जिपि प्यहा जुलसां प्यकुने च्वंगु मि द्वं प्यद्वं समान खः । व मि द्वं या दथ्वी स्वप्नस खना बिज्यागु चिकीचा धंगु मि जुलसां न्यामहा पण्डित रत्न ज्वीहा खः । व न्यामहा पण्डित रत्न जुलसां देवतापि सहित थुगु लोकस सुनापं समान मद्रुहा असदृशहा व्यक्ति छहा ज्वीतिनि । घका बिन्ति यागु बखतस, “व पण्डित आः थुगु अवस्थास गन दु ?” घका न्यना

बिज्यात । भो महाराज ! व पण्डित आः थुगु अवस्थास जुलसां गर्भ
जूसां धारण जुयाचवन ज्वीमा अथवा जन्म जूसां ज्वी धुंकल ज्वीमा
धका बिनित्यास्येलि विदेह महाराजं चित्त प्रसन्न याना अत्यन्त प्रमुदित
जुया छनु हे तुते मज्वीक न्हिथं थुगु कारण 'लुमंका बिज्याना चवन ।

महोसघ कुमारया जन्म

मिथिला राज्यया प्यले पाखे—

- १—प्राचीन यवमज्जग धैगु पूर्व गां ।
- २—दक्खिण यवमज्जग धैगु दक्षिण गां ।
- ३—पच्छिम यवमज्जग धैगु पश्चिम गां ।
- ४—उत्तर यवमज्जग धैगु उत्तर गां ।

अत्यन्त समृद्ध जुया आपालं मनूत वासयाना च्वंगु प्यंगू गां दया
चवन । व प्यंगू गां मध्ये प्राचीनयवमज्जग धैगु पूर्व दिशा पाखे च्वंगु
गांमे सिरिवड्ढन धैह्य महाजन व सुमनादेवी धैह्य महाजननी निह्य दया
चवन । बोधिसत्व विदेह जुजुं स्वप्न खंका बिज्याखुनु तावतिस देवलोकं
च्युतजुया महाजननी सुमनादेवीया गर्भस वास कया बिज्यात । उगु
अवस्थाय् हे तुं त्वाय्-पासा जुयाच्वं पिं दोछिह्य देवपुत्रपिं वहे देवलोकं
च्युत जुयावया सिरिवड्ढन महाजनया इस्तमित्र-थः थिति पिनि दध्वी
गृहिनीपिनिगु गर्भस वना जन्म का वन ।

महाजननी सुमनादेवी गर्भवति जुया भिलाफुस्येलि लुंयागु वर्ण थ्यें
ह्यासुस्ये बांलाना स्वे हे योयापुस्य च्वंहा पुत्र रत्न छह्य जन्म जुल ।
बोधिसत्व जन्म ज्वी धुस्येलि देवतापिनि स्वामि जुया च्वंहा इन्द्रं
मनुष्यलोके स्वया बोधिसत्व जन्म ज्वी धुंकुगु सीका “ध्वसपोल-
बोधिसत्वयात देवलोकपिं सहित सत्वलोकस अत्यन्त प्रसिद्ध यानाबी-
माल” । धका मतीतया सुनानं मसीक मखंक वया बोधिसत्व जन्मज्वी
साथं वासः (=जड़ीबुटीयागु टुकड़ा) छक्क बोधिसत्वया ल्हातय् ह्याचिका,
थःगु वासस्थान तावतिस भवने सं तुं ल्याहां वन । बोधिसत्वं व इन्द्रं
बियायक्कुगु दिव्य जड़ी-बूटी वासः बांलाक ल्हाती ह्याचिना क्वात्तुक

नकलिनो जन्मशक्को महोसध कुमान याग श्छन्दोनाअस ३याग जठि वृत्ति दुक्का करुईका वीग्गहा

नकलिनो जन्म श्छन्दो महोसध कुमारयाल्हाते इन्द्र वया वासःयागु जडि-वुटि दुक्का छक्क ज्वंका ज्वंगु ।

ज्वना च्वन । मां जुयाच्चंह्य महाजननी नं मेपिनि प्रसव ज्वीवले थें छुं
दुःखकष्ट मज्जीक चालिं प्याहाँ वःगु लः थें तुं अत्यन्त सुविस्तासाथं भ्रःपुक
हे पुत्र रत्न प्रसव यात ।

मांहा महाजननी नं थःह्य जन्मजुया ताउमजानिह्य काय्या ल्हातय्
वासःयागु टुकड़ा खना—“हे प्रिय पुत्र ! अत्यन्त आश्चर्यं जुल । थ्व जड़ी-
बूटीया टुकड़ा छंगु ल्हाते गनं वल ?” घका न्यनेव मचाहा बोधिसत्वं
“भो अनन्त ! गुणदुहा माता ! थ्व वासः देवता पिनिगु वासः खः ।
मामं कयादिसँ । न्ह्यागु हे रोग जूसां थ्व वासलं वासः यातघाय्व तुरन्त
हे लायावनी । थ्व वासः चुला पानाब्यु । अथवा लखे फ्वया ति
त्वकाब्यु ।” घका घागुलिं महाजननी अत्यन्त प्रसन्नजुया महाजनयात
थुगु समाचार उत्साहित जुया न्यंकः वन । सिरिवड्डन महाजनयात
कपा स्याईगु रोग जुयाच्चंगु न्हे दे दयेधुंक्कगुलिं थ्व खँ न्यने मात्रं
अत्यन्त प्रमुदित व उत्साहित जुया—“जि काय् जन्म जूबले मांया
प्वार्थं निस्ये दिव्य वासः (जड़ी-बूटी टुकड़ा) छक्क ज्वना जन्म जुल ।
हांनं जन्मजुया ताउमजानिवं हे मांहा नाप खँ ल्हात । उकिं थ्व मचा
छहा तःधंहा हे महापुरुष खय्फु वं ज्वना वःगु वासः नं अत्यन्त आनु
भाव सम्पन्नगु ज्वी माः ।” घका मत्तीतया वासः = जड़ी बूटी लोहंतय्
चुला कपाले भचा जक पानाबी मात्रं न्हेदँ तक दुःख-कष्ट जुया च्वंगु
कपाः स्यागु रोग पलेस्वांहःया द्योने च्वंगु लः फुति हाया वनी थेतुं
तुरन्त हे लायावन । महाजनं थःगु कपा स्यागु रोग तुरन्त लायावंगुलिं—
“तः सतं हे आनुभाव सम्पन्नगु वासः खः ।” घका अत्यन्त खुशि प्रसन्न
जुया च्वन ।

बोधिसत्वं वासयागु जड़ी-बूटी छक्क ल्हातय् ह्युचिना जन्म जूगु
समाचार सकल नगर, गां, जनपद थाय् थासे च्यागू दिशायसनं प्रसिद्ध
जुयावन । सकल मनुतसें थःत न्ह्यागु हे रोग जूसां महाजनया छें वया
वासः कावैगु जुयावल । सिरिवड्डन महाजनं वासः कावःपित लोहंतय्
वासः भतीचा चुला अपालं लखे ल्वाकछ्याना सकलसितं भति—२ इना
बिया छ्वत । दिव्य वासलं रोगजुया च्वंपि मनुतय् ह्ये थी मात्रं हे

रोग वेदना धाको पुसानापं बाकि मज्जीक लाया वंगुलि, सिरिवडहन महाजनया छें च्वंगु वासः अत्यन्त आश्चर्यजनक व आनुभाव सम्पन्नगु वासः खः घका तःसतं प्रसन्नजुया प्रशंसा याना वनीगु जुयाच्वन ।

नामकर्ण

बौ जुयाच्वंह्य महाजनं नां छ्वीत नामकर्णं मङ्गल उत्सव याः खुन्हु—“जि काय्यात मेपिनि काय्मस्तेत थें बाज्या, तपाय्बाज्या पिनिगु नां ककया छ्वीगु योग्यमजू । जन्म जूगु बखते वासः यागु टुकड़ा छक्क ज्वना जन्म जूह्य जूयानिर्मित्त वहे वासः यागु अनुसारं नां छ्वी” घका मत्ती तथा अत्यन्त आनुभाव सम्पन्नगु वासः यागु हेतुं याना वयात ‘महोसध कुमार’ घका नां छुना तल । तदनन्तर महाजनं “जि काय् तःधंगु भाग्य दुह्य खः व हे याक चा जक जन्म जूगु खै मखु । जिमि काय् नापनाप्यं जन्मजूपिं वया पासापिं नं अदृश्य दय् माः ।” घका मत्ती ल्वीका माय्का सो बले दोछिह्य मे मेपिं चि ची धंपिं महाजन पिनि पुत्रपिं नं महोसध कुमार जन्म जूखुनु हे जन्म जूगु जुया च्वन । व इपिं दोछिह्य चीधंपिं महाजनपिनि काय्पित छह्य छह्य सित धाई छह्य छह्य व मस्तयत् तोकेत तिसा वसः छजो-२ नं बीका—“जिमि काय्या त्वाय्-पासा परिवारपिं याय् माला च्वन” घका धाय्के छ्वत । छन्हुयादिनस बोधिसत्व नापं सकल कुमार परिवारपिं मुंका तः धंगु मङ्गल उत्सव नं याना बिल । न्हि न्हि हे धैथें बोधिसत्व जुया च्वंह्य महाजन कुमारयात बांलाक वसः तिसां तीःका मङ्गल उत्सव याःगु थासे तये यंकल । मे मे पिं धाई तय्सं नं बोधिसत्व या पासा ज्वीपिं दोछिह्य कुमारपित अथे हे बांलाक छायापा अन मङ्गल उत्सव याः थासे व्वे हल ।

बोधिसत्व महाजन कुमार जुलसां इपिं थः नापनाप्यं जन्म जूपिं कुमार पासापिं दोछिह्य नाप ह्यितु ह्यतुं तःधिकः जुया वया न्हेदं दया वयेव लुंयागु प्रतिमा थें तुं भू भू धाया ज्वाला ज्वालां थिना शोथाय-मान जुया वल । थुगुप्रकारं बोधिसत्व कुमार न्हेदं दया वया थः पासापिं

नाप गांया पिने ह्मिती बले सल, किसि, दोहं, म्हे इत्यादि प्राणिपि वया ह्मितीगु थाय् स्यंका बीगु जक मखु, निभालं, फसं, वा वैगुलिं नं सकल मस्तेत कष्ट ज्वीगु जुयाचवन ।

द्वितीगु दर्वार निर्माण

छनुयादिनस बोधिसत्व कुमार थः दोछिह्म पासापि नाप पिने ह्मिता च्वंगु समयस छवाखेरं आकसे हाकुस्य च्वंक सुपांय् थाहांव.गु खना किसि छह्मसिगु बल दुह्म बोधिसत्व व्वां व्वां वना सत्तिकं तुं च्वंगु सतले द्वाहां वन । मेपि पासापि मस्त बोधिसत्व कुमारया ल्यू ल्यू छह्मस्या न्होने छह्म व्वां-वने मफया थवं थः हाना स्वत्यांगरा प्कोक दःगुलिं गुह्मस्यां कपा तज्यात गुह्मस्यां पुलि तज्यात गुह्मस्यां ल्हाते ला च्वतुना दुःख-कष्ट जुल । उकियानिम्ति — “यदि थुगु थासे ह्मितेत महल-शाला छगू दयेकल घाःसा असल ज्वी । महले दुने च्वना ह्मितेव फय् वा, निभा न्ह्यागु हे वःसां ग्याय् माली मखु ।” घका बोधिसत्व कुमारं कल्पना याना थः पासा पिनिगु सभा छगू सःता— “हे पासापि ! थ्व भी ह्मितेगु थासे फय्, वा, निभालं बचे ज्वी फैगु तःधंगु क्रीडा भवन छगू दयेकेनु । दयेके यो यो पिनि ह्मिति छटका-छटका दां ज्वना वा ।” घका सकसितं न्यंकेव छगू पाखं हे सकलें राजि जुया कन्हे खनु ह्मिति छटका छटका दां नं ज्वना वल ।

बोधिसत्व कुमारया ल्हाते द्वछि दां दयेव कःमियात सःता थुगु थासे ह्मितेत भवन छगूदय्का ब्यु ज्याला दोछि बी घाय्, कःमि नायो नं— “ज्यू ह्वस दय्का बी ।” घका घया दोछि दां कया अन च्वंगु कं भा, सिमाआदि सुचुके बिया बं माथं वंके बिल । माथं वंका तय्धुंक्कगु भूमिस जग ह्मिइकेत चिं तल । कःमिनायो नं तःगु चिं बोधिसत्वया चित्त बुझे मजुया— “हे कमिनायोः थये चिं तयेमते मेखतं ति ।” घका धाल । कःमि नायो नं जि सःसःथे जिं चिं तयाबी घुन थ्वयासिनं बांलाक जि चित्तय् मसः घका जवाब बिल । अले बोधिसत्व थः हे नायो जुया— “थुलि हे याय् मसह्मस्यां जिमिगु दोछि दां कया ह्मितेगु शाला दयेकाबो

धका जुल । मसःसा जि स्यना बी, क्यना बी, चितयेगु का जक कया-
हति ।” धका घया थमं हे बांलाक चिं तया क्यनाबिल । बोधिसत्व
कुमारं चिं तःगु विश्वकर्म देवपुत्र वया चिं तः वःगु समानं बांलाना
वन । उलि यानाबी सिधेका—“हेकःमिनायो ! छं थथे च्वंक नाप् जांच
याना चिं तय् सः ला ?” धका न्यन । कःमिनायो नं थः मसःगु खं
प्रकट यात । अथे जूसा जि नाप् जांच याना चितया स्यना कना ब्यूथें
च्वंक महल दयका बी फैला ? धका न्यनेव दयेका बीगु वचन बिल ।
बोधिसत्वं थःगु ह्मितेगु शाला छगूली जक हे—

१. अशरण-दुखी-दरिद्र पिं च्वनीगु थाय् ।

२. अशरणपिं मिसातय्त मचाब्बिकेगु थाय् ।

३. आगन्तुक श्रमण-आह्णपिं च्वनीगु थाय् ।

४. आगन्तुक गृहस्थ उपासकपिं तय्गु थाय् ।

५. देश चाह्यू ज्जुपिं यात्रीतय्गु माल-वस्तु तयेगु थाय् (= गोदाम) ।

थुलि न्यागु स्थान पिनेपाखे स्वका देकेगु बन्दोबस्त याना बिल ।
वहे ह्मितेगु शालाया दुने सकलें मिलेजुया ह्मितेगु थाय्, निसाब
छिनेयाय्गु थाय् नं अलग अलग याना तःगु कोठा दया च्वन ।

याकनं हे व ह्मितेगु शाला दय्के सिधस्यैलि चित्रकारितय्त सःता
थमं हे प्रबन्धमिले याना अत्यन्त बांलागु स्व स्वं स्वे मगाःगु स्वां कचा,
स्वांमा, लहरा इत्यादि बांलाक च्वकूगुलि ह्मितीगु शाला ‘सुधम्म’ धैगु
देव सभा-शाला थें च्वना अत्यन्त हे बांलाना शोभा दया च्वन । अनंलि
थुलिं जक नं थ्व ह्मितेगु शाला बांलाक अङ्गं सम्पूर्णं मज्जनि, थुक्रियात
ल्वेक प्यकुंलाःगु पुखू ह्मुईके बीमाल” धका मत्तीतया दकःमि, लोहकःमित
सःता थः थमं हें सकल इन्तिजामयाना दोछिगू कुं सच्छिगू घाट दुगु
तःधंगु पुखू दयेके बिल । व पुखूनं न्याताप्रकारयागु पलेस्वां नं संयुक्तजुया
तावतिस देव भवनयागु नन्दा धैगु तःधंगु पुखू थें अत्यन्त हे
बांलाना च्वन । पुखूया सिथे छचाखेरं स्वां ह्वया च्वंगु स्वांमा,
बुं ह्वया च्वंगु सिमा, फलसया च्वंगु सिमा पिनाब्यूगुलि फूलवारि बशीचानं
तावतिस देवलोकाया नन्दनवन-उद्यान थें अत्यन्त शोभायमान जुयाच्वन ।

शुलिं जक नं मया व ह्मितीगु भवनस थ्यंकः वःपिं न्याय धर्मे च्वर्पिं, शील परिशुद्धपिं श्रमण-ब्राह्मण आगन्तुक लें जूपिं यात्री तयेत नं आपा-भति जूसां नित्य दान बीगु सदावर्त तुतेमज्जीकथं प्रबन्ध यानातल । न्हेदं जक दुह्य बालक बोधिसत्त्वं याना क्यंगु थःगु बुद्धियागु चमत्कार गुण थाय् थासे गां गामे फैले जुया प्रसिद्ध जुयावन । अन अन, उगु उगु नगर ग्रामस वासयाना च्वर्पिं मनूत बोधिसत्त्व ह्मितीगु भवन, पुखू फुलवारी सहित महाजन पुत्र मचाह्य कुमारयागु शील स्वभाव स्वेया निर्मित बराबर वया च्वन । बोधिसत्त्व व ह्मितीगु शालाय् च्वना दर्शकतयूत कारणाकारण योग्य जू मजू परीक्षा विनिश्चय याना उपदेश बियाच्चंगुलिं उगुबखते विदेह देश छगुलिं बुद्धोत्पाद समयथें आपालं जनतापित सद्धर्मे प्रतिष्ठित ज्वीगु सौभाग्य प्राप्त जुयाच्चन ।

स्वप्नयागु अनुसारं पण्डित माः वंगु

विदेह जुजुं ह्यगसे खना न्हे दं बितेजुया वंस्येलि पण्डित मन्त्रीपिं प्यह्यस्यां इमियासिनं जाह्य न्यामह्य पण्डित रत्न छह्य उत्पन्न ज्वी महाराज ! धका बन्ति यागु खं लुमंस्ये वया--“व पण्डित रत्न आः थौं कन्हे गन दु थें ? धका चिन्तना याना क्वे च्वर्पिं मन्त्रीपिं प्यह्य सित सःता--“बितेजुया वने धुंक्कुगु न्हे दं ति न्ह्यो मेह्य न्यामह्य पण्डित रत्न छह्य उत्पन्न जुया वै धका महामन्त्रीजुपिसं जितः बन्ति यानातःगु दु । व पण्डित रत्न आः थुगु अवस्थाय् गन दु थें मस्यु ? छिमिगु बुद्धि अनुसारं वना माला सो वने माल ।” धका आज्ञाजुया चीर्धपिं मन्त्रीपिं प्यह्य सित राजधानिया प्यखे पाखे छ्वया माय्के छ्वया बिज्यात । दक्षिण, उत्तर, पश्चिम-दिशा पाखे माः वंपिं मन्त्रीपिसं पण्डितयात खंके मफुत । पूर्वं दिशापाखे वंह्य मन्त्री छह्यस्यां जक प्राचीनयवमज्जग धैगु पूर्वं गांया दथ्वी बोधिसत्त्वं इन्तिजाम याना दयेकातःगु ह्मितीगु शाला खना थ्व शाला-भवन दयेकेगु इन्तिजाम याह्य मनू अवश्य नं विद्वान ज्वीमाः धका चिन्तना याना थ्व शाला-भवन दयेकुह्य सुखः गुह्य खः धैगु बुद्धेयाना स्वत ।

अनर्चर्षिं मनूतयसं मन्त्रीयागु व खं ताया“ ध्व दर्वार कःमिया बुद्धि दयक्कगु मखु । सिरिवड्डुन महाजनया काय् महोसध धैह्मा मचाह्मा पण्डित कुमारं थ.गु बुद्धि अनुसारं इन्तिजाम-प्रबन्ध मिलेयाना दयेके ब्यूगु खः ।” घका कनेव मन्त्रीं—“आःथौ कन्हे व मचा गो दँ दत ज्वी ?” घका न्यना स्वत । “थौकन्हे व मचा न्हे दँ दत घका लिसः बिल । व खं न्यना मन्त्रीनं महाराजं स्वप्न खंगु दिन त्या ख्याना स्वया जुजुं ह्मागसे ह्मांगु दिन व व मचायागु आयु बराबर जुया च्वंगुलि “न्यामह्मा पण्डित रत्न धाःह्मा थ्वहे मचा खः” घका पूर्ण रूपं निश्चय याना— “भो महाराज ! पूर्व गामे सिरिवड्डुन महाजनया काय् न्हेदँ दुह्मा महोसध कुमार छलपोलं खंगु स्वप्न नाप न्हु, ला, दँ मिले जक जूगु मखु वैगु प्रतापं दयेकातःगु ह्मितीगु दर्वार, तः धंगु पुखू व तः धंगु बगीचा नं अत्यन्त बांलाना शोभायमान जुया च्वंगु वैगु बैशयात मल्वेक प्रशंसनीय जुया च्वन । उकिया निर्मित थ्व बालक पण्डित यात आर्वनिस्थे हे सःता थःथात् तया बिज्यात धाःसा बेश ज्वी महाराज !” घका आठपहरा छह्मासित विदेह जुजु याथाय् छ्क्या बित्ति याके छ्वत ।

विदेह जुजुं उगुसमाचार न्यना अत्यन्त प्रमुदित जुया सेनक पण्डित यात सःता थुगु समाचार न्यके धुंस्थेलि—हे...पण्डित महा मन्त्री जु ! न्यामह्मा पण्डित रत्न लुल । व पण्डित यात थन सःता ह्या मन्त्री पदबि बियातय् दःसा मज्यूला ?” घका सल्ल्हा याना आज्ञा जुया बिज्यात । उगु समयस सेनक मन्त्रीयान मभिगु मनं कोत्यला तःगुलि— “भो महाराज ! ह्मितीगु दर्वार जक दय्के सये मात्रं वैत सुनां पण्डित-विशारद धाई ? थुलि ज्या ला साधारणह्मा कःमि छह्मास्यां नापं याय्फु । प्रशंसा याय् बहःगु गुण धर्म वैके आपालं ह्मा तिनि महाराज !” घका बित्तियाय् जु गुं—जिमि प्रधान मन्त्री याके परिक्षायाना स्वेगु प्रज्ञा आपालं बाकिं दिन गुलिं थथे धाःगु ज्वीमा” घका मतो तया सेनक महा-मन्त्री जुयागु खंयात प्रतिक्षेप मयास्ये “अनहे च्वना व पण्डितयागु गुण परोक्षा याना च्वँ ।” धैगु पूर्व गामे वना च्वंह्मा मन्त्रीयात लिसः

मलीकृष्णस्यै पुष्टेपायस्यंग करुर्गर्भयादथुष्ण् गोधिसत्त्व क्लिगीग् दर्वोनखना दुभयानाच्वंग् ३॥

मन्त्री छह्रास्यां पूर्वं पाखे च्वंगु गांया दथ्वी बोधिसत्त्व ि हातीगु दरवार खना बुझेयाना च्वंगु ।

बिया छ्वया बिज्यात । अन च्वंहा मन्त्रि नं जुजु यागु आज्ञानुसार अन हे गामे च्वना महोसघ यात निरन्तर परीक्षायाना स्वया च्वन ।

महोसघया प्रज्ञा बलं ला पाँय् कुत्यं का काःगु ।

छनुयादिनस बोधिसत्व महाजन कुमार थः नाप्पं जन्म जूपिं पासा-पिसं चाहुयेका ह्यितीगु शालास वनाच्चं बले इमा छह्यस्यां ला पसले च्वंगु ला पाँय् छपाँय् ज्वना बोया वया च्वंगु खना दोछिह्य पासापिसं व ला पाँय् कुरुका कायुत इमाया ल्यू-ल्यू व्वां वन । इमा आकसे उखें थुखें बोया जुल । मचात च्वे थ स्वया व इमा नाप व्वां जूगुलिं लुफि हाना, गाले, धले कुत्युं वना तःधंगु दुःख-कष्ट जुल । उगु बखते महोसघ कुमारं—“हे पासापि ! व ला पाँय् कुरुका कायुगु छिमिसं स्वे योला ?” धका न्यनेव—“स्वेयो स्वेयो” धका सकलें हाःगुलिं “अथेजूसा स्वया च्वं न्है” धका धया च्वे आकसे मस्वस्ये व्वे स्वया वेगं व्वांवना इमायागु किचले न्हुया लापा थाना विशब्दं चिच्चेदंका हाला बिल । बोधिसत्वया प्रतापं व हागु स इमाया प्वाथे दुने च्वना हाःगु थें च्वना अत्यन्त त्रास चाया भयभीत जुया ला पाँय् तोता बिस्युं वन । बोधिसत्वं लापाँय् कुत्युं वःगु सोका किचः स्वया व्वे बेँ कुत्युं मवंक थःगु ल्हातय् फया काल । व आश्चर्यजनकगु ज्या स्वया च्वंपिं मनूतस्यें लापा थाना तः तः सलं हाला कुमारयात प्रशंसा यात ।

जासूस जुया वयाच्चंहा मन्त्रि नं उगु समाचार जुजु याथाय् याकनं बिनित् याके छोट । जुजु नं प्रसन्न जुया सेनक मन्त्रीयात सःता सल्ल्हा याना बिज्यात । उगु बखते सेनक मन्त्रीया मत्ती—“व मचा थन वयेव जिमिगु प्रभाव मदयावनी । जुजुं जिपिं दुधका हे नं वास्ता याना बिज्याई मखुत । उकिं व मचायात याकनं थन सः तके बी मज्यू ।” धका मत्तीमभिंका थःगु लाभ सत्कार हानि ज्वीगु भयं—“भो महाराज ! थुलि जक याना क्यने मात्रं वैत पण्डित धाई मखुनि । प्रशंसा याय् बहः ज्वीक्रेत आपालं गुण ह्य तिनि ।” धका बिनित् याःगुलिं विदेह जुजुया

चित्त सुख मदय्का व जासूस मन्त्री याथाय् महोसघयात हानं मेगु नं
गुण परीक्षा याना स्वयाच्चं घका समाचार छ्वया बिज्यात ।

दोहँयागु इन्साब

प्राचीनयवमज्जग धैगु पूर्वग्राम बासि छह्हास्यां वर्षाज्वीव बुंज्या याय्
घका मत्ती तथा मेगु छगू गांमे वना दोहँ छजो न्याना थःगु गांमे हल ।
कन्हे खुनु व दोहँ तय्त घाँय् आपा दुगु गौचरे यंका जया च्वँ च्वं
त्यानुया न्ह्यो इकु इकु वःगुलि दोहँ तय्त मैदाने तोता सिमा छमा क्वे
गोतुले साथं साराक न्ह्यो वये कल । उगुबखते खुँ छह्हा वया दोहँत निह्हां
ख्यानायंकल । दोहँ थुवा न्ह्यलं चाय्का सोबले न्ह्योने थःह्य दोहँ मखना
छचाखेरं माला स्वया याने खुं ख्याना यंका च्वंगु खना वेगं ब्वां वना
लिलाका नापलाय् व—“छं छाय् जिह्य दोहँ खुया हया ?” घका न्यन ।
खुं नं “जिह्य दोहँ तय्त जि यःथाय् ख्यानायंके, छंत वास्ता छय् ।”
घका लिसः बिल । इपिं निह्य अथे हाला ल्वाना च्वंगु आपासिनं ताया
सकलें अन मुं वया छगू हुल दंगल हे जुया वन । अथे ल्वाल्वां हा हां
वना च्वपिं इपिं बोधिसत्वया ह्मितीगु दरवारया क्वे थ्यंक वन ।
इमिगु सःताया कुमारं इमित सःतके छ्वया न्ह्योने थ्यंक वये साथं थुह्य
खुं खः, थुह्य मालिक खः घका सीका काल । अथे स्यूसांतबि बोधिसत्व
घार्थेयाहा पण्डित खः धैगु प्रकट मज्जी घका—“छुया निम्ति ल्वानाभक
रायाना वयाच्चवनागु ?” घका न्यन । उगु बखते दोहँ थुवा नं दोहँ
न्याना हया बलेसं निस्यें खुयायंकु बले तकयागु खँ कना गामे च्वपिं
थुमिसं—२ नं स्यु घका प्रमाण बिया कन । प्रनंलि खुं—“थ्व दोहँत छजो
जिह्य हे खः । जिगु हे गोठे बूपिं देहँत खः । वं धागु खँ छगू हे खःगु
मदु ।” घका धाल ।

उगु अवस्थास बोधिसत्वं—“इपिं निह्य सिगु मुद्दा जि न्यायानुह्ल
ज्वीक छिनेयानाबी जिगु खँ छिमिसं न्यनेलाकी मन्यने ?” घका न्यनेव
“ज्यू जिमिसं छि धाःगु खँ स्वीकार याय्गु जुल ।” घका निह्य मानेजुल ।
बोधिसत्वं अन मुना च्वपिं जनतार्पित प्रत्यक्ष याना क्यनेया निम्ति

न्हापालाक खुं याके-छंहा दोहंतयत छं छु नका छु त्वंका लहिना तया ?
 धका न्यनेव खुं “खौ व बूब : नका जा क्वाति त्वंका तया ।” धका लिसः
 बिल । अनंली दोहं थुवायाके न्यन । वं घाल—“जि गरीब जूयानिम्ति
 जि गबले खौ, बूबः नका जा क्वाति आदि त्वंका दोहं लही फै ? । घाय्
 जक नका लहिना तया ।” बोधिसत्वं इपि निह्वासिगुं खँ सकलसितं न्यंका
 लुमंके बिल । तदन्तर बालाचीमायागु हः काय्के छ्वया चूं ल्हीका
 लः नाप दोहंतयत तोंके बिल । भचा जाय्व हे दोहंत निह्वां छ्यरे जुल ।
 इमिगु सौले घाय् जक खने दत । बोधिसत्त्व कुमारं जनता पाखे स्वया—
 “छिमिसं थ्व सौ बांलाक परीक्षायाना स्व धका क्यने धुंस्येंलि खुं याके
 “छ खुं खः, मखु सत्यगु खँ कँ ।” धका न्यन । वं थः खुं खःगु भाव
 प्रकाश यात । “थनि निस्यें थज्यागु मभिगु अकर्तव्य ज्या याना ज्वी
 मते । संयम ज्वीगु स्व ।” धका उपदेश बिल । बोधिसत्त्वया नाप नाप्पं
 जन्म जूपिं त्वाय्—पासापिसं, व दोहं खुंयात लाकमं न्याना मुकिं
 दाया जन्म भर मछालापुस्ये च्वंक दण्ड बिल । अनंलि बोलिसत्वं दोहं
 खुं यात—“छं जुलसां थुगु जन्मे दृष्टान्त हे थःगु मखूगु कर्मयागु फलं
 थज्यागु दुःख-कष्ट भोगे याय् माल । लिपा परलोके वने बले नंनरकादि
 तःधंगु दुःख-कष्ट अवश्यनं भोगेयाय् माली तिनि । थनि निस्यें थज्यागु
 मखुगु अकर्तव्यगु ज्या याना जीवन हने मते ।” धका उपदेश याना,
 व खुं यात पञ्चशील काय्का पालन याके बिल ।

जामूस मन्त्रि नं बोधिसत्वं दोहं खुंयागु इन्साब याःगु सीव थःमं
 खंगु स्थूगु-तागु खँ व्याक्कं विदेह जुजु याथाय् दूतपिं छ्वया निवेदन याके
 छ्वत । जुजुं सेनक आदि पण्डित मन्त्रीपिं नाप सल्लहा याना सोबले—
 “भो महाराज ! थपीचाधंगु दोहं खुंयागु इन्साब छगु छिनेयाय् सय्
 मात्रं वैत प्रशंसा याय् लाइकहा पण्डित धाय् बहः मज्जनि । भचा
 प्रतिक्षायाना स्वया च्वना त्रिज्यासा हे जक उत्तम ज्वी ।” धका बन्ति-
 यात । जुजुं नं न्हापा थें हे तुं व जामूस मन्त्रीयाथाय् लिसः बिया छ्वया
 बिज्यात ।

जन्तरयागु इन्साब

अत्यन्त गरीबह्य मिसा छह्य वांउगु, ह्याँउगु, ह्यासुगु, वंचुगु आदि रंगि चंगिगु सुकां थानातःगु जन्तर छगू गःपतं त्वया थः वसःया द्योने तया मोल्ह्वीत बोधिसत्त्वं ह्युईकां तःगु पुखुली काहाँ वन । उगु समयस ल्यास्यह्य मिसा छह्यस्यां व जन्तर खना लोवना कया स्वया—“हे अजि ! थ्व जन्तर अत्यन्त बांलास्ये च्वं । गुलितूगु थें ? जि नं थज्यागु जन्तर छगू जितः ल्वैथें च्वना दयेकेगु मत्तीतया च्वना । थ्व छको जिगु गःपते कखाय्केब्यु धका धाःगुलि स्वभाइ अजि “ज्यू कखाय स्व” घाल । व मिसां अजि अनुमति ब्यूथें कोखाया जक सोगु मखु, थःगु गःपते कखाय् धुनेसाथं वाथाइथि दना बिस्थुं वन ।

जन्तर थुवा व मिसां थःगु जन्तर यंकूगु खना पुखुलि काचाकाचां थाहाँ वया ब्वां ब्वां वना व मिसायात वैगु गा च्वः ज्वना—“छाय् छं जिगु जन्तर कया बिस्थुं वनागु ?” धका धाधां तो मफीक कात्तुक साला तल । व मिसां नं—“थ्व जन्तर छिगु मखु । जि न्हाबलें थःगु गःपते कखाया तयागु जिगु हे जन्तर खः” घाल । थुगु प्रकारं मिसात निह्य भकरायाना ल्वाना च्वंगु खना आपालं मनूत अन मुं वल । बोधिसत्त्व पासापिं नाप थःगु प्रासादे ह्यिता च्व च्वं व हे थासं खंका “थ्व छुकियागु सः ?” धका न्यना कारण सीका व मिसात निह्यसित थःगु न्ह्योने सःतके छत्रत । न्ह्योने थ्यंरुः वयेव अमिगु ख्वायागु अनुवारं हे थुह्य खूँनि थुह्य थुवाः धका स्यूसानं मस्यू पहः याना ल्वापुयागु कारण न्यनास्वे धुंकाः—‘मांपित जि न्यायानुकूल ज्वीक निसाब छिनेयानावी । जि निसाब याना बीगुली छिपिं माने ज्वीला ?’ धका न्यना स्वत । माने ज्वी धाय्व न्हापालाक खुँनियाके—“मांयागु जन्तरे निह्यं गज्यागु अट्टरं बुलातयागु ?” धका न्यनेव—“भो कुमार ! जिगु जन्तरे अने अनेगु नस्वाचिकं व अट्टर मिलेयाना दयेकातःगु ‘सब्बसारक’ घैगु सुगन्धं निह्यं बुला तयागु खः” धका लिसः बिल । अनलि जन्तर थुवा याके न्यनास्वत । वं घाल—“भो कुमार ! जि गरीबह्य बुढिचिके

गनं 'सब्बसाहारक' धैगु नस्वाचिकं दै ? जिला थ्व जन्तरे जिके दुगु तू माया बुं जक बुत्तु बुला नस्वाकातया" घका कन ।

बोधिसत्त्वं व मिसात निहासिगु बयान सकल मनूतयत् न्यकेबिल । जन्तर लखे फ्वया नतुनेगुली दक्षह्य मनू छह्य सःता उकियागु बाससी-केत नँतुंकेबिल । अले वं "भो कुमार ! थ्व जन्तरे 'सब्बसाहारक' धैगु नस्वाचिकं-अट्टर यागु बास मदु । तू बुं यागु बास जक दु । ल्यास्यह्य मिसायागु खं मिलेमजू, अजियागु खं हे जक ठीक जू" घका कन । तदनन्तर कुमारं सकल मनूतयत् व खं न्यंका चीघिकह्य मिसा खुंनि खः मखु न्यना स्वत । व मिसां थः खुंनि खः धैगु प्रकट याय्व वैत बांलाक अथेयाय् मत्यो धैगु उपदेश बिया तोता छ्वत । जन्तर थुवायातं तं बीके बिल ।

जासूस मन्त्रीनं न्हापाथें तं विदेह जुजु याथाय् समाचार छोसानं सेनक मन्त्री विरुद्ध जूगुलिं अथेंतुं च्वना सोज बूम हे जर्कनि यान च्वं धैगु लिसः बिया छ्वया बिज्यात ।

काग्वारायागु निसाव

कपाय् बुं पिवा च्वनीह्य मिसाछह्य बुं पिवा च्वं च्वं भिगु कपाय् यागु का निला ग्वारा चिनातल । छें ल्याहाँ वःबले व का ग्वारा बेकुंच्याना वल । लें बिचे बोधिसत्त्वं ह्युईकातःगु पुखू खना मोल्ह्वीगु इच्छा याना पुखू सिथे वसः तोता वसःया द्योने काग्वारां ल्हाका पुखुली क्वाहाँ वन । उगु अवस्थास मेह्य मिसा छह्यस्यां व का ग्वारा खना लोभ लगेजुया कया स्वया—“हे मां ! थ्व का ग्वारा मां नं हे निलागु खःला ? सापं हे बांला सूत मिले जू ।” घका बयान याना स्वजक स्वेत थें कया बेकुंच्याना ना बिस्युं वन । (बाकि खं ब्याक्कं जन्तरयागु खं थें तं खः ।)

बोधिसत्त्वं न्हापालाक खुनियाके—“मांया काग्वारास दुने छु तया ग्वाराचिनागु ?” घका न्यनेव—“भो कुमार ! कपाय्यागु फल गो दुने तया ग्वाराचिना तयागु खः घका कन । अनंलि थुवायाके न्यनेव तिम्वरु' फलया पु दुनेतया ग्वाराचिना तयागु घका कन । व मिसात निहासिगुं

खँ सकल जम्माजुयाच्चंवि मनुतयत् न्यंकल । काग्वारा फ्यना सोबले
'तिम्बरू' फल या पु खंगुलि खुनियात थः खुनिखः घैगु भाव प्रकट
याका, आर्वलि अज्यागु अकर्तव्यगुज्या मयायेगु उपदेश बिया तोता छुवत।
का ग्वारा थुवायातं तुं बीके बिल । सकल जनतापि अत्यन्त प्रसन्न
जुया, धाःथें हे बांलाक निसाब छिने याना बिल धका बोधिसत्वयागु गुण
प्रशंसा याना च्वन ।

मचा खुनि निसाब

छन्हुया दिनस मिसा छह्य थःह्य ह्याऊं मचा बुया ख्वासिलेत महो-
सघ कुमारया पुखुली वन । न्हापालाक मचायात मोल्हुका वसतं पुंका
पुखूसिथे थःगु वसःया छोने ग्वत्वीका, थः नं ख्वासिले धका पुखुली
काहाँ वन । उगु बखते लक्सिं छह्यास्यां व मचा खना, नय्गु इच्छा
याना मनु भेष कया वया—“हे... त्वाय् पासा ! थ्व मचा छह्य साप हे
हिसिचादया बांलास्ये च्वं, त्वाय् पासाया काय् मचा ला ?” धका न्यनेव
मांहास्यां के पुखुली च्वना हे छ्यौं ल्हुकु—२ संका खः घैगु भाव
प्रकट यात । लक्सिनं व मचायात तचोगु स्नेह भाव कयना थःगु दुरु
छको तोंका वनेगु अनुमति फ्वन । मांहा मानेज्जीव दुरू तोंकेथें भाय्
याना मचा ज्वना बिस्युं वन । अले मचाया मांहास्यां “जि काय् यात
गन यंके त्यनागु ?” धका ततः सलं हा हां ब्वां-ब्वां वना लिनायंका
लक्सियात ज्वना सालातल । मिसारूपी लक्सिं नं—“छंहा काय्यचा
गनदु धका ? थ्व मचाला जिह्य धका खः” धका धाल । थुगु प्रकारं
परस्पर ईपि निह्य त्वां त्वां वया बोधिसत्वया ह्यितीगु दरवारया क्वे
थ्यंकः वल ।

बोधिसत्व पण्डित कुमारं ईपि अथे त्वा त्वां-भक्कड़ा या यां वया-
च्वंगु ताया इमित सःतके छ्वया—“गथे जूगु छुजुगु ?” धका न्यनेव
ईपि निह्यास्यां जूगु खँ व्याक्क बांलाक पूर्वक निवेदन यात । व खँ न्यना
बोधिसत्व कुमारं थ्व मिसा छह्यास्यां मिखाफुति नं मया, मिखा फुसि नं
ह्याऊंस्य च्वं, उकिं “थ्व मिसा छह्य जुलसां अवश्यमेव लक्सिं हे ज्वी”

धका बांलाक सीका काय् धुंकासां--“जि यानागु निर्णये छिपि चवने लाकी मचवने ?” धका न्यना ‘चवने’ धैगु लिसः बीव, बेँ धो छधो साला व धोया दश्वी लाक्क मचा तथा मचाया लहा लक्सियात ज्वंके बिया तुति मांहासित ज्वंके बिल । अनंलि—‘ छिपि निह्यास्यां सात्तुसाला लाकाकाय्गु सो । सुनां च्वत्यंक लाकाकाय् फै व हे मचाया मां ज्वी ।’ धका यंकल । व मिसात निह्यास्यां बोधिसत्वं धार्थे तुं निखे चवना सात्तुसा बले मचायात वेदना जूगुलि तःसतं चिच्याय्दंक खल । मां जुया च्वंहा मिसाया हृदय हे तज्याना वनीथे च्वंक नुगः मछिना मचायात तोता छ्वया दना ख्वया च्वन ।

उगुसमयस बोधिसत्व कुमारं जनता पित—“हे जनतापि ! काय्—महायपिनि उपरे मामं दुने हृदयनिस्थे स्नेह्याः लाकी, मां मखुहास्यां याः ?” धका न्यनेव—“हे पण्डित कुमार ! मामं हे जक थः सन्तानपित दुने हृदयनिस्थे स्नेह याना करुणा-दया तै ।” धका लिसः बिल । “अथे जूसा आः थुगु अवस्थाय् मचायात तोता दना ख्वयाच्वंहा मिसा हे थ्व मचाया धार्थेयाहा मां खः” धका सकल जनतापित न्यंकाबिल । अनंलि पण्डित कुमारं—“हे जनतापि ! छिमिसं मचा लाका हःहा मिसा सु खः हा सिलला ?” धका न्यना, हामस्युनि धका लिसः बीव—हे जनतापि ! थ्व मिसा मनू मखु लक्सि खः । मचा नय्या निर्मित लाका हःगु” धका कन । “हे कुमार ! छःपिसं व मिसा लक्सि धैगु गथे सिल ?” धका न्यनेव—“थ्व मिसां मिखाफुतिनं मया, मिखा कुं नं ह्याँऊस्य च्वं । ग्या—हस्के जू धैगु नं मदु । मचाया उपरे दया-माया धैगु नं भ्या भचा हे खने मदु । थज्या थज्यागु कारणं याना थ्व मिसा लक्सि खः धैगु जि न्हाचं तुं हे बांलाक सिल धका कना बिल ।

तदनन्तर बोधिसत्व कुमारं लक्सियाके “छ सु ?” धका न्यनेव “जि लक्सि हे खः ।” धका लिसः बिल । “छुयानिर्मित छं थ्व करपिनहा मचा लाका जुयागु ?” धका न्यनेव “नये मास्ति वगुलि थथे याना जुयागु खः” धका लिसः बिल । उगुसमयस बोधिसत्वं—“हे दुष्टहा यक्षनी ! छं न्हापा न्हापायागु जन्मे मखूगु अकर्तव्ययानात्रः-

गुलिं लक्सिं जुया जन्म जुवये माल । आनं हान छं मखूगु हे ज्या
 याना च्वंगुलिं छंगु दुष्टता अत्यन्त हे आश्चर्यजनक जू । ” धका उपदेश बिया
 वैत पंचशीले प्रतिष्ठित याना “आवांलि लिपा गबनेसं थथिज्यागु अकर्तव्य
 याना जीवन हना ज्वी मते । ” धका शिक्षा बिया तोता छ्वन । मचाया
 मां जुयाच्चंहा मिसां जुलसां थः मचा प्राप्तरुगुलिं अत्यन्त खुसिजुया—
 “पण्डित कुमारया आयू परिक्षेद पुलावंक दीर्घायू ज्वीमा । ” धका सुवा
 बिया थः मचा बांलाक घयपुना थः माथाय वन ।

कला खँ विनिश्चय ।

बागःवाह्य जुयानिम्ति ‘गोत’ हाकुह्य जुया ‘काल’ गोत व काल
 निगू जोरे जुया ‘गोत काल’ नां जुयाच्चंहा ल्याय्मह्य मनुछह्य थःगु गामं
 नाकं तापा नं मजू सत्ती नं मजूसु मेगु गां छगुली कृषक महाजन
 छह्यसिया म्हाय् मचा ‘दीघ ताल’ धैह्य ल्यास्ये छह्य नाप
 आसक्त जुगुलिं वया हे छे न्हे दँ तक्क च्यो समानं ज्या याना
 थःगु इच्छानुसारं व ‘दीघताल’ म्हाय् मचा प्राप्तायाना काल ।
 गोतकाल ससले च्वंना च्वच्चं छन्हुया दिनस थः कला दीघतालयात
 सःता धाल—हे प्रिये ! जिं थः मां बौपिं मखनागु ता हे दयधुंकल ।
 उकिं मां बौयाथाय् वनेत लँयात मागु सार्दाम व अन मां बौपित भेट
 चढे याय्गु सामान जोरे या । ” धका धाय् व दीघतालं—छं “मांबौपि-
 निगु दर्शनयाः वनां जितः छु लाभ ज्वी ? ” धका लिस बिल । गोतकालं
 स्वको तक्क नं हेका, मानेयाना धाःगुलिं दीघताल मानेजुया मां—
 बौपित भेट चह्येयाय्गु वस्तु व लँयात माः माःगु नय्गु त्वनेगु, मरि चरि
 आदि सकतां जोरेयाना छे प्याहाँ वल । लँ या बिच्चे चिकिचा जाःगु
 खुसि छग् खना लः खना ग्यापि निहातिपू खुसि पारी वने ग्याना वहे
 खुसि सिथे सं तुं फेतुना च्वन ।

उग समयस ह्य तः धिकःह्य ‘दीघपिट्टि’ धैह्य गरीबह्य मनु छह्य लँस
 वया च्वं च्वं उगु थासे थ्यंकः वल । गोत कालं व मनु खने साथं—
 “हे पासा ! थ्व खुसि ताजा लाकी ची जा ” धका न्यन दीघपिट्टि

दीर्घपिट्टिं लभकालया कला दीर्घगाल याग क्वय्या खसिस्त्रिनाचयभा

दीर्घपिट्टिं गोतकालया कला दीर्घगाल यात क्वय्या खुसि छिना च्वंगु ।

गोतकालयागु प्रश्न न्यना थुपि लः खना ग्यापि धका सीका—
हेपासा ! थ्व खुसि स्वेबलेजकं चीजा थें च्वं, तर लः तःसतं
तःजा, हनं थुकी हारां-हारां पि न्या काव्ले, सोँज, गोँजत नं
यक्कों दु ।” धका कन । गोतकालं अथेजूसा पासां थ्व खुसी गथेयाना
छिनावनेगु ले ? धका न्यन दीघपिट्टि “जि जुलसां थ्व खुसी बारंबार
वार-पार जुया च्वनागु ज्ञयानिन्ति जि सोँज गोँजत बाँलाक ह्यस्यू । उकि
इमिसं जितः छुं नुक्सान याई मखु ।” धका न्यंकल । “अथे जूसा जिपि
निहातिपूयात अनुकम्पा याना खुसिया उखे पारी छको तयाब्यु ।”
धाय्व “ज्यू जि तयाबीगु जुल ।” धका माने जुल । अले निहातिपुलि
अत्यन्त प्रसन्न जुया दीघपिट्टि यात इमि जोना वःगु चाकु, पाऊं, मरि-
चरि इत्यादि बिया संग्रह यात ।

दीघपिट्टि जुलसां नयत्त्वने धुंका—“हे पासा ! स्वीतर्नि न्हापालाक
खुनि पारी तः वनेगु ?” धका न्यनेव गोत कालं—“हे पासा ! जि योह्य
खी यातर्नि न्हापालाक उखे पारी तया वा । लिपा जितः वया काः
वा ।” धका धाल । दीघपिट्टि “ज्यू” धका माने जुया दीघताल यात
बोह्ले तया नयेगु-त्वनेगु सामान इत्यादि नं वैगु ल्हाती जोंका खुसि
छिना वं बले छसीं निसें ताजाथाय् दथ्वी थ्यं वंगु थें च्वंक को छुना,
पुतं च्वना छिना वंवं, हानं वुनूहं चीजा थाय् उखे खुसि पारी सिथे लावं
थें च्वंक धाच्चा याना खुसि पारी थ्यंकः वन । गोतकाल जुलसां खुसि
सिथे हे दना खुसि छिना वंगु स्वया च्वं च्वं थ्व खुसिचा ला तःपतं हे
ताजा खनी । अपाय् मछि धिकःह्य मनु हे थुलि मछि दुनावं धास्येलि
जिपि थें जापि बाग.तय्गु ला खँ ल्हाय्थाय् हे दुगुमखु जितः जक
जूसाला लखं च्वीकः समेतं यंकीगु अवश्य ।” धका मती ल्वीका च्वं
च्वन ।

दीघपिट्टि खुसिछिना वना च्वं च्वं दथ्वी थ्यनेव दीघ ताल यात सः-
ता—“हे प्रिय मयेजु ! छं व बागःचाह्य, हाकुस्य च्वंह्य, स्वे हे बांमलाह्य
मनु यात छाय् प्रेम याना च्वनागु ? जि छंत बांलाक पालन पोषण याना
तय् । वसः तिसा धाः धाःगु बिया छंन शंतोष यानातय् । च्यो भ्वाति

आपासिनं छ्वाखेरं सेवा सत्कार याका सुख भोग याकातय् । प्रिय मयेजु ! भी निह्य ततः धिः पिं जुया स्वेहे बांलास्ये च्वं प् खी पुरुष निह्य जूगुलिं परस्पर मिले चले जुया च्वं वने नु । हाकुस्ये च्वंना बागःचाह्य हानं अत्यन्त दरिद्रह्य मनू नाप च्वं च्वनेगु इच्छा याय् मते । न्होने वना च्वंहासित ल्यूने वयाच्वंहा लाइक ज्वीक निह्यं ततः धिः पिं मिले जुया च्वनेनु । जि धैगु खँ न्यने धैगु जूसा छं यो योथे याकातय् । “धका व मिसायात अथे हेके व, चित्त क्यातुह्य दीघताल यात वं घागु खँ घात्थे खः धैथे च्वना वल । अले व मिसां थः न्हापायाह्य ब्याहायाना ब्यूह्य भात यात प्रेमयाय्गु तोता न्हूह्य दीघपिट्ठि यागु खे ध्यान दिया—“बांलाक वलायागु रूपं जित प्रेम याना गबलेसं हे मतोतेगु खः सा छं घाःगु खँ जित स्वीरकार दु ।” धाल । दीघपिट्ठि—“हे प्रिय मयेजु ! थुगु छगू जन्मे जक मखु मेमेगु जन्म जुया असंख्य कल्प बितय् जुया वंसां याय्धुंगु प्रेम यात भं भं हे न्हू याना यंका दुने च्वंगु कंचे थयंक द्वाहाँ वंक प्रेमयाना यंकेगु अवश्य जुल । थ्व खँ यात आः हानं छको न्यना सना च्वने म्वाल ।” धका नाईस्ये च्वंक हेका चाकुस्ये माकुस्ये च्वंक वैगु शक्तिदक अने अनेगु बुट्टा रप्फु भरे याना खंन्यंकल । वैगु खँ माने जुया खुशिञ्जुह्य दीघतालं छगू तःधंगु हे सुख अनुभव यात ।

दीघपिट्ठि व दीघताल निह्यस्या परस्पर छगूहे विचार जूगुलिं खुसी पारी थ्यनेव गोतकाल यात—“छ आमकन हे च्वं च्वं ।” घया गोतकालं स्वया च्वंक च्वंक हे निह्यस्या नेगुत्वनेगु प्वात्थंके नया-त्वना प्रसन्न साथं निह्यं पाचिना वन । गोतकाल जुलसां खुसि वारी च्वना इपिं निह्य अथे छगूहे विचार यापिं जुया पाचिना वना च्वंगु खँ बले छाति हे तज्याना वनीथे च्वंक शोक जुया सहयानां सह याय् मफया “थ्व मिसां जुलसां जित तोता बिस्युंवन ।” धका चित्त अत्यन्त आकुल ब्याकुल जुया खुसि सिथे उखे थुखे ब्वां ब्वां जुया खुसी भचा काहाँ वना च्चीके थंकी धका ग्यानावःगुलिं हानं च्वेतुं थाहाँ वल । अनलि हानं अत्यन्त क्रुद्ध जुया जि प्रियह्य मिसा जतिक मदु स्येलिं जि जक म्वाना च्वनां छुयाय् थ्वहे खुसी कब्बाना सीना वने त्यल धका मत्ती तथा

वाकुछिना मिखा निष्पां तिसिना तिन्दुया खुसी क्वां वन । खुसिया दथ्वी थ्यंसानं थः दुबे मजूगुलिं खुसि चीजा धैगु सीका व्वां व्वां खुसि छिना वना इमित लिलाकः वन । “हे कलाखुं ! जिमि कलायात गन व्वनायंके त्यनागु ?” धका तमं-तमं न्यन । अले दीघपिट्टि—“हे कुरूपद्द बागः दुष्ट ! थ्व मिसा गनया छं कला खः धका...? थ्वला जिमि कला धका खः ।” धया गोतकाल यात ककु ज्वना हुत्तानका छ्वत ! गोतकालं दीघपिट्टियागु ल्हा ज्वना साला—“छं गनं वने दै मखु, थ्व मिसा जुलसां जि न्हेदं तक्क च्यो च्वना ब्याहायाना हयाद्द खः ।” धा धां ल्वा ल्वां वया च्वं च्वं बोधिसत्व कुमारया क्रीडा भवनया न्होने थ्यंकः वल । उगु समयस मे मे पिं मनूत नं आपालं अन मुं वल ।

बोधिसत्व पण्डित कुमारं व ल्वाना—भकरायाना वयाच्वपिनिगु सः ताया “थ्व छुक्रियागु कोलाहल सः ?” धका न्यना इपिं स्वह्म सितं सःतकेछ्वया निखे पाखें यागु बयान बांलाक न्यना—“जि याना बीगु विनिश्चय निसाबस छिपि च्वने लाकी मच्वने ?” धका न्यन । “ज्यू छःपिसं निसाब याःथें जिमित स्वीकार दु ।” धका लिसःबीव न्हापालाक दीघपिट्टि याकःचित छखे यंका—“छंगु नां छु ? धका न्यन । “दीघपिट्टि खः ।” धका लिसः बिल । “छं कलाया नां छु ?” धका न्यनेव वं मसिया वैगु मनेवःगु मेगुहे नां कन । मेगुनं दीघपिट्टिया मां-बौ पिनिगु नां न्यंबले ठीक ज्वीक कने फूसांतबि ससः मां ससः बौ पिनिगु नां न्यंबले वं मस्यूगुलिं अंदाजं वया मने वः वः थे न्होने ला लागु नां कन । दीघपिट्टि लिसःब्यूगु नां ब्याक्कं जनतापित न्यंके बिल । अनं ले दीघपिट्टि यात तोता छ्वया गोतकाल यात सःता एकान्ते तया न्हापार्थे तं न्यनायंकल । गोतकालं व फुकं बांलाक स्यूगुलिं छगू हे : मद्रक खः खःगु जक बयान कनायंकल । वनं ब्याक्कं जनतापित न्यंके सिधेका वैतनं तोता छ्वत । अनंलि दीघताल यात सःता—“छंगु नां छु ?” धका न्यनेव ‘दीघताल’ धका लिसः बिल । “छं भातया नां छु ?” धका न्यनेव दीघपिट्टि यागु नां वं मस्यूगुलिं मेगु हे मत्तीवःगु नां छगू कन । मेगु हानं छं मां-बौ पिनिगुवां छु ?” धका न्यनेव खःखःगु कनायंके

फःसांतबि वया न्हूह्य भातया मां-बौ पिनिगु नां न्यनेव वं मस्युगुलिं
स्वया मत्ती वः वः गु नां कन । व खँ नं ब्याक्कं जनतापित न्यंका
वीधुनेव दीघताल यातनं तोता छवत ।

अनंलि दीघपिट्टि व गोतकाल निह्य सःता जनतापिनि पाखे स्वका
“दीघतालं लिस्सःबियावंगु खँ दीघपिट्टियागु खँ नापमिलेज्जुलाकी गोतकाल
यागु खँ नापमिलेज्जु ? धका न्यंगु बखते गोतकालं धाःगु खँ नापमिलेज्जु
धका सकसिनं जवाब बिल । पण्डित कुमारं “थ्व गोतकाल जुलसां दीघ-
तालया धार्थेयाह्य भात खः । दीघपिट्टि गोतकालयाह्य वला हेका
यंक्कह्य-कला खुँ खः धका विनिश्चय याना “छ कला खुँ खः, मखु
यथार्थंगु खँ कं ।” धका दीघपिट्टि याके न्यनेव थः खुँ खःगु भाव प्रकट-
यात । गोतकाल “पण्डित कुमारयागु धार्थे यथार्थंगु विनिश्चयं याना थः
कला हानं प्राप्पयानाकाय् दत ।” धका अत्यन्त प्रसन्न जुया बोधिसत्त्व
कुमारयात बारंबार प्रशंसायाना, थः कला नाप्पं व्वना थः वनेमागु लं
पाखे स्वया वन । पण्डित कुमारं दीघपिट्टियात—“छं लिपा-लिपा थथे
मेपिनि कला हरणयाय्गु अकर्तव्य गबलेसं याय् मते ।” धका उपदेश
बिया पञ्चशील काय्का तोता छवत ।

रथ न्याय

छन्हुयादिनस छह्य मनु ख्वास्यू वनेत रथ छगुली गया थःगु गःमं
प्याहां वल । उगु समयस देवराज इन्द्रं दिव्यचक्षु कना बिचायाना स्वः
बले बोधिसत्त्व पण्डित कुमार यात खंका “बोधिसत्त्व यात प्रज्ञावान धका
प्रसिद्ध याय्या निर्मित्ति” उपाय माला स्वया मनुया भेष कया वया न्हाचः
रथे च्वनावःह्य मनुया रथ ल्यूने रथया कुंचा छक्क ज्वना ल्यू ल्यू वया
च्चन । रथ थुवानं व अथे वयाच्चंगु खना—“भाजु छाया ल्यू ल्यू वया
च्चनागु ?” धका न्यन । मनु भेषधारी इन्द्रं “जि छिगु छुं सेवा सत्कार
याय् फैला धका थथे ल्यू-ल्यू वया च्वनागु खः” धका लिस्सः बिल ।
“ज्यू ऐज्जसा ल्यू-ल्यू वया च्वं ।” धया भतिचा वने धुंका रथ थुवा रथं
काहां वया ख्मा, त्हा, तुत्ति इत्यादि छको सिला त्यानु लंके धका के

पुखुली काहाँ वन । उगु मौका लाका ल्यू-ल्यू वया च्वंहा मनु नं काचा काचां रथे गया फयां फछि रथ याकनं हाँके याना यंकल ।

रथथुवा ल्हातुति आदि सिलेगु ज्या सिधेका पुखुलि थाहाँ वः बले रथ खुया बिस्युं वना च्वंगु खना वेगं ल्यू वना—“हे पुरुषः ! रथ दिकि छं जिगु रथ छाया खुया बिस्युं वनागु ? जिगु रथ छं गन यंके त्यानागु ? ’ घका घाय्व पुरुष भेषधारी इन्द्रं—“श्व छंगु रथ गनं खः घका, श्वला जिगु रथ घका खः” धाःगुलि इपिं निह्य जवा-सवा याना ल्वा-ल्वां भकरायायां बोधिसत्व पण्डित कुमारया द्वितीगु दरवारया न्होने थ्यंकः वन ।

बोधिसत्व कुमारं इपिं लवाना वया च्वंगु सः ताया “श्व छुकि यागु सः” घका न्यना निह्यसितं सः सके छ्वया न्होने थ्यंकः वयेव इपिं निह्य खनेसाथं हे “थुहा मनु छद्म जुलसां मेपिं सुं खना ग्या धंगु नं मदु, मिखा फुति नं मया । एकान्तं श्व इन्द्रादि देवता हे खः । मेहा मनु जुलसां रथ थुवा खः” घका थःगु बुद्धि खंकाकाय् धुंसांनं मस्यु पहःयाना ल्वापुया कारण व्याक्कं न्यन । अले बोधिसत्वं—“जिं यानागु निसावे छिपिं च्वने लाकी मच्वने ?” घका हानं छको न्यना “च्वने” धैगु वचन ब्यूगुलिं—जिं श्व रथ हाके याके बी छिपिं निह्यस्यां रथ या ल्यूने च्वंगु कुं निकुं ल्हातं ज्वना ल्यू-ल्यू ब्वां वुं । धार्थेयाहा रथ थुवानं रथयात तोती मखु, थुवा मखुह्यस्यां जक न्हापालाक रथ तोती ।” घका न्यंका मनु छद्म सित रथ हाकय् याके बिल । व मनुखं कुमारं धयातःथें रथया वेग भं भं ब्वाका बोव, रथया निर्मित्त लवाना वःपिं इपिं निह्य रथया कुं निकुं ज्वना ल्यू-ल्यू ब्वां वन । रथ थुवा भचा जक वने वं हे त्यानुया सासः बडेजुया वःगुलि रथ तोता दना स्ये स्ये फूँ फूँ मिका च्वन । पुरुषरूपी इन्द्र जुलसां रथ नापनाप्पं तुं वना रथया कुं ल्हातं तो मफीक रथ लितहः बलेनं रथ नाप नाप्पं तुं ल्याहाँ वल ।

उगुसमयस बोधिसत्व कुमारं जनता पाखे स्वया—भो भो जन-तापिं ! श्व मनु जुलसां तःसकं त्यानुवाया रथ तोता दना च्वन । मेहा मनु रथ नाप्पं तुं ब्वां वना हानं रथ नाप्पं तुं हे ल्याहाँ नं वये फत ।

व मनु या शरीरे चःति छफुति हे नापं प्याहाँ मवः । आश्वास प्राश्वास नं फुले मजू, सुखना नं ग्या धैगु नं मद्दु, वं मिखा फुति नं मया । थज्या थज्यागु कारणं याना अवश्यनं थ्व मनु, देवता हे खः ।” धका कने धुंकालि इन्द्रयाके—“छ सु देवता खःमखु घा” धका न्यनास्वेव पुरुष रूपधारी इद्रं थःइन्द्र खः धैगु कारण स्वीकार यात् । उगु अवस्थास बोधिसत्व कुमारं “छ इन्द्र देवता खयेकं थन छुया वया ?” धका न्यनेव—“जि जुलसां छ कुमार यागु महानगु प्रज्ञा बल प्रकाश याय्या लागी वयागु खः” धका लिसः बिल । “अथे जूसा लिपा-२ थथे घोखा ब्यू वये मते” धका उपदेश बिया छ्वत । देवराज इन्द्रं थःगु ऋद्धि क्यना आकासे थाहाँ वना थःगु दिव्यरूप सकसितं खने दय्क अन दना च्वना— “महोसध कुमार याके अत्यन्त तःधंगु सुनापं समान मजूगु महानगु प्रज्ञा-बुद्धि दु, उकिं न्ह्यागु नं बांलाक मद्रक निसाब याय्फु” धका आपालं प्रशंता याना थःगु वासस्थान तार्वतिस देव भवनेसं तुं त्याहाँ वन ।

जामूस जुया च्वंहा मन्त्रीं न्हापा थें मेपित जुजुयाथाय् छ्वया समाचार कंके मछ्वस्ये थःहे जुजुया न्ह्योने वना सम्पूर्ण समाचार बित्तियाय्व विदेह जुजु अत्यन्त प्रसन्न जुंसानं, प्रज्ञावान् मन्त्रीपिं नाप सल्लहा याना स्वे मागु जूया निर्मित्ति सेनक आदि मन्त्रीपिं सःता सल्लहा-याना स्वयाबिज्यात । इमिसं बोधिसत्व अन वयेव इमियासिनं तःधं ज्वी धैगु भयं ग्याना, मत्ति मभिंगु मनं, दुष्टगु चेतना दुहा सेनक मन्त्रीजुं—“भौ महाराज ! थुलि जक निसाबयाय् फय्वं तुं व प्रज्ञावान् मनुतय्गु पुचले दुंमथ्यानि । धैर्यं याना भचा पिया च्वना बिज्यां हुं । पण्डितपिसं न्यंगु अत्यन्त थाक्गु, गूढगु, गुप्तगु प्रश्नयागु लिसः बीफय्व हे जक वैत पण्डित धका धाय् योग्य ज्वी । धार्थे याहा प्रज्ञावान्-बुद्धिमानिहा पण्डित मजूतल्ले भौसं परिक्षायाना स्वया च्वनेनु महा-राज ! धका वित्तियाःगुलि जुजुं छकोलं थःगु हुकुम्यात प्रयोग मयास्ये, महोसध पण्डितयात याकनं सःतेगु इच्छा दःसां धैर्यं याना च्वना बिज्यात । (थ्व च्त्रे च्त्रयावयागु निसाब बोधिसत्व कुमार न्हेदं दुहा बालक बले यागु जुल ।)

सिंयागु प्रश्न

[आ थ्व धाय् त्यनागु प्रश्न प्रज्ञा जाचेयाना स्वेगु उपाय, सेनक महा मन्त्रीजुं प्रबन्ध याका छ्वःगु खः ।]

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं—“महोसध कुमारयात परिक्षा याना रवे ।” धका मत्तीतया बालाचीमायागु कठि छत्या काय्के छ्वया कोलाछि त्वाल्हाना रणडां स्वीपित सःता सकबनं बरा-बर समान ज्वीक रणडां स्वीकेबिया—“पूर्व गांयापि मनुत प्रज्ञावान् धागु जि ताया । आः थ्व छ्वया ह्यागु कठि छत्वाचिगु चो पो सीका—निश्चययाना लित बिया ह्ये माल । सीके मफत धाःसा दोछिसाई दां दण्ड ।” धैगु राज आज्ञा च्वया व कठि वोधिसत्व वासयानाच्वंगु पूर्व गामे बीके छ्वया बिज्यात । गामें च्वंपि आपालं मनुतसें राज आज्ञा समेतं थ्यंकः वःगु कठिचा पुत्तु प्वीका अनेक बुद्धि लगेयाना स्वतं नं चो पो छुटेयानाकाय् मफूगुलि सिरिवड्डुन महाजन याथाय् वना—“भो मनाजन ! छिकि पिनिकाय् महोसध कुमारं न्हेकोतक्क अत्यन्त दुष्करगु प्रश्नयात ह्याता च्वं च्वं हे विनिश्चययाना ल्वापु छिनेयाना बिल । उर्कि थुगु प्रश्न नं छिकिपिनि कायं हे जक सीके फै ।” धका धाःगुलि महाजनं पण्डित कुमारयात ह्याता च्वं थासं सःतकेछ्वया उगु कारण वैत पूर्वक कना बिल । “हे प्रिय पुत्र ! थ्व कटियागु च्वः पो छं सीके फुला ? जिमिसं ला सीके मफून । थये सीके मफय्व जुजुं भीत दोछि साई दां राजदण्ड याईगु जुल ।” धका न्यंका र्छियागु लिसः न्यन ।

वोधिस व कुमारं व खं न्यना—“जुजु यात व कटियागु च्वः पो सीकां छु फाइदा ज्वीगुदु ? जिगु प्रज्ञा जाचेयाकेत छ्वयाहःगु ज्वीफु ।” धका मत्ती त्वीका व कठि थःगु ल्हातय् काय् साथं थुखे च्वः थुखे पो धका स्यूसानं मनुतयत् चित्तबुझेयाय् माःया निम्नित लः थल छगः काय्के छ्वया, व कठिया ठीक दथ्वी लाक्क का छपुं चिना काया च्वकाय् ज्वना व बालाची मा यागु कठि लखे तीजक थुन । कठिया पोपाखे भयातुगुलि न्हापालाक उखे लखे दुन । अले जनतापिनि पाखे स्वया--

“भो भो जनता पि ! सिंमा धैगु या च्वः भयातु लाकी पो भयातु ?”
 घका न्यना स्वयेव—“भो महाजन कुमार ! पो पाखे भयातु ज्वी ।”
 घका लिसः बिल । “अथे ज्सा थ्व कठिया न्हापालाक लखे दुवे जूपाखे
 प्वः घका सीका का । अले जुजुयातमं यंका भेट च्हैयाय् यंकाब्बु ।”
 घका धाल । ग्रामवासी जनतापि नं खुशि जुया जुजु याथाय् वना व च्वः
 पो सी दुगु कठि यंका थुखे च्वः थुखे पो घका क्यना बिल । उगु समयस
 विदेह जुजुं थुगु कारण सुनां सीकल ? घका न्यना विज्याय् व—
 “सिरिवड्डन महाजनया सुपुत्र महोसघ कुमारं उपाय याना च्वः पो
 सीकाब्बुगु खः महाराज !” घका बिन्तियागु सः ताया जुजु अत्यन्त
 प्रसन्न व उत्साहित जुया सेनक मन्त्री यात सःता न्हापा थें तुं
 सल्हायाना स्वया बिज्याय्—“भो महाराज ! मे मेगुनं परिक्षायाना
 स्वे मानिगु कारण आपालं बाकिदिनि । धैर्यं तथा प्रतीक्षायाना च्वना
 विज्यां हुं ।” घका बिन्ति याःगुलि जुजुं जुलसां तुरन्त महोसघ कुमार
 यात सःतके छ्वे मास्ति वःगु चित्तयात जबर्जस्ति हे थामे याना च्वना
 बिज्याय् माल ।

छयों गाया प्रश्न

छन्हुयादिनस विदेहजुजुं मिसा छयों कंलाय् छगःव मिजं छयों
 कंलाय् छगः स्मशाने माय्का काय्के छ्वया न्हापा थें हे तुं—“ध्व
 कंलाय् छयों निगः मध्ये थुगु मिसाहासिगु थुगु मिजंहासिगु घका छुटे
 याना लित हया बीमाल । छुटे याना हये मफया वन घाःसा दोछिसाई
 दां जरिबाना पुले माली ।” घका राजआज्ञा बिया पूर्व गां पाखे वीके
 छत्रया विज्यात । गामे च्वंपि मनुतसें छुटेयाना सीकाकाय् मफया
 बोधिसत्व कुमारयाथाय् क्यने यंकल । कुमारं छयों गो खने मात्रं हे—
 “मिजंतय्गु छयों गोले रेखा-धो तप्य नी मिसातय्गुली बेकोई हानं
 त्युने पाखे चा चा तुला च्वनी ।” धैगु चिन्हं पुरा पुरा उक्कीक छुटे याना
 सीके फूगु ज्ञानं बांलाक स्यूगुलि । “थुगु छयों गो मिसाहासिगु खः थुगु
 छयों गो जुलसां मिजंहासिगु खः ।” घका छुटेयाना क्यनावी धुनेव

जुजुयाथाय् छ्वया बिनित्या के छ्वत । (जुजुं लिपा प्रश्नयागु सकतां खँ न्हापावंगु प्रश्न नाप छुं फरक मजू । उकिं न्हापायागु प्रश्ने स्वया दिसँ ।)

सर्प (ताहा) प्रश्न ।

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं मिजंहा सर्प छह्य व मिसाह्य सर्प छह्य कायके छ्वया न्हापाया थें हे तुं भाले पोथि छुटे याना हति धका पूर्व गामे च्वंपि मनूतयथ् य बीके छ्वया बिज्यात । गामें च्वंपि मनूतयसं व सर्प छजो या भाले पोथि छुटे याय् मफया बोधिसत्व कुमार याथाय् वया न्यो वल । कुमारं व ताहा निह्य खने साथं हे “भालेह्य सर्पया न्हिप्यं तःपु ज्वी, छ्व्यो नं तःगो ज्यी, मिखा नं तः चा ज्वी, गःपते च्वंगु धो नं छस्वा ज्वी । पोथिह्य सर्पया जुलसां न्हिप्यं चीपु ज्वी, छ्व्यो नं चीगोज्वी, मिखा चाः नं ची चा ज्वी, गःपते च्वंगु धोः नं बांलाक छुटे ज्जीक सीदै मखु ।” धैगु लक्षण सीका क्या व सर्प निह्य भाले पोथि छुटे याना जुजु याथाय् छ्वया बिनित् याके छ्वत । (मेगु खँ ब्याकं न्हापाया थें तुं खः ।)

ग्वंगः प्रश्न ।

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं पूर्व गामे च्वंपि गाँवले तयथाय् “हाछह्यं तुयूह्य, तुती न्यक् बुया, जंभुली च्वंगु महाद्योचा छ्वले दुहा, हानं स्वंगु यामे ठीक समये हाले योह्य दोहँचा छह्य जिथाय् याकनं हया बीमाल । हयाबी मफयावनधाःसा दोछिसाई दां जरिबाना ।” धका धय्के छ्वत । गाँवले तस्यें उकियागु मतलब सीके मफया बोधिसत्व कुमार याथाय् वना न्यं वन । कुमारं—हे ग्रामवासी जनतापि ! छिमित जुजुं तुयूह्य ग्वंगः छह्य हति धका धयाहःगु खः । छाय् धाःसा ग्वंगः तय् हे जक तुती न्यक् समानगु लुसि बुयावया च्वंगु दु, छ्व्योले दोहँचा जंभुली च्वंगु महाद्योचा समानगु ह्याऊँस्ये च्वंगु लात्या फार फारां वया च्वंगु दै, हनं बन्ही-चान्हे-तुथे स्वंगु यामे ठीक वहे समये लाक्का नं हालीगु स्वभाव दु । उकिं तैस्य च्वह्य बांलाह्य ग्वंगः छह्य माला जुजुया

थ य् छ्वयाब्बु । धका अति बुद्धि ब्युगुलि गाँवले तस्ये नं अथे हे याना छ्वत । (मेगु ब्याक्कं न्हापाया थें तुं ।)

रत्न प्रश्न

गौतम बुद्ध बोधिसत्व वीरकुश जुया जन्म जुया बिज्याबले देवराज इन्द्रं चह्ने यागु माणिक्य रत्न छगः छसिनिस्स्ये राज परम्परा अनुसारं आ तकं रक्षायाना व गुलि विदेह जुजुयापाले थ्यंकरा रक्षाजुया वया च्वन । व माणिक्य रत्न यागु प्वा ब्ये ब्ये कया च्याकुं लूगुलि विदेह जुजुया पाले उकियागु का पुलांजुया च च बुनावन । उकियागु पुलांगु का लिकया न्हूगु का तय्के मफुगुलि व रत्न गः पते क्खाया परिभोगयाय् मजिया च्वन । उकिं विदेह जुजुं छनुयादिनस—“ध्व माणिक्य रत्ने च्वंगु पुलांगु सुका लिकया न्हूगु सुका तयाह्ये माल । थुकी न्हूगु सुका छुला ह्ये मफत धाःसा दोछिसाई दां दण्ड ज्वी ।” धका हुकुम् बिया पूर्व गांयापिं मनू तय्थाय् व रत्न बीके छ्वया विज्यात । गाँवले तय्सं व ज्या याना बिया छ्वेगु समर्थं मदुगुलि बोधिसत्व कुमार याथाय् वना न्यं वन ।

बोधिसत्व कुमारं रत्न स्वया—“हे ग्रामवासी जनतापिं ! छिमिसं छुं छुं धन्दा कया च्वने म्वा । कस्ति भतीचा जक कायके छ्व । धका धया कस्ति कया ह्येव माणिक्य रत्नया प्वा निखेर पाखें कस्ति इला ऊनयागु चिकिचापु ज्वीक का निला, ऊनयागु काया च्वकाय् कस्ति प्याका व कस्ति दुगु का च्वका पुलांगु का च्वका नाप्पं तया रत्नया उखे पाखेयागु प्वा ची चीचा धिकःपिं इमूचात दुगु प्वाले यंका, निगूयां प्वा चूलाका दिका बिल । अले इमूचात कस्तियागु बास ताया प्वालं प्याहाँ वया कस्ति बुलातःगु पुलांगु का ब्याक्कं चिचित्त्याना नया न्हूगु कस्ति इला तःगु का न्याह्य खुह्य इमूचात मुना रत्नया प्वाले दुने सात्तु साला मन्ह्यं मन्ह्यं दुतयंका उखे पाखे च्वंगु प्वालं पिचाय्कादिल ।

बोधिसत्व कुमारं ब्ये ब्ये कोया प्वा च्याकुं लूगु माणिक्य रत्ने न्हूगु का छुले सिधेव—“ना जुजु याथाय् यंका चढ़े याय् यंकि ।” धका गाँवलेतयत् वियाछ्वत । (बाकिगु खें न्हापा थें तुं ।)

दोहँचां मचा ब्वीकुगु प्रश्न

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं मङ्गल दोहँचा छह्वासित्त मचा प्वाथेदुह्वा साचा :थे च्वं क, तःसतं वायु बढे ज्वीगु कय्गू आदि बूबः प्वा त्यं क नका मचा ब्वीकेत्यंह्वा सा थे च्वं क प्वा फुलेयाका, न्यकू निपुतीसं ल्हातं बुत्तुब्वीका, उकी चिकनं पाका, ह्वाछह्वां हलू चिकनं ब्वीका “जुजुयागु आज्ञा—पूर्व गांया गांबलेतस्ये सिकेया निमित्त “छिंपि गांवलेत आपालं प्रज्ञावानपिं धाःगु ताया । उकिं थ्व प्वाथे दुह्वा दोहँचित्त मचा ब्वीका, मचा समेतं दोहँचित्त जिथाय् कुशल पूर्वक ह्याबीमाल । दोहँचिया मचा ब्वीका ह्याबी मफत धाःसा दोछिसाई दां दण्ड ज्वी ।” धका पत्र च्वया दोहँचा नाप्पं पूर्व गांमे बिया छ्वया बिज्यात । गांयापिं मनूतसें थुकियागु कल्पना यानां याय्मफया बोधिसत्त्व कुमार याथाय् वना थुकियागु लिसः न्यंवन ।

बोधिसत्त्व कुमारं जुजुयागु आज्ञा पत्र व दोहँचा खना—“थुगु प्रश्नयात जुलसां हानं जुजु याके लिक्थं प्रश्नयाःसा हे जक जवाब वीगु दै ।” धका मती ल्वीका—“हे ग्रामवासीपिं ! छिमिथाय् जुजुनाप मग्यास्ये-निर्भीक रूपं जवाल सवाल याय् छाःपिं सुंदुला ?” धका न्यना ‘अःपुक हे दै कुमार’ धाःगुलिं वैत सःतके छ्वत । व वीरह्वा मनू न्ह्योने थ्यं कः वथेव—“हे पुरुष छ जुलसां सँ फः फः तया छाती ल्हातं दाया तः तःसतं विलापयाना जुजुया ध्वाकाय् न्ह्योने हूँ । मे मे पिसं न्ह्याको हे न्यं वःसां छुं हे लिसः बीमते । जुजुं ताय्का थःथमं हे वया न्यं वथेव जक—“जिमि बौ आश्रयं ज्वीक मचा ब्वीके मफया सास्ति नया च्वंगु थनिं न्हेन्हु दत । छलपोल जुजु जिमि-मालिक-स्वामि खः । (उकिं विन्तिया वया च्वना ।) जिमि बौनं याकनं मचा ब्वीके फैगु छुं उपाय् दःसा याकनं कना बिज्या हूँ महाराज !” धका विन्तिया । उगु समयस जुजुं जुलसां—“छ छु वें जुलला ? छाया थथे विलाप याना ख्वया च्वनागु ? मिजं तय्सं मचा ब्वीकी धैगु दस्तुर मद्दु, जिं गबलेसं न्यने नं मनं ।” धका निश्चयनं जुजुं उजुंदय्का बिज्याई । अथे उजुं दय्क

बिज्याई बले—“छल पोलं आज्ञा जुयाबिज्याथें मिजंपिसं मचा व्हीकेगु दस्तुर मडुसा, पूर्व गांयपिं गांत्रले तयसं दोहंवां गथेयाना मचा व्हीकाहये फै ? महाराज ! धका बिनित्या ।” धका खं स्यना छ्वेव व वीरहा पुरुषं नं—“छलपोल महाजन कुमारं स्यना छ्वयाबिज्याथें जि जुजुयात विन्ति या वनेगु जुल ।” धका जमान याना बोधिसत्व कुमारं स्यना छ्वःथें तुं वना विदेह जुजुयात विन्तियात । अले जुजुं “ध्व लिक्थं न्यनेगु प्रश्न सुनां स्यना हःगु ?” धका न्यनेव महाजन कुमार महोसधं चिन्तनायाना स्यनाः हःगु खः ।” धका बिनित्याःगुलि जुजु जुलसां अत्यन्त प्रसन्न जुयाबिज्यात । (मेगु खं व्याक्कं न्हापायाथें तुं -)

जा पाऊं यागु प्रश्न

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं बोधिसत्व महोसध कुमार यात परिक्षा याना स्वे धका मत्तीतया—“हे पूर्व ग्रामवासो जन्तापिं -

१. जाकि नं मखु ।
२. लःनं मखु ।
३. जा स थल नं मखु ।
४. भूतू नं मखु ।
५. मि नं मखु ।
६. सिं नं मखु ।
७. तये हःहा मिजं नं मखु मिसा नं मखु ।
८. तये हःहा वःगु लं नं मखु ।

ध्व च्यागु अङ्गं सम्पूर्णं जूगु पाऊंस्ये च्वंगु जा जिथाय् हया बीमल । हया बी मरुय्व राज दण्ड दोछिसाई दां ज्वी ।” धैगु राज आज्ञा बोधिसत्व कुमार जन्मजगु पूर्व गामे बीके छ्वया बिज्यात । गांवलेतयूतं सीके मफया बोधिसत्व कुमारयाथाय् वना न्यवन ।

बोधिसत्व कुमारं—“छिमिसं छुं हे धन्दा सूता काय् म्वा धैगु भरोसा बीगु खं ल्हाय् धुंस्येलि—

१. प्रश्नया उत्तर—च्वकि ।
२. „ „ —सीत ल (=ओस) ।
३. „ „ —जाथ्वी मधुनिगु न्हूगु कसिचा छगः ।
४. „ „ —च्याःगु सिं स्वँगौया भुत् ।
५. „ „ —सिं निक्क चुला प्याहाँ वःगु चुला मि ।
६. „ „ ---गंगु सिमा हः ।

थ्व थुलि वस्तु काय्के छत्रया उकिं जा थ्वीका जाय् पाऊस्ये च्वंगु रस मिले याना न्हूगु कसि चा छगःले तय्का उकी “च्यागू अङ्गं सम्पूर्णं जगु पाऊं जा ।” धैगु पुजि तिके बिया नं० ७, प्रश्न यात मिसानं मखु मिजं नं मखुद्दा नपुंसक छहासित कोब्बिका, नं० ८, प्रश्न-यात मूलगु सङ्कं मयकुस्ये गल्लि गल्लि, छें या बिच्चं बाचं छहाजक वने ज्यूगु लं छत्रया जुजु याथाय् थ्यंका बिल । जुजुं—“थुगु प्रश्न सुनां कल्पना याना जवाब छत्रया हःगु ।” धका न्यनेव “महाजन कुमार महोसधं कल्पना याना छत्रया हःगु ।” धका विन्ति यागु ताया, ब्याक्क खं सीका अत्यन्त प्रसन्न जुया उत्साहित जुयाविज्यात । (बाकि खं न्हापाया थें तुं ।)

फियागु खिपः प्रश्न

छन्दुयादिनस विदेह जुजुं बोधिसत्व कुमार यात परिक्षायाना स्वेत “पूर्वं गां यापि गांवलेतयत् राजम्राज्ञा दु—‘जि जुलसां हुसुलुं. चुला हितेगु इच्छा जुया चवन ।’ राज दरवारे च्वंगु फियागु खिपः पुलां जुया च च बुना वने धुंरुल । न्हूगु फि यागु खिपः छपु निला याकनं जिथाय् ह्याबी माल । ह्याबी मफत धाःसा दोछि साई दां राजदण्ड ज्वी ।” धका पूर्व गामे च्वपिं जनतापित राजम्राज्ञा बिया छ्वत । गामे च्वपिं मनुतसें फियागु खिपः निलेगु कल्पनायाय् मफया बोधिसत्व कुमार याथाय् वनान् यंवन ।

बोधिसत्व कुमारं प्रश्न न्यना—“थुकी लिकथं दोहरा प्रश्न याःसा हे जक जवाब बीथाय् लें दुं ।” धका घया बांलाक खं ल्हाय् सया

निर्भीतपि मनूत निह्वासित सःता —“छिपिं निह्वा जुलसां महाराज या थाय् वना बिनित्ति या कि—भो महाराज ! आज्ञा जुया बिज्यागु फिखिपः चीपु, तःपु, थपायपु धैगु मसिया च्वन । उकिं न्हापा ज्या कैतःगु पुलांगु फि खिपः यागु टुकड़ा छत्वाचा नमुनाया निमित्त दया तथा बिज्यां हुं । वहे पुलांगु फि खिपः नमुना स्वया जिमिसं मेगु न्हूगु फियागु खिपः निलाह्याबी मह.राज !” घका बिनित्ति या हुं । उगु अवस्थाय् छिमित जुजुं जिगु राज दरारे फियागु खिपःदु धैगु जि गबलें न्यने मनं ।” घका यदि थथे धयाबिज्यात धाःसा—“अत्यन्त आनुभाव सम्पन्न जुया-बिज्याकह्वा छल गोल महाराजं हे न्यने मनंगु फि खिपः, जिपिं थें ज्यापिं अभाग्यापिं पूर्वं गां यापिं गामातसें गबले निला ह्ये फै ? महाराज ! घका बिनित्ति या ।” धैगु खं स्यना ब्यूगुलिं व पुरुषपिं निह्वा बोधिसत्वं स्यना, कंनं छ्व थेंतुं वना जुजु यात बिनित्ति या वन । “थ्व थथे दोहरा प्रश्न याःवयेगु छिमित सुनां स्यना हल ?” घका न्यंगुलिं महाजन पुत्र महोसध कुमारं स्यनाहःगु खः घका बिनित्ति यात । विदेह जुजु जुलसां दुने हृदयं निस्ये अतिकरं प्रमुदित जुल । (बाकि खं न्हापाया थेंतुं ।)

पुखू प्रश्न

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं बोधिसत्त्व कुमारयात परिक्षायाना स्वेत पूर्वं गांयापिं जनतापित राज आज्ञा जुल —“जि जुलसां लखे ह्मितेगु इच्छा जुयाच्वन । उकिं न्यागू प्रकारया पलेस्वानं संयुक्त जुया शीतल, निर्मल व रंम्य जुया च्वंगु तःधंगु पुखू छगू ह्याबी माल । ह्याबी मफत कि राजदण्ड दोछि साईं दां पुले माली ।” धैगु राज आज्ञा बिया छ्वत । ग्रामवासीतसें जुजु याथाय् पुखू यंका बीगु बुद्धि मदया बोधिसत्त्व कुमार याथाय् वना न्यंवन ।

बोधिसत्त्व कुमारं उगु प्रश्न न्यना—“थुकी हानं जुजुया कें तुं दोहरा प्रश्न याःसा हे जक्र थुगु प्रश्नया लिसःबीगु लँदु ।” घका धाल । खं ल्हाय्गुली दक्षजुया निर्भीत रूपं तरररं जवाल सवाल याय्फुपिं मनूत प्यह्वा-खुह्वा सःतके छ्वया—“छिमिसं जुलसां मिखा हे ह्याऊँस्ये-

च्वंक लखे ह्मिता, सं, लं ब्याक्कं लः भुल-भुल वयेक प्याका शरीरे नं
न्यंक भ्यातनालं किका कठि, अप्पा बाक्क, चागः इत्यादि ज्वना जुजुया
दवारि ध्वाकाया न्होने वना दना च्वं च्वं हूं । अनंलि जुजु याथाय्
वना बिन्तियाः वनेगु आजा फ्वना, अनुमति बीव जुजुया न्होने वना—
“पूर्व गां यापिं जनतापिसं पूखू हयाबीमाल धागु राज आजा न्यना
जिमिसं जुलसां छलपोल महाराजयात लाइक जूगु अत्यन्त उत्तम व
विचित्र जुया, न्यागु प्रकारयागु पलेस्वानं संयुक्त जुयाच्वंगु, रम्यगु, तः
धंगु पुखू छगू जंगलं लाना खिपतं चिना हया च्वना बले व पुखू जुलसां
जंगलि जूगुलिं छलपोलया राजधानी च्वंगु घण्टाघर, घरःहरा, ततःजागु
दरवार, ध्वाखा व तोरणादि विचित्र विचित्रगु दृष्य वं गबलें हे स्वे
मनंगु प्रासाद खंगुलिं वया चित्त चंचल जुया तःसतं ग्यागुलिं चिनाहयागु
खिपः ब्याक्कं चब्बुक तिं तिं न्हया सना, न्हापा च्वं च्वंगु जंगलेसं तुं
बिस्युं वन । जिमिसं जुलसां कठि, अप्पा, चागः आदि हथियारं दाया,
कय्का अत्यन्त सासनायाना कठोर नकसां पनां नापं मज्यू । उकिया-
निम्ति जङ्गलिह्मा किसियात शिक्षितह्मा किसिं ह्येका चिना साला ह्येथें
छलपोलया उद्याने स्यना-कना शिक्षित यानातःह्य पुखू दःसा जिमित
करुणापूर्वक धौपलख यानिम्ति बोनायंकेगु अनुमति दया तथा बिज्यां हूं ।
व छलपोलया दक्ष सुशिक्षितह्मा पुलांह्य पुखू नाप तथा हःसा हे जक
निश्चयनं ह्ये फैगु जुया च्वन ।” घका बिन्तिय या । उगु बखते जुजुं—
“जिगु उद्याने पुलांह्य, सुशिक्षितह्मा पुखु दु धैगु जिला गबलेसं न्यनेमनं,
दु नं मदु । हानं स्वीतं काय्के छ्वेनं मनं ।” घका आजा ज्वीव छिमिसं
थथे बिन्तिया—“छलपोल थें आनुभाव सम्पन्नह्मा जुजुं हे जंगलि पुखू
ह्येके मनंसा जिपिंथें ज्यापिं दुभाग्यपिं पूर्वग्रामवासी गामातसें गबले
पुखू व्वना हया बी फै ? महाराज !” घका बिन्तियाय्गु खँ ब्याक्कं
बांलाक स्यना कना छ्वत । स्यना कना छो थें तुं इमिसं नं जुजुयाथाय्
वना अथे हे बिन्तिया वन ।

विदेह जुजु बोधिसत्व कुमारं खँ स्यना बिन्तियाके हःगु भाव सीका
अत्यन्त प्रसन्न जुया बिज्यात । (बाकि खँ न्हापा थें तुं—)

उद्यान प्रश्न

छन्हुयादिनस विदेह जुजुं बोधिसत्व कुमारयात परिक्षायाना स्वेयाकारणे—“जि जुलसां उद्याने वना ह्यितः वनेगु इच्छाजुया च्वन । तर पुलांगु राजोद्यान ताकाल बितेजुयावना पुलां ज्वी धुंकुगुलिं ज्यालगे मजुल । सिमाकचा, सिमाहः सिमाय्च्वंगु बुँ ह्वःगु नापं चिच्चादना ज्याखेले मदया वने धुंकल । उर्कि बांलाक सिमाय् बुँह्वया मग-मग बास वया वाऊँस्थ च्वना रम्य जुयाच्वंगु उद्यान छगू याकनं हया बीमाल । हयाबी मफत घाःसा राज दण्ड दोछिसाई दां पुलेमाली ।” वैगु राज आजा पूर्वं गामे च्वपिं ग्रामवासी तयथाय् छ्वयाब्यूगुलिं बोधिसत्व कुमारं पुखूयागु प्रश्न छिनेयाबले थें तुं बित्ति याके छ्वत । जुजु जुलसां खुशि जुया बिज्यात । (बाकि खँ न्हापाया थें तुं—)

बोधिसत्व कुमार जुजु याथाय् थ्यंगु

विदेह महाराजं सेनक मन्त्रीं बारंबार रोके यागु खँ न्यना— “महोसघ पण्डित जुलसां न्हेदं दुगु बालक वैसे हे जिं छ्वयागु न्हेगू प्रश्न-यात ठीक ज्वीक लिसः ब्यूगुलिं जिगु मन प्रसन्न जुया वैत स्वेगु इच्छा जुया च्वन । गुप्त व गम्भीर जुयाच्वंगु अने अनेगु प्रश्नयात नं, मने प्रभाव परे जुया, सकसितं चित्त बुद्धे ज्वीक तथागत सम्यक सम्बुद्धं थें स्पष्ट छुटे ज्वीक जवाब बी सः । थुगु प्रकारं आपालं मन प्रसन्न ज्वीगु प्रज्ञा गुणं सम्पूर्णं जूहा छहा पण्डित ज्वीक ज्वीकं, मयोगु भाव व मत्ति मभि-गुलिं बारंबार सेनक मन्त्रीजुं पना च्वन । सेनक मन्त्रीजुयागु खँ न्यना च्वंसा जिगु इच्छा गबले जक सम्पूर्ण ज्वी फै ? व प्रज्ञावानहा महोसघ कुमार आःथर्थे हे ब्वनाहयेमाल ।” घका चिन्तनायाना दरबारे दुने च्वपिं मन्त्रीपिं व सेवकगणपिसं चाह्वीका मङ्गल सल गया पूर्वगां पाखे प्रस्थान याना बिज्यात । अथे बिज्याना च्वं बले गामे मथ्यंवं हे जुजुं गया विज्याहा मङ्गल सलया तुति बँ तज्याना च्वंगु ह्वते द्वाहा वना तो ब्यूगुलिं पूर्व गां पाखे मबिज्यास्ये राजघानी संतुं ल्याहा बिज्याय् माल ।

उगु समयस सेनक मन्त्री जुजुया हाजिरी वना—“प्रतापिहा भो

महाराज ! ह्यिगः छलपोल पूर्व गां पाखे बिज्यानाला ?” घका बन्ति-
याय्व, वनागुला खः तर थ्यंका वये मफूगु खँ कना बिज्यात । सेनक
मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! छलपोल जुलसां व निरर्थकगु गामें बिज्यागुलि
अनर्थं जूगु स्वयाबिज्याहं । भचा प्रतीक्षानिं याना च्वनाबिज्याहं घका
जिं बारंबार बन्ति यायक् यायक् हे छलपोल थुगुप्रकारं थःगु इच्छा-
नुसारं (नगरं) प्याहाँ बिज्यात । थ्व प्रथम न्हापां यागु गमने हे मङ्गल
सलया तुति तो ध्वीका वयेमाःगु अन्तराय जुल । उकिं बांलाक विचार
याना जक ज्या याना बिज्यासा बेश ज्वी ।” घका बन्तियाय्व जुजु जुलसां
सेनक मन्त्रीजुं घाःगु खँ चित्तबुद्धे जूगु भाव क्यना सुमुकं तुं च्वं च्वना
बिज्यात ।

विदेह जुजुं लिपा छन्हुयादिनस सुथे सेनक महामन्त्रीजुयात सःता—
“हे पण्डित मन्त्रीजु ! महोसघ कुमारयात आः सःता हःसा मज्यूला ?”
घका सल्लहायाना न्यना विज्याय्व सेनक मन्त्रीजुं—“भो महाराज !
छलपोल हे अन बिज्याय् योग्य मजू । चलाकपिं आठपहरीयातय्त सःता—
“महोसघ कुमार छंगु गुण कीर्तियागु समाचार प्रसिद्ध जूगुलि छंत नाप-
लाय्त मङ्गल सल गया नगरं प्याहाँ वया लंया बिचे सलया तुति तो
धुला छंगु गामे थ्यंकाः वये न्हो हे राजधानी ल्याहाँ वये माल ।
उकियानिंमिं जिथाय् अस्सतर सल छह्य व सेट्टतर सल छह्य हयाबी-
माल ।” धैगु राज आज्ञा पत्र सहित छ्वया बिज्याहं । महोसघ कुमार
जुलसां धार्थेयाह्य पण्डित खःसा अस्सतर सल घाःगु जितः घाःगु खः
सेट्टतर सल धागु जिमि बौ महाजनयात घाःगु खः धैगु थःगु ज्ञानं थ्वीका
काई महाराज ! घका बन्तियाय्व जुजु प्रसन्न जुया सेनक मन्त्री नं
बन्तिया थें तुं आठपहरीयातय्त छ्वया राज आज्ञापत्र बीके छ्वया
बिज्यात ।

बोधिसत्व कुमारं राज आज्ञापत्र खने मात्रं महाराजं जि व जिमि
बौ नाप लाना बिज्याय्गु इच्छायाना बिज्यात ।” घका थ्वीका बौह्य
महाजन याथाय् वना सादर गौर व पूर्वकं वन्दना याना—“अनन्त गुण
दयाबिज्याकह्य भो पिता ! महाराजधिराजं भी काय् बौ मिह्य नापलाय्थु

इच्छायाना बिज्यात । उर्कि पूज्य पिता जुलसां द्वछिह्य महानपिसं चाहुयेका न्हापालाक राजदरवारे बिज्याना च्वनाबिज्याहुं । बिज्याय्बले नं खालिगु ल्हातं मबिज्यास्ये नउनि ध्यो व ध्योलं जागु श्रीखण्ड सियागु थेकिचा जोना बिज्याहुं । जुजुं जुलसां पूज्य पिता नाप मन प्रसन्न ज्वीक कुशल वार्ता याय् सिघय्व थःत योग्यगु आसन स्वया फेतु घया बिज्याई उगुसमये थःत योग्यगु आसन छगू स्वया फेतुना च्वनाबिज्याहुं । भतीचा जाय्व जिनं थ्यंकः वये । जुजुं जिनाप कुशल वार्ता खँ ल्हाय् धुंका न्हापाथेतुं जितः नं योग्यगु आसन स्वया फेतु धै बिज्याई । उगु बखते जिं जुलसां छलपोलयागु ख्वा स्वे । व ख्वा स्वयागु इसरां थः फेतुना च्वनागु आसनं दना प्रिय पुत्र महोसध ! थुगु आसने वया फेतू वा धका घया बिज्याहुं । उगु अवस्थास जिं जुलसां प्रश्न छगू प्रकट याना क्यना बी ।" धका घाल । बी जुयाच्चंह्य महाजनं—“हे प्रिय पुत्र ! अथेजूसा असल जुल, छं घाः थें हे याय्गुजुल । धका मानेजुया पण्डित कुमारं प्रबन्ध मिले यानाब्यथेतुं जुजुयाथाय् थ्यंका च्वं वन ।

थः परिवार-परिषद्दिपि नाप सिरिवड्डुन महाजन राजदरवारया ध्वाकाय् थ्यंका, जुजु या थासं द्वाहाँ वा धैगु आज्ञा ज्वीव जुजुया न्होने ल्हा बिन्तियाना हाजिरजुया च्वन । जुजुं—भो महाजन ! छिह्य पण्डित पुत्र गो ?" धका न्यनाबिज्याय्व महाजनं—“भो महाराज ! लिपा वया च्वंगु दु । छलपोलया चरणकमल के याकनं हे वया हाजिर जू वै ।" धका बिन्तियात । अनंलि महाराजं व खँ न्यना अत्यन्त उत्साहित व प्रसन्न जुया बिज्यात । जुजुं—“भो भो महाजनपिं ! छिपिं ! थःत-थःत योग्यगु आसन स्वया फेतु ।" धका आज्ञा जुयाबिज्याय्व महाजनपिं जुजुया आज्ञानुसार थः थःत योग्य योग्य थें च्वंगु आसन स्वया राजदरवारे फेतू वन ।

महोसध कुमार नं तिसावसः आदि तिया तैय्यार ज्वी धुंस्थेलि नाप्यं उत्पन्न जूपिं त्वाय्पासा कुमारपिं दोछिह्यस्यां चाहुयेका छायापा तःगु बगिगले च्वना राजधानी द्वाहाँ वन । उगु समयस नगरया पिनेसंतुं नसा नः जुया च्वंह्य गघाचा छह्य खना बल्लापिं थः पासापित

सःता—“हे पासा-भाईपि ! ध्व गधाचित लाना लगाम नका (तुतिं
 प्यप्पां प्यपुंरु चिना) चटाई-मुखू छ्वातं पिनें खने मदयूक भुतु भुना
 ल्हना हति ।” घका घाल । अले बल्लापि पासापि निहा-प्यहास्यां
 महोसघ कुमारं धाःथें तुं यानायकल । बोधिसत्व कुमार जुलसां तःधंगु
 परिवारपि नाप राजधानी द्वाहां वल । नगरवासी जनतापिसं परिवारपि
 आपालं दुह्य बोधिसत्व कुमारयात खनेव—“ध्व कुमार जुलसां पूर्व ग्रामया
 महाजन सिरिवड्डनया प्रसिद्धह्य पण्डितपुत्र महोसघ कुमार खः । जुजुं
 न्यना छ्वको सकल प्रश्नयागु लिसः बिया, लिक्थं न्यनेमागु दोहरा
 प्रश्नयात नापं हाकनं छको न्यकेबिया लिसः बीसःहा कुमार खः ।”
 इत्यादि रूपं बोधिसत्व कुमारयात प्रशंसा याना, अत्यन्त प्रीति सहितगु
 हृदयं खंका मिखा हे फुति मयास्ये उत्सुक जुया स्वया च्वन ।

बोधिसत्व कुमार दरवारया ध्वाका क्वे थ्यनेव थ्यंगु समाचार
 जुजुयाथाय् छ्वत । जुजु जुलसां अत्यन्त प्रमुदित जुया—“जि प्रिय पुत्र
 महोसघ पण्डितयात जिगु न्होने याकनं हाजिर याय् हति ।” घका
 आज्ञा जूगुलि बोधिसत्व कुमार पासापि द्विच्छिहास्यां चाहुयेका दरवारे
 द्वाहां वना थःत योग्यगु थासे च्वना जुजुयात ल्हा बिन्ति याना सादर-
 गौरव पूर्वकं हाजिरजुया च्वन । विदेह महाराजं बोधिसत्व कुमारयात
 खने मात्रं अत्यन्त प्रमुदित जुया कुशल वार्ता खँ ल्हाय् सिधेका—“हे
 पण्डित कुमार ! थःत योग्यगु आसने स्वया फेतु ।” घका आज्ञा जूगुलि
 बोधिसत्व कुमारं थः बौया ख्वा पाखे स्वत । उखु बखते बौह्य महाजनं
 बोधिसत्व कुमारं ख्वा सोगु संकेत सीका थः फेतुनाच्वंगु आसनं दना—
 “प्रिय पण्डित पुत्र ? थुगु आसने फेतू वा ।” घका धाय्व बोधिसत्व कुमार
 वं तोता ब्यूगु आसने वना फेतू वन ।

बौह्य आसनं दना तोता ब्यूगु आसने बोधिसत्व कुमार फेतू वंगु खना
 सेनक, देविन्द, कामिन्द, पक्कुस धैपि मन्त्रीपि प्यहा सहितं, मेमेपि नं
 मूर्खपि मनूत छपुचः लापा थाना तःतः सतं न्हिला—“थपायसतं दुष्ट व
 मूर्खह्य व्यक्ति यात नापं पण्डित समझेजुया जुजुं सःतके छ्वया बिज्यागु
 तःधंगु हे भूल जुल ।” घका जक धाःगु मखु, मेगुनं थये घाल—“व

पण्डित घाह्य कुमार थःत अत्यन्त उपकारीह्य बौयात आसनं थना उकी थः फेत् वन । थज्याह्यसित बुद्धिमानिह्य पण्डित धका गथे घायुगु ?” धका निन्दा अपहास यात । जुजुया चक्कनाच्चंगु ख्वा ख्युंस्ये च्वना वना मने नं तःधंगु अपसोच ज्वन ।

उगु अवस्थास बोधिसत्व कुमारं जुजुया ख्वा ख्युंस्ये च्वका मन खुसुक्क तःगु खना—“आपालं आनुभाव सम्पन्नह्य भो महाराज ! छलपोलया ख्वा ख्युंस्ये च्वनावंगु छुकारणं खः—गुगुकारणं खः ?” धका बन्ति याःगुलि महाराजं—“खः पण्डित छंगु बयान न्यनागु बांलासानं खना बले चाल बांमलागुलि जिगु ख्वा ख्युंया मने दुःख मनाउ जुल ।” धका आज्ञा जुल । “छुयानिम्मित्ति अथेजुगु महाराज ?” धका हाकनं न्यंगुलि—“छं बौयात आसनं थना छ उकी फेत् वंगुलि अथे जूगु खः ।” धका धाल । अले कुमारं—“भो महाराज ! बांलाक न्हाय्पं बिया न्यना विज्यां हूँ । सकल थासे काय्यासिनं बौ हे जक उत्तम ज्वी धका समझे जुवा विज्याय् मते ।” धका बन्तियाय्व “आम खं नं खः ।” धका जुजुं घया विज्यात ।

तदनन्तर बोधिसत्वकुमारं—“आपालं आनुभाव सम्पन्न जुया विज्याकह्य भो महाराज ! छलपोल जुजुं अस्सतर सल व सेट्टतर सल निह्य थन ह्या बीमाल धका राज आज्ञा पत्र बिया आठपहरीयात छ्वयाह्या विज्यानागु मखुला ? महाराज !” धका बन्तियाना आसनं दना पासापिपाखे स्वया—“छिमिसं लानाह्याह्यं गघाचा न्ह्योने हति ।” धका धाल । पासापिसं ह्याबी व जुजुया न्ह्योने तया—“भो महाराज ! थ्व गघाचिया गुलि मूवं ?” धका बन्तियात । विदेह जुजुं—“हे पण्डित ! बांलाक बिचायाना स्वेबजे थ्व गघाचिया मू च्याटका भिट्काति वं ।” धका लिसः विल । अले बोधिसत्व कुमारं—“भो महाराज ! थ्व च्याटका भिट्काति जक वंह्य मिजंह्यगघाचा नाप संयोग जुया आजानि (=उत्तमह्य) मिसाह्य सलया प्वाथं प्याहाँ वःह्य अस्सतर (=उत्तमह्य सल) जुलसां गुलि मूवं ।” धका बन्तियाय्व वया मू अनर्घं थुलि उलि वं धका हे छुं निश्चय मदु ।” धका आज्ञा जुल ।

उगु समयस बोधिसत्व कुमारं भो महाराज ! छु खँ ल्हाना बिज्यानागु ? आः पलख भर न्ह्यो हे छलपोलपिसं सकल थासे काय्यासिनं बौ हे जक उत्तम-श्रेष्ठ घका घया बिज्यात । व खँ धायें हे सत्य खःसा अस्सतर सलया सिनं च्याटका-फिटका जक मू वंहा गधाचा हे च्वे लाना उत्तम ज्वीमाःगु खः । छलपोल महाराजयाथाय् हाजिर जुवा च्वं पिं मन्त्री गणपिसं थुलि हे नापं मस्यु, अत्यन्त कहणा चायापुस्ये च्वं ।” घका लापा थाना हरररं न्हिले धुंस्येंलि, भो महाराज ! छलपोलया मन्त्री गणपिं अत्यन्त प्रज्ञावानपिं पण्डित धाःगु आइचर्यं जनक जू । थपायसतं बुद्धि दुपिं पण्डित मन्त्रीपिं गनं हया तथा बिज्यानागु महाराज !” घका सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहासित निन्दा अपहास याना खँ ल्हात ।

बोधिसत्वकुमारं मेगुनं हानं बिनित्थियाय् मानिगु ।दिनिगुलि-“भो महाराज ! बांलाक न्यनाबिज्या हूँ । यदि काय्यासिनं बौ उत्तम खः धैगु जूसा जिमि बौयात सःता छलपोलयागु सेवा सत्कार याकाबिज्या-हूँ । यदि बौयासिनं काय् उत्तम खः धैगु जूसा छलपोलपिनिगु मङ्गल कार्य वृद्धिया निम्तिं जितः सःता सेवा याकाबिज्याहूँ महाराज ।” घका बिनित्थियाय् विदेह जुजुया दुने हृदयनिस्स्ये मन प्रसन्न जुया ख्वा चक्कं कल । जुजुया सकल राजपरिषद् पिसं “महोसघ पण्डित कुमारं जुलसां थःगु विचक्षणगु बुद्धि द्वारा अत्यन्त दुष्कर व गम्भीर जुया च्वंगु प्रश्रयात बांलाक छिनेयात ।” घका कोलाहल ज्वीक प्रशंसा-स्तुति यायां लं, तुपुलि, गा आदि च्वे आकासे वां छ्वया बोहले ल्हार्तिं दात्तुदाया प्रमुदित जुयाच्वन । सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहा जुलसां ल्हाती न्हात्तु न्हाया तःगु पलेस्वां थें सुखूचिना ख्युंस्ये च्वना वंगु ख्वाजुया सहयानां सहयाय् मफुगु सासः ल्हाना सुमकंतुं च्वं च्वने माल ।

[स्मरणीय-थुगु थासे ध्यानतय्मागु कारण छु धाःसा... माँ, बौ पिनिगु गुण सर्वाङ्ग रूपं स्यू गुली बोधिसत्व कुमार समानह्य मेपिं सुं मदुसां थन थुथाय् बौहासित छाया अथे यागु धाःसा ? बोधिसत्व कुमारं अनन्त गुण दुह्य जन्म दाता थः बौ यात निन्दा अपहास, अगौरव

याय्या निम्तिं याःगु मखु । यथार्थगु खँ छुधाःसा-जुजुं अस्सतर सल व सेटुतर सल ह्या बीमाल धका छ्वया हःगु राज आज्ञा पत्र प्रश्न यात प्रकाश याय्माया निम्तिं व थःगु प्रज्ञाया महान भाव जनतापिनि दथ्वी प्रकाश याय्त तथा प्रज्ञावान् धका धाय्काच्चंपि मन्त्रीपि प्यहसित लिपा हानं जवाब बी मफ्यक लिसः बीया लागी, थज्या थज्यागु कारणया निम्तिं जक अथेयाना क्यनाबी माःगु खः । मां बौपिनिगु गुण यात मत्ती मतस्य इमित् स्यंके अथवा अगौरव याय् घैगु मत्ती तथा याःगु मखु धका बांलाक स्पष्टरूपं थ्वीकाकाय् माल ।]

न्हाप्पांयागु सिरपा

विदेह महाराजं बोधिसत्व कुमार खना अत्यन्त प्रसन्नगु नुगलं खुशि जुया आदर सम्मान तथा सुगन्धित लखं जागु लूयागु कलस कया “प्राचीन यवमज्जग घैगु पूर्वगां छगूलि जुजु यागु हक दुथं तुं थःगु हे याना का ।” धका सिरिवड्डुन महाजनया ल्हाती लः ल्हाना, लधाः हायेका बकस बिल । हानं द्वःछिह्य महाजनपि नं सिरिवड्डुन महाजनया सेवा सत्कारया निम्तिं लःल्हाना बिया बिज्यात । हानं बोधिसत्व कुमारया मां महाजननी सुमनादेवी यातनं सम्पूर्ण वसः तिसा ज्वलं छजो नं बियाछ्वत । अनंलि महाराजं याःगु प्रश्नयात स्पष्ट रूपं लिसः ब्यूगुली मन प्रसन्न जुया बोधिसत्वकुमारयात थः पुत्रया रूपे प्रतिपालन याय्गु इच्छा जुया—“भो महाजन ! छं काय् महोसघ कुमार यात जिह्य पुत्र रत्नया रूपे थन तथा तयेगु इच्छा जुयाच्वन । व छह्य जिथाय् तोता थकि ।” धका आज्ञा ज्वीव महाजनं—“भो महाराज ! जिह्य पुत्र जुलसां अत्यन्त सुकुमार तिति, आः थथें वया ह्युत्वी वया मांया दुरुयागु गन्ध हे नं तंगु मखुनि । लिपा तःघिकः जुया ल्याय्ह्य जुया वैगु अवस्थाय् छलपोलया हे चरण कमल कस्सं सेवा याके ह्ये महाराज ।” धका बिन्ति यात । उगु बखते जुजुं— “भो महाजन ! थ्व महोसघ कुमारया निम्तिं थनिं निस्स्ये छुकारणेसं छुं छुं हे धन्दा-सूर्ता आदि कयाच्वने म्वाल । छं छें नका तोंका तीका तःयासिनं जिकाय्यात छुं ह्य ज्वीक प्रतिपालन याकातय् मखु ।

जिं घयागु खँस सम्पूर्ण रूपं विश्वासयाना ल्याहाँ हुं ।” घका आज्ञा जूगुलिं सिरिवड्डुन महाजनं जुजुयात कोछुना नमस्कार याना पुत्र महो-स घयात नं बुया कया थःगु छाती तथा कपाले व छ् यँले चुपानया—“हे प्रिय पुत्र ! जुजु याथाय् ज्यायाना च्वं पिं व्यक्तिमिसं थाय् थासे सकबनं बांलाक स्मृति तथा ज्या याय्मा । बांलाक उद्योगी जुया ज्याय् कोशिस या न्हेँ ।” घका उपदेश बिल । बोधिसत्व कुमार नं थः बौयात बांलाक आदर सत्कार पूर्वक नमस्कार याना “भो अनन्त गुण दुह्य प्रिय बौ ! पुत्रयानिम्तिं छुँ छुँ घन्दा-सुर्ता कया बिज्याम्म्वा ।” घका भरोसा बिया खँ ल्हाना बौहसिगु मन संतोष यात । सिरिवड्डुन महाजन नं सेवक महाजनपिं दोछिह्यास्यां चाहुयेका थःगु गां पूर्वग्राम पाखे सोया सुविस्तासाथं ल्याहाँ वन ।

महाजनपिं ल्याहाँ वने धुंका विदेह जुजुं बोधिसत्व कुमार याके— “प्रिय पुत्र महोसघ ! छ जुलसां दरवारे दुने च्वना जिगु हाजिरी वये लाकी, अथवा दरवारं पिने च्वना हाजिरी वयेगु ?” घका न्यनेव बोधि-सत्व कुमारं—“जि जुलसां परिवारपिं आपालं दु । उकिं दरवारं पिने च्वनः हे जक हाजिरी वयेगु उत्तम ज्वी ।” घका मत्ती ल्वीका—“दरवारं पिने च्वना जक हाजिरी वये महाराज !” घका बिन्तियात । उगु अव-स्थास जुजुं—“प्रिय पुत्र महोसघ ! छं यःथाय् च्वना हाजिरी वा ।” घका अनुमति बिया बोधिसत्व कुमारयात योग्यगु दरवार छगू सहित नयेगु, तोनेगु, तीगु उपकरण माको, पासापिं दोछिह्यासित समेतं थःगु हे राज कोषं बिगु सुप्रबन्धयाना बिल । अबलेसं निस्स्येँ बोधिसत्व कुमार तुते मज्जीक-निरन्तर रूपं जुजुया हाजिरी वया च्वन । अनं निस्स्येँ विदेह जुजु याथाय् न्याह्य पण्डित रत्नपिं दयावःगु जुल ।

निगूगु सिरपा

विदेह जुजुं न्हापा न्हापा महोसघ मण्डित यागु अने अनेगु प्रज्ञा महानया समाचार न्यना जक तःगु आपाजूगुलिं, थःमिखाया न्हाणे दृष्टान्त हे खनेदय्क स्वया च्वनेगु आशा आपा जुया च्वन । तदनन्तर

छन्हुयादिनस राजधानिया दक्षिण ध्वाका समीपस पुखूया लिक्क ताय्गः
सिमा छमाय् च्वंगु कोया स्वः छगुली अनर्घंगु रत्न छगः दया च्वन ।
व अनर्घंगु रत्नया किचः पुखुली लाना च्वंगुलि मनूतसें पुखूया दुने रत्न
दु धैगु विचारं जुजुयाथाय् वना बिन्तिया वन । जुजुं सेनक महामन्त्री
जुयात सःता “भो मन्त्री जु ! पुखुली रत्नयागु जः ज्वाला-ज्वालां थिना
खनेदया च्वन । गथेयाना काय्कूसा जी ?” धका आज्ञा ज्वीव महा
मन्त्रीजुं पुखुली च्वंगु लः ब्याक्कं ईका काय्केबी धैगु कारण बिन्तियात ।
अले जुजुं—“अथे जूसा महामन्त्रीजुं स्वया गथे माल अथे या ।” धका
सेनक मन्त्रीयात (रत्नलिकाय्केगु ज्या) भार बिया छ्वया बिज्यात ।

सेनक महामन्त्रीजुं आपालं मनूत मुंका पुखुली च्वंगु लः, ना व
भ्यातनाः ईकेबिया के च्वंगु बे ह्युत्तु ह्युईका वात्तुवाय्का रत्न माला-
स्वतं नं ल्वीके मफुत । लिपा हानं छको पुखुली लः जाया वयेव रत्न-
यागु ज्योति दुगु किचः हाकनं खनेदया वल । सेनक महायन्त्री जुयाचित्त
बुझे मजुया न्हापार्थे हे तुं हानं छको उद्योग यासां रत्न ल्वीकाहये मफू-
गुलि ख्वा ख्यूस्येच्वंका च्वन ।

अनंलि जुजुं बोधिसत्त्व कुमारयात सःतके छ्वया सेनक महामन्त्रीजुं
याःगु खं ब्याक्कं कने धुनेव—“हे प्रिय पुत्र ! व रत्न छगः छं जितः कया-
हया बी फुला ?” धका न्यन । अले महोसध् कुमारं—“भो महाराज !
व रत्न कया हयेगु ज्या छुं अपाय्सतं थाक्कगु मखु । आःथर्थे हे बिज्यां हुं
नु । जिं कया हया बी ।” धका बिन्तियाःगुलि महाराज उत्साहित जुया
“थैँ जिह्वा पण्डित पुत्रयागु प्रज्ञा बल स्वे दैगु जुल ।” धका आज्ञाजुया
राजपरिषदपिसं चाहयेका पुखू पाखे स्वया नगरं प्यार्हां बिज्यात ।

बोधिसत्त्व कुमार जुलसां पुखूसिथे दना रत्नयागु किचः या प्रकाश
स्वया “पुखूया दुने रत्न दुगु मखु । ताय्गःसिमाय् च्वंगु कोया स्वले
अवश्य रत्न दय्माः ।” धका सीका—“भो महाराज ! रत्न जुलसां
पुखूया दुने दुगु मखु ।” धका बिन्तियाय्—“प्रियपुत्र महोसध ! लः या
द्योने प्वाला-प्वालां ज्वाला-ज्वालां थिना च्वंगु व वस्तु छुले ?” धका
आज्ञाजुगुलि बोधिसत्त्वं थल छगःले लः भ्वा काय्के छ्वया रत्नया

किचलं दाथाय् तय्के बिया-“भो महाराज स्वयाबिज्या हुँ । पुखुली जक रत्न थिना च्वंगु मखु । थ्व लः थले नं खने दु महाराज !” धका बिनित्ति-यात । अले जुजुं-“प्रिय पण्डित पुत्र ! रत्न गन दु अले ?” धका आज्ञा जुया बिज्यागुलि “भो महाराज ! रत्नयागु ज्योति किचः पुखू व लः थल निगूलीसं खने दु । अथे जुया निर्मित्ति ताय्गः सिमाया च्वे च्वंगु को या स्वले माणिक्य रत्त अवश्यमेव दुगु ज्वीमाः । मनु छह्य लावेयाना काय्के छ्वया विज्याहुँ ।” धका निर्भीत रूपं बिनित्तियात । अले विदेह जुजुं ताय्गःसिमा गय्सःह्य मनु छह्यसित सःता ताय्गःसिमाय् च्वे कोया स्वले च्वंगु रत्न काय्के छ्वत । व मनुखं रत्न कया सिमां काह्यँ वया बोधिसत्व कुमारयात बीव कुमारं जुजुया ल्हाते चह्ये याय् । कल ।

उगु दृश्य आपालं जनतापिसं खना बोधिसत्व कुमारयात स्तुति-प्रशंसा याना सेनक महामन्त्रीयात निन्दा-अपहास यात । “माणिक्य रत्न जुलसां ताय्गःसिमा च्वे च्वंगु कोया स्वले दया च्वंक च्वंक अल्प प्रज्ञा ह्य सेनक मन्त्रीजुं आपालं जनतापित्ति दिप्पा हे मदय्क दुःख जक बियां मगाः अपाय्जि बांलागु पुखू नापं स्यंकाबिल । प्रज्ञावान् धैपि महोसघ-कुमार थें ज्यापि जकं ज्वी फै ।” धका बोधिसत्व कुमारयात प्रशंसा स्तुति यानाच्वन । जुजु नं बोधिसत्व कुमार खना अत्यन्त उत्साहित व प्रसन्न जूगुलि थःमं कोखाया तःगु मोतिमा गःपतं त्वया बकस बिया बोधिसत्व कुमारया पासार्पिं दोछिह्यसित नं मोतिमायागु चुल्या छपा छपा ह्यति ह्यति बकस बिल । “जि पुत्र महोसघ पासार्पिं दोछिह्यस्यां चाहुयेका न्हित्थं स्वतन्त्र नकसां यब्बले जिथाय् वया हाजिर जू वये फु । थुकी छुं हे रोक-टोक मदय् माल ।” धैगु राज आज्ञा बिया बिज्यात ।

ह्यालिकाय्चा व लाथा प्रश्न

छन्हुया दिनस विदेह जुजु बोधिसत्व कुमार नाप आराम-उद्यान पाखे वने धका प्याहाँ वन । उगु समयस वाऊंस्य च्वंहा ह्यालि काय्चा छह्य उद्यानया ध्वाका च्वस्सं च्वं च्वन । जुजु सवारि जुया च्वंगु खना ध्वाकाया च्वं काचा-काचां काहाँ वया बे च्वना जुजु पाखे स्वया कछुना

छ्यलं कात्तु काना च्वं च्वन । जुजुं ह्यालिकाय्चां अथे यागु खं का—“प्रिय पण्डित पुत्र ! चिकिचा धिकःह्य ह्यालिकाय्चां व छू याना च्वंगु थें ?” धका बोधिसत्त्वयाके न्यनेव—“भो महाराज ! थ्व ह्यालिकाय्चां आपालं आनुभाव सम्पन्नह्य छलपोल खना छलपोलयागु गुण तेजं च्वे च्वं च्वनेगु सामर्थं मदया, छलपोलं मालिक सम्झेजुया न्होने वया हाजिर जू वया च्वंगु खः ।” धका बन्तियाय्व जुजु जुलसां अत्यन्त प्रमुदित जुया—“थ्व ह्यालिकाय् चा धाथेनं जिगु सलामी वःगु खःसा वैगु सलामि सिंत्ति वंके बीमते । थ्व ह्यालिकाय्चित्त योग्यगु वस्तु भव-भोग सम्पत्ति प्रदान याकाब्यु ।” धका आज्ञा जुल ।

उगु समयस महोसध कुमारं—“भो महाराज ! व ह्यालिकाय्चित्त भेगु चीज वस्तु बिया बिज्याय् गुलि वैत छुं प्रयोजन दै मखु । नय् त्वनेगु हे जक इमिगु भव-भोग सम्पत्ति खः ।” धका बन्तियाय्व—“थ्व ह्यालिकाय्चां छु नै ले ?” धका न्यना बिज्यात । महोसधं—“ला, न्या आदि नः महाराज !” धका बन्ति यात । हानं जुजुं—“प्रिय पण्डितपुत्र गुलित्ति ब्यसा इमि छको नयेत गाई ?” धका न्यना बिज्याय्व—“आमलि गो प्रमाणं ला, न्या दय्व इमित छछः यात गा महाराज !” धका बन्तियात । जुजुं आठपहरीया छहसित सःता—“जुजु थेंज्याह्यस्यां ब्यूगु बकस आमलिपाय् गो जक लां भचा योग्य मजू । उकिं धेबानिगःया ला न्याना न्हित्थं नकेगु या ।” धैगु आज्ञा जुल । आठपहरियां—“ज्यू हवस महाराज !” धका जमान याना उखुनुं निस्यें जुजुया आज्ञानुसारं नका-तौंका तल ।

छन्हु व आठपहरीयायात उपोसथ (=पुन्ही) दिन जुया च्वंगुलिं ला, न्या प्राप्त मजुल । ला न्याय्गु मदया उखुनु ला न्याय्गु दां धेबा निगले प्वाखना का छप्पी हना व ह्यालिकाय् चिया गःपते क्खाय्-काबिल । तदनन्तर व ह्यालिकाय्चा उगु धेबानिगलं याना अभिमान चढेजुया त त स्वाना जुल । उखुनु हे विदेह जुजु नं बोधिसत्त्व कुमार नाप उद्याने चाह्यु बिज्याय् धका दरवारं प्याहाँ बिज्यात । उखुनु व ह्यालिकाय्चा क्वे जुजु बिज्यागु खं सानं धेबा निगलं उत्पन्न जूगु

अभिमानं याना—“हे विदेह जुजु ! छःपि जक घनया स्वामिला ? जिके नं ला घन-द्रव्य दु ।” धका राष्ट्रपति जुजु व थःगु दर्जा छथासं तया न्हापा न्हापा थें क्वे क्वाहाँ मवस्ये च्वे ध्वाका फुसे तुं च्वना छ्यौं जक ल्हुकु-ल्हुकु संका च्वन ।

ह्यालिकाय् चां अथे याना च्वंगु विदेह जुजुं खंका महोसघयात सःता—“पुत्र पण्डित ! थ्व ह्यालिकाय् चां न्हापा जि खनेव काचा काचां क्वे क्वाहाँ वया बे च्वना को छुना च्वनी । आः जुलसां न्हापा थें मयाः, जिवःगु खना ध्वाका फुसं काहा नापं मवो । छ्यौं जक ल्हुकु-ल्हुकु संका अभिमानिह्य मनू थें तस्वाना च्वंगु छुयानिभित् ज्वी ? जि थ्वीक बांलाक बिनित्थिया ।” धका आज्ञा जुल । बोधिसत्व कुमारं—“थौं जुलसां उपोसथ (= पुन्ही) जुया ला, न्या बजारे न्यायगु मदुगुलि ह्यालिकाय्चित नसा नकीह्य मनूनं ह्यालिकाय्चिगु गःपते लाया मू धेवानिगः क्खाय्का विलज्वी । व धेवानिगलं याना पक्का थ्व ह्यालिकाय्-चिया अभियान चढे जूगु ज्वीमा ।” धका विचक्षणगु विचार शक्ति सीका—“भो महाराज ! थ्व ह्यालिकाय्चां न्हापा लिपा गबलेसं दयेके मनंगु धेवानिगः दुगुलिं विदेह देशया जुजु छलपोलयात अभिमान क्यना अगौरव याना च्वंगु खः ।” धका विनित्थियात ।

जुजुं बोधिसत्व पण्डितयागु खँ न्यना ह्यालिकाय्चित नसा नकीह्य मनूसःता न्यना सोबले वं नं ययार्थं सत्य-सत्यगु कारण जुजुयात बांलाक बिनित्थियात । जुजुं व खँ न्यना—“प्रज्ञावान्ह्य प्रियपुत्र ! छं जुलसां स्वीकें हे छुं मन्यं स्ये सर्वज्ञ बुद्धं थें ह्यालिकाय्चिगु चित्तवृत्ति सीकाकाय् फूगु अहो आश्चर्य ख ।” धका अत्यन्त प्रसन्न जूगुलिं नगर द्वार प्यखेरं प्याहाँ वःगु राजकर (=पोता) पण्डितकुमारयात बकस बिया बिज्यात । ह्यालिकाय्चा खना तं चाया बकस बियातःगु आहार लिकयाब्यु धक आज्ञा ज्वीव, बोधिसत्वकुमारं लिकयाबीगु योग्य मज्जुगु कारण बिनित्थिया न्हापाथें हेतुं बीके वियातल ।

हीन उच्चम प्रश्न विनिश्चय

वसपोल बोधिसत्व जन्मजुयाबिज्याबले मिथिला देशे च्वंह्य ‘पिंगु-

त्तर' धैह्य माणवक छद्म तक्षशिलास दिसापामोक्ख आचार्य याथय् वना विद्या व्वना च्वन । याकनं हे (थःत मागु) विद्या सकतां सय्का-सीका काल । व पिंगुत्तर माणवक (थःत माःमाःगु) सकल विद्यास पारंगत ज्वीव आचार्य गुरुयात योग्यगु सिरपा-भेट च्हेयाना थःगु देशे ल्याहाँ वनेत गुरु याके बिदा फों वन । व दिसापामोक्ख आचार्यपिनि दस्तुर घाःसा बिया छ्वे त्योह्य ल्यास्येह्य म्हाय् मचा छे' दःसा दकले तःधिरुःह्य शिष्य मचायात विवाह याना बिया मच्छ्वस्ये हे मगाःगु जुयाच्चन । उकियानिम्ति आचार्य-गुरुह्यस्यां अप्सरा समानं बांलाना शोभायमान जुयाच्चंह्य थः म्हाय्मचा पिंगुत्तर माणवक नाप विवाह याना बिल ।

व पिङ्गुत्तर माणवक जुलसां कर्म खोट्टा भाग्य हीनह्य मनु जुया-च्चन । आचार्य या ल्यास्येह्य म्हाय् मचा घाःसा अत्यन्त लक्षणलाना उत्तमगु गुणं सम्पूर्णह्य जुया च्वन । उकियानिम्ति पिंगुत्तर माणवक जुलसां अपाय्जि बांलाह्य म्हाय्मचा जूसां व खना'आसक्त मजू । अथे आसक्त मज्जसानं आचार्ययागु वचन तथा बी माःगुलि इपि निह्यस्या विवाह मज्जल सम्पन्न जुल । पिंगुत्तर माणवक जुलसां बन्ही बांलाक छायापा अत्यन्त शोभायमान जुया च्वंगु कठाय् घना च्वनेव गुरुह्यस्या म्हाय्यह्य नं पत्नीयागु नियम मस्यं कुस्ये थः भातह्य नाप्पं छं वन । माणवक जुलसां व सुलक्षणह्य मिसा नाप च्वनेगु कर्म तथा पुण्य मगाःगुलि अत्यन्त भयभीत व शंको च जुया ह्य छह्यं थररर खाना, व मिसायात घृणा भावं स्वया खातां काहाँ वया के बे' सुखू छपा लाया छं वन । भातह्य के बे' छं वंस्येलि कलाह्यनं खातां काहां वया सुखुलीसं तुं नाप्पं छं वन । अले भातह्य सुखुलि दना खाताय् तुं वना छं वन । कलाह्य नं हानं सुखुलि दनावया खाताय् भातह्य नाप्पं तुं छं वन । अबले नं अभाग्यह्य माणवक खातां काहाँ वया के बे' सुखुलीसं तुं छं वन । कर्म खोट्टाह्य पुण्य मगाह्य मनु छद्म अत्यन्त सुलक्षणं सम्पूर्णं जुया उत्तम जुयाच्चंह्य छद्म मिसा नाप च्वनेगु इच्छा मज्जीगु थ्व लोक स्वभाव हे खः । तदनन्तर म्हाय्मचा खाताय् सं तुं घन । माणवक के

द्यं वंस्येलितिनि बांलाक न्हो वयेके फत । थुगु प्रकारं कर्म तथा पुण्य समान मज्जुपि निह्वातिपू आचार्यया छेँ च्वं च्वंगु न्हेन्हु दत ।

अथे न्हेनु बितयजुयावस्येलि पिंगुत्तर मानवकं आचार्य ससः बौह्वासिके गौरव आदर पूर्वक थःगुछेँ वनेत बिदा फवन । मंमदेक-मंमदेक विवाह यानाब्बूह्वा आचार्य कन्या थःकला ब्वना थः बौय छेँ वनेत प्याहाँ वल । लेँ बिचे निह्वास्या परस्पर नंतुया खं ल्हाल्हां वने घैगुनं मदु । मयो मयो सःता ब्वना ह्येथेँ ब्वना हहं मिथिला देशे थ्यंकःवल । उगु समयस पिंगुत्तर माणवक नगरं नाकं तापा मजू थाय् फलं सम्पूर्णं जुया-च्वंगु उदुम्बर^१ मा छमा खना अत्यन्त नयेपित्याना च्वंगुलि सिमाय् गया खुशि साथं फल खाना नया च्वन । कलाह्वास्या नं अत्यन्त नय् पित्याना नय्गु इच्छा जुयाच्वंगुलि सिमाके वना—“प्रिय पतिदेव ! जितः नं उदु-म्बर फल कुरूका हति ।” घका घाय् पिंगुत्तर माणवकं—“छंके ल्हा तुति मदु ला ? थः थमं हे सिमाय् गया खाना न रे ।” घका तमं—२ हक्का घाःगुलि आचार्य पुत्री थःहे सिमाय् गया फल खाना मनःस्ये मगात । पिंगुत्तर माणवक जुलसां व मिसा सिमाय् गया वःगुः खना काचा काचां सिमां काहाँ वया सिमा के छचा खेरं कं भा आदिं चाहुये का (व मिसा सिमां काहाँवये मजीका) “ध्व अलछिनाया ल्हातं मुक्त जुया बिस्युं वनेगु ई जुल ।” घका मत्ती तया व मिसा याकःचा सिमा च्वे तोता थः माथाय् बिस्युंवन । बिचरा आचार्य पुत्री कं खना ग्याना सिमां काहाँ वयेगु लँ मदया अनसिमा च्वे सं तुं च्वं च्वन ।

उगु अवस्थास विदेह महाराज उद्याने न्हिच्छि तक ह्वािता लहर याना संभाकाती किसिहो च्वना नगर पाखे ल्याहाँ वना च्वं बले अत्यन्त रूप बांलाह्वा व स्त्री रत्न खना खुशि जुया, आसक्त चित्तजुया वः गुलि व स्त्री रत्नया स्वामि-भात दु मदु बुझेयाके छ्वत । अले व मिसां—“जि थः मां बौपिसं बिवाह य.ना ब्यूह्वा भात दु । तथापि व भातं जितः थन

१. छगू प्रकारया अम्बः पाय्गु (उदुम्बर) फल । थुमु फल नेपाले खने मदु ।

वाना मेथाय् बिस्युं वने धुंकल ।” घका कनेव न्यंदंहा मन्त्रि उगु कारण महाराजयात बिनित्या वन । जुजुं व खँ न्यना—“रुयां हक मदुगु वस्तु जूगुलिं जुजुया हक जूवनी ।” घका आज्ञा जुया व मिसा यात सिमां ककाय्का किसिहो तथा राज दरवारे यंका महारानीयागु दर्जाय् तथा अभिषेक याना तल । व मिसा उदुम्बर सिमाय् प्राप्त जूह्य महारानी जूगुलिं उदुम्बर देवी घका नामकर्ण याना बिज्यात । जुजुं जुलसां उदुम्बर देवी महारानीयात सकल पाखें थः अत्यन्त प्रिय-मनापह्य महारानी याना तल ।

अनंलि छनुयादिनस विदेह जुजुया उद्याने हितेगु इच्छा जूगुलिं गामे च्वंपि जनतापित लँ सफायाना छाय्पातय्गु उर्जि वियाछ्वत । पिंगुत्तर मानवक नं घोति कसेयाना ल्हार्ति कू ज्वना लँ सफा यानाच्चन । व लँ दय्का च्वंगु सिमधवं हे जुजु उदुम्बर देवी महारानी नाप रथे च्वना सवारि जुल । उदुम्बर देवि व लँ सफा यानाच्चंहा अलछिन-कर्म खोट्टा पिंगुत्तर माणवक खना न्हापा जुयावय् धुंक्गु ब्याक्क खँ लुमंका—“कर्म खोट्टा अलछिनाह्य मनु जूलसां थथि ज्यागु तः धंगु पदवि धारण याना च्वने मफुह्य खनी ।” घका मत्ती लुया वया ह्युतुं छुं खँ उच्चारण मयास्ये फिसिक्क जक न्हिल । जुजुं महारानीया न्हिले वःगु कारण तंमो ख्वायाना—“छ छाय् न्हिलागु ?” घका न्यन । अले महारानिं च्वनिस्स्ये कथ्यंक ब्याक्क खँ कने धुंका, “सुलक्षणं युक्त मजुया भाग्यहीन अलछिनह्य मनु छह्य खना न्हिले मासि वःगु खः!” घका बांलाक यथार्थगु खँ बिनित्यात । महाराजं महारानी यागु खँस विश्वास मयास्ये—“महारानिं मखूगु खँ ल्हात । मेह्य सुं छह्य योह्य ल्याय्मह्य मिजं खना खुशियुया फिसिक्क न्ह्यगु खः । छंत प्राण दण्ड बीगु जुल ।” घका खज्ज स्वहाय्-कल । उगु समयस महारानी उदुम्बर देवी अत्यन्त भयभीत जूगुलिं—“भो महाराज ! जितः स्याना छ्वे न्ह्यो न्हापालाक छको जि बिनित्या यानागु खँ ख मखु पण्डित मन्त्री पिकेनि न्यना स्वया बिज्यां हुँ ।” घका बिनित्याना च्वंगुलि सेनक पण्डितयात सःता जूगु खँ ब्याक्कं कना—“महा मन्त्री जु ! छंत थ्व महारानिं धाःगु खँ विश्वास दुला ?” घका

न्यन । सेनक मन्त्री जुं—“भो महाराज ! महारानि धागु खें विश्वास याय्थाय् लँ मदु । छाय् धाःसा थुलिर्मछि बांलाह्य, प्रियवचन खँ ल्हाई ह्य, पहःसःह्य स्त्री रत्नयात तोता जकं, वया भातह्य गबलेँ बिस्युं वने फैला ? फैगु सम्भव मदु महाराज !” धका बित्तियाय् व उदुम्बर महारानी वयासिनं भन अप्पो सी त्योगु भय खना त्राहि-त्राहि ज्वीक ग्याना च्वन ।

अनलि प्रज्ञा स्मृति दय्माको दया च्वंहा विदेह जुजुं—“सेनक मन्त्री जुलसां छह्यसिगु छगू बिचारया अनुसारं थःत ठिक ज्वीक जक बित्तियाय् योह्य ज्ञयानिम्तिं वैगु खें जक बांलाक विश्वास याय् ज्युथें मच्चं ।” धका चिन्तनायाना बोधिसत्व कुमारयात सःता—“पुत्र महोसघ ! गुह्यमिसा स्वयेहे योया पुस्ये च्वंगु वर्णं युक्त जुया मिखा फुति हे मयास्ये स्वया च्वने मासिवयेक बांजक लातं नं मया चरित्र शील रूपी गुणं युक्तञ्च । अर्थिज्याह्य ल्यास्येह्य मिसायात भातह्यस्यां मयो धका वाना वन धाःगु खें छंगु छु बिचार दु ? प्रिय पुत्र ! छं थ्व खँ विश्वास याना ला ?” धका न्यनेव बोधिसत्व कुमारं—“भो महाराज ! छलपोलया पुत्रं थ्व खँयात विश्वास याः । छाय् धाःसा अलछिनाह्य मिजं छह्यस्यां लछिन्लाह्य चरित्र-शीलार्दि युक्त जुया च्वंहा मिसा छह्यसित सोभाह्य मिसा धका समझे मज्जीयो । दुने यागु कर्म धातु मिले मज्जुगुलि वानावने यो, थुगु लोके अलक्षण व सुलक्षण निगू गबलेसं छथासं च्वने छ्वी मखु । आकाश व पाताल समानं हानं समुद्रया वारी व पारी समानं तापा-फरक जू धका बांलाक समझे जुया कया बिज्याहुँ महाराज ! धका बित्तियाय् व जुजुया चित्त जक प्रसन्न जूगु मखु उदुम्बर महारानीया नं अत्यन्त मन प्रसन्न जुया मूसूहुँ न्हिला च्वन ।

विदेह महाराज बोधिसत्व कुमार खना अत्यन्त प्रमुदित जुया “यदि जि पुत्र महोसघ कुमार थौं मद्गु जूसा, थौं यादिने सेनक मन्त्री-यागु खँ न्यना थपायजि रूप लक्षणं सुसंयुक्त जुयाच्वंहा, सुचरित्र शील-वान्ह्य महारानी छह्य विनाश ज्वीगु खः । जि पुत्र महोसघया कारणं याना जक थ्व ज्वाला ज्वालां थिना च्वंहा रत्न समानह्य महारानी

‘रक्षा जुल खनी।’ घका मत्ती ल्वीका बोधिसत्वयात छगू लाख दां चह्वेयाना पूजा सत्कार यात। उदुम्बर महारानिं नं महाराजयात ल्हात निप्पां हाज्वजलपा—“भो महाराज ! जिजुलसां महोसध पण्डित कुमारया निम्ति सीमागु भयं मुक्त जुल। उकिं जिं महोसध कुमारयात किजायागु थासे तय्गु इच्छा जुया च्वन। थुगु वर छगू जिं पवना च्वना महाराज !” घका बिनित्थियाय्व जुजुं “ज्यू प्रिय महारानी ! छंत माःगु वर जिं बियागु जुल।” घका आज्ञा जुल। अंनलि उदुम्बर महारानिं— “भो महाराज ! थनिंनिस्येँ उत्तम उत्तमगु सवा दया च्वंगु अने अनेगु खाद्य वस्तु किजा जुया च्वंहा महोसध कुमारयात मब्युस्ये जि याकः चिया जक नयेगु इच्छा मजू। उकिं थनिं निस्येँ जिथाय् न्हाबले जूसां किजाया निम्ति खापा चाय्का तयेगु अनुमति बिया, स्वादिस्त व उत्तम जुया च्वंगु अने अनेगु वस्तु किजायाथाय् छ्वया बीगु वर छगूनं दया तयाबिज्याहुँ महाराज !” घका हानं छको बिनित्थियाःगुलिं जुजुं, लिपा प्वंगु वर नं खुशि-प्रसन्न साथं बिया बिज्यात।

दुगुचा व खिचा प्रश्न

छन्हुया दिनस विदेह जुजु भोजन याय् सिधेका ल्वीं ध्वीं जुजुं दरवारया भ्यालं कस्व बले त्वाय्-पासा जुयाच्वंभिं दुगुचा व खिचा निहा खन। ईभिं दुगुचा व खिचा निहा गथे जुया त्वाय्-पासा जूगु धाःसा-छन्हु दुगुचा किसिगले बना किसिया न्होने तया नका तःगु धाय् नः वन। अले किसि मागः-तय्सं व दुगुचित कठिं दया ख्याना छ्वत। दुगुचा ग्याना बिस्सुं बना च्वं बले मनू छहास्यां वेगं ब्वां वया जंधुली दध्वी लाक्क कठिं यांकया दाल। दुगुचा जुलसां तःसतं स्याःगुलिं जं चात्वीका विशब्द-विशब्दं हाला ध्वदू थाय् वेगं विस्सुं वन। दरवार या पःखा के वया तःसतं स्यागुलिं जं चाः ल्वीका ग्वारानुला च्वं बल। उखुनु हे जुजुया सुवालं भुतुली भोजन जोरे याना तरकारि थले पुसां त्वपुया माःथाय् तया शरीरं प्याहाँ वया च्वंगु चःतिं गंकेया निम्ति भचा पिनेवना च्वं तल्लेँ उगु भुतुलिं क्वेँ-कीं, ला-लि वां छ्वैगु नया

जीविका जुयाच्चंहा खिचा छहा ला न्या, कवाब यागु नं ताया नय्पित्यागु तृष्णायात रोकय् यानातय् मफया भुतुली द्वाहां वना तोपुया तःगु पुसापाः उला कवाब खुया नः वन । उगु समयस भुतूसुवालं थल-बल सः वःगु ताया भुतुली द्वाहां वना सो बले व खिचां कवाब खुया नयाच्चंगु खना भुतूया ब्याक्कं खापा तिना कठिं दाःफुको दाल । व खिचा नं ग्याना नय् धुंक्कुगु नसा नापं ल्हय् माय्क ततः सतं हाला भुतुलिं बिस्युं-वन । भुतू सुवालं व खिचायात उलिमछिं दाय्धुंका नापं लुमदना ल्यूलू ब्वां वना कठिं जंघुली दध्वी यांकया दाःगुलिं तःसतं स्याना व खिचा नं जं चाःत्वीका खुत्यां खुत्यां कया ध्वदूथाय् बिस्युं वना न्हाचः दुगुचा ग्वतुला च्वंथाय् पःखा के थ्यंकः वल । अले दुगुचां ब्वां बिस्युं वहा खिचा खना—“हे मित्र खिचा ! छ छाय् जं चात्वीका बिस्युं वया च्वना ? पासाया वातरोग जकं दुला छुथें” घका न्यन । खिचां थःत बितय् जूगु खं ब्याक्कं दुगुचित कन । दुगुचां नं अथे हे तुं वैतजूगु खं ब्याक्कं खिचा-यात कन ।

अनंलि दुगुचां हाकनं न्यन—“पासा खिचा ! छ हानं छको भुतुली द्वाहां वनेगु हिक्मत दनिला ?” घका न्यनेव खिचां—“हे पासा दुगुचा ! वनेगु साहस मन्त । हानं छको अन वंसा म्वाना च्वनेगु हे आशा दै म-खुत ।” घका घयालि दुगुचां थें खिचां नं हानं न्यंगुलिं दुगुचां नं अथेहे लिसः बिल । व दुगुचा व खिचा निहास्या जीविकायाय्गु उपाय सल्हायाना स्वेव दुगुचां खिचायात—“हे पासा खिचा ! छ व जि व भी निहा बांलाक मिले चले जुया च्वने फःसा जीविका याय्गु लं छपु दु ।” घका घाय् व खिचां उगु कारण घाय्केया लागी उत्साहित याःगुलिं—“हे पासा खिचा ! छजुलसां थनिं निस्यें किसिगले हुं । खिचा घैपिसं घाय् मनः घका किसिमाग तस्यें छंत विश्वास याना वास्ता किस्ता मयास्ये च्वं च्वनी । उगु बखते पासां जिगु लागी घाय् छहू वांन्याना थन हयाब्यु । जि जुलसां भुतुली वने । दुगुचा घैपिसं न्या ला नै घैगु दस्तुर मद्दु घका भुतूसुवातसें जिगु उपरे विश्वास याना वास्ता-किस्ता मयास्ये च्वं च्वनी । उगु बखते जिं नं पासाया निम्तिं ला न्या

आदि तरकारि वांन्याना थन ह्याबी ।” धका धाल । तदनन्तर निह्नां अत्यन्त प्रसन्न जुया “खासा-उत्तमगु हे थ्व उपाय खः ।” धका निह्नास्यां परस्पर छगू हे विचार जुया खुशि जुया च्वन ।

अनंलि खिचा जुलसां किसिगले वना घाय् छकले वां न्याना ह्या दरवारया पःखा क्वे तल । दुगुचां नं भुतुली वना कवाबयागु टुकडा ह्युत्वी जाय्क कयाह्या वं थें तुं दरवारया पःखाक्वे तल । खिचां ला नल, दुगुचां घाय् नल । व खिचा व दुगुचा निह्ना थुगु प्रकारं उपाय याना बांलाक मिले चले जुया खुशि प्रसन्न साथं दरवारया पःखा क्वे जीवन निर्वाह याना च्वन ।

विदेह जुजुं व दुगुचा व खिचा निह्नासिगु परस्पर त्वाय्-पासा जुया च्वंगु खंगुलि “जि जुलसां गबलेसं हे स्वे मनंगु आश्चर्यजनक जुयाच्वंगु कारण खने धुन । थ्व प्राणिपिं निह्ना परस्पर शत्रु जुया च्वंसांनं छगू हे चित्त जुया थवंथः मिले-चले जूपि मित्र जुया च्वन । थुगु कारण कया प्रश्न छगू दय्का पण्डित न्याह्नासिके न्यने । थुगु प्रश्नया लिसः बी मफुह्नासित देशं पित्तिना छ्वेगु दण्ड बी । लिसः बी फुह्नासित वथें ज्याह्ना विद्वान्-पण्डित थ्व देशे सुं मदु धका निश्चय याना वैत आपालं पूजा सत्कार याय् । थौं जुलसां समय मन्त । कन्हे दरारे पण्डितपिं हाजिर जूवै बले न्यनेगु जुल ।” धका मती ल्वीका तल । कन्हे खुनु दरवार ख्वले जुया हाजिर जूवःपिं पण्डित न्याह्नासिके केच्वंगु प्रश्न याना बिज्यात ।

“भो भो विद्वानपिं न्याह्ना पण्डित ! जि जुलसां छिमिके प्रश्न छगू न्यने । ध्यान तया, न्हाय् पने द्वाहाँ वंक न्यना का । थ्व संसारे गुपि प्राणिपिं न्हेपला छ्यु तले जक जूसां थवं थः मिले चले जुया परस्पर त्वाय्-पासा जुया च्वंगु गबलेसं हे स्वेमनं छह्नास्यां छह्नासित खनेव विद्रोहि-शत्रु ज्वीगु स्वभाव दुपिं जूसां परस्पर ईपिं निह्ना खुशि प्रसन्न साथं त्वाय्-पासा जुया वास याना च्वन । व प्राणिपिं निह्ना गज्यापिं ज्वी ? आः थ्व न्यनागु प्रश्नयात थौं न्हिनेसिगु भोजनया समय बितय् ज्वीवं लिसः बीमाल । लिसः बी मफुत धाःसा तुरन्त हे देशं पित्तिना छ्वया

बी । थुगु प्रश्न अःपु धका समझे ज्वी मते, अल्प प्रज्ञा जुया ज्ञां आपा मर्दुपिसं थुगु प्रश्नयात कल्पना याय् मफैगु ज्ञयानिम्ति बांलाक विचार विमर्शं याना जक लिसः बीगु सो ।” घका आज्ञा जुल ।

उगु समयस सेनक महामन्त्री दकले सकले जुजुया न्होने च्वं च्वन । बोधिसत्व जुलसां दकसिबे चीधिकःहा जूगुलिं दकले ल्यूने फेतुना च्वन । बोधिसत्व-कुमारं जुजुं न्यंगु प्रश्न बिचाः-याना स्वया थःगु विचारे छुं स्पष्ट खनेदया मवः गुलिं-“थ्व जुजु जुलसां अत्यन्त प्रज्ञा दुहा मखु । थज्यागु प्रश्न थः थःमं-थःगु मनं हे चिन्तनायाना दय्का न्यने फैगु सम्भव मदु । छुं छगू कारण खना हे जरु थुगु प्रश्न न्यंगु ज्वीमा । छन्हुतियागु भाखा ब्यूसा थुगु प्रश्न जिं छिनेयाय् फै, उकिं थौं छन्हु पिया च्वना बिज्याहुं घका बिन्तियासा असल ज्वी ।” घका मत्ती ल्वीका च्वन । देविन्द, कामिन्द व पक्कुस मन्त्रीपिं स्वहा तोले जरु जुया खपुं स्ये च्वंगु कठाय् द्राहाँ वंहाथे छुं छुं हे सीके मफया खा ख्युं स्ये च्वंका च्वन ।

सेनक मन्त्रीजुं-“महोसध-कुमारं गथे कल्पना यातथे मस्यु !” घका बोधिसत्व कुमार पाखे स्वत । बोधिसत्वं नं अथे हे तुं सेनक मन्त्री पाखे स्वत । उगु बखते सेनक मन्त्रीजुं बोधिसत्व-कुमारं सोगु ख्वायागु आकार अनुवारं हे बोधिसत्वयागु विचार सीका “महोसध-कुमारं नं थुगु प्रश्न बांलाक सीके मफुत । उकिं विचार कल्पना याय्त् छन्हुतियागु म्याद माःथे च्वं । महोसध-कुमारयागु इच्छा पुरे याना बीमाल ।” घका मत्ती ल्वीका, जुजु नाप हेम-खेम दुहा जूगुलिं हरररं तः सतं न्हिला-“भो महाराज ! थन खं न्यना बिज्याहुं । छलपोलं न्यना बिज्यागु प्रश्नया लिसः बी मफय्व जिमित धाथेनं हे देशं पितिना छ्वया विज्याय्गु ला ? थुगु प्रश्न अत्यन्त दुष्कर घका महाराजं मत्ती तै बिज्यात । जिमिसं थुगु प्रश्नया लिसः बी मफूगु मखु । अथे जूसां भतीचा सहन याना बिज्याहुं । अत्यन्त गम्भीर जुया दुष्कर जुया च्वंगु प्रश्न छगू सकल भार्दार पिनि न्होने तुरन्त हे लिसः बीगु अःपु मजू । योग्यगु एकान्त स्थाने च्वना बांलाक विचार विमर्शं याना याकनं कन्हे-

आगु दिने हे बांलाक पूर्वक बिनित्याय् । फ्वनागु म्यादयात मन प्रसन्न
 आना फ्वने बिया बिज्याहुं ।” घका बिनित्यात । उगु समयस विदेह
 जुजुं सेनक मन्त्रीयागु खँ न्यना मन प्रसन्न मज्जुसां प्रकाश मयाःस्ये—
 “ज्यु अथे जूसा बांलाक विचार-विमर्श याना जक कन्हे बिनित्ति या वा ।
 प्रश्नयागु लिसः ठीक ज्वीक बी मफया वन घाःसा छिमित देशं पितिना
 छ्वेगु अवश्य” घका ख्याना नं छ्वया बिज्यात ।

सेनक, देविन्द, कामिन्द, पक्कुस घैपि मन्त्रीपिं प्यह्य दरवारं
 प्यहाँ वये धुंका इमिमध्ये सेनक मन्त्री नं मेपि मन्त्रीपिं स्वहासित—
 “जुजुं थौं भीके अत्यन्त गम्भीर जुया सुक्ष्म जुया च्वंगु प्रश्न न्यना
 बिज्यात । लिसः बी मफय्व भीत तः धंगु विपत्ति ज्वी । थःत योग्यगु
 उत्तमगु भोजन अनुभव याना चित्तयात स्थिरयाना बांलाक विचार-
 विमर्श याना स्व ।” घका होस बिया समझे याकल । अनंलि इपिं सकलें
 थः थःगु छेँ ल्याहाँ वन ।

बोधिसत्व—कुमार जुलसां जुजुया न्होने दना उदुम्बर महारानी
 याथाय वना—“भो तता महारानी ! थौं व ह्यिगः महाराज गन आपा
 दना च्वना बिज्यागु खना बिज्याना ?” घका बिनित्याय्व, महारानिं—
 “प्रिय पण्डित किजा ! थौं ला जि महाराज गनं दना च्वना बिज्यागु
 मखना । ह्यिगः जुलसां ल्वीं थ्वीं जुया बिज्याईगु थासे च्वना अनसं
 च्वंगु भयालं कोसोया ताऊत बिक च्वना ल्वीं थ्वीं जुया बिज्याना
 च्वंमु जक खना घका कन । अनंलि बोधिसत्व पण्डित जुजु ल्वीं थ्वीं
 जुल घा थासे च्वंगु भयालं महाराजं अवश्यमेव छुं छगू कारण खंका
 बिज्यात ज्वी ।” घैगु चिन्तना याना महारानीया थासं वया अन वना
 भयालं कसोया उखें थुखें दृष्टि चाउयेका स्वेव दरवारया पःखा कस्सं दुगु-
 चा व खिचा निहासिगु उगु दृश्य खंगुलि—“थुपिं दुगुचा व खिचा मित्र
 जुया च्वंगु खना थुगु प्रश्न दय्का जिमिके न्यंगु खः ।” घका निश्चययाना
 छेँ ल्याहाँ वन ।

देविन्द, कामिन्द व पक्कुस घैपि मन्त्रीपिं स्वहा थःथःगु बुद्धि,
 भगज लगेयाना आपालं चिन्तना याःसानं सीके मफया सेनक मन्त्री

याथाय् वयेव सेनक मन्त्रीजुं—“छिमिसं चिन्तना याना प्रश्नयागु लिसः ल्वीकावये धुनला ?” घका न्हापालाक हे न्यन । मन्त्रीपिं स्वह्यस्यां उगु प्रश्नयागु लिसः चिन्तना याय्त जिमिगु बुद्धि भेते मजू, आपालं उद्योग-उत्साह याना कल्पना याःसानं लिसः ल्वीका वयेमफूगु कारण कन । उगु समयस सेनक महामन्त्रीजुं—“थये भीसं चिन्तनायाना लिसः ल्वीके मफुगुलि जुजुं यदि भीत देशं पितिना छ्वःसा छुयाय्गुले ?” घका न्यनेव—“महामन्त्रीजुं नं चिन्तनायाय् मफुला गथे ?” घका मेपिं मन्त्री-पिसं न्यंगुलिं—“जि नं चिन्तनायाय् मफया हैरान जुया च्वना ।” घका घाल । अले इमिसं—“महामन्त्रीजु थेंज्याह्यसिगु बुद्धि हे भेते मजूगुप्रश्नयात जिमिसं जक गबले चिन्तना यानाह्य् फै ?” घका लिसः बिल ।

अनलि सेनक मन्त्रीजुं—“भीसं जुजुया न्ह्योने थौं छन्हु बिचाःयाना प्रश्नयागु यथार्थगु लिसः याकनं कन्हे हे कने घका सिंह गर्जे जूथें निर्भीत रूपं गर्जेजुया जमान याना वये धुन । यथार्थगु लिसः बिन्तियाय् मफय् व जुजुया खा ख्युंस्ये च्वंका मने वःथें ज्या मजूगुलिं तं पिकया भीत प्राण दण्ड बीत नापं छुं बेर मडु । गथे याना बुद्धि पिकाय्माल मस्यु । जि छ्गू खँ घाय् माःसि वःगु छुधाःसा थुगु प्रश्नयात भीसं लिसः बी फेंगु सम्भव मडु । महोसघ पण्डित कुमार याके भीयासिनं सच्छि, दोछि, लाख, भिगू लाखं मयाक आपालं कल्पना याय्गु शक्ति दु । वया थाय् वना उपाय न्यं वंसा हे जक ठीक ज्वीथें च्वं । आ थत्थें हे अन वनेनु ।” घका घया सकलस्यां छ्गू हे राय जूगुलिं मन्त्रीपिं प्यह्नां बोधिसत्व-कुमार याथाय् वन ।

मन्त्रीपिं प्यह्नां वना बोधिसत्वया छें के लुखाय् थ्यनेव नापलाय्त अनुमति फ्वना छ्वत । “द्वाहाँ बिज्याहुं ।” घैगु अनुमति वयेव बोधिसत्व कुमारया छें द्वाहाँ वना परस्पर कुशल वार्ता न्यने सिधेका मन्त्रीपिं प्यह्यस्यां—“भो कुमार पण्डित ! जुजुं न्यनाबिज्यागु प्रश्नया लिसः कल्पना यानातय् धुनला ?” घका न्यनेव बोधिसत्व-कुमारं—“भो भो पण्डितपिं ! जि जुलसां बांलाक कल्पना याना स्वयागुलि जिगु बुद्धि चाःछि सीका कयातय् धुन । जिथेंज्याह्यस्यां कल्पना मयाःसा मेपिसं सुनां वया या

वै ?” धका धाल । उगु समयस मन्त्रीपिं प्यहास्यां हर्ष-उत्साहित जुया प्रसन्नगु ख्वालं—“जिमित नं कनाब्बु पण्डित कुमार !” धका याचना यात । अले बोधिसत्वं—“यदि थुमित जिं कनामबिल धाःसा जुजुं थुपिं प्यहां देशं पित्तिना छ्वया जितः जुलसां सप्ररत्न द्वारा बांलाक पूजा-सत्कार याईगु अवश्य । थुपिं मूर्खं जूसां थुमित छ्वीत स्यंकेगु विचार-याय्गु ? जिं इमित प्रश्नयागु उत्तर कना बीमाल ।” धका मत्तीतया इपिं मन्त्रीपिं प्यहां क्वे चीजागु आसने फेनुका ल्हानिप्पां बित्तियाके बिया जुजुं खंगु कारण ब्याक्कं प्रकाशित मयास्ये—“जुजुं न्यनी बले थथे लिसःब्बु ।” धका उकियागु भाव भतिचा जक वयेक पालि गाथा छपु छपु मन्त्रीपिं प्यहासितं स्यना कना बिल ।

कन्हेखुनु पण्डितपिं प्यःहां जुजुयाथाय् हाजिर जू वयेव विदेह जुजुं सेनक महामन्त्री याके—“जिं ह्मिगः न्यनागु प्रश्न बांलाक चिन्तना याना वये धुनला ?” धका न्यन । सेनक महामन्त्रीजुं “भो महाराज ! जिथें ज्याह्य पण्डितं हे सीके मफयावन धाःसा मेपिसं सुनां सीके फै ?” धका अभिमान सहित बित्तियाय्—“अथे जूसा याकनं बित्तिया ।” धका आज्ञा जूगुलि सेनक मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! बांलाक लुमंक न्यनाबिज्या हूँ ।” धका धया बोधिसत्त्व महोसघ पण्डितं स्यना हःथें तुं पालि गाथा बोनान्यंकल ।

उकिया अर्थ थथे :—

“अत्यन्त आनुभाव सम्पन्न जुयाबिज्याकह्य भो महाराज ! छलपोल जुलसां जुजुपिनि काय्, छय्, मन्त्री भार्दारगणपिनि दथ्वी अत्यन्त प्रसिद्ध जुयाबिज्यात । इपिं सकलसिनं दुगुचिगु ला प्रिय याः । खिचायागु ला जुलसां मनः । प्रिय मयाः । थुगु प्रकारं ला हि मिले मजूपिं दुगुचा व खिचा निह्य प्रिय त्वाय् जुया च्वंगु ज्वीमाः महाराज !”

सेनक मन्त्री थमं लिसः ब्यूगु गाथा यागु यथार्थ मतलब थःमं हे बांलाक मस्यूसानं विदेह जुजुं थःगु प्रश्नयागु लक्षण-अभिप्राय बांलाक सिया च्वंगुलि सेनक मन्त्रीयागु लिसः न्यना—“जिह्य महामन्त्रीजुपाके अनुमान कल्पना यानास्वेगु बुद्धि दु खनी ।” धका उत्साहित जुया

विज्यात । अनंलि पक्कुस मन्त्रीयाके न्यनेव “जिनंला छह्य विशेषह्य पण्डित खः महाराज !” घका खा तीप्यंक तथा बराय्चाया बोधिसत्व महोसघ पण्डितं स्यनाहः थेतुं सिलः बन्ति यात ।

उकिया अर्थ थथे :—

“भो महाराज ! मनुतसें दुगुचिगु छ्यंगुलि लासा, काठे, ह्यिचा आदि अने अनेगु वस्तु दय्का प्रयोजन काः । खिचायागु छ्यंगू जुलसां सुनानं प्रयोजन मकाः । थुगु प्रकारं समान मज्जुगु छ्यंगू दथा च्वंपि खिचा व दुगुचा निह्य परस्पर त्वाय्-पासा जुया मिले चले जुया च्वंगु ज्वीमाः ।” घका पक्कुस मन्त्रीनं थःमं बन्तियागु गाथा लिसःया यथार्थगु मतलब थःमं हेनं बांलाक मस्यूसानं विदेह जुजुं उकियागु अभिप्राय बांलाक स्युगुलि प्रशंसा खँ ल्हाना कामिन्द मन्त्रीयाके न्यन । कामिन्द मन्त्रि नं मेपिनिगु वस्तु पो थःमं क्यना बराय् चाय् थें घाचा-याना क्वे च्वंगु गाथा न्यंका बन्तियात ।

उकिया अर्थ थथे :—

“भो महाराज ! दुगुचां जुलसां घाय् नैगु हनं वया चातूगु न्यकू दु । खिचां जुलसां ला न्या नया वया न्यकूनं मद्दु । थुगु प्रकारं समान मज्जुगु आहार व इन्द्रिय दुपि प्राणिपि ज्जमानं इपिं निह्यसिगु थवंथः मित्रता जुया च्वंगु ज्वीमा ।”

कामिन्द मन्त्रि नं थःमं बियागु लिसः या मतलब थमंतुं बालाक मस्यूसानं विदेह जुजुं बांलाक स्युगुलि प्रशंसा खँ आज्ञा जुया देविन्द मन्त्रीयाके न्यना विज्यात । देविन्द मन्त्रि नं—“जि नं ला छह्य पण्डित पदवि दुह्य व्यक्ति मखुला महाराज !” घका न्यासिचाया घाच्चायाना महोसघ पण्डितं स्यना हःगु पालि गाथा ब्वना क्यन ।

उकियागु अर्थ थथे :—

“भो विदेह देशया प्रतापिह्य महाराज ! दुगुचा धैपिसं घाय् व सिमा हः आदि जक नय्यो । खिचां जुलसां घाय् सिमाहः आदि मनः । खराचा भौचा आदि स्याना नय्यो । थुगु नकसां इमिगु आहार

व ज्या समान मज्झसां, दुग्गुचा व खिचा निह्मास्या परस्पर त्वाय्-पासा जुया च्वंगु दु ।”

देविन्द मन्त्रि नं अथे लिसः ब्यूसानं उकियागु मतलब छु घका वं थमं हे नं छुं मस्यु । जुजुं जुलसां बांलाक ध्वाध्वीक उकियागु रहस्य स्युर्गलि प्रसन्न जुल । अनंलि जुजुं बोधिसत्व कुमार पाखे स्वयाः “प्रिय पण्डित पुत्र ! छं थुगु प्रश्नया लिसः स्युला ? ’ घका न्यना बिज्याय्व महोसध-कुमारं—“सकल जनता व भारदारगणपिसं छयो को छुना वन्दनायाय् माःह्म भो महाराज ! क्वे काहाँ वनां अवीचि हनं च्वे थाहां वनां *भवाप्र थ्यंक उलिया बिचे छलपोलया पुत्र जिह्म तोता मेपिसं सुनां थुकियागु लिसः बीफै ? छलपोलया पुत्र छह्मस्यां हे जक अत्यन्त तीक्ष्णगु ज्ञान चक्षुं खंका लिसः बीफै धैगु थुगु कारण बांलाक विश्वासयाना बिज्याहुं महाराज !” घका बिनित्यात । अले जुजुं—“अथे जूसा प्रिय पुत्र ! छंगु ज्ञानं खंगु लिसः ब्यु ।” घका आज्ञा जुल । तदनन्तर बोधिसत्व—“छलपोलं आपालं कल्पना याना अत्यन्त लिसः बी थाकु-स्येच्वंरु दय्का बिज्यागु प्रश्नयागु अभिप्राय बांलाक ध्यानतया न्यना बिज्याहुं महाराज ! घका बिनित्याना क्वे च्वंगुलिसः बिनित्यात ।

“मेपिं शत्रु जुजुपिसं त्वावये ग्याना अत्यन्त आनुभाव सम्पन्नह्म भो महाराज ! च्या बाला खौ (प्यपु) तुति व खो च्यागू दुह्म प्राणि-यात खिचां थःत सुचुका तीजक वना घाय्मोसु आदि कयाहया दुगुचित बिल । दुगुचां नं व खिचायात आहारया लागी थःगु शरीर सुनानं मखंक तीजक वना ला, न्या आदि कयाहया खिचायात बिल । थुगु प्रकारं ह्वाऊं-ह्वाऊं घका न्यनां न्यनेमजीक उईयोह्म खिचा व स्वे हे सोभा ख्वा वःह्म दुग्गुचा थुपिं निह्म थवं थः शत्रु जुयाच्वंसां परस्पर मिले-चले जूपिं विश्वासिपिं जुया छह्मसिगु नसा छह्मस्यां हया बिया त्वाय्-पासा जुयाच्वंगु छलपोलं खनाबिज्यात ज्वीमाः ।”

• ३१, गु भवाप्र (भूवन) मध्ये दकले च्वेयागु भवाप्र नैवसञ्जानासञ्ज यतन भूवनयात घाःगु खः ।

विदेह जुजुं सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यह्यसिनं जुलसां प्रश्नयागु उत्तर महोसधया तरफं सीकाकाःगु धैगु कारण मस्यूगुलिं “न्याह्य पण्डितपिसं थःथःगु प्रज्ञां हे सीका काल ।” घका मत्तीतया अत्यन्त प्रमुदित जुया प्रशंसा याय्गु इच्छा जूगुलिं “भो भो विद्वान पण्डित मन्त्रीपिं न्याह्य ! जिगु दर्वारे प्रज्ञायागु प्रकाश जुया, प्रमाण मदुगु अत्यन्त तःधंगु ज्ञानदुर्पिं पण्डितपिं प्रकट जुयावःगु थ्व जितः अत्यन्त प्रसन्नताया विषय खः । इवेत-छत्र धारणयाःपिं जुजुपिनिगु इच्छां जक प्राप्त मज्जीपिं थथि ज्यापिं बुद्धिमान् पण्डितपिं दयावःगु थ्व जि गुतःधंगु अहो भाग्य खः । जिगु राज्ये उत्पन्न जुयावःगु अत्यन्त थाकु थाकूगु प्रश्नयात अभ्यन्तरे थ्यंक •द्वार्हावना स्वया थः थःगु स्थिर व दृढ जुयाच्वंगु प्रज्ञां धाःथेनं हे यथार्थरूपं बांलाक लिसः बिल ।” घका अत्यन्त हर्षोत्साह सहित आज्ञा जुया, जि जुलसां ह्युतुं जक प्रशंसा यानागुलिं प्रशंसा यानागु ज्वी मखु । इमित योग्य योग्यगु चीज वस्तु बकस् व्यूसा हे जक धाःथेनं प्रशंसा यानागु ज्वनी ।” घका मत्ती ल्वीका—“छिपिं पण्डितपिं न्याह्यसितं जि यानागु प्रश्नयात बांलाक लिसः—बीफूगुलिं उत्तमपिं अस्सतर सल जोतेयानातःगु रथ छगू-छगू व सुभिक्ष जुया आपाः कर वःगु गां छगू-छगू नं का ।” घका आज्ञाजुया इपिं पण्डितपिं न्याह्यसिथाय् राज आज्ञा पुजिं समेतं चक्का उकी थःगु राज छाप तय्का ह्यतिं-ह्यतिं बीके छवया बिज्यात ।

महारानीया विरोध

बड़ा महारानी उदुम्बर देविं सेनक आदि प्यह्य मन्त्रीपिसं बोधि-सत्य पण्डितयागु आधार कया हे जक जुजुयागु प्रश्नया लिसः बीफूगु खः घका स्यूगुलिं—“जुजुं जुलसां सिपु व चीगो कय्गूयात फरक मया थेंतुं न्याह्य पण्डितपिं बराबर ज्वीक पूजा-सत्कार याना बिज्यात । धात्थें धाय्माल धाःसा किजा महोसधयात विशेष रूपं अलग पूजा सत्कार याय् माःगु खः ।” घका मत्ती चिन्तना याना जुजुयाथाय् वना कवे च्वयातयागु अनुसारं बिन्तियात ।

उदुम्बर देवी—“भो महाराज ! महाराजया अत्यन्त थाकुया दुष्करजुयाच्चंगु प्रश्नयात सुनां लिसः बिल ?”

विदेह जुजु—“हे महारानी ! पण्डित न्याहासिनं हे यथार्थंगु लिसः बिलियात ।”

उदुम्बर देवी—“भो महाराज ! सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहासिनं गनं प्रश्नयागु लिसः सीके फल घका ? महोसघ पण्डितं थुपिं मूर्खं मन्त्रीपिं प्यहासित देशं पित्तिना छ्वैगु राजदण्ड थ मलाय्मा ।” धैगु विचारं करुणा पूर्वकं स्यना कना ब्यूगुलिं जक इमिसं लिसः बीफत । अथे ज्वीकं नं महाराजं न्याहां पण्डितपितं बराबर ज्वीकं पूजा सत्कार याना बिज्यात । थुगुप्रकारं गुण च्वे कै यागु विचार मयास्ये पूजा सत्कार याय्गु योग्य मजू । महोसघ पण्डितयात विशेषं छुं अप्पो पूजा सत्कार अवश्य याय् माःगु खः महाराज !

विदेह जुजु—“हे महारानी ! वनेधुक्कुगु खं यात हाकनं छको मेकथं हीकेव जुजुया इन्द्रिय-गौरव स्यनीगु सम्भव दु । महोसघं वैगु आघार कया इमिसं लिसः ब्यूगु कारण जितः मघाः । जिं जुलसां पुत्र महोसघ-यात अत्यन्तं प्रेम याना च्वनागु दु । लिपायागु छुं छगू बिषये जक वैत अलग विशेष पूजा-सत्कार याना बी । जिं प्रश्नं छगू कल्पना याना न्यने तिनि ।”

थुगु प्रकारं जुजुं आज्ञा जूगुलिं उदुम्बर देवी बड़ा महारानी थः चित्त बुझे मजूगु मनयात कोत्यला सहन याना च्वने माल ।

सिरिमन्त प्रश्न

विदेह देशया जुजुं थमं कल्पना यानातःगु* सिरिमन्त प्रश्न न्यनेगु इच्छाजुया छ्हुया दिनस न्याहा पण्डितपिं हाजिर जू वयेव सेनक मन्त्रीयात न्हापालाक सःता—“भो महामन्त्रीजु ! जिं चिन्तना याना तयागु प्रश्नं छगू न्यने त्यना । बांलाक विचार विमर्शं याना लिसः बिलि या ।” घका आज्ञा जुईव “छलपोलयागु प्रश्नं आज्ञा जुयाबिज्यां महाराज !” घका बिलि याःगुलिं महाराजं के च्वंगु प्रश्न न्यन ।

*सिरिमन्त धैजु—सुख भोग, दस ज्ञान ।

“भो सेनक मन्त्री ! थ्व संसारे निह्य मनु मध्ये छह्य जुलसां प्रज्ञा जक दया धन-सम्पत्ति छुं महुह्य । मेह्य जुलसां धन-सम्पत्ति जक दया प्रज्ञा छुं महुह्य । थुपिं मनु निह्य मध्ये गुह्य मनु उत्तम ज्वी ? धका पण्डितजुं धया जुया ?”

थुगु प्रश्न सेनक मन्त्रीजुं न्यना थः जुलसां आःजु अबुजु पिनिपालें निस्यें धन-सम्पत्ति आपा दुगु अनुसारं थःगु वंश परंपरा पाखे लिना न्यंगु प्रश्नयात ताऊबिक विचार मयास्ये छकोलं हे क्वे च्वया तैगु अनुसारं लिसः बिनित्तियात—

“भो महाराज ! बांलाक न्यनाबिज्याहुं । थुगु लोकस प्रज्ञा धैगु दःसां महुसां, ह्यतुयागु प्रज्ञा, ल्हायागु शिल्प सः सां मसः सां, जात उत्तमसां नीचसां थुपिं सक्लें धन-दौलतयात बांलाक रक्षा यानातःपिं धनवान्-धनिपिं मनुतये सेवक जक जुया च्वन । उकिं प्रज्ञादुपियासिनं धन-दौलत दुपिं हे उत्तम धैगु कारण ल्हानिप्पां हाजोजलपा छलपोलयात बिनित्ति याना च्वना महाराज !”

बिदेह जुजुं जुलसां सेनक मन्त्रीयाके न्यने धुंका पक्कुस आदि स्वह्य मन्त्रीपिके मन्यंस्ये दकले सकले चीधिकः ह्य पण्डित महोसध याके न्यना बिज्यागुलिं महोसध-कुमारं क्वे च्वंगु अनुसारं लिसः बिनित्ति यात—

“भो महाराज ! थ्व संसारे पुण्य, पाप, लाभ, नुकसान मस्यू मखिंपिं मूर्खिंपिं मनुतसें धन-द्रव्ये जक तृष्णायागु हेतुं आसक्त जुयाच्चंगुलिं उकियात खुशि प्रसन्नसाथं उत्तम धका समझे ज्वी । जि जुलसां धन-द्रव्य आपालं दुह्य खनी धैगु ऐश्वर्य रूपी धवाया निर्मित्ति अपाय-नरके वनीगु पापकर्म जक याना ज्वी । थ्व न्होने वयाच्चंगु थुगु जन्म छगू जक खना मेगु लिपा-लिपा यागु जन्मयात खके मफूगुलिं जीवन हिला-वनी बले पापित वनीगु अपाय-नरके जक काहाँ वने माली, अनं छुटे जुयाकाःसां नीचगु कुले जक जन्म काः वनी । प्रज्ञा महुह्य धनवान् जुलसां थुगु लोक परलोक निगुलीसं कह्यंगु कारणं याना प्रज्ञादुपिं हे जक उत्तमज्वी महाराज !” धका बिनित्तियात ।

बिदेह जुजुं महोसध कुमारयागु खं न्यने धुनेव सेनक मन्त्री पाखे

स्वया—“भो महामन्त्रीजु ! छि जुलसां धनाच्चह्य मनु उत्तम धका बन्ति यात । महोसधं जुलसां प्रज्ञा दुह्य व्यक्ति उत्तम धका बन्तियात । गथे विचार वः ?” धका न्यनाबिज्यायव सेनक मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! महोसध-कुमार जुलसां अत्यन्त चीधिकःगु वैस तिनि । आ तक्कं हे वया ह्युत्वी दुरुयागु गन्ध तनी मखुनि । वं गबले सीके फै महाराज !” धका घया के च्वंगु अनुसारं हानं बन्तियात—

“भो महाराज ! थुगु राजधानी हे गोविन्द धैह्य महाजन चयगु कोटि धन दया ैगु रूप बांमलागुलीसनं खँ ल्हाईबले ह्युतुसि निखेपाखँ लाः त्वाल त्वाल वैगुलि स्वयां स्वे मजीक घृणित जुया च्वन । बुद्धि-प्रज्ञा धैगु नं वैके छुं छुं हे दुगु मखु । सन्तान छह्य हे मदया कुरूप जूसानं अप्सरा समानं बांलापि ल्यास्येपि मिसात निह्यस्यां, बां बांलागु तिसा वसतं तिया वँचुगु पलेस्वां ज्वना महाजनया जवं खवं च्वना ह्युतुं प्याहां वःगु लाःयात वँचुगु पलेस्वाने खुशिसाथं फया कया व वँचुगु पलेस्वां भयालं वां छ्वया च्वनी । अय्ला गुलुत जुलसां भट्टी वनीबले वँचुगु पलेस्वां ज्वना वने माःगुलि व महाजनया छेँ के वना भो महा-जन भो महाजन ! धका सःती । उगुसमयस गोविन्द महाजनं इपि अय्लागुलुतयगु सः ताया भयाले दना—“छ्याय् पासापि ?” धका न्यनी-बले महाजनया ह्युतुं ला त्वाल्ल वःगु ल्यास्येत निह्यस्यां वँचुगु पलेस्वाने फया कया हुयेकाबी धुनेव भयालं वांछ्वया है । अले अय्लागुलुतसें व वँचुगु पलेस्वां कयायंका लखंसिला थःथःगु छ्यँले छुना खुशि-प्रसन्न साथं इमिगु अखड़ा भट्टि पाखे वनी । थुलिमछि आनुभाव सम्पन्न जुया सकलसिनं सेवा सत्कार याका च्वं च्वन । उकिया निर्मित बुद्धि-प्रज्ञा हे मदयावन घाःसानं धन-दौलत जक दुपि उत्तम धैगु कारण थकालि जुयाच्वनाह्य मन्त्री जि बांलाक बन्तियाना च्वना महाराज ! “धका बन्तियात ।

विदेह जुजुं सेनक पण्डितयागु खँ न्यने धुंका—“प्रिय पुत्र महोसध ! छंगु छु विचार दु ?” धका न्यनेव महोसध कुमारं “सेनक महामन्त्री जुलसां धनुषवाण, च्वः-पाय् तयातगु मखना नयगु आशां जाः प्यनातः

थाय् द्राहाँ वःह्य को थें हनं थःगु छयँले दाय्त यांकया च्वंगु ल्हा कठि, भाला मखना घौ कसी को स्वया च्वंहा खिचा थें, थःत अनर्थ ज्वीगु वं गबले सीके फै ? जिं जुलसां बांलाक बिन्तियाय् ध्यानबिया न्यना बिज्याहुं महाराज ! घका घया क्वे च्वंगु खँ बिन्तियात—

“भो महाराज ! प्रज्ञा-ज्ञान मद्रुपिं मनूत न्हापायागु जन्मे याना वःगु पुण्ययागु बलं धन भचा दया वयेवं तुं आकाश व फय्यागु धार मस्वस्ये थः मन वं वं थाय् वना प्रमादित जुया च्वनी । थःगु शरीर व चित्तं दुःख कष्ट स्यूसानं लो लो मंका होस मदय्का च्वं च्वने यो । व भव-भोग सम्पत्तियागु स्वभाव जुलसां बांलागु किचः खना आराम काःवःपिं आगन्तुकत थें याकनं हे विनाश जुया स्यना वनेफु । प्रज्ञा मद्रुपिं मनूतयत् दुःख जुयावै बले लखे च्वनीपिं न्यातयत् निभाले तयातय् बले थें मन चीधंका हरेस नया अत्यन्त त्राहि-त्राहि ज्वीफु । उकिं धन दया प्रज्ञा मद्रुहायासिनं प्रज्ञा-ज्ञान दुह्य व्यक्ति हे जक उत्तम ज्वी । धैगु कारण हानं बिन्ति याना च्वना महाराज !” घका बिन्ति यात ।

विदेह जुजुं महोसघयागु खँ न्यने धुंका—“भो महामन्त्रीजु ! गथे विचार व ?” घका आज्ञा जुया बिज्याय्व सेनक मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! थ्व महोसघ-कुमारं गबले सीकाकाय् फै । प्राणद्रुपिं मनूतय्गुला छु खँ । जंगले बुया वया च्वंगु सिमाय् नापं फल सःगु सिमाय् हे जक भंगः पंक्षित आपालं वासःया वया गुल्जार जुयाच्वनी महाराज !” घका घया के च्वंगु खँ बिन्तियात—

“भो आपालं कीर्ति-शब्द फैले जुया बिज्याकहा महाराज ! जंगले जुलसां शोभायमान जुया च्वंगु किचलं युक्त जुया, चाकुगु फल सिमा छम्मां जाय्क सयाच्वंगु सिमास च्यागू दिशां वःपिं भंगः पंक्षित फलया लागी व सिमायागु आश्रय कावै थें आपालं धन-दौलत भवभोग सम्पत्ति दुपिंथाय् सम्पत्तिया लागी वना आश्रय का वनेमाः । उकिं प्रज्ञाद्रुपिं व्यक्तिपियासिनं धन-दौलत सम्पत्ति दुपिं व्यक्तिपिं उत्तम धैगु कारण बांलाक बिन्ति याना च्वना महाराज !”

विदेह जुजुं सेनक मन्त्रीयागु खँ न्यने धुंका—“प्रिय पुत्र महोसध ! गथे विचार वः ?” धका न्यनाबिज्यायव महोसध पण्डितं—भो महाराज ! आपाः नयातःगुलिं हृष्ट-पुस्त जुया भोरिखाना च्वंहा सेनक मन्त्री जुं छुस्यू ? जिं बिन्तियायगु खँ बाँलाक ध्यानबिया न्यनाबिज्याहुँ महाराज !” धका धया के च्वया तैगु अनुसारं बिन्तियात—

“भो महाराज ! प्रज्ञामदुह्य मनुयाके आपालं घन-दौलत दया वैगु धार्थेनं हे मज्यु छाया धाःसा व प्रज्ञामदुह्य धनि काय, वाक, चित्तं बलात्-कार याना आपालं घन-दौलत मेपिके लाका काः थेंतुं दुःख कष्ट बिया काय यो । व प्रज्ञा मदुह्य मनु भव परिवर्तन ज्वीबले यमदूततसें हक्कुगु सलं ग्याना बिलाप याना च्वंक च्वंकं नरकयागु अग्नि ज्वालाय काहाँ हुँ धका जवर्जस्ति याना कफाना छ्वेयो । उकिं प्रज्ञादुपिं मनुतहे उत्तमजू धैगु कारण हाकनं बिन्तियाना च्वना महाराज !” (थनंलि महोसध व सेनक मन्त्री निह्यसिगु जवाल सवालयागु विशेष जुयाच्वंगु खँ जक प्रकाश यायत्यना ।)

सेनक मन्त्री—“भो महाराज ! आपालं चिचीचा धाःगु खुसिचात थः थःगु नामं न्ह्याना वया गङ्गाजी कब्बां वनीबले थः थः गु नां तोता गङ्गाजी धका जकनां कावनी थें, हानं व गङ्गाजी नं समुद्रे वना मिलेजू वनीबले गङ्गा धैगु नं लोपजुया समुद्र धैगु नां जुया वनी थें तुं प्रज्ञा आपादुपिं मनुत जूसां घन दुपिं मनुतय न्ह्योने थ्यनीबले प्रज्ञायागु प्रकाश खिळ्ळंस्थे च्वना वना घनितय सेवक जू वनी । उकिं घन-दौलत आपालं दुपिं धनाद्वयपिं मनुत हे जक उत्तम ज्वी धैगु कारण बाँलाक बिन्ति याना च्वना महाराज ! ।

महोसध—“भो महाराज ! सेनकमन्त्रिं घनवान्पिं मनुतयत्त महासमुद्रयःगु उपमा बिया नकतिनि ल्हागु खँ यागु अनुसारं महासमुद्र समान जूसां व समुद्रे तःतः धंगु लहरा (= लःग्वारा) दःसानं किनारे थ्यनी बले तज्याना बिनाश जुया वनी । बःलागु भूमिरूपी समुद्रया किनारायात लखं तोच्ची मफै थेतुं घन-दौलत आपा दुपिं मूर्खपिं मनुतसें अभिमानं तस्वाना खँ ल्हासानं यथाथंगु तत्वयात बाँलाक सीका काय मफूगुलिं

प्रज्ञावानर्पित त्याके फै मखु । सुं छहसिगु जुया च्वंगु शंकायात निवारण याय्त व सकलसितं भय उपद्रव उत्पन्न जुया वै बले उगु भय-उपद्रवं मुक्तयाय्या लागी प्रज्ञावानर्पि थाय् वना हे जक सल्लहाकाः वने माः । घनवान्पि मनूतयथाय् वना सल्लहा काः वनेगु दस्तुर मडु । उर्कि प्रज्ञा-वानर्पि हे जक उत्तम जुयाच्वंगु खः महाराज ! ”

सेनकमन्त्री—“भो महाराज ! प्रज्ञामदुह्य घनवान् मनुखं काय, वःक, त्रित्तयात काब्बी मकासानं, मनूतय्गु सभा पुचले विनिश्चय याय्-गुली थःपाखे साला मखुगु हे धाःसानं वैगु खं हे जक सदर जुया, प्रशंसा याना बालाक न्हाय्पं बिया न्यना च्वनी । प्रज्ञादुह्य गरीबह्य मनुखं उगु सभा पुचले वना विनिश्चय खं लहासां वैगु खं मेपिनिगु न्हाय्पने द्वाहाँ वनीमखु । वैत सकसिनं हेला याई । उर्कि घन दुर्पि हे उत्तम घैगु कारण त्रिन्तियाना च्वना ।

महोसध—“भो महाराज ! प्रज्ञा मदुह्य सूर्खं थःत अथवा कतःयात मभिगु मर्त्ति मखुगु खं ल्हाय्यो । व सूर्खह्य मनुनं मनूतय्गु दथ्वी लज्या चायापुस्ये च्वंक निन्दः याना मेपिसं खं ल्हागु सहयाना च्वने माले यो । अले हानं थनं सिना वंसां सुख घैगु भ्या भचा हे मडुगु प्यंगू दुर्गाती वने माले यो । थुगु प्रकारं प्रज्ञा मदय्व थुगु लोके नं परलोके नं निखेरं हानि जक ज्वीगु खने दुर्गलिं प्रज्ञावानह्य मनू हे जक उत्तम जूवनी । ”

सेनकमन्त्री—“भो महाराज ! गरीब-दरिद्रह्य मनू पृथिवी समानं विशालगु प्रज्ञा-ज्ञान दःसानं मनूतय् पुचले कारणाकारण, भिं-मभिं अने अनेगु उपदेश बिया नाना प्रकारं ब्याख्यान याना च्वंसां वैगु खं विश्वास रहितजुया निन्दित ज्वीगुलिं समेतं मुक्त ज्वीमखु । प्रज्ञा दुह्य गरीबह्य मनू घनवान्ह्य मनूया न्ह्योने वै बले सूर्य उदय ज्वी धुंका फुति फुति केराया प्रकाश थें वैगु गुणया प्रकाश ब्याक्कं तना वनी । उकियानिम्तिं घन-दौलत आपालं दुर्पि घनाढ्यर्पि मनूत हे उत्तम जू घैगु कारण छत्रपोलया ध्यान आकर्षित याय्त त्रिन्ति याना च्वना । ”

महोसध—“भो महाराज ! सेनक मन्त्रीजुं जुलसां थ्व प्रत्युत्पन्न लोके क्षणभरयागु फल जक कल्पना याना खं ल्हाना च्वंगु खः ।

परलोक पाखे स्वया खँ ल्हागु सः भ्या भतिचा हे ताय् मद्दु, ध्व सत्पुरुषपित्त योग्य मज्जुगु खँ जक ल्हात । गुह्य प्रज्ञावान्हा मनु छ्हास्यां मेपिनि लागी अथवा थःया लागी घैगु निगु कारणं याना अपाय-नरके वनीगु मभिगु कल्पनां मखुगु खँ ल्हाईगु सम्भव मद्दु । प्रज्ञावान्हा मनु वं वं थाय् मनुत-यगु सभाया दध्वी आपालं पूजा सत्कार द्वारा मान आदर तय्का च्वनी । परलोक वनी बले नं मनुष्य व देवता आदि उत्तम उत्तमगु योनि स वना जन्म जूवनी । उकिं प्रज्ञावानपिं मनुत हे जक उत्तम ज्वी ।”

सेनकमन्त्री—“भो महाराज ! सल, किसि, म्ये, दोहँ आदि प्राणिपिं व अमूल्य अमूल्यगु रत्न थुनातःगु लुं चुल्या, लुं सिखः, लुं तुकि बां बां लाःगु तिसा, नाना रंग विरंगगु वसतं तियातःपिं ल्यास्येपिं मिसात, धन मद्दुपिं दरिद्रत व धनदुपिं महाजनत मध्ये च्वे घयावयागु ब्याक्कं वस्तु धन-दौलत आपालं दुपिं धनवानपिं मनुतयत् प्रयोजन ज्वीगु वस्तु हे जक खः । धनहीनपित्त मखु । उकियानित्ति धनदुपिं मनुत हे उत्तम ज्वी घैगु कारण बांलाक बिन्तियाना च्वना ।”

महोसध—“भो महाराज ! गुह्य मूर्खहा मनु जुलसां थःके कर्मया बलं जक धन दौलत दया वःसां मखुगु कल्पना याना ज्या याः गुलि व मूर्खेपिं मनुतय् नाप सल्लाहा याय्गु दोनीगु कारण आदि याना, जीर्ण-पुलां जुया तोता थकूगु सर्पया बिखू थें धन-दौलतं नं थःत तोता मेथाय् वनेयो । लक्ष्मी घैगु थः थासं मेथाय् सरे जुया वनेयो गुलि व स्थीरतां मद्दुगुलि प्रज्ञामद्दुह्य-मूर्ख धनियासिनं प्रज्ञावान्हा दरिद्र हे उत्तम जूगु कारण बिन्तियाना च्वना ।”

सेनक मन्त्रि महोसध पण्डितयागु खं न्यना—भो महाराज ! ध्व महोसध जुलसां वैशं अत्यन्त चीधिकः जुया आपाः स्वया-खना मत निगुलि गनं यथार्थंगु कारण सीके कै ? जि बिन्तियायत्तना । बांलाक न्यना बिज्याहुँ ।” धरा धरा बोधिसत्व पण्डितयात हानं छको लिसा-कथा घै च्वने थाय् मदय्क घाय् घैगु मती तया के च्वंगु खँ बिन्ति यात ।

“आपालं भव भोग सम्पत्ति दया बिज्याकहा भो महाराज ! ज्ञानी-प्रज्ञावान् जुया च्वनापिं जिपिं न्याहा पण्डितपिसं जुलसां आपालं

आनुभाव सम्पन्नजुया घनाढ्य जुयाबिज्याकह्य छलपोलयागु सेवा चाकरि याना च्वना । छलपोलं हे जिमित घन-धान्य आदि अनेअनेगु भवभोग सम्पत्ति बिया प्रतिपालन याना तथा बिज्यात । जिपि जुलसां प्रज्ञावान पण्डितपि ज्वीकं नं देवतापिनि स्वामि जुया च्वंहा- देवराज इन्द्र समानह्य छलपोलयात कोछुना आदर सन्मान याना च्वनेमाः । उकिं धनवान भाग्यवानपि हे जक उत्तम-श्रेष्ठ ज्वी धैगु कारण ल्हात हाजोजलपा बित्ति याना च्वना ।”

विदेह जुजुं सेनक मन्त्रीजुयागु खँ न्यने धुंका—“आ सेनकमन्त्रीजुं बित्तियागु खँ जुलसां प्रसिद्ध जुया बांलागु हे खँ खः । जिकाय् महोसधं थ्व सेनक मन्त्रीजुयागु मिथ्यादृष्टि-वादयात विनाश ज्वीक बांलागु घटलगे जूगु कारण कना वैत त्याके फैला थें ?” धका चिन्तना याना महोसध पाखे स्वया—“प्रिय पुत्र महोसध ! छंके गथे विचार वः ? धका न्यना बिज्याय् व महामन्त्रिजुया मिथ्यादृष्टि-मखुगु धारणायात मदय्का छ्वेगु इच्छा याना—भो महाराज ! थुगु विषय मूर्खह्य महामन्त्रीजुं गनं सीका काय् फै ? चिरस्थाई मज्जुगु घन परिवार आदि भव-भोग सम्पत्ति पाखे जरु स्वया प्रज्ञायगु स्वातुगु-गम्भीरगु भाव मसिया हे जक अथे धया च्वंगु खः । बांलाक ध्यान बिया न्यनाबिज्याहुं । जि बित्ति याय् महाराज !” धका धयाः के च्वंगु खँ बित्तियात—

“भो महाराज ! गुह्य प्रज्ञा मदुह्य धनवानह्य मनूयात थःत थाकूगु अज्यागु हे छुं छगू ज्या परे जुया वै बले, गरीब जूसां प्रज्ञावानह्य मनू-यागु आश्रय मकास्ये मगाः । प्रज्ञावान् गरीबह्य मनूया च्यो समानं थः कोछुना निहतमानि जुया क्यनी । पिनें पिनें जक जिगि-जिगि घाय्क बांलाका च्वने फःसानं छुं छगू थाकूगु ज्या परे जुया वया उकियागु गुण दोष बिचाः याय् मालावयेव धनवानह्य मूर्खं छुं भतिचा हे विचार विमर्श याना काय् भाःखनि मखु । उकिं धनमदुह्य जूसां प्रज्ञावान-बुद्धि-मानिह्य व्यक्ति हे जक उत्तम ज्वी धैगु कारण बांलाक बित्तियाना च्वना ।”

धुगु प्रकारं बोधिसत्व कुमारं सुमेरु पर्वतया के च्वंगु लुंयागु फि
 षासः पासः कया क्यना ब्यूथेंतुं हानं आऱासे जाज्वल्यमान ज्वीक थिना
 च्वंगु पूर्ण चन्द्रमायात कया ल्हाती द्योने तथा बांलाक स्पष्ट ज्वीक
 क्यना ब्यूथें, अने अनेगु उपाय कारण द्वारा विचित्र रूपं क्यनाबीव
 विदेह जुजु सेनकमन्त्री पाखे स्वया “हे सेनक महामन्त्रीजु ! छु विचार
 वः ? समर्थ दनिसा हानं छको न्हापायासिनं स्पष्ट ज्वीक शास्त्रार्थ
 या ।” घका आज्ञा ज्वीव सेनक मन्त्री जुलसां भखारी दुने स्वथना तःगु
 वा आपाः खर्चयाय् धुंक्कुगुलिं भखारि जक बाकि जुया च्वं च्वंगु थेंतुं
 कल्पना-विचार व्याककं फुनाः हानं छको खँयागु लिसः बीगु छुं मखना
 ख्वा ख्यूं स्ये च्वंका कोछुना नं मवास्ये सुमकं तुं च्वं च्वन ।

बोधिसत्व पण्डित कुमारं छुं लिसः मब्यूहा सेनक मन्त्री खना
 थाःगाः मदया अत्यन्त गम्भीर जुया च्वंगु समुद्रे बलवामुख* धैगु लहरा
 थःगु ल्हाती ह्लूचिना कार्थेंतुं हानं छको प्रज्ञावान्यासिनं घनवान् तःधं
 घका धाय्गु समर्थं मदय्क तर्जनं यानाः, घनवान्यासिनं प्रज्ञावान् हे
 गाककं उत्तम धैगु कारण प्रकाश याय्गु इच्छा याना—“भो महाराज !
 बुद्ध आदि सत्पुरुष महात्मापिसं प्रज्ञावान्पि मन्तयत् हे जक प्रशंसा याना
 बिज्यास्ये छे, बुं, लुं, वह, माणिक्य रत्न आदि अने अनेगु घन-दौलत-
 यागु प्रभावं खुशि-प्रसन्न जुया च्वंपि मन्तयत् गबलेसं हे प्रशंसा याना
 मबिज्यागु जक मखु अत्यन्त निन्दा-अपहास समेतं याना बिज्यागु दु ।
 स्वंगु लोके सकल सत्व-प्राणिपियासिनं अत्यन्त उत्तम जुया बिज्याकह्य,
 सर्वज्ञ ज्ञान दयाबिज्याकह्य तथागत सम्यक् सम्बुद्ध हे छह्य खः । वसपोल
 तथागतयात श्रेष्ठगु गुण, भिगु चरित्र आदि त्याकेफुपि घनवान्पि व्यक्तिपि
 सुंछह्य हे थ्व संसारे दुगु मखु । यथाय् यबले हे जूसां सकल बिषयस
 बसपोल तथागत हे जक सकल-प्राणिपियासिनं उच्च व उत्तम ज्वनी ।
 प्रज्ञा ज्ञान दुपि मन्त जुलसां धुगु लोक परलोक निगु लोकेसं थःत हित

* बलवामुख— धैगु छु धाःसा, बलवा = बलघापादुगु, ग्रामुख = च्वका,
 प्रारम्भ । बलवामुख = बलज्ञागु समुद्र लहराय्गु मूल च्वका ।

उपकार ज्वीगु धर्म वृद्धि हे जक लगे जूवना च्वनी । उकियानिन्ति प्रज्ञावान्पि व्यक्तियि हे जक श्रेष्ठ उत्तम ज्वी घैगु कारण छलपोलं दुहे हृदयं निस्स्ये श्वीका बुझे जुया कया बिज्याय्माल महाराज !

विदेह जुजुयात बोधिसत्व पण्डित कुमारं हानं छको बन्ति याःगु खं न्यना प्रश्नयागु उत्तरस अत्यन्त प्रसन्न जुया बिज्यास्ये आकासे छ्वा- खेरं हाकुस्ये च्वंक सुपाय् थाहाँ वया तःसतं नं न्याना धनघोर ज्वीक वर्षा जूथे बोधिसत्वयात अने अनेगु वस्तु द्वारा सिरपाः बीगु इच्छा याना थुगु लोक परलोक निखेरं बांलाक सकलसित हित उपकार ज्वीगु कारण यथार्थ रूपं याकनं सीका काय्गु ज्ञान दुह्य प्रिय पुत्र महोसध ! जि न्यनागु प्रश्न व्याक्कं यथार्थ रूपं छुं हे बिसरे मज्जोक बांलाक लिसः बन्ति याय् फूगुलिं जि अत्यन्त प्रमुदित ज्वी धुन । उकिं जिह्य प्रिय पुत्र- यात दुरु न्ह्याय् दुपि सात दोछिह्य, उत्तमपि दोहंत दोछिह्य, बांलाक छायापातःपि राज किसि दोछिह्य, आजानी सल जोते याना तःगु रथ भिगु, तःतः धंगु गां भिखुगु थ्व च्वे घया वयागु तःधंगु सिरपाः बीगु दया तथा बिया । धका आज्ञाजुया व वस्तु व्याक्कं महोसधया छेँ तय्के छ्वया विज्यात ।

धर्मपत्नि माःवंगु

अबलेसनिस्स्ये बोधिसत्व पण्डितयाके परिवार सम्पत्ति सहित- नः-कीर्ति फैले जुया धन-दौलत आपा जुया वःगुलि उगु धन दौलत व्याक्कं तता जुया च्वंहा उदुम्बर देवी महारानि हे जक रक्षायाना- माःमाःगु हेर विचार सुप्रबन्ध याना बिया च्वन । महारानि बोधिसत्वया बैश भिबुदं दया वयेव “जि किजा महोसध जुनसां आः भं भं ल्याय्हु जुजुं वया च्वन । भिबुदं नं दयावये धुंरुल । धन-दौलत व परिवारपि आदिनं यक्को दवा वये धुंरुल । उकिं आःवयात धन-दौलत रक्षा आना तय्गुली बांलाक शिक्षितह्य कुलपुत्री छह्य नाप विवाह यानाबी दःसा असल ज्वी ।” धका मत्ता तथा जुजुयात बन्ति याय्व थ्व ज्या व्याक्कं जुजुं महारानीयातं तुं भार बिल । उगुसमयस महारानि बोधिसत्व

पण्डितयात सःता व्याक्क खँ कनेव महोसध माने जुल “अथे जूसा जिमि क्रिजा पण्डितयात योग्यह्य कुलपुत्री छह्य हयाबीमाल ।” धका आज्ञा जुल । उगु अवस्थास बोधिसव पण्डितं—“जुजुं व महारानी निहास्यां व्याहा यानाबीइ कुलपुत्री जातं, रूपं, अङ्ग लक्षणं उत्तमह्य ज्वी घैगुली छुं शंका मदुसां, छह्यस्याति मेहासिगु विचार समान मजुइ फु । यदि छुं जुया निम्हतिपुया विचार समान मजुल धाःसा लिपा जितः हे जक दुःख-कष्ट ज्वी । उकिं जि थः थमं हे बुद्धि पिक्या कुलपुत्री छह्य माला स्वे दःसा ज्यू ।” धका मत्ती ल्वीफा—“भो महारानी ! थ्व ज्याया लागी निन्हु प्यनु ति बिलम्ब याना बिज्याहुँ । थ्व थुलिया भितरे नं महाराजयात छुं छुं हे बिनित्याय् मते । जि थः थमं हे माला स्वया जितः योग्यह्य कुलपुत्री खनीगु अर्थात् लुयावैगु अवस्थास छल-पोलपिं निहासितं बिनित्ति या वये ।” धका बिनित्ति याय्व महारानी प्रसन्न जुया माने जुल ।

बोधिसत्व पण्डित जुलसां महारानीयात नमस्कार याना थःगु छेँ ल्याहाँ वल । अनलि थः पासापित स्यना कना थकेमाःगु ज्या व्याक्कं स्यने कने याना सुनानं हासीके मफैगु छह्य गरीबह्य मनूया भेष कया सुजिकातय्त माःगु सामान मृलु, सुका, कैचि आदियागु पो छपो ज्वना याकः चा जक उत्तरपाखेया ध्वाकां प्याहाँ वना ‘उत्तर यवयज्जग’ घैगु उत्तर गां पाखे स्वया वन ।

उगुसमयस व उत्तर गांमे धन-द्रव्य फुना गरीब जुया च्वंपि महाजन व महाजननी निहास्या अत्यन्त बांलाना अप्सरा समानं रूपवान् जुया छको जक खने मात्रं हाकनं—२ स्वेगु इच्छा ज्वीक अत्यन्त सुकुमारि जुया अङ्ग लक्षणं सम्पूर्ण जुयाच्चह्य हानं शील स्वभाव नं अत्यन्त बांलाह्य म्हाय् मचा छह्य दया च्वन । वया नां अमरादेवी खः । व अमरादेवी घैह्य कन्या भरखरया ल्यास्ये जुयावःह्य उखुनु सुथ न्हाप्पां हे यागु (= छ्वालुगु जा क्वाति) दाय्का ज्वना बौह्य हल् जोतय् याना च्वं थाय् बुईं तः वने धका छेँ प्यांहां वया बोधिसत्व वया च्वंगु लं हे तुं वया च्वन । बोधिसत्व पण्डितं लुसां तयातःगु लुं थें ज्वाला

ज्वालां च्वंक वयाच्चंहा अमरादेवीयात यानंनिस्ये वयाच्चंगु खनेव—“ध्व मिसा जुलसां भिंगु लक्षणं सम्पूर्णं जुया रूप लावण्य घाँचा-काँचा, छ्छाँट-काँट नं बांला जू । यदि ध्व मिसा भात मदुनिह्य खःसा जितः सेवा याईह्य धर्मं पत्ति याय् लाइक जू ।” घका मत्ती ल्वीकल । अमरा देवि नं बोधिसत्व खने मात्रं न्हापा-२ यागु जन्मे नापं नाप्पं च्वना वये नंगु संस्कारं याना—“जि जुलसां ध्व न्ह्योने वया च्वंहा कुलपुत्रया धर्मं पत्ति जुया च्वने दःसा याकनं हे धनवान्, भोगवान् जुया वैगु अवश्य !” घका मत्ती वंकल ।

अनंलि बोधिसत्व पण्डितं—“ध्व मिसाया भात, मचा खाचात दु मदु जि मस्युनि । वया न्ह्योने सत्तिक थ्यंकः वने न्ह्यो हे यानंनिस्ये ल्हा ह्युचिना क्यना संकेत प्रश्नयाय् । यदि व प्रज्ञावानह्य मिसा खःसा जिगु संकेत प्रश्न खने साथं मतलब सीका काई । प्रज्ञा मदुह्य जूसा उकियागु अभिप्राय सीका काय् फैमखु । अले व मिसायात जि थनं तुं तोता वने ।” घका मत्ती तथा याने हे च्वना ल्हा ह्युचिना क्यन । उगु समयस अमरा-देवि—“ध्व मिजं नं जितः भात दुलाकि मदु अर्थात् बन्धने लाह्य लाकी छु ? धैगु प्रश्न याःगु खः ।” घका सीका थःगु ल्हा चक्कंका क्यना—“थः आतक्क विवाह बन्धने मलानि मुक्तजुया च्वंगु दु ।” धैगु संकेत लिसः बिल । अले बोधिसत्वं “ध्व मिसाया भात मदुनि ।” घका सीका काल ।

महोसध—“हे मयेजु ! छंगु नां छु थें ?”

अमरादेवी—“हे पुरुष दाजु ! जिगु नां जुलसां अतीत, अनागत, वर्तमान स्वंगुलीसं मदुगुनां खः ।”

महोसध—“हे मयेजु ! अतीत, अनागत, वर्तमान धैगु स्वंगुलीसं अमर धैगु सीम्वाह्य सुं मदु । उकि मयेजुया नां ‘अमरा’ मखुला ?”

अमरादेवी—“खः पुरुष दाजु !”

महोसध—“हे मयेजु ! ध्व यागु (= जाकाति) स्वीथाय् तय् यंके त्यनागु ?”

अमरादेवी—“छेँ या दक्कले न्हापां याह्य द्योयाथाय् तय् यंके त्यना ।”

महोसध—“हे मयेजु ! छेँया दकले न्हाप्पां याह्वा द्यो घैह्वा ला मेह्वा मखु थः हे मां-बौयात घैतःगु खः । उकिं मयेजुया बौयाथाय् यंके त्यनागु ला ?”

अमरादेवी—“खः पुरुष दाजु !”

महोसध—“हे मयेजु ! छेँ बौया छु ज्या याना जीविका याना च्वंगु थें ?”

अमरादेवी—“हे पुरुष दाजु ! छगूयात निगू याना जीविका याना च्वन ।”

महोसध—“हे मयेजु ! छगूयात निगू याय्गु घैगुया मतलब बुँ ज्या याना हल् जोतय् याय्गु खः । उकिं मयेजुया बौनं बुँ ज्या याना जीविका याना च्वंगु मखुला ?”

अमरादेवी—“खः हे पुरुष दाजु !”

महोसध—“मयेजुया अबुजु गन च्वना बुँ ज्या याना च्वन ले ?”

अमरादेवी—“गुगु थासे छको जक वंहा मनु हानं ल्याहाँ वयेगु दस्तुर मदु । अज्यागु थासे च्वना बुँ ज्या याना च्वन ।”

महोसध—“हे मयेजु ! छको जकया लागी वंहा मनु ल्याहाँ मवैगु थाय्ला स्मशान भूमि खः । उकिं मयेजुया बौ स्मशानया लिक्क च्वंगु भूमी च्वना बुँ ज्या याना च्वंगु मखुला ?”

अमरादेवी—“खः हे पुरुष दाजु !”

महोसध—“हे मयेजु ! छ जुलसां थौं हे छेँ ल्याहाँ वयेगु खःला ?”

अमरादेवी—“हे पुरुष दाजु ! वःसा जि वये म्वा, मवःसा जि वये माः ।”

महोसध—“हे मयेजु ! छ जुलसां वा वया खुसि बढे जुया वःसा ल्याहाँ वै मखु वा मवया खुसी लः बढे मज्जसा छेँ ल्याहाँ वयेफु । उकिं मयेजुया बौ खुसि पारी च्वना बुँ ज्या याना च्वंगु मखुला ?”

अमरादेवी—“खः पुरुष दाजु !”

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां अमरादेवी नाप थुलि खँ सवाल जवाब

वी याग (आकाश) ग२ अं३ अमनादेवि नाप सुजिकाया रुयकयावक्र महायध पछिगं नापलाना खंजाना वंश

बुई या:गु (=जा काति) त: वंहा अमरादेवी नाप सुजिकाया भेष कया व:हा महोसघ पण्डतं नापलाना खं ल्हाना च्वंगु ।

यात । अनलि अमरा देवि—“यागु भपा दिसँ ।” घका घाय्व बोधिसत्त्वं—“पैले प्रथम न्हाप्पां प्राप्पज्जुगु लाभयात मयो घाय् मालेव तःधंगु अमज्जल ज्वीयो । उकिं मयो घाय् मत्यो ।” घका मत्ती ल्वीका—“ज्यू तोने हति ।” घका लिसः बिल । अले अमरा देवि याःगु थल के वै दिकल । बोधिसत्त्वं—“थ्व मिसां याःगु तय्गु कयः मच्चस्ये हनं जितः ल्हा मस्सकुस्ये यागु बिल घाःसा थथे कर्त्तव्य पूरा मयाह्म थ्व मिसा-यात थनं तुं तोता वनेगु जुल ।” घका मत्ती ल्वीका च्वं तल्ले अमरा देवि कयः सिला वहे कयलं लः तुया हया महोसधयागु ल्हासिके भुंका यागुनं कयलं हे तुया मकास्ये उकी च्वंगु लः सुच्चुक वांछ्वया वै तया यागु थल बांलाक संका कयः जाइथे च्वंक जक पोंकल । व यागु कयो बोधिसत्त्व पण्डितया ल्हातय् लः ल्हाना—“हे पुरुष दाजु ! भपादिसँ ।” घका आदर गौरव पूर्वक घाल । यागु जुलसां जाकि आपा जुया लःह्म ज्जुगुलिं तःसतं ताकुगु खना—“हे मयेजु ! यागु तःसतं ताकु खनी ।” घका घाय्व—“खः पुरुष दाजु ! लः भवा दुर्लभ ज्जुगुलिं यागु ताकुल ।” घका लिसः बिल । अले बोधिसत्त्वं—“केहे मयेजुया बौया बुई लः मगाः-गुलिं बालि बां मलाज्वी ।” घका घाय्व “खः पुरुष दाजु !” घका अमरा देवि लिसः बिल । तदनन्तर थः बौयात ल्यं क्येमाःगु यागु ल्यंका बोधिसत्त्वया कयले साया बिल । बोधिसत्त्वं यागु तोना नुसिले धुनेव—“हे मयेजु ! छं मांयाथाय् वनेगु इच्छा दु । जितः लं कना छो ।” घका घाःगुलिं अमरादेविं के च्वयातयार्थे लं कना छोत ।

“हे पुरुष दाजु ! थ्व लं लिस्ये वन घाःसा जिमिगु गामे थ्यनी । गामे द्वाहां वने बले न्हापालाक गुलि मरियागु बजार ध्वदुई । अनलि पाऊंतियागु बजार खनी । उगु बजार निगुलिं पुलावने धुनेवं हः निचल-दुगु स्वां ह्वया च्वंगु सिमा छमा खनी । व सिमायाथाय् थ्यनेव गुगु ल्हाति जिं बिया उगु ल्हाति मकास्ये मबियागु ल्हाति जक कयादिसँ । थ्व कना छ्वयागु लं उत्तर यवमज्जग गामे जिमिगु छे वनेगु लं खः । थुगु प्रकारं गुप्प रूपं कना छ्वयागु लं छिं सीका दिल घाःसा छिं जिमिगु छे अवश्य थ्यनी ।”

धुगु प्रकारं लं कना अमरादेवी यागु थल दुगु दालाचा छयँले दिका थः बौयाथाय् वनेत अनं दना वन ।

बोधिसत्व पण्डित अमरादेवि कना छ्वगु लं लिस्ये वना यबमज्जग घैगु उत्तर गामे थ्यंका, गामे द्वाहाँ वनेव न्हापालाक गुलिमरीयागु बजार खन । अनंलि पाऊँतियागु बजार खने दया वल । व बजार नं पुलावने धुनेव सिमा छम्मां बूं ह्वयाच्चंगु कल्प-वृक्षमा खन । उगु बखते सिमा के दना “अमरादेवि गुगु ल्हाति जिं बिया उगु ल्हाति मकास्ये मबियागु ल्हाति जक कयादिसं ।” घका घयाहःगुलिं गुलिमरि बजारं थ्व सिमा क्वे तक्क ब्यूगु ल्हा खः । व लं लिस्ये वया सिमा क्वे थ्यने व अनंन्होने वनेमते घाःगु खः । मबियागु ल्हाति जक कयादिसं घाःगु खंया मतलब छेँ पाखे द्वाहाँ वंगु लं जुलसां मब्यूगु ल्हा समान खः । सिमा क्वे थ्यनेव छेँ पाखे मुडे जूगु लं पाखे स्वया हुं घाःगु खः ।” घका मत्ती चिन्तना याना सिमा देपा पाखे तोता जव पाखे च्वंगु लं लिस्ये तप्यंक वना अमरा देवीया मां-बौपिनिगु छेँ थ्यंकः वन ।

अमरादेवीया मांहास्यां छेँ थाहाँ वःह्य बोधिसत्व पण्डित खना लासा लाया बीगु आदि आगन्तुक सत्कार याना बी सिधेका “हे भाजु ! जिपिं गरीब जूगुलिं जिमि दुथे फुथे दय्का तयागु यागु तौकेगु इच्छा दु । तोने योला ?” घका न्यनेव—हे अजि ! म्वाल लेँ हे मयेजु अमरादेविं तौंका हःगुलिं तोना वये धुन ।” घका लिसः बिल । अले मांहास्यां—“थ्व ल्याय्महा व्यक्ति जिमि ल्यास्येहा म्हाय् अमरादेवी ताक्य् याना थुगुछेँ द्वाहाँ वःह्य खः ।” घका थ्वीका काल ।

बोधिसत्व पण्डितं नं इपिं गरीबपिं घका बांलाक स्यूसानं—“हे अजि ! जि जुलसां सुजिका खः । लं इत्यादि छुं सुया बी माःगु दुला ?” घका न्यनेव अमरादेवीया मामं—“भाजु सुईमालाच्चंगु ला योकोंदु तर सुज्याया ज्याला बीगु छुं मदु ।” घका घाल । अले बोधिसत्वं—“हे अजि ! सुज्याया ज्याला माःगु मदु । सुई माःगु लं वसः जक व्याक्कं पिकया ब्यु । जिं जुलसां सित्तिकं हे सुज्या याना बी ।” घका घाःगुलिं पुलांगु भूःवाःगु, ह्वंगु लं-वसः दको पिकया बिल । बोधिसत्व पण्डितं

नं पित ब्युको पुलांगु वसः ब्याक्कं बांलाक फीजीक सुया बिल । अनंलि बोधिसत्त्वं अजियात बांलाक सुज्या सःह्य सुजिका छह्य वयाच्चंगु समाचार गांछि न्यंक प्रचार याके छवत । गामे च्वीप मेमेपिसं नं थुगु समाचार सीका अने अनेगु लं-वसः स्वीकः वल । उखुनु छन्हुं हे बोधिसत्त्व पण्डितं सुज्या याःगुया ज्याला दोछि साई दां दयेका काल ।

अमरादेवीया मांहास्यां बोधिसत्त्व पण्डितयात सुथसिगु जाथुया नके त्वंके सिधेका बःह्नी नयत जागुलि थ्वी माली घका न्यंगुलि बोधिसत्त्वं —“हे अजि ! जि जुलसां मेपिया सिनं विशेषज्वीक आपा नये मफया । उकिं थुगु छें नया च्वं पिनिगु अनुसारं छह्यसित बढेयाना जाथु ।” घका घाल । अले अमरादेवीया मांहास्यां भिंभिगु न्या, ला, सब्जि आदि नाप भिक तःजि ज्वीक जा थुल ।

संभाकाःती अमरादेवी सि छकले छयंले तया तरकारी छथू घयपुना छें ल्याहाँ वया छेंया न्होने लुखालिकक सिं कले दिका छेंया ल्युने पाखे च्वंगु लुखां छें द्वाहाँ वन । बौह्य नं लिपा संभाकाति ज्वीव छें ल्याहाँ वल । अमरादेविं बोधितःव पण्डितयात बांलाक नयेगु त्वने गुलि बेलेयाका, मां-बौ निह्यसित नं बेले याके सिधेका थः दकले लिपा नल । अनंलि मां-बौ निह्यसिगु तुति तीका बिल । बोधिसत्त्वयागु तुति नं सिका तीका बिल । बोधिसत्त्व अमरादेवीयागु चाल चलन स्वया व छें निन्हु स्वन्हु ति च्वं चवन ।

छन्हुया दिनस बोधिसत्त्व पण्डितं अमरा देवोयात परिक्षा याना स्वेगु विचारं—“हे मयेजु ! जितः थ्व छमना जाकि कया कन्हे सुथ न्हाप्पां यागु, मरि व जा स्वतां दयेका ब्यु ।” घका धाय्व अमरादेविं नं—“ज्यु दाजु !” घका स्वीकारयाना व जाकि छमना बांलाक तैस्ये च्वंक सुया जाकि गो मस्यंगु जाकि जकया जा थुल । बागः दयावंगु जाकिया यागु दाय् कल । च्वकियात नच्चुक निना मरि जक छुना ब्युगु मखु । उकियात लोगु ला, न्या आदियागु घासा समेतं दय्के सिधेव बोधिसत्त्व पण्डितयात भोजनयाकल । बोधिसत्त्व पण्डितयागु म्ये च्वकाय् दिके मात्रं

हे व यागुया ओजस * स्वाद-रस शरीरे च्वंगु भिन्ह्यदोँ हिनुस फैले जुया वन ।

अनंलि बोधिसत्व पण्डितं अमरादेवीयात आनापं हे परीक्षायाना स्वेया निम्ति “हे मयेजु ! छ जुलसां यागु दाय्के मसः । मफतय् हे जिगु जाकि जक सिन्ति छ्वया बिल । धका तं प्याहाँ वःगु पहः पिकया यागु ह्युत्त्री तय् धुंक्कु हे ल्ह्या वांछ्वया बिल । अमरादेवी जुलसां बोधिसत्वयात थःगु मन कीतुंका, खा ख्युंस्ये मच्चं कुस्ये, तंमोगु भाव भ्याभवा हे पिमकास्ये—“भो दाजु ! यागु मसाःसा मरि भपि धका धया मरि तया बिल । बोधिसत्वं मरि नं न्हापाथेंतुं हे वां छ्वया बिल । अमरादेवी उकीस नं तं पिमकास्ये “भो दाजु ! मरि मसाः सा जा भपादिसँ प्वा हलुका ज्वी ।” धका खा चक्कंका नाईस्ये च्वंगु सलं धाल । महोसध पण्डितं नं न्हापाथें हे तुं मसाःगु मयोगु भाव पिकया—“हे मयेजु ! छ जुलसां नय् तोनेगु छुँ हे साक जोरेयाय् मसः खनी । अपाय्जि भिगु जिगु जाकि जक सिन्ति छ्वयाबिल । “धका हक्का तं प्याहाँ वःगु हाव-भाव पिकया यागु, मरि, जा स्वत्तां छगः थले पोंका ल्वाकः बाकः याना अमरादेवीया छयोंल निस्ये हाछ्हां छुत्ति ज्वीक लुना—“हूँ छ थ्व छें प्याहां वना पिखालख्त्री फेनुना च्वहँ ।” धका हक्का छ्वत । अमरा-देवी नं तं पिमकास्ये—“ज्यू हवस् दाजु !” धया याकनं प्याहां वना पिखा लख्त्री फेनुना च्वं वन । बोधिसत्व पण्डितं अमरादेवीयात अभिमान रहित, अत्यन्त कोमलगु मन दुह्य उत्तमह्य मिसा छह्य खः धका बांलाक सीका—“हे अमरा ! याकनं थन वा धका हानं तमं तमं हक्का सःतुसानं अमरादेवी भ्याभवा हे खा पाऊँक मतस्ये, तं पिमकास्ये बोधिसत्वं सःतुगु छसः जक ताय्मात्रं हे वाठाइथि दना न्ह्याने वल ।

बोधिसत्व पण्डित थःगु छेँ प्याहां वः बले हे खाः ग्वे तय्गु ह्याचाय् दाँ दोछि व लं छजु तया हःगु दु । उगु समयस बोधिसत्वं लिक्क

* ओजसा = रूश्कन्धया कुने कुने थ्यंकाबीगु ओज-सवा-रस ।

वया फेतूना च्वंहा अमरादेवीयात थमं ज्वनावःगु लं छजु लिकया बिया “हे प्रिय मयेजु ! छं पासा सखिपिं नाप वना मोल्हुया आःध्व जि बियागु वसतं पुना वा ।” घका धाय्व अमरादेविं बोधिसत्त्वं धाःथें तुं याना वल । बोधिसत्त्वं अन गामे रुज्या याना प्राप्त जूगु दां दोछि व थमं छें जोना वःगु दां दोछि अमरादेवीयां मां बौपित बीधुंका—“जि जुलसां न्हापा-न्हापा यागु जन्मे थ्व नाप नाप्पं च्वना वये नंगु स्नेह व संस्कारं याना अमरादेवीयात खने साथं हे प्रेम चित्त उत्पन्न जुय वल । उकिं जि थ्व अमरादेवी कुलपुत्री नाप विवाह याना जीवन सफल याय्गु इच्छा जुयाच्चन ।” घका न्यंवा कन्या दान फोन । अमरादेवीया मां-बौपिसं मंजूर जूगु इच्छा प्रकट यात । ससः मां-बौ निहासिके वनेगु आज्ञा पवना स्त्री रत्न अमरादेवीयात सःता थःवासयाना च्वंगु मिथिला नगरे संतुं ल्याहाँ वल ।

बोधिसत्त्वं थः धर्म पत्ति ज्वीह्य अमरादेवीयात सःता नाप्पं व्वना वना च्वंभले लंया बिच्चे परीक्षा याना स्वेगु इच्छा जुया कलाहा सित कुसा व लाकां बिया—“हे प्रिये ! लाकां न्ह्याना कुसां कुया नु ।” घका घाल । अमरादेविं बोधिसत्त्व पण्डितं ब्यूगु कुसाव लाकां कया खुल्लागु आकासे निभा ठिना च्वंथाय् कुसां मकुस्ये जंगले सिमाया किचले जक कुसां कुया बना च्वन । लाकां नं बें मन्हास्ये लः दुथाय् बें खने मदुथाय् जक न्ह्याना वया च्वन । बोधिसत्त्वं अमरादेवीयागु थुगु ज्या खना—“हे प्रिये ! बें लाकां मन्हास्ये लखे धाःसा न्हात । हनं कुसां नं निभालं खः थाय्-तानो थाय् मकुस्ये सिमाया किचः दुथाय् सिचु थाय् जक कुल । थ्व छु यानागु ?” घका न्यनेव अमरादेविं—“भो स्वामि ! पिने बें जुलसां कं लुफि हाइगु लोहं आदि ब्याक्कं बांलाक खने दु । लखे दुने जुलसां न्या, कावले, कं आदि छुं खने मदु । व खने मदुगु कं आदियागु भयं याना लखे लाकां न्ह्यानागु खः । हानं खुल्लागु आकासे जुलसां सिमा कचां ध्वईं कठं ध्वेपी घैगु भय मदु । जंगले दुने, सिमा के थ्यंपि मन्तयत्त सिमाकचां ध्वईंगु कठं ध्वेपीगु, च्वं फल आदि कुत्युं वया छ्यौंले लाना

तःधंगु वेदना ज्वीगु भयं बचे ज्वीया लागी सिमा बवे जक कुसां कुया वया च्वनागु ।” घका लिसः बिल ।

बोधिसत्व पण्डित जुलसां अमरादेविं ब्यूगु लिसः निगू कारणेसं अत्यन्त प्रसन्न जुया वना च्व च्वं लँया सिधे फल सयाच्चंगु बैरमा छमा खना व बैर माया बवे त्यानुलंकेत फेनू वन । उगु समयस अमरादेविं “भो प्रिय स्वामि ! बैर सिमाय् गया बैर फल खाना नया दिसँ जितः नं खाना बिया दिसँ ।” घका धाय्व बोधिसत्वं—“हे प्रिये ! जि जुलसां त्यानुक वयागुलि सिमा गय् फे थेंमच्वन । प्रिय मयेजू हे गःहुँ ।” घका धाःगुलि अमरादेवो बैर माय् गया सिमा कचा निकचाया बिचे च्वना बैर ल्यया-ल्यया खाना नया च्वन । अले बोधिसत्व पण्डितं बैर माया के च्वना—हे प्रिये ! जितः नं बैर खाना कुरुका हति ।” घका धाय्व अमरादेविं—“जिमि भातया प्रज्ञा दु मदु परिक्षा यानास्वे ।” घका मत्ती तथा—“भो स्वामि ! कागु बैर नय् यो लांकी, खाऊंगुं बैर नये यो ?” घका न्यन । बोधिसत्वं वं न्यंगु प्रश्न मस्यू छूयाना—“हे प्रिये ! कागु फल नय् यो ।” घका धाय्व अमरादेविं बैर खाना धू दुथाय् बै वं छत्रया—“भो स्वामि नया दिसँ ।” घका घाल । बोधिसत्वं व बैर कया ल्हाती तथा उकी किनाच्चंगु धूधाः ह्युतुं फू-फू स्वां पुया, कागु फल खाऊका नय्थें याना नल । अनंलि बोधिसत्वं हागं थमं नं परिक्षा-याना स्वेगु इच्छा याना—“हे प्रिये ! खाऊंस्येच्चंगु बैर ब्यु ।” घका धाय्व अमरादेविं बैर खाना वाऊंस्येच्चंगु धाय् बुया वयाच्चं थाय् वां छत्रया हःगुलि बोधिसत्वं बैर कया नय्धुं ण—“थ्व मिसा जुलसां निकै बुद्धि दुहाखनी ।” घका मत्ती चिन्तना याना अतिकनं प्रमुदित जुयाच्चन । अनंलि बोधिसत्व पण्डितं “हे प्रिये ! बैर मां काहाँ वा ।” घका धाय्व अमरादेवो बोधिसत्वया वचन अनुसार बैर मां काहाँ वया धः कया खुसी वना लः कया हया बोधिसत्व व थमं त्वना ह्युतु च्वला खासिला बैर माया कं दना वना नगरे थ्यंकः वन ।

बिवाहोत्सव

बोधिसत्व पण्डित राजधानी ध्यनेव अमरादेवीयात परीक्षा याना

स्वेत ध्वाका पालेया छेँ ब्वनायंका अन तथा द्वारपालया कलाह्यासित नं फुकं खं स्यना थका थः याकःचा जक छेँ वना ल्याय्हापिं सिपाहिं तयत् सःताः—“जि जुलसां उत्तर ध्वकाया द्वारपालयाछेँ मिसा छह्य तथा थकागु दु । थ्व दोछिसाई दां यंका व मिसायात परिक्षा या हुँ ।” घका छ्वेव युवक सिपाईत वना बोधिसत्वं स्यना छ्वः थें तुं जुजुया काय् नं छ्वया हःगु घका घया अमरादेवीयात परिक्षायाना सो वन । उगु बखते अमरादेवि—“थ्व दोछिसाई दां ला जिमि भातया पालितःले च्वंगु धू छफुति ति हे ग्यंगुमखुनि ।” घका लिसः बिल । युवकत ल्याहाँ वना उगु कारण बोधिसत्त्वयात कं वन ।

अनलि हानं बोधिसत्वं निकोया खुसी मनूत छ्वः बले नं अथे हे लिसः बियाहल । स्वकोया खुसी छ्वःबले—“छिमिसं व मिसायात अने अनेगु सुख-ऐश्वर्य ज्वीगु खं कना ह्येका न्हाथे याना जूसां राजकुमार याथाय् ब्वना ह्येगु कौसिस याय्गु स्वेमाः । अथे हेकानं माने मजूसा जबर्जस्ति याना हे जूसां ल्हा ज्वना सात्तु साला जिथाय् ब्वना हति ।” घका आज्ञा बिया छ्वत । युवकतसें नं अन वना बोधिसत्वं स्यना छ्वःथें तुं नाना तरह यागु खं ल्हाना, लोभ-लालच क्यना ह्येका मानेयाना ब्वना ह्येगु स्वतं नं माने मजूगुलि जबर्जस्ति हे ल्हा ज्वना सात्तुसाला ब्वना हल । अमरादेवि बोधिसत्त्व पण्डित तः धंगु सुख ऐश्वर्य भोगयाना च्वंगुलि थः भातयात खं सानं ह्यसीके मफुत । थः भात जुलसां छह्य गरीबह्य सुजिका घका जक समझे जुयाच्चन । अमरादेवी अत्यन्त भवभोग सम्पत्ति सम्पूर्णजुया च्वंहा बोधिसत्त्व स्वया तःसतं न्हिला हानं छको खोल । बोधिसत्त्व पण्डितं न्ह्यगु व खोगुया कारण न्यनेव—“भो मालिक ! जिजुलसां गामे जन्म जूह्य छह्य गामानी खः । भाग्यहीनह्य छह्य मिसा जूगुलि छलपोल यागु तःधंगुभव-भोग सम्पत्ति खंबले थ्व सम्पत्ति जुलसां छुंहे कारण मदय्क अर्थे तुं दयावःगु खै मखु । न्हापा न्हापा यागु जन्मे अपालं पुण्य कर्म याना वःगु दुगुलि दयावःगु खः । कुशल कर्म यागु फल-विपाक अत्यन्त आश्चर्यजक खनी घका तःसकं हर्ष जुया न्हिलागु खः । ह्वयागु या कारण छु घाःसा-थुलिमछि भव-भोग सम्पत्ति दुहा जुजुया कुले जन्म

जुह्व राजकुमार ज्ञसां कामया स्वामि भात दुह्व मेपिनिह्व मिसानाप
 आसक्ति याःगुलि अपाय-नरके ला वनीगु अवश्यमेव खना छलपोलया
 उपरे करुणाचित्त उत्पन्न जुया वया नुगः मच्छिना ख्वयागु खः राज-
 कुमार!" धका ब्रिन्ति यात ।

बोधिसत्व पण्डितं अमरादेवीयात परिक्षायाना स्वे धुंका परिशुद्ध
 उत्तम जुया उच्चगु विचार दुह्व मिसा खः धैगु सीकाकाय् धुंका—"ध्व
 मिसायात लित ब्वनःयंका न्हापा ध्व च्वं च्वंगु थासेतुं तय् यंकि ।" धका
 आज्ञा बिया लित तय्के छ्वत । अनंलि थः हानं सुजिकायागु भेषेतुं अन
 वना चच्छि अनं तुं चाहिना कन्हे खुनु द्योतुईव राज दरवारे वना
 उदुम्बरा देवी महारानीयात कारण ब्याक्कं ब्रिन्तिया वन । महारानि
 नं विदेह जुजुयात ब्रिन्ति याय्व अमरादेवीयात भिंभिगु वसः तिसां तीका
 रथे तथा तःधंगु सिन्धूर जात्रा याना बोधिसत्वया छे' यंका मङ्गल-विवाह
 यानाबिल । उगु विवाह मङ्गलस जुजुं दोछिसाईं दां वंगु कोसः बिल ।
 मेमेपिं नं मन्त्री, महामन्त्री, सेनापति, भारदार गण, साहुमहाजनपिं नापं
 याना जनतापिसं नं भिंभिगु बांबांलागु वस्तु हया कोसः बी हल । अमरा
 देवि व थःत बीहःगु कोसः वस्तु ब्याक्कं ब्रिच्छि याना जुजु सहित
 सर्कारि कर्मचारिपित भेट चह्ले याना बिल । अबलेसं निरये बोधिसत्व
 पण्डितं जुलसां अमरादेवी नाप परस्पर प्रेम व स्नेहयाना खुशि प्रसन्न
 साथं जीवन हना च्वन । अनंलि जुजुयात नं अर्थ व धर्म * निगू लंपु
 क्यना ओवाद-अनुशासन याना च्वन ।

कतः स्यंके धातल्ले थः

स्यनावपिं मन्त्रीपिं प्यह्व ।

छन्हुयादिनस सेनक मन्त्रीजुं थःथाय् वःपिं मेपिं मन्त्री स्वहासित
 सःता-भो भो पण्डित मन्त्रीपिं ! भीसं जुलसां महाजन पुत्र
 महोसध छह्वसित हे नापं त्याके मफया बुना च्वने मागु अवस्थास

* अर्थ व धर्म - अर्थ = फल, धर्म = हेतु, फल व हेतु गिंयात धाःगु खः ।

वयासिनं जाह्न खोरत्न अमरादेवी विवाह याना हःगुलि महोसघ निह्य दया वः थें च्वना भीत भं भं मछिना वया च्वन । उकिं व महोसघ छह्यसित विनाश याना छ्वेत मभिगु उपाय छगू कल्पना याना जुजुयात चुगलि याय् दःसा मज्यूला ?” घका न्यनेव मन्त्रीपिं स्वह्यस्यां--“थुगु विषये छःपित हे जिमिसं गुरु थापना याय् । बुद्धि व युक्ति पिकयाः प्रबन्ध याना बिज्याहुँ । जिपिं थेंज्यापिं अल्प-बुद्धिपिं पण्डिततस्यें गबले सिद्ध ज्वीक कल्पना याय् फैं ?” घका लिसः त्रिल । अले महामन्त्रीजुं--“भो भो मन्त्रीपिं ! छिमिसं छुं हे मेगु कल्पना यानाच्वने म्वा । भिगु-खासागु उपाय छगू दु । व छु धाःसा-जि जुलसां जुजुया श्रीपेच् तीजक सुनानं मखंक कयाहये । पक्कुस मन्त्रि जुजुया लुं यागु स्वां, काविन्दं राजकम्बल, देविन्दं लुंयागु खराउ, अलग अलग छगू मखु छगू उपाय याना सुनानं मखंक-मसीक कयाहति । अले हानं व ध्याक्कं सुनानं मसीक महोसघया छें तय्के छ्वेगु ।” घका उपाय-बुद्धि बिया खँ ल्हाःगुलि के च्वंपिं मन्त्रीपिं स्वह्यं उगु युक्तिस सह-मत जुल ।

इपिं मन्त्रीपिं प्यह्य मध्ये सेनक मन्त्रीनं राज-मुकुट (=श्री पेच) राजदरवारं सुनानं मसीक कया हया मट्टा घःया दुने तया भ्वातिं छह्य-सित बिया--“थ्व मट्टा घः यंका मी यंकि । मी यंकि धाःसानं मेपिसं न्याके बीमज्यू । महोसघया छेंयापिसं जक न्याना काय्गु स्वःसा घलं-नापं सितिकं हे बियाथकि--“घका घया स्यने कनेयाना मीके छ्वेत । भ्वातिं नं मट्टा घः छयंले तया महोसघया छें के वना मट्टा म्यूवःपिसं हाथें च्वंक मट्टा न्याय् योला, मट्टा न्याय् योला ? घका बारंबार इरु धिरु जुया हाला च्वं वन । अमरादेवी छेंया न्ह्योने फेतुना च्वंबले लाना व भ्वातियागु छाँत काँत खना--“थ्व मिसा जुलसां मेथाय् गनं मवंस्ये थुयाय् हे छथाय् जक चा चा हिला न्यंका च्वन । निश्चयनं थुकि छुं छगू तःधंगु रहस्य दय्मा । “घका मत्ती चिन्तना याना थः भ्वातितय्त मिखा भाय् याना छेंया ल्यूने पाखे छ्वया बिल । अले--“हे मट्टा म्यूवःह्य तताः जु ! मट्टा भचा न्याय्माल थुखे वा ।” घका सःतल ।

व मिसा न्होने थ्यंकः वयेव थः भ्वाति तयत् तापाकं निस्स्ये सःतल ।
 भ्वाति तसें नं न्हापांतु हे थः मालिकनीनं स्यना तःथे तुं सःतुगु सः
 मताछ्छ्याना चवन । उगु अबस्थास अमरादेवि मट्टा म्यूवःह्वा मिसायात
 हे “भ्वातितयत् सतां मताःगुलिं तताःजु हे छको वना सःताब्दुरे ।”
 धका धाःगुलिं व मिसां थःगु मट्टा घः अनं तुं तया छेया ल्यूने वना
 भ्वातित सःतः वना च्वंतल्ले मट्टाघःले ल्हा दुत छ्वया वालासो बले
 राज मुकुट खन । मट्टा थुवा ल्याहाँ वयेव—“तताजुया छे गन ?” धका
 न्यन । अले वं—“जि सेनक मन्त्रीया भ्वाति खः ।” धका लिसः विल ।
 अनंलि व भ्वातियागु नां वया मांयागु नां समेतं न्यना काय् धुंका
 “मट्टाया मू गुलि बी माल अले ?” धका न्यन । अले व भ्वाति
 नं—“हे मालिकनी ! जिगु मट्टाया जाकि छमना वं । अथे जूसां
 मालिकनीयात माल धाःसा उकियागु मू काय् मखुत घः समेतं
 हे कया दिसं ।” धका धाल । अनंति अमरादेवि म्यूवःह्वा भ्वाति-
 यात—“अथे जूसा छ ल्याहाँ हुं ।” धया लित छ्वे धुंका उखुनुया मैना,
 न्हु, वार, तिथि समेतं तया—“सेनकमन्त्रीनं थुवा मिसाया म्हाय् थुगुनां
 जुया च्वंहा भ्वातियात मट्टा मीके ह्येथे याना जुजुयागु मुकुट-रत्त थन
 छ्वयाहल ।” धका पुंजि च्वया भौछापतया मट्टा घले तिकातल ।

पक्कुस मन्त्रि नं लुंयागु स्वांफो टोकरि छःगले तःले तया घोने
 मेमेगु स्वां आदिं त्वपुया न्हापाथे तुं अमरा देवीया छे मीगु बहाना याना
 तय्के छ्वत । कामिन्द मन्त्रि राजकम्बल तरकारियागु दालाय् दुने तया,
 देविन्द मन्त्रि लुंयागु खराऊ मारसि वाया दुने सुचुका तयेके छ्वत ।
 अमरा देविं नं थ्व लुंस्वां फो, राजकम्बल व राज लुंया खराऊ ब्याक्कं
 न्हापा थे हे तुं मन्त्रीपिनिगु नां मैना दिन नापं तय्के हःह्वा भ्वातिया नां
 आदि पूरा-पूरा ज्वीक च्वया बोधिसत्वयात धया वैगु भौ छाप तया
 सुमुक छथाय् स्वथना तल ।

ईष्या व द्वेषं फुलेजुया च्वंपि मन्त्रीपि प्यहा राजद्वारे वना जुजुया
 थाय् हाजिरजुया “भो महाराज ! छलपोलं पुयाबिज्यागु रत्त मुकुट
 छाया पुयामबिज्यानागु ?” धका विन्तियाय् विदेह जुजुं—“ज्यू गुरु

मन्त्रीपि ! जि आःथथे हे प्वीगु जुल ।” घका घया मुकुट कायके छ्वपि-
 राजपुरुषपिसं रत्न मुकुट नाप नाप्यं लुंयागु स्वां, राज-कम्बल, लुंयागु
 खराऊ नापं तना च्वंगु समाचार बिनित्याः वल । उगु भ्रवस्थास छुं
 छगू हेतु प्याहां वयेव जुजुयात क्रोधित याय् घका निश्चय याना पिया
 च्वपि मन्त्रीपि प्यहास्यां—“भो महाराज ! थन न्यनाबिज्याहुं । जुजुं
 बाहिक मेपिसं ती मज्यूगु तिसा वसः ब्याक्कं महोसघया छे दु घागु
 न्यना । व गामा जुलसां छलपोलं च्वछाया तःगुलि तःसतं हे चमकेजुया
 थःथमं हे राजपरिभोग वस्तु तिया जुल । व गामा साहुया काय् महोसघ
 जुलसां छलपोलं राजयाना बिज्याना च्वंगु राज्ययात ताकय् याना
 च्वंह्य तःघंह्य शत्रु खः महाराज !” घका बिनित्ति याना चुगलि यात ।
 थुगु समाचार महोसघयात योपि राजपुरुषपिसं याकनं वना दैत कं
 वन । बोधिसत्वं इमिसं घाःवःगु खं तासां “जुजु नापलाय्व हे जक
 यथार्थगु खं सी दै ।” घका मत्ती तया जुजुया दवरि हाजिर जूवनेव
 विदेह जुजु जुलसां मन्त्रीपि प्यहासिगु खंस विश्वास याय् धुंङ्गु जूया-
 निमित्त ख्वा ख्युं स्येच्वंका तं चाया महोसघ वःगु खने व—“गज्याहा
 मनूनं गज्यागु ज्या याई घका सुनां घाय्फु ?” धैगु विचारं थःगु दर्शन
 मब्युस्ये ख्वा फस्वका कठाय् द्वाहां बिज्यात ।

बोधिसत्त्व पण्डितं जुजुया ख्वा पाऊंगु सीका थःगु छेत्तुं ल्याहां वन ।
 विदेह जुजुं नं दुने ध्वगिना दुःङ्गु विचार दुपि मन्त्रीपि प्यहासिगु
 छखे पाखेयागु जक खं न्यना—“महोसघ जुलसां जि शत्रु हे खः
 खनी ।” घका मत्ती तया क्रोध पिकया छगू जकगु कडागु राज आज्ञा
 बिल कि—“महोसघयात पाताकसेयाना प्यपुंक चिना मनूस्याःपि कैदित
 कुनातैगु जेले यंका कुना तय् यंकि ।” थुगु समाचार विश्वासिपि राज-
 पुरुषपि थासं ताःह्य बोधिसत्वं—“आःथथे जुलसां जुजुया तं प्याहांवया
 च्वंबले, यथार्थगु खं सी दया मवःतल्ले भचा थनं अलग जुया च्वने दःसा
 ज्यु ।” घका मत्ती तया अमरादेवीयात घाय्माःगु खं ब्याक्कं घया सुनानं
 हासीके मफैगु भेष कया राजधानिं प्याहां वया ‘दक्खिण यवमज्जग’ धैगु
 दक्षिण गामे वना कुहा छहासिथाय् चा भारा दय्केगु ज्या याना सुमक

च्चं च्वन । नगरया दुने पिने जुलसां—“महोसध पण्डित जुजु तं चाःगुलिं बिस्युं वन ।” धैगु कोलाहल सः न्यकनं फिजे जुया वन ।

सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यह्वासिनं महोसध बिस्युंवंगु समाचार सीव अत्यन्त प्रसन्न जुया—“भो भो मन्त्रीपिं ! छुं हे घन्दा-सूती कया च्वने भ्वाल । भी छु प्रज्ञावान-पण्डितपिं मखुला ? भीसं युक्तियाय्व सुनां जक फय् फै ?” धका थवंथः छाति फुलेयाना बराय्चाया खँ ल्हाय् सिधय्का थः थःगु छेँ ल्याहाँ वन । इमि छह्वास्यां मेह्वासित मसीक अत्यन्त रूपवान जुयाच्चंहा अमरादेवीयात लोभ-लालच क्यना हेका थः जहान यानाकाय् धैगु कु-मत्ती तथा अमरादेवीयाथाय् भिंभिगु बां बांलागु अपालं मृवंगु तिसावस आदि वस्तुयागु सौगात अलग-अलग तय्के छ्वत । अमरादेविं नं मन्त्रीपिं प्यह्वासिनं अमूल्य-२ गु तयेके हगु सौगात ब्याकं अत्यन्त धन्यवाद बिया छ्वःगु भाव क्यना, स्वीकारयाना कया थुगु थुगु समये भासँ धका नं बांलाक विनीत भाव क्यना धाय्के छ्वत ।

अमरादेविं जुलसां कामरागं दग्ध जुयाच्चंपिं मन्त्रीपिं प्यह्वासितं अलग-अलग समय छुटेयाना थुगु थुगु समये भासँ धका धाय्के छ्वे धुंस्येलि, छेँया तःले तःगाः ज्वीक गाःछगाः ह्वाइके बिया उकी मल-मूत्र प्यागु व गंगु नितां ल्वाक छ्याना माको लःतया फिटय्याका जाय्के बिल । व गाःया द्योने सिपुति बांलाक नं नापं प्याहाँ मवयेक त्वप्वीका, दुने कोठाय् च्वना अथेक तिजक तीमात्रं हे सिपूती नोकातःगु चुक् कुत्युं वया गाले कब्बां वनीकथं दयेकेबिल । सेनक मन्त्री जुलसां अमरादेविं धयाहःगु समय थ्यंकः वयेव बांलाक मोल्हुया अने अनेगु अट्टरचिकं आदिं बुला, अने अनेगु अमूल्य-२ गु तिसा वसतं तिया, म्ये तय्साथं शरीरयागु नसा आदि बल्लाना वैगु भोजनयाना, ह्य छह्वां खनेदुगु न्हाय्कंया न्होने च्वना ग्वाय् पित्तु पिया फेट्टा आदिं बांलाक मिले ज्वीक चिना छाय्पे-छीपेयाना अमरादेवीयाथाय् वन । छेँया लुखा क्वे थ्यनेव थः थ्यंकः वये धुंगु खबर भ्वातिं तय्त् कंके छ्वःगुलिं अमरादेवी नं हतर पतरं आसनं दना वया भासँ-भासँ दिसँ दिसँ धका

मधुर स्वरं स्वागत यात । वयोवृद्धहा सेनक महामन्त्री जुलसां ताकाल तक्क बभां तोने मखंह्य बभां गुलुं ह्ख्खा-चिलं ख्खं थेंतुं मने दंक घौ-बजि वा वां अमरादेवीया न्ह्योने वया दना च्वन । उगुसमयस तीक्षणगु बुद्धि दया अत्यन्त चलाक जुया च्वंह्य अमरादेविं थः थमं ग्वसा ग्वया तःगु ज्या सफल ज्वीन घैगु मत्तील्वीका—“मयोसानं वाकुछिना चुपानः, चुपा हे मनः सानं ताहाक ज्वीक सासः ल्हा ।” घका घयातः थेंतुं—“भो महामन्त्रीजु ! जि जुलसां आः छलपोलयागु इच्छा याकनं पूर्ण यानाबी घैगु बिचारं आय्बुया च्वना । उकिं छलपोल नाप्पं छगूहे खाताय् ग्वतुलेत छल्पोलया शरीरे च्वंगु दुर्गन्ध आदि मदय्क परिशुद्ध याय्या लागी मो छकोर्नि ल्हुयाबिज्याहुं ।” घका मुसूहुं न्हिला स्वे हे यो ख्वा वयेका स्नेह पूर्वकं घाय् व कामतृष्णाया लहरं तोपुया मछ्वाः मज्जुगु ख्वा याना वयोवृद्धहा सेनक मन्त्रोजु—“ज्यू जि मोर्नि ल्हू वने ।” घका वचन बिल । उगु समयस अमरादेवी कोठां पिने प्याहाँ वया थमं हे लः दुगु घलं लुना मोल्हुके थें सना—“भो महामन्त्रीजु ! भाया मोल्ह्वीगु सिपुती दना दिसँ ।” घका धाःगुलि सेनक मन्त्री कोठां प्याहाँ वया सिपुती वना दना च्वं वनेव हतर पतरं ज्याछगू लुमंस्ये वया कोठाय् द्वाहाँ वंह्यथें च्वंक दुने द्वाहाँ वना सिपुती नोकातःगु चुक्क लिवैगु यन्त्र तिया बिल । तदनन्तर सेनकमन्त्री सिपुतिं स्वत्यांगरा पुलावना असुचि गाले कुतुं वन । अनंलि थःथःगु समय अनुसारं वःपिं पक्कुस मन्त्री, कामिन्द मन्त्री व देविन्द मन्त्री स्वहासित नं अथे हे तुं मलमूत्र गाले कोफाना छ्वत । काम तृष्णां व्याप्तजुयाच्वंपिं मन्त्रीपिं जुलसां छह्यस्या ल्यू ल्यू छह्य छह्य कुतुं वःलिस्ये “छ सु ! जि थुह्य ।” घका छह्यस्यां मेह्यसित न्यना थःवंथः ह्यसीका च्छि यंकं वहे मल-मूत्र गाले दना च्वं च्वन ।

अमरादेविं जुलसां कन्हे खुनु सुथे द्योतुयुया वयेव इपिं कामतृष्णां वेँ जुया च्वंपिं प्यह्यसितं मल-मूत्र गालं थकाय्का छ्योँ छगः जक सुचुक सँ खाका छोगु मखु, ग्वाय् दाढि नापं सुच्चुस्ये च्वंक खाके बी धुंका, ह्यछह्यं तुयूगु कपाचं न्यंक भुंके बिया माला सुखू छपाछपाते थूत्वीका जुजुयाथाय् यंकल । —“भो महाराज ! ‘इवेत वानर’ घैपिं तुयूपिं

माकःत प्यह्य विशेष रूपं कोश्यालि-भेट चढेयाय ह्या । स्वीकार यानाकया विज्याहूँ महाराज !” घका बिनित्ति याना जुजुया न्होने माला सुखू थू ब्याक्कं पयंका चह्ने यात । जुजु सहित सकल राज-परि-षद्द भारदारपिसं तुयूपि माकःतथें च्वंपि मन्त्रीपि प्यह्य खना-“गबलें हे स्वे मनंपि धाःथें हे आश्रयंजनकपि ततःधिकःपि तुयूपि माकःत खनी ।” घका लापा थाना सकलें दंगा दंग जुल । मन्त्रीपि प्यह्यं अत्यन्त मछाला खा ह्याऊंका कोछुना वाकुछिना सहयाना च्वन ।

उगुअवस्थास अमरादेवि थः भात महोसघ पण्डितया छुं दोष मदुगु कारण बिनित्ति याय्गु इच्छा जूगुलि-“भो महाराज ! महोसघ पण्डित जुलसां खुं मखु । थुपि हे मन्त्रीपि प्यह्य यथार्थ रूपे धाथें यापि खुंत खः । थुपि प्यह्य मध्ये सेनक मन्त्रीजु रत्न मुकुट खुं खः । पक्कुस मन्त्री लुंस्वां खुं खः । कामिन्द मन्त्री राजकम्बल खुं खः । देविन्द मन्त्री जुलसां लुंया खराऊ खुं खः महाराज ! थुपि खुंत प्यह्यास्यां थुगु-थुगु मैनास थुखुनु-थुखुनुयादिने थुगु नां दुह्य भ्वातिया म्हाय् थुगु नां जुया च्वंह्य भ्वाति नं मट्टा घः आदिया दुने तया मभिगु मत्तीयाना जिथाय् छ्वया हल । भो महाराज ! जि जुलसां उखुनु-उखुनुया दिने च्वया नोटयाना भौछाप तयका तयागु पुजि नं बांलाक स्वया विज्याहूँ । छलपोलयागु वस्तु नं लित कास्ये खुंत नं बुझेयाना कयाविज्याहूँ ।” घका बिनित्तियाना वस्तु सहित मन्त्रीपि प्यह्यं जुजुयात लः ल्हाना नम-स्कार याना छें ल्याहाँ वन ।

विदेह जुजुं बोधिसत्व पण्डित बिस्युं वंगु सीका बोधिसत्वया उपरे शंकादया छुं ज्या परे जुया वैगु घरी सल्लहा काय् बहःपि मेपि सुं मदु, थुपि हे मन्त्रीपि प्यह्य जक दु घैगु मत्ती ल्वीका व खुं ज्वी धुंकुपि मन्त्री-पित् छुं हे दण्ड मब्युस्ये मोल्हुका सुचु-पिचु याना थःथःगु छें ल्याहाँ वनेगु आज्ञा बिल । मन्त्रीपि प्यह्यं अत्यन्त लज्जित जुया खा पाऊंक तया, स्वीगुं हे खा स्वे मछाला कोछुना सुतु सुतुं थःथःगु छें ल्याहाँ वन ।

श्वेतछत्रे चवंह देवीयागु प्रश्न

बोधिसत्व पण्डित जुलसां 'दक्खिण यवमज्जग' धैगु दक्षिणगामे वना कुह्यायागु ज्या याना जीविका याना च्वंगु बखते विदेह जुजुया दरवारे राजसिंहासने कीकातःगु श्वेतछत्र रक्षायाना चवंह अप्सरां बोधिसत्वयागु उपदेश न्यने मखना महोसध पण्डित गन दु । छु जुया च्वन, गथे जुया च्वन घका बिचाःयाना स्वया जुजुयागु तमं याना बिस्युं वना च्वने माल धैगु इत्यादि कारण सीका—“महोसध पण्डितयात हाकनं थन सःतकेगु उपाय जिं याना बी माल ।” घका मत्ती तथा चायारात्री कुसा चाय्का कुसां प्याहाँ वया के च्वंगु प्रश्न प्यंगु विदेह जुजु याके न्यन ।

१—“भो महाराज ! गुह्यस्यां ल्हार्ति जूसां तुर्ति जूसां, छाती ख्वाले आदि थासे दात्तु दाई । व दाःह्यसितं तुं दाय्का च्वं ह्यस्यां आदर तथा प्रिययाना च्वनी । व मनु सुज्वी घका महाराजं मत्तीतया बिज्याना ?”

२—“भो महाराज ! गुह्यसित तःसतं सराप बिया बोबी । अथे जूसां व मनु वैत योगु जक मखु वैत अत्यन्त प्रेम याना दुने हृदयं निस्ये यया च्वनी । व मनु सुज्वी, गुह्य ज्वी घका महाराजं मत्तीतया बिज्याना ?”

३—भो महाराज ! गुह्यस्यां थवंथः बारंबार असत्य खँ ल्हाना दोषारोपण याना मनं सहयानां सहयाय् मफ्यक दिक्क याना च्वनी । वैत हे हानं तःसतं प्रिय याना ज्वी । व मनु सुज्वी गुह्य ज्वी घका महाराजं मत्तीतया बिज्याना ?”

४—“भो महाराज ! गुह्यस्यां खान, पान, धनेगु च्वनेगु आदि परिभोग वस्तु कयायंकी । वैत हे हनं वस्तु थुवानं तःसतं प्रिय याना च्वनी । व मनु सुज्वी घका महाराजं मत्तीतया बिज्याना ?

श्वेतछत्रे अधिग्रहीत जुयाचवंह अप्सरां च्वे च्वंगु प्रश्न प्यंगु न्यनेव विदेह जुजुं तुरन्त लिसः बी मफुगुलिं छन्हुयागु म्याद पवना काल । कन्हेखुनु सुथे सेनक आदि मन्त्रीपित याकनं वया राजदरवारे

हाजिर जूवयेत आजा बिल । मन्त्रीपिसं छ्योँ सुचुक खाना तःगुलि लेँ प्याहाँ वये मछाला चवन धका बिन्तियाना हयेव जुजुं ह्यति छगः छगः तुपुलि छ्वया—“थ्व तुपुलि पुया राज दरवारे याकनं हाजिर जू वयेमाः ।” धका आजा जूगुलि मन्त्रीपिं प्यह्य उगु तुपुलिपुया जुजुया न्ह्योने हाजिर जूवन । (अवलेसं निस्ये संसारे तुपुलि प्वीगु प्रथा चले जुया वःगु खः धैगु लोकोक्ति दु ।)

विदेह जुजुया न्ह्योने हाजिर जूवःपिं मन्त्रीपिं प्यह्यसिके अप्सरां न्यंगु प्रश्न प्यंगू, न्यना बिज्याय्व सुनानं हे लिसः बी मफया भुले जुया सुमकंतुं च्वं चवन । उगु अवस्थास जुजुं थःगु मन दुखित याना तःसतं घन्दा-सूर्ता कया चवन । चान्हे जुया वय्व अप्सरा हानं प्याहाँ वया जुजुयाके वैगु प्रश्नयागु लिसः न्यनेव—“हे अप्सरा ! जिमि मन्त्रीपिसं नं थुक्रियागु लिसः बी मफुत ।” धका न्यंकल । अले अप्सरां भो महाराज ! महोसध छह्यास्यां बाहिक थ्व संसारे च्वपिं मेपिं सुनानं हे थुगु प्रश्नयागु लिसः बी फै मखु । व महोसघयात याकनं सःतके छ्वया जिं न्यनागु प्रश्नया लिसः मबिल धाःसा छ जुजुयागु छ्योँ थ्व ह्याऊँस्ये च्वंक राके जुयाच्वंगु नंयागु कठिं दाया तछ्पाना बी । छ जुजुं मियागु आवश्यक जुया वै बले फुति-फुतिकेरायात स्वांपुया च्वनां गबलेँ मि प्याहाँ वै मखु । हनं दुरु आवश्यक जुया न्यकुलो वना न्ह्या वनां गबलेँ दुरु प्याहाँ वै मखु ।” इत्यादि उपमा बिया विदेह जुजुयात ख्याना अन्तरधान जुया वन ।

महोसध माय्के छ्वःगु

विदेह जुजु सीगु भय मत्ती वक्को पत्तिकं मने अत्यन्त त्राश चाया मन्त्रीपिं प्यह्यसित सःता—“छिपिं प्यहां लं छजु व दां दोछि कया रथ छगू छगुली गया नगरं प्यंगू धवाकां प्यंगू दिशा पाखे अलग-अलग वना जिमि पुत्र महोसघयात माःवने माल । खने साथं खंगु थासेतुं थ्व लं छजु व दाँ दोछि बिया तुरन्त रथे तया थन बोना हति ।” धका आजा बिया छ्वत । मन्त्रीपिं प्यहां प्यंगू दिशा स्वया प्यखेर प्यंगू

ध्वाकां अलग अलग जुया प्याहाँ वन । पूर्वं, पश्चिम व उत्तर ध्वाकां प्याहाँ वंषि मन्त्रीषि स्वह्वास्यां महोसघयात खंके मफुसां दक्षिण दिशा पाखे च्वंगु ध्वाकां प्याहाँ वना माःवंह्वा मन्त्रिं सुखू छपाया छोने च्वना कुह्याया घःचा चाहीका उखेंथुखे चाकिना च्वंगु शरीरं तरकारि मद्यक हाकुजाकि सोकं नया च्वंह्वा महोसघयात खंकल । थपायसतं थाक्कु गु ज्या छायायाना च्वंगु घाःसा —“महोसधं जिगु राज्य सुख ऐश्वर्यं न्याक्कं निश्चयनं लाका कार्ईन ।” घका जुजुं मत्ती तथा च्वंगुली, आः महोसधं चा घः दयका कुह्यायागु ज्यायाना जीविका याना च्वन घैगु जुजुं समाचार सीबले महाराजया जुया च्वंगु शंका मदयावनी घैगु बिचारं अथे दुःख-कष्ट सिया च्वं च्वंगु खः ।

महोसधं थः थाय् वया च्वंह्वा मन्त्री खना निश्चयनं व मन्त्रीथःगु हे थासे वःह्वा घैगु सीका—, जितः आः न्हापायागु सुख ऐश्वर्य-सम्पत्ति प्राप्त ज्वीन । अमरादेवि जोरेयाना हःगु अत्यन्त स्वादिष्टगु भोजन अनुभवयाय् दैन ।” घका मत्ती ल्वीका नया च्वंगु हाकुजाकिया जा तोता दनावना ह्वातु च्वला आसने वना फेतुना च्वं वन । उगुसमयस सेनक मन्त्रीया मनु दूत मन्त्री थ्यंकः वया बोधिसत्वयाथाय् वना—“भो पण्डित ! जुजुया न्होने सेनक महामन्त्रीजुं घयादीगु खँ घाःथेनं हे सत्य खः खनी । प्रज्ञावानयासिनं धनवान हे उत्तम जुल मखुला ? घ खँ सत्य जूगुलि हे छि पण्डित-प्रज्ञावान् ज्वीकं नं ह्वा छह्यं चां किक दुःख कष्ट सीमाय् करपिनिगु गामे मेपिनिह्वा च्यो समान जुया च्वने माल खनी । क्ये तरकारि छुं छुं मदुगु हाकुजाकिया जा सोकं नया च्वने माल । छःपिनिगु प्रज्ञां छःपित छाया रक्षा मयात, छाया शरण मबिल, छाया आधार मबिल ।” घका ध्याचू न्यंका न्यनं ।

बोधिसत्व पण्डितं दूत मन्त्रीयागु खँ न्यना “हे विवेक विचार मगाः ह्य, प्रज्ञा मदुह्य, मूर्ख मन्त्री ! जिगु सुख ऐश्वर्यायात न्हापा थे तं हे हानं दयका कायगु जिगु प्रज्ञायागु बलं शरीरयात दुःख-कष्ट बिया आःथथे जि च्वं च्वनागुया मतलब छं गथे याना सीका काय् फै ? जि जुलसां थथि ज्यागु विपद समये, थःत सुनानं मखंक मसीक गुप्त रूपं च्वं

चवने माःगु अरवस्था जुया चवन । जुजु जि खना तं चाया बिज्याना चवंगु अरवस्था जुया चवंगुलि थज्यागु अरवस्थाय् मेपिया सिनं छुं कम् मज्वीक कसे जुया चवनेगु थ्व बुद्धिमानि ज्वो मखु । जुजुया तं तनावनी बले जिगु सम्पत्ति न्हापा थें तुं दयका काय्त आः थुगु समये सुनानं मसीक गुप्त रूपं च्वं चवनेगु अरवस्था जुया चवन । घका बांलाक ज्ञानं खंका जि थः थर्मं दुःख-कष्ट सिया च्योत थें ह्मछ्हां चां किका कुह्यायागु ज्या याना, थ्व सुखूया लासाय् चवना घासा मदुगु हाकु जाकिया जां नं सन्तोष जुया चवना । थुगु प्रकारं जि यथार्थगु समय विचायाय् सःगु प्रज्ञा, बांलागु स्मृति दुगुलिं तःगोगु लोहंया घोने च्वंहा प्रसिद्धह्म केशरी सिंहराज थें यथासमयस स्थान, बेला बांलाक स्यूगु जिगु प्रज्ञाबलं यानातःधंगु राजकुमारयागु सुख ऐश्वर्य, छुं हे थाकु मज्वीक याऊंक हे ल्याहाँ वना सुख भोग याःवने दैगु छं जित याकनं हे खनीतिनि घका न्यंकल ।

दूत जुया वःह्म मन्त्रि हाकनं लिसः बी मफया जुजुं छ्वया हःगु कारण सम्पूर्ण ज्वीक कने सिधेवं बोधिसत्व पण्डितं—“हे सेवक मन्त्री ! छं गुरु सेनक मन्त्रिजुं प्रज्ञावान् व धनवान् निह्म मध्ये धनवान् उत्तम घका घाःगु मखुला ? आः थयिं ज्यागु अरवस्था थ्यंकः व बले धनवान्हा मनुखं छुं याय् फुनिला ? आखिरे प्रज्ञावान्हा मनू हे माःवये माल मखुला ?” घका प्रज्ञावान्हा मनूयागु अनेक प्रकारं गुण प्रशंसा याना क्यना बिल । दूत जुया वःह्म मन्त्रीनं छुं हे लिसः मब्युस्ये जुजुं आज्ञा जुया हः थेंतुं बोधिसत्वयात वसः छजु व दोछिसाई दां बिल । उगु बखतय् तिनि कुह्यानायोनं व महोसघ घका ह्मसीका—“जि अत्यन्त प्रज्ञावान्हा जुजुया पुत्र जुयाच्वंहा महोसघ पण्डितयात थःच्यो समानं ज्याकाय् धुन खनी ।” घका अत्यन्त त्रासचाया चवन । बोधिसत्व पण्डितं कुह्या नायो ग्याना च्वंगु भाव सीका—“ भो नायो जु ! ग्यानादि माःगु कारण छुं मदु । छिं जित आपालं उपकार याना दिल । थ्व दोछिसाई दां भतिचा जक घका समझे जुया मदिस्ये कयादिसँ ।” घका वैत समझे-बुझे याना कुह्या-नायोयात दोछिसाई दां बिया चा चि किना च्वंगु शरीरं हे रथे चवना शहर पाखे स्वया वल ।

दरवारया ध्वाका के थ्यनेव माःवःह्य मन्त्रीजुं महोसधयात अन
 भचा पीका जुजुयाथाय् वना महोसधयात ल्वीका वयेधुन धका बित्ति-
 याय्व विदेह जुजुं भो मन्त्री ! जि पुत्र महोसधयात गन खंका वया ?”
 धका न्यंगुलिं--“भो महाराज ! दक्खिण यवमज्जग गामे कुह्वायागु
 छेँ ज्यामि ज्या याना घासा नापं मदय्क हाकु जाकिया जा
 स्वकं नया च्वं बले खनागु खः । छलपोलया आज्ञानुसार सःता
 बले ह्ये किना च्वंगु चाहे नापं महस्ये थःगु ह्ये उखे थुखे चा किं
 हे जिनाप्पं तुं रथे च्वना के ध्वाकाय् वया पिया च्वंगु दु महाराज !”
 धका बित्ति यात । उगु अवस्थास विदेह जुजुं--“महोसधं जितः शत्रु
 भाप्युगु जूसा वं जुजुयागु सुख ऐश्वर्य अनुभव याना च्वनेमाःह्य खः ।
 अथे मच्चंस्ये अत्यन्त गरीब रूपं समय बितय्याना च्वंगुलिं व जिह्य
 शत्रु मखु ।” धका मत्ती ल्वीका--“जि पुत्र महोसध आः थत्थे हे थःगु
 छेँ वना मोल्हुया सुगन्ध चिकनं बुया वखालंकारं पुना भोजन आहारादि
 याय्सिधेका जि बियातयागु मन्त्री पोशाकं पुना जिगु न्होने वया हाजिर
 जूवा ।” धका आज्ञा बिया छवत । महोसध नं जुजुया आज्ञानुसार छेँ
 वना वसः तिसा आदिं तिया दरवारे जुजुया थाय् वना हाजिर जूवन ।

महोसधयाके प्रश्न याःगु

बोधिसत्व पण्डित जुजुयागु आज्ञा अनुसार न्होने वया बित्तियाना
 च्वनेव विदेह जुजुं बोधिसत्वयात परीक्षा यानास्वेगु इच्छा जूगुलिं
 --“जि योह्य पुत्र महोसध ! थ्व संसारे गुह्य धनवान्पि मनूतसें थःत
 प्राप्तजुया च्वंगु सुख ऐश्वर्ययासिनं तःधंगु सुख ऐश्वर्य इच्छायाना
 मेपिनिगु देश युद्धयाना त्याका काय्गु इच्छायासां थःगु शक्तियासिनं
 बल्लागु प्रज्ञाबल मदुगुलिं त्याके मफेव इज्जतवनी धैगु भयं युद्धयाई
 मखु । हानं मेपिसं थमं फु धका मतीतया मेपिनिगु वस्तुयात थमं काय्गु
 इच्छा दःसानं थःगु चित्त नाप समानगु चित्त दुह्य सुं पासा मदया
 मेपित सास्ति ज्वीगु ज्या आदि पाप-कर्म याई मखु । हानं गुह्यं गुह्यं
 सिनं जित उपकार यानातह्यसित मभिगु चिन्तना यात घाःसा जि मत्ती

तुनाथे सिद्ध जूसां लिपा लिपा वैपि सत्पुरुषपिसं निन्दा याना दोष
वीगुलिं जितः भिनीमखु धका मत्ती त्वीका उपकारी जुया च्वंपि
व्यक्तिपित स्यंकेगु स्वैमखु । छ पुत्रयाके अने अनेगु बां बां लाःगु विचार
व बुद्धि युक्त जुया आपालं जनतापित इमिगु इच्छा अनुसार सकतां इष्ट
याना बी फया थ्व जम्बूद्वीपया पिने नापं श्वेतछत्रं कुया च्वंपि जुजुपित
त्याका छह्य चक्रवर्ति जुजु ज्वीगु शक्ति दुहास्यां प्रज्ञा आपामदुपिं विचार
बुद्धि मगापि जिमित थुगु राज्यं हटेयाना दुःख बीगु इत्यादि ज्या पुत्रं
छाय् मयानागु ?” धका न्यन ।

उगुसमयस बोधिसत्व पण्डितं विदेह जुजुयात प्रज्ञावान्पि सत्पुरुष-
पिनिगु हृदय क्यनेगु इच्छा जुया—“जल थलया मालिक जुया बिज्याकहा
भो महाराज ! थ्व संसारे घात्थे प्रज्ञावानपि सत्पुरुषपिसं थःसुखसीया
लागी मेपिन्त दुःख बीगु मभिंगु अकर्तव्य ज्या याई घैगु दस्तुर मद्दु ।
सुखवान्, भोगवान् जुपानं लोकधर्म* मुक्त मज्जुगुलिं दुःख कष्ट सी माः
सानं छन्दागति, दोषागति + घैगु निगूगती वना मूर्खतसें जक याईगु दोंगु
ज्या याई मखु । थ्व जुलसां न्हापा न्हापायापि सत्पुरुषपिनिगु लं लिस्ये
जक वनागु खः । थुगु प्रकारं सत् विचार याय्गु जुलसां घात्थे प्रज्ञावान्
सत्पुरुषपिसं याइगु विचारया अनुसारं जक यानागु खः महाराज ! “धका
बिन्ति यात ।

अनंलि विदेह जुजुं थःगु राज-माया द्वारा बोधिसत्वयागु मन परीक्षा
याना स्वेगु इच्छा जुया “प्रिय पुत्र महोसध ! प्रज्ञावान् सत्पुरुषपिनिगु
थः थःगु लँपु दःसां दुःख कष्टं थिया च्वंहा थःत कडा व
नायु थुगु निगू कारणं मुक्त याना हे जक थः थःगु लँपु लिना वनेगु
लिपा हे जक याय् माःगु मखुला ?” धका न्यना बिज्याय्व बोधिसत्व

*लोकधर्म घैगु—१. लाभो, २. अलाभो, ३. यसो, ४. अयसो, ५. निग्दा,
६. पसंठा, ७. सुख, ८. दुक्ख । थुपि च्यागूयात धाई ।

+ छन्दागति = छन्द + अगति । छन्द - योगुली, अगति - वनेमं मदेक हे
वने मालीगु । दोसागति = दोस + अगति । दोस - मयोगुली, अगति - वनेमं
मदेक हे वने मालीगु ।

पण्डितं सिमायागु उपमा बिया खँ प्रकटयाय्गु इच्छा जुया—“मनूतय् तुपुलि समान जुया बिज्याकहा भो महाराज ! गुगु सिमाया के किचले चवने ननि, दी ननि, प्राराम काय् ननि, उगु सिमायागु हः कचासमेतं त्वाथले मत्यो । यदि तोथुल धाःसा व मनू मित्रद्रोहि, दुष्ट पापि खः महाराज ! छलपोल महाराजं जिमि बौयात ग्राम जनपद आदि बिया जक संग्रहयाना बिज्यागु मखु, जितः थः पुत्रया थासे तया समेतं संग्रह याना बिज्यात । थुगु प्रकारं उपकार याना बिज्याहा अत्यन्त उपकारीहा थः मालिकयात स्यंकेगु मत्तीतल धाःसा व थें ज्याहा दुष्ट-पापि सुदै महाराज ?” धका बिन्तियाना जुजुयागु मन चंचल मज्जीक स्थीर याय्गु मत्ती तया उपदेश बीगु इच्छा याना—“भो महाराज ! जि न्यनागु खँ छत्वाचा बिन्तियाय् बांलाक ध्यान बिया न्यना बिज्याहुं । सुं मनू छहास्यां सुं छहासिके सीके-सय्के योग्यगु, धारण यानातय् योग्यगु उपदेश भतीचा जक न्यने दःसानं, थःगु मने छुं छगू शंका दै च्वनीबले शंका मिटे याना ब्यूहा, वसपोल जूलसां थःत आघार जूगु द्वीप समानं, स्वामि जुया च्वंहा मालिक खः । वसपोल नाप गबलें हे छुटे मज्जीगु नाता सम्बन्ध तय्फय्के माः । द्वेष सहितगु चित्त याना वां छवया तोता वने मज्जू । भो महाराज ! परिवारपि मुंका गृहस्थी च्वंहा मनू जूसा आलसि ज्वीव थःगु अभिवृद्धि हीन ज्वीहा जूगुलिं भिमजू । ऋषि-श्रमणपि जूसा शील मदयेव वर्तमान अतीत निगुलीसं विनाश ज्वीहा जूगुलिं भिं मजू । देशया अधिपति जुजु जूसा तापाक खंके फुगु विचार बुद्धि मदय्व घाथेनं हे मज्जु । पण्डित जूसा मेपिनिगु छयँलै दोष सारेयाय् मज्जू । दिशा विदिशा पाखे च्वना राज्ययाना च्वंपि जुजुपिं जुलसां हरेक ज्यास बुद्धि-प्रज्ञा लगे याना बांलाक विवेक विचारयाना हे जक ज्या याय् फय्के माः । विवेक विचार मयास्ये न्ह्योनेलाथें याय् मज्जू थुगुप्रकारं बांलाक विवेक विचारयाना प्रज्ञा-बुद्धि न्ह्योने तया यानागु ज्यां याना जुजुपिनि भव भोग सम्पत्ति वृद्धिजुया विशेष गुण कीर्ति शब्द संसारे फैले जुयावनी महाराज !” धका बिन्तियाना च्वना ।

अप्सरायागु प्रश्नया लिसः

विदेह जुजुं बोधिसत्व पण्डिसयागु धर्मोपदेश न्यनेसिधेव श्वेतछत्रया के राजसिंहासने च्वना अप्सरा देवधीतां न्यंगु प्रश्नयात महामन्त्रीजुपिंसं लिसः बीमफुगु कारण कना उगु प्रश्नयात पुत्र महोसधं लिसः ब्यु घैगु याचना नं याना बिज्यात । उगु अवस्थास बोधिसत्व पण्डितं “भो महाराज ! श्वेतछत्रे च्वंहा देवधीतायागु प्रश्न छखे ध्याक्के तथा चातुर्माहाराजिक देवराजपिं प्यहा, इन्द्र, ब्रह्मा आदि न्ह्याहासिनं जूसां याःगु प्रश्नया लिसः छलपोलया पुत्रं बीत तैय्यार जुया च्वनागु दु । व देव पुत्रियागु प्रश्न जुलसां आज्ञाजुया बिज्या हुं । महाराज !” धका बिन्तियाःगुलि जुजुं प्यंगु प्रश्न छसेंनिस्ये आज्ञाजुया बिज्यात । व प्रश्न प्यंगु बोधिसत्व पण्डितं तायसाथं हे तुरन्त आकासे च्वंगु पूर्ण चन्द्रमा थें अर्थ अभिप्राय छुं छक्का हे त्वमपुस्ये-मसुचुकुस्ये सकसिनं तायदय्क छस्ये निस्ये लिसः बिया बिज्यात ।

१ — “न्हापांयागु प्रश्नया लिसः जुलसां मेतामखु-दुरुत्वंहा चिकिचाधिकःहा ह्याऊं मचा दुहा मां खः । छाय् धाःसा ? दुरुत्वंहा मचादुहा मां जुलसां थः मचायात छाती बुया दुरु त्वंकीबले दुरु त्वना च्वंहा मचां खुशि-प्रसन्न जुया थःगु तुति मांयागु छाती प्यंका, ल्हार्ति दाया, संपुया, ख्वाले जूसां मुर्किं दाय्गु इत्यादि याई । उगु समयस मां जुया-च्वंहास्यां हे चिकिचाधिकःहा खिचा, फाचा जितः छाय् दायागु छाय् प्यंकागु धका ख्यायाना तःधंगु स्नेह चित्त तथा मचायात बुया घय्पुना ल्हानिपाया दश्वीतया उत्तेजित जुया खुसिसाथं चुप्पानई । संपुया थःत दाःसानं वैत चुप्पा नय्गु नं तना मवं भन जक स्नेह व प्रेम बढे जुया वै । बौ जुयाच्वंहा व्यक्ति नं थुगु हे प्रकारं खः महाराज ! थुगु कारणायात तुलनायाना देवधीतां न्यंगु प्रथम प्रश्नाया लिसः श्वीका कया बिज्याहुं । ”

२ — “निगूगु प्रश्नया लिसः छु धाःसा ? न्हेदं च्यादंति दुहा मचा व मांयात धाःगु खः महाराज ! कारण गथे धाःसा-मां जुया च्वंहा मिसां व न्हेदं च्यादंति दुहा मचायात जिंकाय् थुगु थासे वना वा हुं पुता ! धका बुई जूसां पसः जूसां छत्रे सती बले

व मचां मां जितः थज्यागु मरि ब्यूसा जक वने घका घाईबले ज्यू बीका घका घया मांहास्यां मचाया योगु मरि-चरि बिया ज्या अरे-याना छ्वै । व मचां मांहास्यां ब्यूगु मरि नया ज्या ब्वया छोथाय् मबंस्ये थः पासापिनाप ह्मिता फको ह्मिता छेँ द्वाहां वयेव मांहास्यां जिकाय् ज्या छ्वयाथाय् वनावये घुनला ? घका न्यनेव—“मां जुलसां छेँ दुने किचले याऊँक च्वं च्वना जितः जक अज्यागु निभाले ज्या ब्वया छ्वयां सुं वनीला ? मरि नय्त जक मांयात हेकागु खः ।” घका घया गिजेयाना ख्वास्यंका क्यना प्याहां वनी । उगु बखते मांहास्यां तःसतं तं पिकया कठि जोना जिगु मरि नया जि ज्या ब्वया छ्वयाथाय् नापं वना मवःह्म हे दुष्टहा मचा ! थन जक वारे छंतला छंत घका दाय्त सनेव मचा बिस्त्युं वनी । मांहास्यां लिना छोसानं लिलाके मफया खुं, लुच्चा, बद-मास दाखुंतेसं दाया सीमा, सर्पं न्याना जूसां भोकनीमा इत्यादि रूपं बोबिया सरा बिया छेँ तुं ल्याहां वै । ह्मुतुं बोबियाथेँ, सराबियाथेँ दुने हृदये जुलसां व मचायात छुं भतीचा हे कष्ट ज्वीमा धैगु विचार दै मखु । मचा नं मांहास्यां बोब्यूगुलिं सरा ब्यूगुलिं ग्याना पिने वना न्हिच्छि तक ह्मिता बःन्ही थःगु छेँ द्वाहां वये ग्याना थःथितिपिनिगु छेँ बिस्त्युं वना च्वनी । मांहास्यां थःह्म काय् भाजु बःन्ही द्वाहां वैगु समय ज्वीका नं छेँ द्वाहांमवःगुलिं वैला वैला घका पिया च्वं च्वं छेँ द्वाहां वःगु मखना मिखाय् जाय्क ख्वबितया मने अत्यन्त शोकयाना, धन्दा-सूर्ता कया जिकाय् जिं बोबियागुलिं छेँ द्वाहांवये मछाला च्वन खनी घका मत्ती तथा थःथितिपिनिगु छेँ वना माः वनेव अन थः काय्यात खंका घय्पुना गपते यखाया चुप्पानया प्रिय पुत्र ! मांयागु खं मनेतया तयाला ? घका घाघां अत्यन्त प्रेम व स्नेह याई । थुगु कारणयात तुलना याना देवघीतां न्यंगु निगूगु प्रश्नया लिसः श्वीका कया बिज्याय् माल ।”

३—स्वंगूगु प्रश्नया लिसः गथे घाःसा ? “बैस आपा मदुनिपि कलाः भात निह्मसित घाःगु खः महाराज ! कारण गथे घाःसा-खुशि प्रसन्न ज्वीगु बैस दनिपि कलाः भात निह्म मेपिं सुं मदया इपिं हे निह्म जक जुया एकान्त थासे लाई बले भातहास्यां थः कलाह्मसित छंत योह्म

मिजं जुलसां मेथाय् जियासिनं बांला सः स्यूगुलिं छंत प्रिय ज्वीफु, ययेफु, प्रसन्न ज्वीफु । जि जुलसां छ खनेव तःसतं घृणा जुया वैगु । मेह्य मिसा छह्य माला ह्ये माल । छं चित्त बुझेन्न मखुला ? इत्यादि प्रकारं खगुं मखुगुं खं ल्हाना च्वनी । कलाह्यस्यां नं अथे हे तुं मयोगु घृणा जूगु धाँचा पिकया न्ह्योने लाको घया सहयानां सहयाय् मफय्क लिसः बिया च्वनी । थुगु प्रकारं थवं थः छह्यस्यां मेह्यसित मखु मखुगु खं कय्का सहयानां सहयाय् मफय्क घया च्वनी बले तःसतं प्रिय जुया च्वंगु स्नेह सागरे दुबे जुया प्रमुदित जुया च्वनी महाराज ! थुगु कारणयात तुलना याना देवपुत्रि न्यंगु स्वंगुगु प्रश्नया लिसः थ्वीका कया बिज्याय् माल ।”

४—प्यंगुगु प्रश्नया लिसः गथे धाःसा ? “शीलवान्पिं श्रमण-ब्राह्मणपित धाःगु खः महाराज ! कारण गथे धाःसा ?—कर्माकर्मया फल वर्तमान लोक, अतीत लोकयात विश्वास दुपिं श्रद्धावान् कुलपुत्रपिंसं दान नं बियाचवं । दान बीगु इच्छा न याना च्वं । उकिं शीलवान्पिं श्रमण-ब्राह्मणपिसं वया दान कया यंकुसां आहार अनुभव याना बिज्यासां, अत्यन्त खुशि-प्रसन्न व शंतोष ज्वी । जिमिके हे जक दान कया जिमिगु हे जक भोजन आहार पान अनुभव याना बिज्यात खनी घका अत्यन्त प्रमुदित जुया च्वनी । थुगु कारणयात तुलना याना देवघीतां न्यंगु प्यंगुगु प्रश्नया लिसः थ्वीका कया बिज्याहुं ।”

थुगु प्रश्न प्यंगु जुजुं छगू छगू याना लिसःबी धुंकेव, देवघीता सहित महाराज अत्यन्त प्रसन्न जुया आपालं मू वंगु वस्तु द्वारा बोधिसत्व पण्डितयात पूजायात । दकले लीपा प्यंगु प्रश्नयालिसः बी सिधः बले जुलसां महाराजं अने अनेगु रत्न द्वारा पूजा जक याःगु मखु बोधिसत्व पण्डितयात सेनापतियागु पदवि समेतं विभूषित याना बिज्यात ।

महोसध स्यंकेत हाकनं याःगु चुगलि

सेनापतियागु दर्जा बिया आदर सन्मान याःगुलिं आपालं परिवार-सम्पत्ति, भव भोग सम्पत्ति वृद्धि जुया च्वंहा महोसध पण्डित खना मन्त्री-पिं प्यह्नां द्वेष भावं याना सह यानां सहयाय् मफया मभिगु विचार मने

तया—“भो भो मन्त्री पासापि ! गामा महोसघ भीयासिनं तःधं जुया च्चे लाःवने धुंकल, वैत कफायत् छगू मखु छगू उपाय मयास्ये मजिल ।”
 धका थवं थः सल्लहा याना सेनक मन्त्री जुं घाल—“व हे गामा छह्य जक पण्डित ला ? भी जक छु पण्डित मखुला ? वैत स्यंकेगु कारण छगू जि खंके धुन । व छु घाःसा वैथाय् वना—“गुप्त-रहस्य जनकगु खं स्वीत कने ज्यू ?” धका न्यं वने । अले वं स्वीतं हे कने मज्यू धका लिसः मबी मखु ।
 थव खं ज्वना जुजु याथाय् वना चुगलि याः वनेगु ।” धका सल्लहा याना सकसिगुं रायमिले याना सकलें महोसघयाथाय् वना थथे न्यन—“जिपि जुलसां प्रश्न छगू न्यने धका थन वया च्वना ।” धका बोधिसत्व पण्डित-यात न्यंकेव—“न्यना दिसं ।” धका वचन बिल । अले सेनक महामन्त्री जुं के च्वंगु प्रश्न न्यन ।

सेनक—“भो पण्डित ! मिजं धैपि गुगु धर्मे च्वने फय्के माः ?”

महोसघ—“सःय धर्मे च्वने फय्के माः ।”

सेनक—“सत्य धर्मे च्वनेव छुजुया वै ?”

महो०—“धन-दौलत भवभोग सम्पत्ति दैवै ।”

सेनक—“धन दौलत दय्के धुनेव मेगु छुज्या याय् माः ?”

महो०—“सल्लहायाना ज्या याय्गु याय् मा ।”

सेनक—“सल्लहायाय् धुनेव छुयाय् फय्केमा ?”

महो०—“थःपिनि यानागु सल्लहा विषय गुप्तयाना मेपित स्वीतं मकंस्ये तयातय् माः ।”

थव वैत माःगु खं प्याहाँ वयेव “ज्यू हवस पण्डित ।” धका धया महोसघया छें प्याहा वया खुशि जुया—“आ, गामाः महोसघ स्यनीगु छिमिसं स्वैच्चं न्है ।” धका न्यंका दरवारे वना जुजुयात के च्वया तयागु आकारं चुगलि याः वन ।

“अत्यन्त प्रतापिह्य प्रजागणपिनि नाथ जुया बिज्याकह्य भो महा-राज ! महाजन पुत्र महोसघ जुलसां वं खं ल्हाईबले कस्ति समानं चाकुस्ये च्वंसां दुने मने खाईबःसि समानं खाइस्ये च्वंगु विचार दुह्य

खनी । छःपित स्पंक्येगु विचारं वया मने च्वंगु खँ जिमित मकं, दाऊ ताकय् याना च्वंह्य छह्य छःपिनि शत्रु खः महाराज !”

उगुसमयस विदेह जुजुं—“छिमिगु खँ जि विश्वास मयाना । महोसघ जुलसां जिह्यशत्रु मखु । उन्नति अभिवृद्धियागु ज्याय् छह्य सहायक खः ।” धका आज्ञा ज्वीव । “भो महाराज ! छलपोल या अभिवृद्धि इच्छायाना च्वनापिं जिमिसं बिनित्यानागु खँस छुं हे शंका यानाबिज्याय् मते । यदि शंका दु धैगु जूसा व महोसघयात हे न्ह्योने सःता गुप्तगुरहस्य जनकगु खँ स्वीत कने त्यो ? धका न्यना बिज्याहुँ । छःपिनि धार्थ्यं याह्य शत्रु मखुसा थ्वैत कनेज्यू धका बिनित्याई । यदि छःपिनि शत्रु खः धैगु जूसा स्वीतं हे कने मज्यू, थःगु इच्छा सम्पूर्ण ज्वीव हे जक कने माः धका बिनित्याई । उगु अवस्थास जिमिसं बिनित्यानागु खँ छुं हे शंका याना च्वने स्वाक विश्वास याय् योग्य जू मज्ज निश्चय याना बिज्याहुँ महाराज !” धका बिनित्ति यात ।

विदेह जुजुं नं मन्त्रीपिनिगु खँ न्यना “ज्यू जि थः धमं हे न्यना स्वे” धका आज्ञा जुया बिज्यात । छन्हुया दिने सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यह्य व महोसघ पण्डित जुजुया न्ह्योने हाजिर जुया च्वंगु अवस्थास विदेह जुजुं “हे विदेह देशया मन्त्रीपिं न्याह्य ! धका सःता अत्यन्त प्रसिद्ध जुयाच्चपिं भो भो मन्त्रीपि ! आ जि न्यनेगु प्रश्नयात बांलाक न्यनाका । निन्दायाय् योग्यगु व प्रशंसा याय् योग्यगु धुपिं निगुलिं गुप्तजुया च्वंगु खँ स्वीत कने योग्य जू ?” धका आज्ञा ज्वीव सेनक महामन्त्री जुं—“जुजुयात नं भी पाखे वयेक बिनित्यानातय् दःसा महाजन पुत्रं गबले फ्य् फै ?” धका मत्ती तथा—“भो महाराज ! छलपोलयागु विचार भवा हाकनं स्पष्ट ज्वीक आज्ञा जुया बिज्याहुँ । छलपोल जुजु जिमि मालिक जक मखु परे जुया वको ज्यायात भार कया बिज्याह्य नं खः । उकिया निर्मित छलपोलया इच्छा नाप जिमिगु प्रज्ञा नं दाजे याना स्वया उकी नं ल्ययाकाय् मानि महाराज !” धका बिनित्यात ।

उगु समयस जुजुं जुलसां क्लेश कामगुण अतिक्रम याह्य जुया थःगु इच्छा अनुसार—“भो मन्त्रीपिं । गुह्य कलाः जुया च्वंह्य मिसा छह्य

चरित्र बांलाना सुं मिजंतय् नाप छुं मखुगु कथं ज्वी धैगु नं मखु । थः भातं धाःगु खँ न्यना वया यःथे च्वना भातयात नं खुशि याय् फुह्य ज्वी । योयापुरये च्वंगु खँ न्यने बले न्हाय्पं हे याउंस्ये च्वनावंक खँ ल्हाय्सःह्य नं ज्वी । रूप नं अत्यन्त बांलाना संसारयागु लक्षण नं धारण याना च्वंह्य ज्वी । अर्थि ज्याह्य कलायात छुं हे मसुचुकुस्ये गिजे यार्ईगु प्रशंसायार्ईगु निर्गुलि कारण गुप्तयाना तय्माःगु खँ आदि कने माःगुयात धयागु खः धका आज्ञा जुया बिज्यात । उगु समयस सेनक मन्त्री जुं “जुजु जुलसां जिमिगु विचारया दुने द्वाहाँ वये धुंकल ।” धका अत्यन्त प्रसन्न जुया क्वे च्वंगु खँ बिन्तियात ।

सेनक—“भो महाराज ! अत्यन्त दुःख कष्ट जुया रोगं आतुर जुया च्वनीगु समयस सहायता यार्ईह्य—मदत यार्ईह्य पासायात थःगु रहस्य जनक गुप्तगु खँ कने ज्यू महाराज !”

पक्कुस—“भो महाराज ! छह्य हे बौ छह्य हे मांया पाखें दुह्य दाजु हे जूसां किजा हे जूसां, तःधिक, चीधिक, मध्यस्त, थुपि स्वह्य मध्ये गुह्य जुलसां शील व समाधि सम्पूर्ण ज्वी वैत गुप्त रहस्यमयगु खँ कनेज्यू महाराज !”

कामिन्द—“भो महाराज ! स्वंगु प्रकारयापि कार्यापि* दुगु मध्ये स्मृतिदया बौ नं धाःगु खँ न्यना भिगु ज्या जक याय् सःह्य प्रनुजात पुत्रयात गुप्तगु खँ कने ज्यू महाराज !”

देविन्द—“भो महाराज ! गुह्य मामं थः काय्यात थःगु इच्छां जूसां यया जूसां नका तोंका माने यार्ई बिचा यार्ई व मांयात गुप्तगु रहस्यमय खँ कनेज्यू महाराज !”

थुगु प्रकारं प्यह्य मन्त्रीपिनिगु अलग अलग खँ न्यने धुंस्येलि जुजुं जुलसां—“जि पुत्र कुमार महोसधया छु विचार वःअले ?” धका न्यना बिज्याय्व बोधिसत्व पण्डितं—“भो महाराज ! गुप्तगु खँ थःगु इच्छा सम्पूर्ण मजूतल्ले स्वीतं हे कने मजू । गुप्त यानातय् माःगु कारण गुप्त हे

* स्वंगु प्रकार यापि कार्यापि, १—भवत्त पुत्र । २—प्रनुजातपुत्र । ३—अतिजातपुत्र ।

याना तःसा जक व ज्या सिद्ध ज्वीगु लँ दु । गुप्त यानातय्मागु वस्तुयात प्रकाश याय्गुली पण्डित जनपिसं प्रशंसा याई मखु । थःगु ज्या इष्ट ज्वीगु घरी हे जक प्रकाश याना बीमा महाराज !” घका बित्तियात ।

विदेह जुजुं बोधिसत्वयागु खँ न्यना, न्हापांतुं हे सेनक मन्त्रीनं न्हाय्पने स्वां पुयातःगु खँ नाप ठीक मिले जूगुलि जुजुया मने शंका जुया खा ख्युं स्ये तथा थःगु मनयात लोगु लिसः मब्यू थें जुया च्वन । उगु समयस सेनक मन्त्रीजुं जुजुयागु खाः स्वत, जुजुं नं सेनक मन्त्रीयागु खाः स्वया च्वन । बोधिसत्वं इपिं निहास्या थवं थः खा सोगु विशेषता खना, थुपिं मन्त्रीपिं प्यहास्यानं न्हापांतुं हे जुजुयात चुगलि यानातःगुलि परीक्षा याना स्वेया लागीं जुजुं थुगु प्रश्न जिके न्यंगु ज्वीमाः ।” घका मत्ती समझे जुया काल । उगु समयस व प्रश्नयाना च्वंक च्वंक हे सूर्य बिना वना द्यो ख्युं स्ये च्वना वंगुलि मत च्याके माःगु समय जुया वल ।

अनंलि बोधिसत्वं “जुजुयागु नौकरि याय् घैगु अत्यन्त थाकुगु ज्या खः । तःसतं हे ध्वीके थाकु । आ छु ज्वी तिति थें ? ध्वनं मस्यु ।” घका मत्ती चिन्तना याना जुजुयात नमस्कार याना याकनं आसनं दना वन । अनंलि हानं विचाः याना स्वतकि “व मन्त्रीपिं प्यहा मध्ये छहास्यां मित्रयात कने ज्यू घाल । छहास्यां थः सद्य दाजु किजापित कने ज्यू घाल । छहास्यां अनुजात पुत्रयात कने ज्यू घाल । हानं मेहा छहास्यां मांयात कने ज्यू घका बित्तियात । थुमिसं जुलसां ध्व कंगु खँ ब्याक्कं थमं याय् नंगु कने नंगु थः थःगु हे दृष्टान्त अनुभव ज्वीमाः । न्हागु जूसां थज्वीमा थौं हे थुकिया रहस्य सीका काय् माल । थुपिं मन्त्रीपिं प्यहा जुलसां न्हि न्हि दरवारं प्याहाँ वया ध्वाकाया लिककसंतुं च्वंगु छें छखास भोजनयाय्गु टेबुल छगुली प्यहा प्यख्ये च्वना सल्लहा याय्माःगु ज्या ब्याक्कं सिधेका हे जक छें ल्याहाँ वनीगु जुया च्वन । उकिं जि जुलसां इपिं प्यहासिगु यथार्थगु रहस्य खँ थःगु न्हाय्पनं हे न्यनेत, व इमिगु टेबुलयाक्वे दुने सुला च्वनाः न्यना च्वने माल ।” घका मत्ती तथा उगु टेबुल छखे चीके बिया अन दध्वी लाक्क लासा छपा लाय्के बिया उकिया द्योने थः

फेतुना व टेबुल हानं अनसंतुं तय्के बिल । अले थः पासापित सः ता-
 “छिमिसं इपिं मन्त्रीपिं प्यह्म थन च्वना सल्लहा याय् सिधेका थनं दना
 वने साथं जितः काः वये मा ।” धका आज्ञा बिल । पासापिसं-“ज्यू
 हवस ।” धका वचन बिया मेथाय् छथाय् वना इमिगु प्रतीक्षा याना
 च्वं वन ।

बोधिसत्त्व जुजुया थासं दना वने धुंका लिपा सेनक मन्त्रीनं जुजु-
 यात-“भो महाराज ! छलपोलयात जिमिसं भिकेगु मत्तीतया बन्ति
 यानागु छलपोल माने जुया मबिज्या । आ जुलसां वैगु चाल चलन
 ब्याक्कं सिया बिज्याय् धुंकरुल । आछु प्रबन्ध याना बिज्याय् त्यना ?”
 धका बन्ति याय्व विचार-बुद्धि मगाह्म जुजुं सेनक मन्त्रीयागु बेकेगु
 खंयात हे विश्वास याना अत्यन्त ग्याना-त्राश चाया-“भो महामन्त्री
 जु ! छः पिसं हे आःछु याय् माल-गुगु याय् माल घा ।” धका सल्लहा
 काय्गु खं ल्हाय् ब-“भो महाराज ! आपा ताः हाक ज्वीक खं ल्हाना
 च्वनेगुया छुं प्रयोजन मदु । सुनानं हे वाचा मदय्क महाजन पुत्रयात
 सिधय्का छ्वे योग्य जू महाराज !” धका बन्ति याः गुलिं-“भो प्रज्ञा-
 वान् मन्त्रीपिं ! जितः हित-उपकार ज्वीगु स्वे योपिं छिपिं हे बाहिक
 मेपिं सुं मन्त । उकिं छिमि विश्वासि भरोसाकाय् योग्यापिं मन्त सःता
 धवाकाया थाय् सुचुका तया कन्हे सुथ न्हाप्पां जिथाय् हाजिर जू वईह्म
 महाजन पुत्रया छ्यों थ्व हे खड्गं चंदकं त्वाल्हाना छ्व ।” धका आज्ञा
 जुया थःगु खड्गं समेतं सेनक मन्त्रीया ल्हाते लः ल्हाना बिल । इपिं
 मन्त्रीपिसं नं -“ज्यू हवस् महाराज ! छुकीसं छुं छुं घन्दा सूतां कया
 बिज्याय् म्वाः । व महाजन पुत्रयात जिमिसं उरेयाना छ्वेगु जुल ।”
 धका खुशि-प्रसन्न साथं बन्ति याना दवारं प्याहां वया-“भी शत्रु
 महोसध विनाश ज्वीगु भीसं स्वे दैन ।” धका धाधां इपिं मुना सल्लहा
 याईगु टेबुले वना प्यह्मं फेत् वन ।

उगु समयस सेनक महामन्त्री जुं-“भो भो पासापि ! जुजुं जुलसां
 थःगु खड्गं हे लः ल्हाना हया बिज्याय् धुंकरुल । महोसधयात सिधय्कः
 वनीइ सु ?” धका न्यनेव मेपिं मन्त्रीपिं स्वहास्यां-“भो गुरु महा-

मन्त्री जु ! जुजुं नं छःपित हे खङ्ग लः ल्हाना बिज्यात । उकिं महा-
मन्त्रीजुं हे थुगु ज्या सफलयाः बिज्याय् माः ।” घका सेनक महामन्त्री-
यात हे व ज्या याःवनेगु भार बिल । अनलि सेनक मन्त्रीजुं—“भो भो
मन्त्री पासापि ! छिमिसं गुप्तगु खँ थुह्य सित-थुह्य सित कने ज्यू घका
जुजुयात बिन्तियाना थके धुं हल । पासापिसं बिन्ति याना वयागु कारण
थः थमं हे याना वये नंगुला ? अथवा थमं न्यं जक न्यना तयागुला ?”
घका न्यने व—“जि जुलसां थः थमं हे यानावय् नंगु खः ।” घका घाल ।
अले पक्कुस आदि मन्त्रीपिसं—“अथे जूसा गुरू मन्त्री जुं नि न्हापा
लाक कना बिज्याः ।” घका न्यनेव—“थुगु कारण जुजुया न्हाय्पने
थ्यन धाःसा जिगु प्राण रहे ज्वी मखु ।” घका धाः गुलिं—“ग्याना
बिज्याय् म्त्रा गुरू महामन्त्री जु ! थुगु थासे जुलसां भीगु गुप्तगु खँ त-
छ्याईपि मेपि सुं दुगु मखु । स्वतन्त्र जुया निश्चिन्त रूपं कना बिज्याः ।”
घका धाय्व सेनक मन्त्रीजुं टेबुलया छीने ल्हातं दाया—“आः थ्व थुगु
टेबुलया त.ले महाजन पुत्र वया च्वंगु दुला सुनां छु स्यू ?” घका
धाय्व—“भो गुरूमन्त्री जु ! महाजन पुत्र जुलसां आःबले थःगु ईश्वरीय
गुणं याना थज्यागु थासे गबले द्वाहाँ वना च्वनी ? आबले व थः त्वाय्-
पासापि नाप हँसि ठठ्ठा-रुया याना अवश्यमेव आनन्दपूर्वकं सुख-भोग-
याना च्वं च्वन ज्वी । निर्भीत पूर्वक कना जक बिज्याहुँ । छुं हे ग्याना
बिज्याय् मागु कारण मदु । घका धाय्व के च्वया तैगु आकारं थःगु
गुप्तगु-रहस्यजनकगु खँ प्रकट यात ।

सेनक—“थुगु राजधानी थुगु नां जुया च्वंहा वेइया छ्हा छिमिसं
स्यूला ? (खः जिमिसं स्यू ।) आःथौं कन्हे व वेइया खने दनिला ? (खने
मन्त ।) जि जुलसां शालमायागु बगीचा छगुली व वेइया नाप काम
सेवन याना वैगु तिसा वसः काय् मासि वःगु लोभं याना व मिसायात
स्याना नाम निशाना हे मदय्का छ्वे धुन । तिसा वसः जक वैगु हे
कापंतय् पोचिना छेँ हया थोगु तल्लाय् थुगु कोठाय् थुथाय् लाक्क च्वंगु
खुटाय् छगुली खाया तया । व तिसा वसः ज्याय् लगय् याय् नं मछ्हा ।
थथि ज्यागु अपराध याय् धुं का स्वीतं हे कने मछ्हाला च्वना । थः अत्यन्त

सत्तीहा पासा छह्यस्यां जक थ्व खँ स्यू । पासा नं अत्यन्त गुप्त जू । वं मेपित स्वीतं हे कंगु मडु । उर्कि जि गुप्तगु-रहस्यजनकगु खँ त्वाय्-पासा-यात कनेज्यू धका महाराजयात बिन्ति याना वया ।

व सेनक मन्त्रीजुं कना च्वंगु खँ ब्याक्कं बोधिसत्त्व पण्डितं ववे च्वना बांलाक भों छपातय् तिपेयाना कया तल । अनलि पक्कुस आदि मन्त्रीपिसं नं भोलाक थःथमं याना वःगु अपराध खँ इमि न्होने प्रकट यात ।

पक्कुस—“जिगु खंपाय् कुष्टरोग दु जिमि किजां सुथ न्हापां दना सुनानं हे मसीक घाःसिला वासः तया कापतं हिना बी । जुजुं जितः तःसतं योगुलि सःता आपालं याना जिगु मुले छ्यों दिका न्हो वयेका बिज्याई । यदि जिगु खंपाय् कुष्ट रोग दु घैगु जुजुं स्यूगु जूसा जिगु प्राण बचे ज्वी मखु । मेपिसं सुनानं हे मस्यू । उर्कि जि गुप्तगु खँ थः सद्यह्य दाजु किजापित कने ज्यू धका बिन्ति यानावया” ।

कामिन्द—“भो भो मन्त्री पासापिं ! अभावश्यया उपोसथ दिन पत्तिकं लच्छी छको नरदेव घैह्य लाखयनं जितः ज्वनीगु जुयाच्वन । उगु बखतय् जि जुलसां वें चाह्य खिचा थें उखें थुखें व्वां व्वां जुया हाला ज्वीयो । थुगु कारण काय् छह्यस्यां जक स्यू । वं जितः लाखे नं ज्वनीगु बखतय् कठाय् दुने तया पिनें खापा ग्वया बी । कायनं जि दुने संगु हागु सः मेपिसं ताय् मदय्केया निमित्त जि दुगु कोठया लुखा के बाजं थाका प्याखं हुईके बियातै । उर्कि गुप्तगु खँ अनुजात काय्यात जूसा कनेज्यू धका जि जुजुयात बिन्ति याना वया ।”

देविन्द—“न्हापा परा पूर्वकालस वीरकुश जुजुया पाले इन्द्रं वीरकुश जुजुयात चह्येयागु माणिक्य-रत्नं लक्षण दुकया मङ्गलयाईगु जुया च्वन । व माणिक्य रत्न जुलसां राज परम्परा अनुसारं ववाहाँ ववं भी मालिक जुजु थ्यंकं नं व रत्न राजपरम्परायागु रत्न जुया वया च्वन । व अत्यन्त मूल्य वंगु राज परम्परायागु रत्न जि खुया हया मांयात बिया तया । जिमि मामं थुगु रहस्य मेपित स्वीतं हे सीके मब्युस्ये जि राजदरबारे वने तयेव जक जितः पिकया बीगु जुया च्वन । जि जुलसां व राजपरम्परा-

यागु रत्न द्वारा मङ्गल सिद्धि हो लाका राजदरबारे बना च्वना । उकिं जुजुं आचार्य मन्त्रीपिं त नत्वी न्ह्यो न्हापालाक हे जितनि नं तुया खं ल्हाना बिज्याई । निंहे निंहे हे जितः गबलें च्याटका, गबले भिखुटका, गबलें स्वीनटका, गबलें स्वीप्यटका दां विशेष खर्चया लागी बिया बिज्याई । यदि व रत्नयागु खं ब्याक्कं जुजुं स्यूगुज्जासा जिगु प्राण बचे ज्वीगुया छुं हे आशा दुगु मखु । उकिया निम्ति जिं गुप्तगु खं मांयात कनेज्यू धका जुजुयात बिनित्याना वयागु खः ।

बोधिसत्त्वं इपिं मन्त्रीपिनिगु गुप्त-रहस्य-मयगु खं व्याक्कं टेबुलया ववे च्वना च्वया कयातल । इपिं मन्त्रीपिं प्यह्मांस्यां थः थःगु छ्वाति थःथमं फाया क्यने थें तुं मेपित कने मज्यूगु खं व्याक्कं थःवं थः कने धुंका—“भो भो मित्र मन्त्रीगर्णपि ! कन्हे सुथ न्हापां वय्गु लोमके मते महाजन पुत्र महोसधयात पुसा हे नापं ल्यं मदय्क सिधेका छ्वेमानि खंला ।” धका घाघां आसनं दना थःथःगु छें पाखे स्वया ल्याहाँ वन । इपिं मन्त्रीपिं सकलें ल्याहाँ वने धुंकेव बोधिसत्त्व पण्डितया पासापिं वया व भोजन याइगु टेबुल ल्हाना बोधिसत्त्वयात पिकया छ्वाखेरं मुना खं ल्हा ल्हाँ थःगु छें ल्याहाँ वन । बोधिसत्त्व थःगु छें थ्यनेव मोल्हुया वसः तिसां तिया सुस्वादिष्टगु आहार, पान, भोजनादि अनुभव याय् सिधय्का—“थ्व थौं जिमि तता उदुम्बर देवि अवश्य छुं खबर छ्गु छ्वया है तिनि ।” धैगु विचारं खंका छेंया ध्वाकाय् विश्वासिहा मनु छ्हा तथा—“राज-दरवारं वःहा मनूयात जिथाय् याकनं हाजिर याय् ह्येमाः ।” धैगु हुकम बिया थः उत्तमगु लासाय् बना ग्वतुला च्वं च्वं वन ।

विदेह जुजुया अपसोस ।

उगु बखते जुलसां विदेह जुजु खात्ताय् गोतुला च्व च्वं “महोसध पण्डित न्हे दं दुबलेसं निस्यें जिगु चाकरीवया च्वंगु खः । वं जितः स्यंकेगु जिगु चित्तयात अनुकूल मज्वीक छुं हे ज्या याःगु मदु । श्वेत छत्रे च्वंहा देवधीतां प्रश्रयाबले व पण्डित पुत्र जक मदुगु जूसा जि म्वाइ हे मखुहा

खः । पण्डित पुत्रयात मयोपि शत्रु तय्गु खं विश्वासयाना, असदृशहा पण्डितरत्न छहसित सिधेका छ्व घका थःगु खड्ग लःल्हाय् लागु तःसतं हे मखुथे यानागु जुल । कन्हे ज्वीवला पुत्र महोसघयात स्वे दैगु मखुत ।” घका बोधिसत्वयागु गुण-उपकारयात लुमंका बिचायाःलिस्ये वित्त संताप जुया ह्यं चःति भुसु-भुसु प्याहाँ बल । उदुम्बरदेवी महारानी नं जुजु नाप घना च्वंगुलि जुजुयागु छाँत काँट स्वया जिगु छु दोष दुथें ? अथवा जुजुयात शोक जूगुया मेगु छुं कारण दुला छुथें ? न्यना स्वे माल ।” घका मत्ती तथा व्ने च्वंगु खं बिनित्तियात ।

“भो महाराज ! छलपोलया ख्वा ह्यूस्ये च्वना मन चमकंगु कारण घात्थेनं हे प्रकट ज्वी धुकल । अथे छलपोलया मन चमकंगुया कारण छुथें जितः कना बिज्याहुँ । गुगु चिन्तनां व कारणं याना मन सुख मदया च्वंगु खः जिके ला छुं दोष दु धैगु विचारे मवः महाराज !”

विदेह जुजु—“प्रिय महारानी ! छं के छुं दोष दुगु मखु । थौं संभाकाती हे प्यह्य मन्त्रीपिसं बिनित्तियागु खंयात छुं हे विवेक विचार मयास्ये विश्वास याय् लाःगुलि तं प्याहाँ वया पृथिवी समानं ख्वातूगु प्रज्ञा दुह्य महोसघयात कन्हे सुथे सिधय्का छ्वेत जिगु थःगु खड्ग समेतं लः ल्हाना छ्वेलात । उकिं शोकयागु वेग आपा जुया दुने दुने मिथें च्याना च्वन महारानी !”

उदुम्बरदेवो महारानि जुजुयागु खँ न्यना “आः जि पण्डित किजा-यागु सुख-ऐश्वर्य जीवित समेतं विनाश ज्वीन खनी।” घका पर्वत समानं तःधंगु शोक याना बिज्यात । अनंलि छगू उपाय याना जुजुया चित्त शान्त याना जुजु न्ह्यो वयेकेव जि किजायाथाय् याकनंखबर छ्वया बी ।” घका मत्तीतया—“भो महाराज ! छलपोलं व महाजनपुत्र महोसघयात अपालं भव भोग सम्पत्ति बिया अत्यन्त मानेयाना सेनापतियागु थासे समेतं तथा बिज्यात । आःजुलसां व महोसधं सत्ये मच्चंस्ये शत्रुया थासे थ्यंकः वने धुकल । शत्रु धैपि चीधिक घका समझे ज्वी मज्यू । दोषयागु अनुसारं ज्या यानाबिज्यागुली थपायसतं घन्दा कया शोक याना च्वना बिज्याय् माःगु

(१०६)

कारण छुं मदु ।” धका बिनित्ति यागुलि जुजुया चित्त भतीचा शान्त जुया न्होवयेकल ।

जुजु न्होवयेका च्वंबले महारानी तीजक दना बैठके वना महोसध पण्डितयाथाय् बीके छ्वेत क्वे च्वंगु पत्र च्वत ।

महारानिं महोसधयात च्वःगु पत्र ।

प्रिय किजा पण्डित !

थौं संभाकाती सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहसिनं किजायात स्यंकेगु मभिगु मत्तीतया जुजुयात चुगलि याःगुलिं जुजुं इपिं मन्त्रीपिंनगु खँ विश्वास याना तसतं तं पिकया छ कन्हे सुथे दरवारे वैबले लुखायाथाय् सुला च्वना प्यंदकं पाला छ्व घका हुकम बिया थःगु खड्ग समेतं लः ल्हाना बिया तय् धुंकल । उकियानिंमि कन्हे सुथे दरवारे द्वाहाँ वये मत्ये । व हे वःसानं राजधानी ब्याक्कं थःगु कब्जाय् कया जकं वयेगु सो ।

छं तता —

महारानी ।

ध्व च्वे च्वंगु पत्र च्वया हलवाई मरीदुने तया मरीकां हित्तु हिना गाःवंगु कय छगले तया पुसांत्वपुया बांलाक पोचिना भौ छाप तया विश्वासिह्य भ्वातिं छह्यस्या ल्हाती बीके छ्वत । भ्वातिंनं नं आज्ञा अनु-सारं बियावयेधुंका बिया वये धुंगु समाचार बिनित्तियाः वल । अनलिं तिनि महारानी जुजुयाथाय् वना चं वन ।

बोधिसत्त्व पण्डितं नं हलवाई मरिया दथ्वी तयाहःगु पत्र व्वनास्वे धुंका प्रबन्ध मिलेयाय्माःगु ज्या ब्याक्कं सिधेके धुंका खाताय् वना चं वन । सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यह्य कन्हे, खुनु सुथ न्हाप्पां दना खड्ग ज्वना दरवारया ध्वाकाय् दुने सुला पिया च्वंवन । महोसध पण्डित वःगु मखना अत्यन्त मन सुख मद्य्का जुजुयाथाय् वना हाजिर ज्वन । उगु अवस्थास विदेह जुजुं—“भो मन्त्रीपिं ! महाजनपुत्र महोसधयात

स्याना वये धुन ला ? धका न्यनेव-“भो महाराज ! महोसघ वःगु मखना नि ।” धका लिसः बिन्तियात ।

बोधिसत्त्व पण्डितं नं सुय न्हाप्पां अरुण लुयावये साथं राजधानी ब्याक्कं थःगु कब्जाय कया उगु उगु थासे माको पालो पहरायागु बन्दो बस्त याना आपालं परिषदपिसं चाहयेका रथ गया दरवार पाखे वन । उगु समये जुजुं भया चाय्का पिने पाखे स्वया बिज्याना च्वंगुलिं महोसघ पण्डित रथं काहाँ वया जुजुयात नमस्कार याना दना च्वन । जुजुं आदर गौरव पूर्वकं बिन्तियाना च्वंहा महोसघ खना-“ध्व महोसघ जुलसां अवश्य जि शत्रु खःगु जूसा जितः नमस्कार याना च्वनी मखु ।” धका मत्ती लुया वःगुलिं महोसघयात सःता जुजु थःगु थासेतुं बिज्याना च्वन । महोसघ नं थःतयोग्यगु थासे फेत्त वन । सेनक आदि मन्त्रीपिं नं अन हाजिर जू वया थःथः गु आसने फेतुना च्वन ।

उगुसमयस जुजुं ज्वी धुंकुगु ज्या खँ मामला छुं हे मस्यू थें च्वंक-
“प्रिय पुत्र महोसघ ! पुत्र जुलसां ह्मिगः जिथासं वना आ हे तिनि हानं जिथाय् हाजिर जू वल । थुलि मँछि समय जितः छाय् अथे वास्ता मयास्ये वां छ्वया तयागु छु खँ न्यना छंत गज्यागू शंका जुया च्वन ? सुनां नं छंत छुं घालला ? खःगु खँ ब्याक्कं जितः बिन्तिया ।” धका न्यनेव बोधिसत्त्व पण्डितं-“भो महाराज ! ह्मिगः प्रश्न उत्तर यानाबले जि बिन्तियानागु लिसः छलपोलयात मयल, प्यह्य मन्त्रीजुपिसं बिन्तियागु खँ यात जक ध्यान बिया न्यना बिज्यास्ये जितः थौं सुथे दर्वारया लुखाय् प्यंदक पाला छ्वेत थःगु खज्ज समेतं लःल्हाना बिया छ्वया बिज्यानागु मखुला ? थुगु गुप्तगुखं महारानीयात नं कना बिज्यानागु मखुला ? व कना बिज्याना भतीचा जाय्का जि नं स्यू गुलिं वय् मछाला आ हे तिनि छल्योलया थाय् हाजिर जू वयेगु साहस याना वया महाराज ! धका बिन्तियाय् व विदेह जुजुं “ध्व हे महारानिं महोसघ-याथाय् गुप्तगु समाचार छ्वेत ज्वी धका तं चाया न्होने लिक्कं तुं हाजिर जुया च्वंहा उदुम्बर देवी महारानीयात तंमो खा याना स्वयाबिज्यात ।

उगुसमयस बोधिसत्त्व पण्डितं उदुम्बर देवी महारानी खना जुजुं

तं पिकाल घका सीका—“भो महाराज ! महारानी खना छाया तं चाया बिज्यानागु ? जि जुलसां उखुनु हे गुप्तगु खँ स्वीतं कने मत्यो घका बिन्ति यानागु मखुला ? जिके जुलसां स्वंगू समय छुटे याना सीकेगु ज्ञान दु घका विश्वास याना बिज्या हूँ । छलपोल पिनिगु गुप्तगु खँ महारानि कना जि सिल ज्वीफु सेनक आदि मन्त्रीपिनिगु गुप्तगु कारण जुलसां सुनां कना जि सीकल ज्वी ? इपि मन्त्रीपिनिगु गुप्तगु खँ ब्याक्कं जि बांलाक स्यू महाराज ! सेनकमन्त्री जुलसां शालयागु बगीचाय् बेश्या छह्य स्याना वैगु तिसा वसः खुया काह्य ज्यानमारा खुँ खः महाराज ! पक्कुस मन्त्री जुलसां वया खंपाय् कुष्ट रोग दुह्य कोढि खः महाराज ! कामिन्द मन्त्री जुलसां नरदेव धैह्य लाखे नं सास्ति यानातःह्य वेँ खः महाराज ! देविन्द मन्त्री जुलसां राजपरंपरायागु माणिक्य रत्न खुया कयातःह्य खुँ खः महाराज !” घका थमं सीकातय् धुंक्कु कारण ब्याक्क बिन्तियाय् धुंका, जुजुं इपि मन्त्रीपिं छह्य छह्यअलग-अलग सःता न्यना सोबले खःधैगु कारण सीका मन्त्रीपिं प्यहासितं ज्वनायंका झेले कुनेयंकेगु आज्ञा बिल ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं—“भो महाराज ! गुप्तगु खँ गुप्त हे याना तय् मा घका जि छलपोलयात बिन्ति यानागु मखुला ? गुप्त मयास्ये प्रकाश यापिसं तःधंगु दुःखयागु गाले काहाँ वने माले यो । उकिं गुप्त यानातय्मागु कारण गुप्त हे याना तःसा जक असल जू । गुप्त मयास्ये प्रकाशयाना क्यनेगुली पण्डित जनपिसं प्रशंसा याई मखु । थःगु ज्या सिद्ध मजू तल्ले सहनशीलता दय् का च्वना थःगु ज्या सिद्ध ज्वीव हे जक प्रकाश याना कने माः । भुमी गाडे याना तयागु लुंघः सुनानं हे मसीक तयातय् मा थे तं गुप्त याना तय् माःगु खँ नं स्वीतं हे कने मज्यू । भो महाराज ! गुप्त याना तय् माःगु कारण गुप्तमयास्ये कने लागुलि याकनं दोष प्याहाँ वयेयोपिं सुसु धाःसा ।

[१. मिसात । २. शत्रुत । ३. अने अनेगु वस्तुबिया हेका त्वाय् चिने योपिं मनूत । ४. म्हुतुं छगू घया, मनेछगू तया तमप्यंपिं अने अनेगु मखु मखुगु खँ ल्हाना चुगलियाय् योपिं ब्यक्तिपिं खः महाराज !]

भो महाराज ! थमं गुप्त याना तयागु कारण छगू मेपिं सुं छह्य
स्थां सीकल घाःसा व सीकुह्य मनुयात ह्युतु प्वातिकैत वया च्यो समानं
जुया वं घाको बोव्युको फुकं सहयाना च्वनेमालेयो । भो महाराज !
गुह्यस्यां थः गुप्तयाना तयागु कारण मेपिसं सीव, वं सीकू बलेसंनिस्ये
थःके अत्यन्त त्राश चाया ग्यागु स्वभाव जुयावये यो । उकिं गुप्तगु
कारण मेपित स्वीतं हे कने मज्यू । भो महाराज ! सल्लहायाय् माःगु
कारण थः विश्वासिह्य मनु नाप सल्लहा या सानं—“न्होने खँ ल्हासा
ल्युने, हनं चान्हे खँ ल्हासा क्वे पाखे होस तथा खँ ल्हाय् माः ।” घका
घेतथे तं न्हिने जूसा सुं मदुथाय् सल्लहायाना चान्हे जूसा न्हाय्पनं ताय्
जक दय्क लिक्क च्वना चीसतं सल्लहा याय् सय्के माः । छाय् घाःसा
अंगःया पिने च्वना जूसां न्हो वःछ्छ याना जूसां, मेगु खँ ल्हाना च्दंगु
घाचायाना जूसां, खनेमदुथाय् ख्यूस्ये च्वं थाय् च्वना जूसां, करपिनिगु
विचार बुद्धि खुया काय्योपि मनुतसें सुला सुला न्यना च्वने यो ।
ईमिसं थःगु दुबिस्तागु खँ ताल घाःसा चिन्तना यानागु ज्या स्यना
वनेफु । उकिया निर्मित गुप्तगु खँ घाको मेपिसं मसीवेगु उत्साह-
कोशिस याय् फय्के माः महाराज !” घका प्रज्ञावान्पि मनुतय्गु चाल
चलन, थितिरिति, उपदेश खँ निवेदन यात ।

मेपित् थंके घका सुँ तल्ले थःनिं न्हापालाक स्यनावनेयो

विदेह जुजुं बोधिसत्त्वयागु बयान न्यने सिधेवं—“इपिं मन्त्रीपिं प्यह्य
थः थः पिंहे जिह्य शत्रु जुया जिपुत्र पण्डितयात शत्रु याय्त सन ।”
घका क्रोध पिकया जेलखानाया नायो व चण्डालतय्त सःता—“थ्व
दुष्टपिं मन्त्रीपिं प्यह्यसितं आः थत्थे हे नगरं पिने यंका सूली तिया छयो
त्वाल्हाना स्यान! छो ।” धैगु आज्ञा जुल । उगु समयस जेलखानाया
नायो अफिसरतय्सं मन्त्रीपिं प्यह्यसितं पाताकसेयाना खिपतं प्यपुंक
चिना जेल खानां पित हया पौ कठिं राज दण्ड दोछि दोछि दाया स्मशान
भूमि पाखे यंकल ।

शुगुप्रकारं मन्त्रीपित खिपतं चिना दात्तु दाया नगरं पितयंकुगु बोधिसत्त्वं खना तुरन्त जुजु याथाय् वना—“भो महाराज ! शुपिमन्त्रीपि प्यहा जुलसां छलपोलया पुलांपि मन्त्रीपि खः । इमिसं थः दुष्ट जुया बारं बार मखुगु-दोंगु अपराघ यासां इमिगु दोषयात क्षमायाना बिज्याहुं ।” घका विन्तियाना प्रार्थना यात । जुजुं नं बोधिसत्त्वयागु खं न्यना—“अथे जूसा ज्यू माफ् यानाब्बु ।” घका माने जुया इपि मन्त्रीपि प्यहासित न्होने ह्येके बिया—“शुपिं दुष्टपिं मन्त्रीपिं जिमि पुत्र महोसघया दास यानाब्बु ।” घका आज्ञा जुया महोसघयातंतुं लःल्हानाबिल । बोधिसत्त्वं नं मन्त्रीपिं प्यहासितं उगुथासे सं तुं “छिकिपिं जिगु दास भावं मुक्त जुल ।” घका घया दास भावं मुक्तयाना बिल । अनंलि जुजुं—“शुगु प्रकारं पुत्रं दास भावं मुक्त याना ब्यूसानं थ्व दुष्टतयत् जिगुराज्ये दुने तयातय् मते । आ यत्थें हे पितिना छ्वयाब्बु घका आज्ञा ज्वीवं बोधिसत्त्व पण्डितं— “थयेयाय् योग्य मजू महाराज ! न्हापा बियातया बिज्यानागु पदषि हे बिया तया बिज्या हुं ।” घका निवेदनयाय्व इपि मन्त्रीपित न्हापा थें हे तुं इमि थः थःगु मन्त्री पदं तुं बिया तैतल ।

अनंलि जुजुं—“जिपुत्र महोसघं जुलसां थःत शत्रुता यापि दुश्मनतय् उपरे नापं शुलि मंछि मैत्री भाव तय्फु । जिथें ज्याहा उपकार याहास्या उपरे ला घै च्वने मागु खं हे छुं मन्त ।” घका चिन्तना याना बोधिसत्त्व खना अत्यन्त प्रमुदित जुया न्हापायासिनं आपा प्रेम व आदर सत्कार याना तल । अबलेसं निस्ये मन्त्रीपिं प्यहा घंवा तोधूपिं सर्पत थें बोधिसत्त्व नाप छुं छुं हें जोरिखोजेयाय् मच्छापि जुया शान्तजुया वन ।

बोधिसत्त्वया राष्ट्रनिर्माण

अबलेसंनिस्ये बोधिसत्त्व पण्डितं हे जक महाराजयात माःमाःगु नीति-धर्म उपदेश बीगु याना च्वन । उगु अबस्थास बोधिसत्त्वं—“महा-राज जुलसां राज्ये बांलाक राज सुख अनुभवयाना आराम पूर्वक च्वं च्वना बिज्या हुं । राज्य यागु ज्या घाको जिगु भाला जुल । आजुलसां ज्याय् वास्ता मयास्ये मेमेगुलोजक भुले जुया च्वनेगु समय मखुत । ज्याय् उद्योग कोशिस याय्गु समय थ्यंकः वल ।” घका मत्तीतया राजधानीयात

न्हूकथं दय्के बीत थाय् थासे मनूतय्त ज्या भार बिया न्हापा पुलांगु राज-
घानियात बढे याका न्हूगुतःधंक राजघानि दय्के बिल । न्हापायागु पुलांगु
राजघानिया चीजागु पःखाया द्योने हानं मेगु छतै पःखा दंना नितजाय्का
तःजाय्केबिल । उगु न्हूगु नितजागु पःखाया थाय् थासे लुखा,
बुर्जा, प्रासाद, बिस्युं वनेगु लुखा, सुला च्वनेगु थाय् सुरंग आदि
दय्के बिल । हानं नगरया पिनेनं शत्रुतय्त रोकय् याय्या निम्ति ल
मदुगु गा, भ्यातना जक दुगुगा, ल दुगु गाः थुपिं स्वंगू प्रकारया गालं
चाहुयेकेबिल नगरया दुने नं पुलां पुलांगु छेँ स्यंके बिया न्हू न्हूगु छेँ
दंके बिल । थाय् थासे प्यकुं लागु पुखू ह्मुईके बिल, थाय् थासे फुलवारि
पिके बिल । नगरे दुनेच्वंगु वा यागु भखारि-गोदाम घाको ल्ह्वंके बिया
उकी वा जाय्क तय्के बिल । हिमालय पर्वतं बिज्यापिं ध्यान लाभी
ऋषि मुनिपिके कुमुद्र पलेस्वां यागु बीज कयाः न्हू-न्हूगु पुखुली पिके
बिल, नगरं पिने नं पुलांगु जीर्णं ज्वी धुंकुगु सतः ब्याक्कं ल्ह्वंके बिल ।
थुगुकथं फुक ज्या याके ब्युगु केवल नगरया शोभा बढे याय्या निम्ति
जक मखु । लिपा वैगु भययात तापाकं निस्येँ रोकय्याय् फय्केया निम्ति
सकल प्रतिसंस्करण याकूगु खः ।

मेगु हानं अने अनेगु देश-विदेशं वःपिं ब्यापारितय्त नं गुगु
देशं, गामं, प्रांतं वयागु धका न्यना थनं वःपिं धैगु सीव—“छिमि मालिक
जुया च्वंहा जुजुया गुगु वस्तु यो ?” धका न्यना स्वया थुगु वस्तु यो धगु
कारण बांलाक सीका ब्यापारि तय्त नके त्वंके याना बिदा बिया छ्वत ।
अनंलि नाप नाप्पं जन्मजूपिं पासापिं दोछिहा मध्ये छगू उपाय द्वारा
चलाक जुया शूर-वीरपिं हानं थः मालिक यागु गुण सीके गुली विइवास
याय् बर्हिपिं सच्छिहा ब्यक्तिपिं ल्ये धुंका—“भो पासापिं ! छिमिसं जिंबिया
छ्वेगु भेट च्हं याय्गु वस्तु अलग अलग कया यंका सच्छिहा श्वेत
छत्रं कूपिं जुजुपिं थाय् छहा-छहा वना सेवा याः वनेमाल । थः थःगु
जन्म भूमि व च्वं च्वनागु स्थान प्रकट याय् मते । इपिं श्वेत छत्रं कूपिं
जुजुपिनिगु चाल चलन हनं चिन्तना, सल्लहा यागु नापं सोज-बूभ याना
सीका जिथाय् गुप्त रूपं खबर छ्वया हया सुनानं मसीक अनंतुं च्वना

इमिगु सेवा याना च्वंवेने माल । छिमि कला काय् ह्यायार्पित जिभाला कया नेगु, त्वनेगु, तीगु आदि छुं हे मगाः मज्जीक बांलाक बिचायाना तय् । थुमिगुया निम्ति छिमिसं छुं घन्दा काय्स्वा ।” घका सकसितं न्यंका इपिं श्वेत छत्र धारी जुजुपित भेट चह्नेयायत् इमि इमिगु रुचि अनुसारं वस्तु बिया छोगु छु छु घासा—गुह्यसितं रत्नथागु तुकि, गुह्यसितं लुं यागु खराउ, गुह्यसितं तलवार, गुह्यसितं लुंस्वां कचा इत्यादि खः । व कोश्यालि वस्तु अलग अलग चिण्हाखः कीका “गबले जुलसां जितः ज्या परे जुया वै, उगु समयस जिगु भेट वस्तु नं प्रकट याना बीमा ।” घका अधिस्थान याना इपिं थः नाप नापं जन्म जूपिं पासापिं वीर गुप्तचर (=जासूस) सच्छिह्यसित ह्यति ह्यतिं बिदा बिया तोता छवत ।

इपिं सच्छिह्य वीरपुरुष जासूसत अलग अलग छगू छगू देशे वना थः थः पिसं ज्वना वःगु भेट वस्तु जुजुपित चह्नेयात । उगु समयस इपिं जुजुपिसं—“छिपिं जिमिगु देशे छुया वयागु ?” घका न्यनेव—“छलपोल पिनिगु चरण स सेवा याना च्वने घका वयागु ख महाराज !” घका बिनित यात । अले इपिं जुजु पिसं—“छिमिगु जन्म स्थान गनले ?” घका न्यनेव वीर जासूसतयसं थः थःगु खःगु जन्म स्थान मकं स्ये मेमेगु हे देश-विदेश यागु नां कना बिल । श्वेत छत्र धारी जुजुपित नं इमि यो योगु भिंभिगु बांवांलागु कोश्यालि वस्तु प्राप्त जूगुलिं खुशि जुया थुपिं भिंभिं हे व्यक्तिपिं खै घका मत्तीतया थः थःगु राज दवारे दुने हे वया सेवा या वयेगु ज्या बिल । वीरपिं जासूस सच्छिह्यसितं थः थः पिसं सेवा-याना च्वंगु देश सम्बन्धियागु समाचार ब्याक्कं सुनानं हे मसीक गुप्तरूपं महोसघ पण्डितयाथाय् छोया हया थः थः जुजुपिनिगु चाल चलन स्व स्वं माःगु सेवा-सत्कारयागु ज्या याना च्वं च्वं वन ।

दकले न्हाप्पां आत्मय् राम द्वारा जासूस ज्या याके छवगु

उगुसमयस कपिल राष्ट्र उत्तर पञ्चाल देशे शङ्खबल धैहा चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं राज्ययाना च्वन । व जुजुया पुरोहित घासां प्रधान मन्त्री

पञ्चालशूराया नहस्य सीकेया निम्ति महोसघपण्डितं सुग (इग) याना गगनाकार ॥

पञ्चाल जुजुया रहस्य सीकेया निम्ति महोसघ पण्डितं सुगा (= आत्मैराम) यात हूत याना तोता छेणु ।

धाःसां केवट्ट ब्राह्मण जुया च्वन व जुजुं जुलसां सेना संग्रह याना भिंभिगु धाको अख-शख नं ठीक थाक याना च्वन । थुगु कारण बोधिसत्त्व पण्डितया जासूस वीर तसें सीव-“भो पण्डित ! जि सेवायाना च्वनाह्म उत्तर पञ्चाल देशया अघिपति जुजु चूलनी ब्रह्मदत्तं सेना मुंका हथियार आदि नं ठीक थाक याका च्वन । गूगु देश नाप युद्ध याई धैगु जिमिसं बांलाक मस्युगुलि यथार्थगु खँ याकनं सीकेया निम्ति समर्थ दुपि तःधंपि जासूसत याकनं छ्वयाहये माल ।” धका पत्र च्वया महोसध पण्डित याथाय् तुरन्त दूत छ्वया हल ।

बोधिसत्त्व पण्डितं उह्म जासूस्या थासं वःगु पत्र बोना स्वे धुंका थःह्मस्यां लहिनातःह्म शिक्षितह्म आत्मेराम यात सःता-“हे प्रिय पुत्र ! थौं कन्हे कपिल राष्ट्र उत्तर पञ्चाल राज्यया स्वामि जुजु चूलनी ब्रह्म-दत्तं सेना मुंका हथियार आदि जोरे याना च्वन । उकिया निम्ति उगु देशे वना छुयाय्त् गुगु याय्त् अथे याना च्वंगु धका यथार्थ-सत्यगु खँ बुझे याना वा । मेगु नं जम्बूद्वीपया पिने दको जुजुपिनिगु समाचार सीका बुझेयाना वा ।” धका अह्मेयाना ताय् नका कस्ति त्वंका, द्विच्छिको पाःवंक दाय्का तःगु चिकनं पपुती बुका पूर्व पाखेयागु भ्यालं तोता छ्वत । आत्मेराम नं बोधिसत्त्वं धया छ्वःगु खँ भाला कया जम्बूद्वीपं पिने श्वेतछत्रे च्वंपि जुजुपिनिगु राज्ये थासं थाय् अलग अलग ब्वया वना थ्यंथ्यंगु देशे थःपिनि जासूसपिंथाय् वना माःमाःगु खँ न्यना, इपि जुजुपिनिगु खैखबर बांलाक सीके धुंकालि कपिल राष्ट्र पाखे स्वया ब्वया उत्तर पञ्चाल राज्यस थ्यंकः वन ।

उगु समयस चूलनी ब्रह्मदत्त* जुजुयात कारणाकारण भिगु लं क्यना अववाद-उपदेश याइह्म केवट्ट ब्राह्मण प्रधान मन्त्री जुलसां थःगु पदयात ल्वेक बांलागु अक्कल बुद्धि संयुक्त जुया च्वन । व मन्त्री छ्वहुया दिनस सुथ न्हाप्पां न्हालं चाय् व थःगु क्वठाय् जाज्वल्यमान ज्वीक मत च्याका छायापा तःगु बैठक खना, थःगु तःधंगु अत्यन्त ऐश्वर्यजनकगु

* चूलनी = राज मुकुट (श्रीपेच) ब्रह्म = ब्रह्मां; दत्त = द्युगु । राज मुकुट ब्रह्मां ब्यूह जुगु ।

भवभोग सम्पत्ति स्वया प्रसन्नगु चित्तयाना “ध्व जि अनुभव याना च्वनागु नाना तरहयागु सुख ऐश्वर्य ब्याक्कं स्वीगु खः ? मेपिनिगु मखु । जुजुं बिया बिज्यागु सुख ऐश्वर्य हे खः । थुलिर्मिछ भव-भोग सम्पत्ति बिया जितः सुखि याना बिज्याह्य अत्यन्त उपकारिह्य जुजुयात ध्व जम्बूद्वीप छगुलिया चक्रवर्ति जुजु याना बीगु योग्य जू । जि नं चक्रवर्ति जुजुयाथाय् सेवा याना च्वंहा छहा प्रधान मन्त्री ज्वी दै ।” घका मत्ती कल्पना याना लासां दंना मोल्हुया उत्तम-उत्तमगु आहार-भोजन नय्त्वने याय्सिधेका जुजुया दरवारे हाजिर जूवनेत थःगु छेँ प्याहाँ वल ।

जुजु व मन्त्रीया गुप्त सल्लहा

प्रधान मन्त्री जुया च्वंहा केवट्ट ब्राह्मण जुजुया न्ह्योने ध्यनेव-
“भो महाराज ! बांलाक सुख पूर्वक न्ह्योवय्क घना बिज्या मखुला ?”
घका बिन्ति याना बांलाक सुख पूर्वकं न्ह्यो वयेक द्यंगु समाचार न्यने धुंका-“भो महाराज ! छलपोल नाप सल्लहायाय् मालाच्वंगु ज्या छगू दु । “घका बिन्तियात ।

धूलनी—“सल्लहायाय् माःगु खं लहा !”

केवट्ट—“भो महाराज ! शहरया दुने गुप्तगु सल्लहायाय् बहगु स्थान खने मदु । उकिं उद्यान पाखे सल्लहा याय्या निर्मित्ति बिज्याके नु ।

धूलनी—“ज्यू महामन्त्री जु ! अथे जूसा अन वंना सल्लहा या वने नु ।”

थुगु प्रकारं खं लहाय् सिधेव धूलनी ब्रह्मदत्त जुजु व केवट्ट मन्त्री निह्य सेना तसें चाहुयेका उद्यान पाखे वन । उद्यानया सत्तिक ध्यनेव सेना-पल्टन सकलें पिने तथा छचा खेरं पालोपहरा क्वातुक तथा उद्याने दुने द्वाहाँ बना मङ्गल लोहँया घोने फेतुत । उगु समयस महोसध पण्डितया शिक्षितह्य आत्मेरामं इपिं जुजु व मन्त्री निह्यस्या सना च्वंगु विशेषगु चालचलन खना-“निश्चयनं थुमि छुं छगू रहस्यजनकगु विशेष कारण

दय्माः । आः जुलसां मालिक महोसघयात कं वने बहःगु छुं छगू
विशेष जुया च्वंगु कारण खँ न्यने दैन ।” धका मत्ती तथा राजोद्यान
पाखे ब्वया वया जुजु व मन्त्रीनिह्य जक च्वं च्वंगु थाय्या ठीक च्वस्सं
शाल सिमाया कचा आपा दुथाय्, सिमाहलं” भयाम्म च्वंक त्वपूथाय्
सुनानं मखंक जुना च्वं वन ।

उगु समयस घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं—“भो पुरोहित मन्त्रीजु !
सल्लहायाय् माःगु खँ बिनित्ति या ।” धका आज्ञाज्वीव प्रधान मन्त्री
जुयाच्वंह्य केवट्ट ब्राह्मणं—“भो महाराज ! छलपोलया न्हाय्पं थुखे
लिकक हया बिज्याहुं । ‘चतुक्कण मन्त्र’ धेगु न्हाय्पं प्यपां जक ताय्दय्क
सल्लहा याय्गु सल्लहा भीसं याय्नु । छलपोलं जि घयागु खँ न्यना
बिज्यासा जम्बूद्वीप छगुलिं एकछत्र जुया च्वंक चक्रवर्ति जुजु याना
बीगु जिगु भाला जुल महाराज !” धका बिनित्तियाय् घूलनी जुजु नं
छह्य तःधंहा लोभिह्य जुजु जूगुलिं केवट्ट ब्राह्मणयागु खँ न्यने मात्रं
अत्यन्त खुशि—प्रसन्न साथं “पुरोहित मन्त्री जुं बिनित्तियाय् माःगु खँ
याकनं बिनित्ति या पुरोहितयागु विचारयात जि विरोध मयास्ये निश्चयनं
खँ न्यने ।” धका आज्ञा जुल ।

“भो महाराज ! सेना-पल्टन आपासिनं चाहुयेका थःगु राज्यं प्याहाँ
वना न्हापालाक चिचीचाधंगु देशयातनिं घेरा बिया बिज्याहुं । उगु
समयस जुजु नापं अनच्वपिं प्रजागणपिं ग्याना पुलि थर-थर खाका
च्वनी । अज्यागु मौका लाका जि जुलसां गुप्तगु द्वार पाखें नगरे द्वाहाँ
वना इपिं जुजुपित हथियार मक्यंस्ये अने अनेगु परियाय खँ द्वारा ह्येक
वने । इपिं जुजुपिं जुलसां छलपोलया चरणे अत्रश्यमेव कोछू मवै मखु ।
थुगु प्रकारं ऐश्वर्यं, जीवन फुके म्वाक चिचीचाधंगु देशया जुजुपित
हथियार बिया तःतः धंगु देशयापिं जुजुपित नं न्हापार्थे हे तं घेराबिया
दुर्बलयाना थःपाखे कछुका काय् धुंका थ्व जम्बूद्वीपं पिने च्वपिं सच्छिह्य
छत्रधारी जुजुपिं ब्याक्क थःगु राजधानी मुंका हया जयपान मङ्गल
याय्गु धका उद्याने तथा विष ल्वाक ज्यागु थ्वं अय्ला त्वंका सकसितं
स्याना छ्वे । सीपिनिगु ह्य ब्याक्कं गङ्गाजी च्वीके छ्वया सच्छिगू राष्ट्र

त्याका एकछत्र (चक्रवर्ति) जुजुयाग् अभिषेक फया कया बिज्याहुँ”
 धका बिन्तियाय्व जुजु अत्यन्त प्रमुदित जुया—“ज्यू गुरु मन्त्री पुरोहित-
 जुं धाःगु अनुसार बिलम्ब मयास्ये याकनं हे ज्या थाले याना छ्वेगु
 जुल ।” धका स्वीकार यात । अनंलि लिपा केवट्ट मन्त्रीजुं—“भो महा-
 राज ! भी सल्लहा यानागु खँ स्वीतं हे कना बिज्याय् मते । अथे जूया-
 निम्ति खँ ताहाकः मयास्ये उद्यानं प्याहाँ वने जिल महाराज !” धका
 बिन्ति याःगुलिं—“अथे ज़सा ज्यू ।” धका धया अनं दना वनेत ठीक
 यात ।

उगु समयस महोसध पण्डितया शिक्षितह्य आत्मेरामं इपि जुजु व
 मन्त्री निह्यास्या सल्लहा याःगु खँ फुकं न्यना इमि सल्लहायाय् सिधे साथं
 सिमा भालं प्याहाँ वया सिमाकचाया सिधे च्वना वनेत बंह्य केवट्ट
 ब्राह्मण मन्त्रीया छयले असुचि फाना बिल । अले केवट्ट ब्राह्मणं च्वे
 छुथे ?” धका ह्युनु वां खाया च्वे स्वया च्वं तल्ले आत्मेरामं वया ह्युत्वी
 नं असुचि फाना बी धुंकालि थःगु पशुतय्गु भाषं केँ—केँ धाय्क् ततः
 सतं हाला सिमा भालं प्याहाँ वया च्वे आकासे थाहाँ वना मनूतय्गु
 भाषं—“हे दुष्ट केवट्ट ब्राह्मण ! छिमिगु आम सल्लहा ‘चतुकण्ण मन्त्र’
 न्हाय्पं प्यपां जक ताय् दुगु मन्त्र सल्लहा धका च्वनाला ? जि नापं याना
 “छ कण्ण मन्त्र” खुपा न्हाय्पनं ताःगु सल्लहा ज्वी धुंकल । थनं लिपा
 जि वना जिमि मालिकयात कं वनेव ‘अट्ट कण्ण मन्त्र’ न्हाय्पं च्यापां
 ताःगु सल्लहा ज्वनी । अनंलि लिपानं न्हाय्पं दोलं दो मयाक ताःगु खँ
 ज्वनीतिनि धका धाधां फय् समानं वेगं ब्वया वना मिथिला नगरे
 बोधिसत्त्वया दरवारे द्वाहाँ वन ।

आत्मेराम जूवैगुया चिं गथे धाःसा ? न्ह्याथासं जूसां जासूस जुया
 सी का वःगु समाचारयात आपासिनं सीके ज्यूगु जूसा बँय् ज्वनी ।
 अमरादेविं व महोसध निह्यास्यां जक सीके बहःगु जूसा महोसधया मुले
 ज्वनी । थुगु समाचार जुलसां पण्डित छद्मस्यां हे जक सीके बहःगुलिं
 महोसध पण्डितया बोहले ज्वन । आत्मेराम अथे जूवःगुलिं छगु तःधंगु
 गुप्तगु समाचार हल ज्वी धैगु सीका बोधिसत्त्वया आसपासे सेवा याय्त

वया च्वंपि मनूत सकलें चिला वन । बोधिसत्त्व पण्डितनं आत्मेराम ज्वना दरवारे तले थाहाँ वना—“प्रिय पुत्र ! गज्यागु न्हूगु, गुप्तगु समाचार स्वया वया, न्यना वया ?” धका न्यनेव—“भो मालिक ! जम्बूद्वीपयापिने छिसिनिसें सकल देशे वना चाह्लू वंसां मेमेगु देशे छुँ हे विशेष कारण मखना, मन्यना । कपिल राष्ट्र उत्तर पञ्चाल राज्ये चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु व केवट्ट मन्त्रीपिनिगु विशेष जुया च्वंगु सल्लहा जिगु न्हायपनं हे न्यना वया ।” तदनन्तर केवट्ट ब्राह्मणया ह्युत्वी असुचि फाना आकासं व्वया बिस्युं वः थाय् तक्क यागु सम्पूर्णं स्पष्ट ज्वीक समाचार कनेव बोधिसत्त्व पण्डितं—“प्रिय पुत्र ! केवट्ट मन्त्री नं बित्ति याःगु खंयात चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं स्वीकार यातला ? धका न्यनेव स्वीकार याःगु खं व्याक्क नं कना बिल । बोधिसत्त्वं आत्मेराम याके फुक खं न्यने धुनेव वैत कस्ती वालातःगु ताय् व कस्ति, नके त्वंके याना नाईस्ये च्वंगु कापः पं पं, तया दय्का तःगु लासाय् तयाबिल ।

बोधिसत्त्वं शिक्षित आत्मेरामयागु समाचार न्यना—“केवट्ट ब्राह्मण मन्त्रीजुं महोसघ धैह्य जि पण्डितयाके आपालं ज्ञान बुद्धि दु धैगु समाचार वं भ्याभचा हे न्यने मनंनि ज्वीमा । छिमिगु गुप्त बिचारयात छ्यौं ल्हने मफय्क फुक विनाश याना बी । “धका मत्ती ल्वीका नगरे दुने च्वंपि गरीब-कुरुवापि मनूतयत् नगरं पितकया नगरं पिने जनपदे लाना च्वंपि घनाद्यपि साहु महाजनपित नगरे दुने दुतकया वा यागु भखारिगोदाम धाको सकभनं वा जाय्क भरे याके बिल ।

चूलनी जुजुया दिग्विजय

उत्तर पञ्चाल राज्यया अधिपति चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं नं प्रधानमन्त्री जुया च्वंहा केवट्ट ब्राह्मणं बित्ति या थेंतुं आपालं सेना गणपिसं चाहुयेकाः थःगु देशं प्याहाँ वया छहा जुजुया राज्ये छचाखेरं घेरा बिया च्वं च्वन । उगु समयस केवट्ट महामन्त्री गुप्तगु लं छपुं नगरे दुने द्वाहाँ वना उगु देशया अधिपति जुजुया न्ह्योने च्वना—“भो महाराज ! आपालं वीर वीरपि असंख्य सेना दुहा हानं वया बराबरि सुनानं हे याय् मफैह्य जिमि महाराजधिराज खः । गथे बज्र शस्त्रं यांकाः थाय् बचे

ज्वीगु लं मद्रु वथेंतुं सकल देशया छत्रधारी जुजुपिसं व नाप ल्वाना अवश्य त्याके मफैगुलि हथियार तोता योग्यगु कोश्यालि चह्ने यायगु वस्तु ज्वना वना जि ल्वाय् मखुत । छलपोलया अधीने च्वनेगु जुल घका बन्ति यात धाःसा जिमि जुजु करुणावन्तहा जूया निमित्तं छल-पोलपिं जुजुपिनिगु सुख ऐश्वर्यं व जीवनयात मस्यंकुस्ये शान्त दान्त पूर्वकं थःगु अधीने कया तोता छ्वया बिज्याई । छलपोलं नं मेमेपिं जुजुपिसं थेंतुं हथियार ज्वनेगु तोता कच्छुना जिमि जुजुया अधिकार स्वीकार याना कया बिज्यात धाःसा प्रजागणपिं नं सुखि जुया इमिगु जीवन व सुख ऐश्वर्यं आदि नं रक्षा जुया च्वनी । आःजिं बन्ति याना च्वनागु खं न्यनाबिमज्यास्ये तं पिकया विरुद्ध जुया ल्वाय्गु विचार दःसा थःगु इच्छा नं पूर्णं ज्वी मखु लखं लख प्रजागणपिं नं हथियारयागु चोटं विनाश जुया महानगु संकट वःगु प्रदेश जुया अस्थीरगु देश जूवनी । छलपोलं जिमि जुजुया न्ह्योने वना धाः बिज्याय् मझालापुथें च्वंसा जि हे अग्रसर जुया वना जिमि चक्रवर्ति जुजुयात बन्तियाना बी । जिमि स्वामि चक्रवर्ति महाराज जुलसां अत्यन्त नाइस्ये च्वंगु हृदय जुया बिज्यागु अनुसारं हथियार तोता खुशि साथं छलपोलया छत्र छायास द्वाहाँ बिज्याहा घका बन्तियाय्व जिगु खंयात अस्वीकार याना मबिज्यास्ये अवश्यनं स्वीकार याना बिज्याई । छलपोल महाराज सहित मन्त्रीगणपिं तथा प्रजागणपित दुःख कष्ट ज्वीगु खना न्हापालाक हे थन वया बन्तियाः वयागु खः । छलपोलया, छुविचार खः स्पष्टीकरण याना उजुं जुया बिज्याहुं । घका ख्याना अथवा हेका बन्ति यात ।

उहा छत्रधारी जुजु नं केवट्ट मन्त्रीनं बन्ति याःगु खं न्यना अत्यन्त भयभीत जुया हाथ-हथियार तोता योग्यगु कोश्यालि चह्ने यायगु वस्तु ज्वंका जुजुयाथाय् कोच्छुना गौरव आदर तथा द्वाहाँ वल । घूलनी ब्रह्मादत्त जुजुं नं वीरपिं सेना अफिसरपिनि दखी उहा जुजुयातनं छगू पदबि बिया तोता वन । तदनन्तर हानं मेगु छत्रधारी देश छगुली घेरा बिया न्हापा थे हेतुं केवट्ट मन्त्री वना अने अनेगु जाल साल खं ल्हाना ख्याना हेका बन्ति भावयाना थःगु अधीने च्वंगु देश याना काल ।

थुगुप्रकारं चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं विदेह देश छगू तोता जम्बूद्वीपया
पिने च्वंगु गुई गुंगू देश केवट्ट मन्त्रीयागु नेतृत्व अनुसारं न्हे दं न्हेला
न्हेन्हु तक चाः चाः हिला छल-कपट याना त्याका थःगु अधीने याना
काल ।

बोधिसत्त्व पण्डितया जासूस वीरतसें नं “चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं
थुलिमिच्छि देश त्याका काय् धुंकल । प्रमादित मजुस्ये बांलाक होश
स्मृति तथा ज्या याना बिज्याहुँ ।” धका बोधिसत्त्वयाथाय् न्ह्याबलेसं
समाचार छोया हयावं चवन । बोधिसत्त्व पण्डितं नं इपिं सकल वीर
जासूसतयथाय्—“जि विदेह राष्ट्र मिथिला देशे दुने अप्रमादि जुया
स्मृति बांलाक तथा तःधंगु उत्साह-कोशिस सहित जुया चवनागु दु ।
छ नं कृतज्ञतागुण व सत्ययात पालन याना तःधंगु स्मृति-होश तथा
ज्यायाना च्वं ।” धका लिसः बिया छवत ।

अनंलि चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं केवट्ट मन्त्रीयात—“भो पुरोहित मन्त्री
जु ! मेमेगु देश व्याक्कं जिगु ल्हातय् वये धुंकल । विदेह राष्ट्र मिथिला
राज्य छगू जक बाकि जुया चवन । व मिथिला राज्य छगू नं त्याका
काय्नु ।” धका आज्ञा ज्वीव प्रधान मन्त्री केवट्ट ब्राह्मणं “भो महाराज !
उगु राज्ये जुलसां संसार प्रसिद्धहा महोसघ धैहा पण्डित छहा दु । व
जुलसां छहा अत्यन्त प्रज्ञावान्हा व्यक्ति खः । अने अनेगु उपाय युक्तियाय्-
गुली नं व अत्यन्त दक्ष जुया चवन ।” इत्यादि प्रकारं विस्तार पूर्वक
वर्णन याना चन्द्रमण्डल ल्हातय् द्योनेतया क्यने थेंतुं प्रकट ज्वीक प्रज्ञावान
महोसघ पण्डितयागु गुण वर्णना याना बिन्तियाय् धुंका—“भो महाराज !
व महोसघ पण्डित जुलसां थः थमं अने अनेगु उपाय-युक्ति विचार याय्गु
विषये अत्यन्त कुशल जुया च्वंगु दु । उकिं व राज्य छगू तोता मेमेगु
जम्बूद्वीपे च्वंगु राज्य व्याक्कं त्याका राज्य चलेयाय् धुंगुलिं व विदेह
राज्य नं हानं गोन्हु हे टिकय् जुया चवनोतिनि धका, बुलुं बुलुं छलपोलया
पालि क्वे लाः वै तिनि । आः थुगु अवस्थाय् व देश भोगु ल्हातय् मवल
धका भीसं चिन्तना याना चनेमाःगु कारण छुं मडु । धैर्य याना बिज्या-
हुँ महाराज ! “धका छगू उपाय पिकया बिन्तियात । मेपिं गुई गुहा

जुजुपिसं जुलसां—“विदेह जुजुयागु राज्य नं त्याके धुंका हे जक जयपान-
हर्षं बढ़ाई उत्सव याय्गु ।” धका हल्ला गुल्ला याना धया च्वन । उगु
समयस केवट्ट मन्त्रीनं—“भो भो महाराजपि ! व चिकिचाधंगु विदेह
राज्य छक्कचिया लागीं छाया थपाय्सतं हथाय् चाया बिज्याय् माःगु ?
व विदेह जुजुं भीगु प्रतापयात सहन याय् मफया व हे आफै आफ थःथमं
हे भी मालिक जुजुयाथाय् कळ्ळू मवै मखु । छुं छुं हे धन्दा
कया बिज्याय्मो महाराजपि !” धका उपाय खँ दय्का बिनितयात ।

अनंलि चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुयात भो महाराज ! थःगु राजधानि
बिज्याना छत्रधारी जुजुपिसं चाहुयेका विजय जूगु उत्सव सम्पन्न याना
जयपान—मङ्गल याना बिज्याहुँ । धका बिनित याःगुलि चूलनी ब्रह्मदत्त
जुजुं नं छत्रधारी जुजुपि सकलसिनं चाहुयेका पञ्चालराज्यया राजधानि
पाखे स्वया ल्याहाँ वन ।

बोधिसत्त्व पण्डितया जासूसतसें नं—“भो बोधिसत्त्व पण्डित ! चूलनी
ब्रह्मदत्त जुजुं विदेह राष्ट्रयात ल्वाना त्याका काय्त छत्रधारी जुजुपि
नाप्यं आपालं सेनागणपिसं चाहुयेका मिथिला राज्य पाखे वया च्वंबले
केवट्ट महामन्त्री जुं छलपोल पण्डितयागु गुण आपालं वर्णना याना
बिनितियाःगुलि सेनात ब्याक्कं हटेयाना राजधानी पाखे ल्याहाँ वल ।
लिपा ज्वीगु खँ ल्हाय् फुगु मखुनि ।” धका बोधिसत्त्व पण्डितयाथाय्
समाचार छव्या हल । अले बोधिसत्त्व पण्डितं नं—“ जिं विश्वास याना
च्वना थेंतुं कृतज्ञता गुण व इमानदारियात रक्षायाना थनिंनिस्ये व
चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुयागु चाल चलन व वं याना च्वंगु, याइगु ज्या
ब्याक्कं बांलाक पत्तालगेयाना च्वं च्वं ।” धका लिसः बिया छ्वत ।

चूलनी जुजुया जयपानोत्सव स्यंका व्यूगु

पञ्चाल राज्यया राजधानीस थ्यनेव चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं प्रधान
मन्त्री केवट्ट ब्राह्मणयात सःता—“भोगुरु मन्त्रीजु ! आःछु ज्या याय्
माल ?” धका न्यनेव मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! आःभीसं जयपान—हर्ष
बढ़ाई उत्सव याय्नु ।” धका बिनित याःगुलि जुजु माने जुया राजोद्याने

छायपेछीपे याक्येबिल । अनलि उद्याने दुने सलंसः द्रलं दो गलं मयाक
 आपालं त्यपे अयेलाः, ध्वं जाय्क तय्के बिया अयेलाः, ध्वं नाप्यं नयेगु
 न्या, ला इत्यादि आहार भोजन नं जोरे याके बिल । मेगुनं सच्छिह्ण
 जुजुपिं च्वनीगु सिंहासने श्वेतछत्र छपाः छपातं कीका योग्यगु सच्छिह्ण
 राजसिंहासन नं ठीक याना ति धका आज्ञा जुया ब्याक्क याकेमागु ज्या
 ठीक-थाक याकातल ।

बोधिसत्त्व पण्डितया जासूस अन तोता तयातःपि वीरतसें नं
 जयपान उत्सव याइगु समाचार बोधिसत्त्वयाथाय् छ्वयाबिल । इमिसं
 जुलसां चूलनी जुजु व केवट्ट ब्राह्मण निह्वासिगु गुप्तगु बिषय विष त्वाक
 ज्यागु अय्ला त्वंका गुईगुह्ण जुजुपित स्याना छ्वैगु रहस्य मस्यू ।
 बोधिसत्त्व पण्डितं थःह्ण शिक्षित आत्मेरामया तरफं ब्याक्क समाचार
 सीकातय् धुकुगुलिं—“छिमिसं इपिं जुजुपिनिगु जयपान महोत्सव थुगुदिने
 थुखुनु याई धैगु पक्कागु समाचार याकनं सीका जिथाय् छ्वया ह्ये
 माल । “धैगु लिसः पत्र च्वै छवत । बोधिसत्त्वयाथासं वःगु व पत्र
 प्राप्त ज्वीसाथं वीर जासूसतसें नं थुखुनु जयपान याइगु जुल धैगु यथा-
 थंगु खबर सीका बोधिसत्त्वयाथाय् तुरन्त समाचार छ्वया बिल ।

बोधिसत्त्व व पत्र खनेवं “जियेज्याह्ण महापण्डित छह्ण थ्व
 संसारे दयेक दयेकं थुलिमछि श्वेतछत्रधारी जुजुपिं बांमलाक सिकेबी
 योग्य मज्जु । जि जुलसां इपिं जुजुपिनि प्राण रक्षक-आधार जुया बी
 माल ।” धका मत्ती ल्वीका नाप नाप्यं जन्म जूपि वीर पासापिं द्वछि-
 ह्णसित सःता—“भो भो पासापिं ! पञ्चालराज्यया अधिपति चूलनी
 ब्रह्मदत्त जुजुं थःगु उद्यान छायापके बिया गुई गुह्ण जुजुपिं नाप जयपान
 उत्सव याय्त्यन । छिपिं जुलसां व जयपान उत्सव याय् त्यंगु थासे
 वना जुजुपित लायातःगु आसने सुं हे फेमतूनिबले चूलनी ब्रह्मदत्त
 जुजुयात लायातःगु लासा व वया आसपासे च्वंगु लासा जिमि बिदेह
 जुजुयात लाया तःगु लासाखः, आम लासा हति ।” धका धया लाका
 काहें । अथे लासा लाकः वने बले अन पिवा च्वं च्वंपि सिपाहितसें—
 “छिपिं सु जुजुया सेवकत खः ?” धका न्यं वै । उगु बखते—“जिपिं

जुलसां विदेह जुजुया सेवक सिपाहित खः ।” घका लिसः ब्यु । अथे लिसः बीव इमिसं—“जिमिसं जुलसां न्हेदं, न्हे ला, न्हेन्हु तक्क युद्धयाना देश त्याका वयागुली छिमि विदेह जुजुयात मखना । छिमि विदेह जुजुयात जिमिसं हामस्यू । हुं हुं कन सिथे च्वंगु आसन जूसां काःहुं ।” घका घया जिद्विद याना त्वापु थःवै । उगु अवस्थास छिमिसं—“चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु छह्य बाहिक मेपिं जुजुपिं जिमि विदेह जुजुयासिनं प्रतापवानपिं सुं दुगु मखु । यदि जिमि जुजुया लागी थ्व थाय् छक्का नापं छिमिसं बीमखु धैगु जूसा छिमितनं थन अय्ला, थ्वं नाप ला, न्या नका उत्सव याके बीमखु ।” घका गर्जे जुया हाला फुकसितं न्यंकाः इमित थर्कमान यानालि तः तः गोगु लोहं, कठि आदिं कय्का अय्ला त्यप दको ब्याक्कं तह्ययाना ला, न्या आदि नं नये मजीक बे चिच्चा दंक होला थकि । अनलि दैत्यत जबर्जस्त याना तार्वतिस देव लोके द्राहं वै बले हल्ला-गुल्ला याना धारा-धुहं ज्वीक सना—“जिपिं जुलसां मिथिला राज्य महोसध पण्डितया पासापिं वीर पुरुषत खः । छिमिके शक्ति दःसा ज्वना का ।” घका लाय्-लाय् बुया छिपिं अन थयंक वनागु कारण इमिसं सीके धुंका याकनं थन ल्याहं वा ।” घका आज्ञा बिया तोता छ्वत ।

दोछिद्द पासापिसं नं बोधिसत्त्व पण्डितं धाःगु आज्ञायात—“ज्यू हवस् ।” घका लिसःबिया तलवार ज्वना वना पञ्चाल राज्ये थ्यनेव नन्दन वन समानं बांलाक शोभायमान ज्वीक छायापा तःगु उद्याने द्राहं वना श्वेतछत्रं कीका तःगु राजसिंहासन नापं याना बांलाक छायापातःगु राजोद्याने वना बोधिसत्त्वं आज्ञाबिया छो थेंतुं फुक ज्या सिद्धयाय् सिधेका अन च्वपिं सकल मनूतय्त थर्कमान ज्वीक ख्याना थःगु मिथिला देशेतुं ल्याहं वल ।

चूलनी जुजुं मिथिला देशे वना युद्ध या वंगु

अन पिवा च्वं च्वपिं आपालं सिपाहिं-सेनातसें नं “महोसध छ्वया हःपिं वीर पुरुषतसें अय्ला त्यप नाप्पं अने अनेगु नयेगु, त्वनेगु

वस्तु, बांलाक छायापातःगु राजसिंहासन व्याक्कं विनाशयाना वन ।”
 घका इपि सकल जुजुपित बिन्ति याः वन । चूलनी जुजु छहस्यया विष
 त्वाक छ्यानातःगु आय्ला त्वंका सकल छत्रधारी जुजुपित स्याना छ्वे
 घैगु रहस्य विफल जुया दंगुलि अत्यन्त क्रोध पिकया च्वन । गुई गुहा
 जुजुपि नं थः सी त्यंगु भय मखं मस्युगुलिं जिमित नकेत त्वकेत जोरे
 याना तःगु वस्तु व्याक्क अथे स्यंका बी ज्यूला ? घका अत्यन्त तं चाया
 च्वन । सेना-पल्टन जनतापि नं थमं खर्चयाय् भ्वागु नयगु त्वनेगु
 व्याक्कं छुं छकूचा हे नय् त्वने मखन घका बोधिसत्त्व पण्डितया उपरे
 अत्यन्त क्रोध पिकया च्वन ।

अनंलि चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं इपि गुई गुहा श्वेतछत्रधारी जुजुपित
 सःता-भो भो मित्र जुजुपि ! आःभीसं याकनं हे मिथिला देशे चढाई
 याना बिदेह जुजुयागु छ्यो थ्व हे खड्गं त्वा ल्हाना मृत शरीर तुति
 न्हया जयपान-हर्षबढाई उत्सव याःवनेनु । थः थः पिनि” सेना-सिपा-
 हितं व्याक्कं तैय्यार याना बिज्याहुं । घका अभिमानं चूर-चूर जुया
 आज्ञा जुल । तदनन्तर सुं मदु थाय् एकांते वना केवट्ट मन्त्री सःता दैत
 थुगु समाचार कन-“भो गुरु मन्त्रीजु ! जिगु रहस्यजनकगु युक्तियात
 स्यंका ब्यूहा शत्रु जुजुयात म्वा म्वा कं हे जोना ह्येनु । गुइ गुहा जुजुपि
 नाप भीं च्यागु अक्खोभिनी* दुगु महानगु सेना यंका मिथिला देशे चढाई
 याय्गु जुल ।” घका आज्ञा जुल । उगु अवस्थास प्रधान मन्त्री जुया
 च्वंहा केवट्ट ब्राह्मणं थःनं प्रज्ञावान्ह्य छह्य व्यक्ति जूगुलि-“महोसध पण्डित-
 यात त्याकेगु अत्यन्त हे थाकु । भीपि हे जक लज्ज्या चाया वयेमाली ।
 उकिं मिथिला देशे चढाई मयाकेत जुजुयाके लडाई मयाय्गु बिन्तियाय्
 माल ।” घका चिन्तना याना-“भो महाराज ! भीगु रहस्यमयगु ज्या
 स्यंका ब्यूहा विदेह जुजु मखु । महोसध पण्डितयागु जाल चक्र खः । व
 विद्वानं रक्षायाना च्वंगु मिथिला राज्य जुलसां, केशरी सिंहं रक्षायाना

*अक्खोभिनी = खीकु हाकःगु पं खीपु कलेचिना तःगु पङ्कले खीकने
 लायातःगु ले वनाच्वपि सेना ववचाय्द पंकेले धूजुया वनीगु सेनायात छगु
 ‘अक्खोभिनी’ सेना घाई ।

तःगु स्वर्णमय गुफा समानं भीसं उकियात् त्याका काय् फैमखु । छलपो-
लया बिचारं जक चढाई यात घाःसा भीहे जक शर्मिन्दा व नुकसान
ज्वीका वयेमाली । उकिया निम्ति लडाई याय्गु विचारयात आः थर्थे
हे तोता छ्वे योग्य जू महाराज ! “घका बिन्ति याय्व चूलनी ब्रह्मदत्त
जुजु राज अभिमानं चूर जुयाच्चंगुलिं—“बिदेह जुजु खना जि छाय्
ग्याय्माःगु ? आःथर्थे हे दैत त्याका वैगु राज्य लाका काय् ।” घका
ल्हा च्वे चक्कं का सहयाना च्वने मफुगु खवालं गर्जेजुया भी च्यागु
अक्खोभिनी दुगु सेना ज्वना युद्ध याय्त प्याहाँ वन । प्रधानमन्त्री केवट्ट
ब्राह्मण नं जबर्जस्ति हे मंमदु मंमदु जुजुया ल्यू ल्यू वनेमाल । चूलनी
ब्रह्मदत्त जुजु थःगु देशं प्याहाँ वया चच्छिबिते ज्वीव अत्यन्त आपाः
दयाच्चर्षि सेनापि मध्ये दके न्हापा-लाक वपि सेनापि मिथिला देशे
थ्यंकः वंगु जुल ।

महोसध पण्डितया जासूस वीर पासापिसं जुलसां—“भो मालिक
पण्डित । चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु मिथिला देश त्याकेत वया च्वंगु थौ
थुथाय् थ्यंकः वये धुकल । बांलाक अप्रमादि जुया होश-स्मृति तया च्वं
च्वना बिज्याहुँ ।” घका युद्ध सेना बासं च्वं च्वं थासं भोलाकं
न्हि न्हि हे तुते मज्वीक बोधिसत्त्वयाथाय् पत्रचव्या दूतत छ्वया हया
च्वन बोधिसत्त्व पण्डित नं जासूसतयथासं खबर थ्यंगु अनुसारं अप्रमादि
जुया बांलाक स्मृति-होश तया याय्मागु ज्या ब्याक्कं व्यवस्था याका
च्वन । विदेह जुजु नं—“चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं थ्व मिथिला देश त्याका
काय्त सेना-पल्टन असंख्य ब्वना वया च्वन ।” धैगु ममाचार तनं तं
सिया वल ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां चान्हसिगु समये मिथिला देशे थ्यंक-वः
गुलिं, लखं लख् मत, मुस्या, चिराग च्याका देश छगुलिं जाज्वल्यमान
ज्वीक मिथिला शहर छगुलिं घेरा बिया तल । वया ल्यूने किसीसेना,
सलसेना, रथसेनां चाहुयेका उगु उगु थासे विशेष पालो पहरा नं तया
तल । अपालं पल्टनसेना-तसें बोहले लापा थापिसं लापा थाना, सुलु
पूपिसं सुलुपुया, गर्जे जूपिसं गर्जेजुया, ख्याय् न्हापिसंख्याना, तःतः सतं

हाःगुलि कोलाहल ज्वीक हल्ला-गुल्ला जुया च्वन । चिकं मतया जः व हथियारयागु भलकं याना न्हेगू योजन चक्कना च्वना च्वंगु मिथिला देश छगुलि कल कोलाहल शब्दं व्याप्त जुया जाज्वल्यमान ज्वीक थिना च्वन । किसिसेना, सलसेना, रथसेनातसें थाना हःगु बाजनं पृथिवी हे तज्याना वनी थें च्वंक तःधंगु महान घनघोर सः प्याःहाँ वया च्वन ।

थुगु प्रकारं कोलाहल सः प्याहाँवया च्वंगु समयस सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहास्यां थये जुया च्वन अथे जुया च्वन घैगु कारण छुं हे बुझे मजुया जुजुयाथाय् वना—“भो महाराज ! नगरया पिने पाखे तःधंगु कोलाहल शब्द जुया च्वन । उक्रियागु कारण छुथें घैगु जिमिसं छुं मसिया च्वन । छुकारणं गुगुकारणं अथे जुया च्वंगु घका सीकेगु योग्यजू महाराज ! घका बित्तियाय् व विदेह जुजुं—“चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं युद्ध या वया च्वंगु जकं मखुला ?” घका आज्ञा जुया भ्या चाय्का स्वया बिज्या-बले चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेना युद्धया लागी वया च्वंगु खना अत्यन्त भयभीत जुया—“भो भो मन्त्रीगणपि ! भीगु प्राण शत्रु तय्गु ल्हाति विनाश ज्वीगु जुल ।” घका आज्ञा जुया इपिं मन्त्रीपिं नाप खँ ल्हाना च्वन ।

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेना थ्यंकः वःगु सीका लुंयागु गुफां प्याहाँ वःह्य केशरी सिंहाराज थें निर्भीत जुया मिथिला देश छगुलीसं थाय् थासे रक्षा याइपिं सेना दल तय् माःथाय् तय्गु सकल व्यवस्थायामागु व्याक्कं ज्या सिधेका “जुजुयात भरोसा बीगु खँ बित्तिया वने माल ।” घका मत्ती तया राजदरबारे द्वाहाँ वना थःतयोग्यगु थासे च्वना हाजिर जूया च्वंवन । विदेह जुजुं बोधिसत्त्व पण्डित-यात खने मात्रनं भरोसा दुहा थें जुया—“जि पुत्र महोसध पण्डित छहा तोता मेपिं सुंछहास्यां हे थुगु दुःखं मुक्त याना बी फै मखु ।” घका मत्ती ल्वीका बोधिसत्त्व पण्डित नाप खँ ल्हाय्गु इच्छायाना के च्वंगु खँ आज्ञा जुल ।

विदेह जुजुया मने ताप जुया महोसघयात कनां च्वंगु

“तः घंगु प्रज्ञा-बुद्धि दुह्य हे पुत्र पण्डित महोसघ ! पञ्चाल राज्या-
धिपति जुया च्वंह्य ब्रह्मदत्त जुजु गुई गुह्य इवेतछत्रधारी जुजुपिसं
चाहुयेका भिच्यागू अक्खोभिनी सेना व्वनावया भीगु राज्य छचाखेरं
घेराबिया च्वन मखुला ? व भिच्यागू अक्खोभिनी दुगु सेना जुलसां
कौ, दँकःमि, सिं कःमि आदि ज्यामितसें संयुक्त जुया च्वन । न्यास्ये वना
ल्वा वनेगु शक्ति दुपिं सिपाहि सेनातसें सम्पूर्ण जुयाच्वन । इपिं सेना
सिपाहित युद्धयायगु विद्याय् नं अत्यन्त कुशलजुया च्वन । मेपिनिगु
सेनातय् बिच्चे सुनानं मखंक-मसीक द्वाहाँ वना इमिगु छ्यो त्वाल्हाना-
ह्ये फुपिं वीरतस्ये नं संयुक्त जुयाच्वन । किसि सः, सलसः इत्यादि भिगू
प्रकारया सलं नं संयुक्त जुयाच्वन । गं, भेरि, नगरा, संख, म्वालि,
बिगुलि आदि पुईगुलि व काका, ज्वं ज्वं, दा दा, स्या स्या, पा पा
घैगु सलं नं बारंबार उत्तेजित याना च्वन । जुजु, मन्त्री, सेनापति,
जनरल, करनलपिके न्हेगू रत्न जरे याना दयकातःगु वसः तिसां तिया
कल्कि इत्यादि दुगु पकड़ि आदि नं पुया च्वन । व अथे वहयागु
कवच लुंयागु कवच मानिक्य, मोति, हिरा आदि रत्न जरेयाना तःगु
कवचं पुना तःपिं वीर वीरपिं जुजुपिं व मन्त्रीपिनिगु तियातःगु तिसा-
यागु ज्योति नं (मतं याना) प्वाला प्वालां ज्वाला ज्वालां थिना च्वन ।
असंख्य रथया न्द्योने गारेयानातःगु विजय ध्वंजा नं फर फरे ज्वीक फसे
व्वयां च्वन । किसि, सल; रथ छगू छगूया बिचे भाला, तलवार, घनुष,
तीर, कःति ज्वना कवचं पुना च्वपिं वीरत नं जवं खवं थितुं थीक च्वं
च्वंगु दु । किसी गयगु सल गयगु शिल्प सःपिं वीर-वीरपिं सिपाहित
नं सल व्वाका किसि व्वाका अने अनेगु हथियार आदि चाहुयेका क्यना
प्रसन्न जुयाच्वन । केशरी सिंहराज थें निर्भीतपिं सेनापतित नं थाय्
थासे च्वना व्यवस्था याना च्वन । व घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेना मध्ये
पृथिवी समानं विशाल प्रज्ञावानपिं पण्डितपिं भिह्य दु घैगु जि न्यना
तयागु दु । इपिं पण्डितपिं भिह्य गुप्तगु थासे च्वना सल्लहा याना,

सल्लहा मिले ज्वीव जक सकल प्रबन्ध ज्या याकी । चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया राजमाता जुया च्वंहा चलाक देवी महारानी नापं याय् बले प्रज्ञावान पण्डितपिं भिंछह्हा दया च्वन । व चलाक देवी महारानी प्रज्ञावान जूगु समाचार जिं न्यना तयागु गथे घाःसा । छन्हुया दिनस छह्हा मनु जापो, जाकिपो व दां दोछि दुगु पो छपो नापं याना जम्मा । वपो ज्वना खुसि छिना वना च्वं बले खुसिया दध्वी थ्यनेव ल्हा गले जुया लाल काय् मफूगुलिं खुसी सिथेच्वपिं मनुतयत—“भो भो पासापिं ! जित रक्षायानाब्यु सिथे थ्वनेव जियोगु छपो छंत बी जिके जाकि पो, जा पो व दां पो स्वपो दु ।” घका घाय् व बल्लाह्हा पुरुष छह्हास्यां धोति बांलाक कसे ज्वीक चिना खुसी कोब्वां वना लखं च्वीके यंके त्यंहा व मनुयात रक्षा याना खुसि सिथे थ्यंक साला ह्याबिल । अले ज्यान रक्षायाना ब्यूह्हा मनुखं—“जितछं वचन ब्यूथें छं योगु पो छपो ब्यु ।” घका घाय् लखे दुबे ज्वीत्यंहा मनुनं—“फच्छि दुगु जाकि पो जूसां जा पो जूसां का ।” घका घाल । उगु समयस प्राण रक्षायाना ब्यूह्हा मनुखं—“हे पासा ! जिं जुलसां थःगु ज्यान पाना छंत रक्षा याना बिया । व जाकि पो जापो जकला जितः माःगु मडु । आम दां पो हे जितः ब्यु ।” घका घाय्—“जि न्हापांतु हे जि योगु पो छपो छंत बी घया थेंतुं जि योगु पो छपो छंत बिधुन । पासाया योसा का मयोसा छि खुशि ।” घका घाल । रक्षा याना ब्यूह्हा मनु चित्त बुझे मजुया लिक्क च्वंहा मेह्हासित व खं न्यकेव व लिक्क च्वंहा मनुखं—“वया योगु पो छपो बी घका वं न्हापा जमान याः थेंतुं बिल मखुला ? पासाया योसा काय्गु मयोसा मकाय्गु जक बाकिदिनि ।” घका घाः गुलिं —“व उलि जकला जिं काय् फैमखु । बरु अड्डाय् वना नालिस या वने ।” घका घया अड्डाय् वना नालिस या वन । अड्डाय् नं रक्षा याना ब्यूह्हा मनु हे बुका हःगुलिं चित्त बुझे मजुया जुजुयाथाय् थ्यंक वना जाहेर या वन । अथे जाहेर याः वंसां—“क्वेयागु अड्डां याःगु निसाब हे ठिकजू !” घका जुजुं आज्ञा जूगुलिं अन नं प्राण रक्षा याना ब्यूह्हा मनु हे बुका छवत ।

उगुसमयस जुजुया राजमाता चलाक देवी नं सत्तिक दुगुलि काय् जुजुं याःगु निसाब ठकी मजूगु भाव सीका—“प्रिय पुत्र ! मुद्दायात बांलाक ध्वीका धर्मानुकूल ज्वीक निसाब छिनेयाना छ्व ।” घका घाय्व जुजुं —“भो माता ! जि जा थुलि हे जक निसाब याय् सया । मामं यदि थुलिया सिनं अप्पो ज्वीक निसाब सिया बिज्यागु दःसा छलपोलं हे निसाब छिने याना छ्वया बिज्याहुँ ।” घका मुद्दा बांलाक छिने याय्-गु ज्या मांया ल्हाती हे तोता बिल । राजमाता चलाक देवि नं—“ज्यू जि निसाब याना बी ।” घका घया लखे दुंहा मनूयात सःता—“छंगु पो स्वपोलं भोलाक ति ।” घका घया स्वपोलं भोलाक तय्के बिया—“ध्व मनु लखे दुंबले थ्वं छु धाल ?” घका न्यनेव—“जि योगु पो छपो बी । जिगु ज्यान बचेयाना ब्यु ।” घका धाल घका बित्ति यात । उगु समयस राजमातानं—“अथे धाःगु खःसा छं योगु पोछपो ज्वना हुँ ।” घका आज्ञा ज्वीव लखे दुंहा मनुखं दां दोछि दुगु पो कया वन । अनलि राजमातानं भचा तापाक वने धुंहुहा लखे दुंहा मनूयात हाकनं सःता —“हे पुरुष ! छं ध्वदां दोछिया पो धाथे नं हे योगु खःला ?” घका न्यना बिज्याय्व धाथ्ये हे योगु खः धैगु खं प्रकट यात । “छ लखे हुं बले जियोगु पो छपो बी जित बचेयाना ब्यु घका छं घया लाकी मघया बांलाक बित्तिया ।” घका आज्ञा ज्वीव जि घयागु खः घका काय्ल जूगुलि दां पो छंत रक्षा याहा मनुयात छंगु वचन अनुसार ब्यु ।” घका निसाब छिने याना छ्वत ।

उगुसमयस लखे दुंहा घन थुवाया छाति तज्याना वनीथें च्वंक शोक जुया ख्वया विलाप याना बीगु इच्छा मदय्कं मदय्कं हे करं बरं हे दोछि साईं दांया पो व रक्षा याःहा मनुयात बीमाला वल । उगु समयस जुजु सहित मन्त्री भार्दारगणपि राजमाता चलाक देवीयात पृथिवी हे तज्याना वनी थें च्वंक महान शब्द पिकया प्रशंसा याना साधु-कार बिल । व मुद्दा छिने याःखुनुं निस्स्ये चलाक देवी महारानी अत्यन्त तःधंगु प्रज्ञा दुहा खः घका देशे सकभनं प्रसिद्ध जुल । उकिं चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया राजमाता चलाक देवी छहा नापं याना प्रज्ञावानपि

पण्डितपि भिच्छह्य दु घैगु समाचार जि न्यना तयागु दु । थुगु प्रकारं प्रज्ञावानपि मनूतयगु अङ्गं नं सम्पूर्णं जुया च्वंगुलिं गुई गुह्य जुजुपिसं नं वैगु विरुद्धे सःपिकाय् मछाला व चूलनी जुजुया इच्छानुसारं वना व नाप मिले जूवने माल । थः मयोसानं चूलनी जुजुयात यो यो गु खं न्यंका, चूलनी जुजुं लडाई ल्वाः वंगु देशे थः नं वने मंमदुसां सदानं ल्यू ल्यू न्ह्यो न्ह्यो वना च्वने माल । थुगु प्रकारं आपालं सेना सिपाहिंत ज्वना चढाई याः वःह्य चूलनी जुजुं भीगु मिथिला देशयात किसि छबः, सल छबः, रथ छबः न्यास्ये वनीपि पल्टन छबः थथे प्यंगू प्रकारया सेना बलं, वीर वीरपिं योद्धा तसें छ्वा खेरं घेरा बिया मिथिला देशयात विनाश याय्त कोशिस याना च्वन । मुस्याः, चिलाक आदि मत नं आकासे च्वंगु नगु समानं असंख्य निनांनी मफय्क पुलु पुलुं खने दया च्वन । जि पुत्र पण्डित ! समानं महान प्रज्ञावान्ह्य व्यक्ति जुलसां अवीचि नरकं निस्ये च्वे भवगग तक्कया भितरे मेपिं सुं हे दुगु मखु । जि पुत्र जुलसां उपाय याय् गुली अत्यन्त कुशल जूगुलिं थर्थि ज्यापि प्रज्ञावान्पि पण्डितपि थज्यागु आपद-विपद परे जुया च्वंगु समये अत्यन्त प्रसिद्ध जुया वै । उकि पुत्र छह्य स्यां हे जक सम्पूर्णं सुव्यवस्था याना थुगु भयं मुक्त ज्वीगु कोशिस याय् माल । गुगु आकारं गुगु तरिकां थपाय् गहिं धंगु महान दुष्कर जुयाच्वंगु भयं मुक्त ज्वीगु उपाय कल्पना याय् त्यना ?” पुत्र जितः छको कं ।

बोधिसत्व पण्डित बिदेह जुजुयागु खं न्यना—“थ्व जुजु जुलसां सीगु भय खना अत्यन्त ग्याना च्वन । वैद्य घैपिं रोगिपिं मनूतय्त आधार ज्वी थेंतुं हानं नय् पित्याह्य मनूयात आहार भोजन आधार ज्वीथें तुं, थ्व जुजुयातनं जि छह्य बाहिक मेपिं सुं हे आधार दुगु मखुत । जि जुलसां जितः गुण याना तयाबिज्याह्य जुजुयात खुशि-प्रसन्न ज्वीगु खं बित्ति याना बीमाल ।” धका मत्ती ल्वीका रत्न यागु गुफाया पिने च्वना निर्भीत जुया गर्जे जुया च्वंह्य केशरी सिंह राजथें निर्भीत जुया क्वे च्वंगु खं जुजुयात बित्ति यात ।

बोधिसत्त्वं जुजुयात भरोसा

बिया बिनित्यागु ।

“भो मिथिलाधिपति महाराज ! अने अनेगु खं चिन्तना याना घन्दा-सूर्ता कया बिज्याना च्वने मते । छलपोल जुलसां राजदर्वारया दश्वी च्वना सुख पूर्वकं निश्चिन्त जुया खुशि-प्रसन्न साथं आराम याना च्वना बिज्या हूँ । थुगु ज्याया लागी जि दु । चागः कया को बयां तयूत ख्याना छ्वेथें, तीर-धनुष ज्वना माकः तयूगु बगाल ख्याना छ्वेथें भिच्यागु अक्खोभिनी दुगु सेनात छह्य हे टिके जुया च्वने मफयूक थरकमान याना जिगु प्रज्ञा यागु युक्ति द्वारा ख्याना छ्वयाबी महाराज ।”

थुगुप्रकारं बोधिसत्त्व पण्डितं विदेह जुजुयात प्रसन्न-प्रमुदित ज्वीक भरोसा बिया खं लहाना राजदरेवारं प्याहाँ वया प्रजा गणपिथाय वना— “छिमिसं जुलसां घन्दा-सूर्ता कया शोक याना च्वने मते । थनि निस्यें न्हेन्हु तक्क नस्वा-नस्वागु अट्टर पाउडर आदि बुला बांबां लागु स्वां छुना छायापा, बांबांलागु तिसा-वसतं तिया भि भिगु भोजन-आहार बांलाक प्वा जायूक खुशि-प्रसन्न साथं नया, नायूखि, खि, घिमे आदि तालाक थाना थाय् थासे त्वा त्वाले प्याखं हुईका प्रमुदित जुया च्वं । छिमित नय् त्वनेगु ब्याक्कं जिगुभाला जुल । महोसघ घैह्य जिगु प्रज्ञाबल थुगु युद्ध भूमी जि बांलाक प्रकट ज्वीक क्यनाबिगु जुल । छिमिसं बांलाक स्वया च्वं न्है ।” घका प्रजागणपित खुशि-प्रसन्न ज्वीक बां बां लागु खं न्यंका अथे घका सकल नगरस नायूखि नं च्वेके बिल ।

मिथिला देशे च्वपिं जनतापिं नं बोधिसत्त्वं नायूखि च्वेके ब्यू थें तुं थाय् थासे प्याखं हुईका खुशि-लहर यागु शोर-गुल याना च्वन । अथे नगरया दुने प्याखं ह्वीका हल्ला-गुल्ला याना च्वंगु सः नगरं पिने घेरा बिया च्वपिं सिपाहि तसें ताय्व प्याखं स्वेगु इच्छा दुपिं सिपाहित बिचे बिचे च्वंगु चिची प्वागु गुप्तगु लुखां नगरे द्वाहाँ वल । नगरयागु जुलसां मूलगु तःतः प्वागु ध्वाका जक तिना बिचे-बिचे च्वंगु चिचीचा प्वागु

गुप्तगु लुखा चायकातुं तथा तल । व गुप्तगु लुखां द्वाहाँ प्याहाँ जूँपि ल्वापु मथःपिं शत्रु सिपाहित हे जूसां सुनानं रोके मया । उकिं व चिची चा प्वागु लुखां द्वाहाँ प्याहाँ जूँपि मन्त मद्दु घैगु समय गबले मद्दु । चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेनातस्थे नगरे दुने च्वँपि मन्त छुं हे शोक, सूतां मकास्ये बांलाक तिसा वसतं तिया छाय्पा प्याखं हुया खुशि-प्रसन्न जुया च्वँपि नगरवासित खन ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं नं मिथिला शहरया दुने प्याखं यागु हल्ला-गुल्ला, खुशि-लहर जुया च्वंगु सः ताया प्रज्ञा वान्पि मन्त्रीपित सःता- “भो मन्त्री पि ! जिथेंज्याहा प्रतापिहा जुजुं थुलिमछि असंख्य आपा दुगु सेना-सिपाहि द्वारा शहर छगुलिं घेरा बिया तथां नापं मिथिला देशे च्वँपि प्रजागणपिं ग्याना त्राश चाया च्वनेगु छखें तथा भन् दकले प्रसन्न-प्रमुदित जुया हालाः, सनाः, खुशि-लहर याना, अने अनेगु बाजं आदि थानाः प्याखं ह्नीका रस-रंग याना च्वंच्वन । थ्व इमिगु खुशि-लहर-बाजि मन्त्रीपिसं छु विचारयाना ? थुगुविषये छिमिसं छु कल्पना याना व खं जितः बित्तिया ।” घका आज्ञा ज्वीव बोधिसत्त्व पण्डितं छ्वया तःपिं जासूस मन्त्रीपिसं मखुगु-असत्य खं कना- “भो महाराज ! जिपिं जुलसां ज्या छगू दया गुप्तगु लुखां मिथिला नगरे द्वाहाँ वना बले अथे खुशि-प्रसन्न जुया लहर-बाजि याना च्वँपि मन्त खन । छिपिं जुलसां जम्बूद्वीपं पिने च्वँपि छत्रघारी जुजुपिं सं चढाई याना घेरा बिया तयेकं-नापं छिपिं प्रमुदित जुया थुगु प्रकारं खुशि-प्रसन्न जुया च्वने फुनिला ? घका न्यना स्वया बले इमिसं थथे लिसः बिल- “भो पुरुष ! जिमि जुजु मचा बलेसं निस्यें हे जम्बूद्वीपया पिने च्वँपि छत्र घारी जुजुपिसं चाहु येका तः धंगु नृत्य उत्सव याना आनन्द पूर्वकं खुशि-प्रसन्न याना च्वनेगु इच्छा दुगु खः । वसपोल जुजुया मचा बलें निस्येंयागु इच्छा आः तिति सम्पूर्ण-जुगुलिं थः थः पिनि यो योगु प्याखं ह्नीका खुशि-लहर याना च्वं घका नगरे दुने सकभनं नाय्खिं च्वंका उदि बिया बिज्यात । आः थुगु अवस्थाय् जिमि जुजु राज दवारया बिचे च्वना द्वलं दो लखं लख मयापिं मन्त्री भार्दार पिनि दध्वी च्वना अत्यन्त उत्तम व अग्र जुया

च्वंगु जयपान उत्सव याना बिज्याना च्वन । घका न्यंका हल ।” घका
बिन्ति याना बिल ।

मिथिला शहरे महान युद्ध

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां इपिं मन्त्री पिनिगु खंन्यना तःसतं
तं प्याहाँ वः गुलिं, सेनापति, पल्टन, कप्टान आदि पित सःता “जिह्म-
सेना जुयाच्चंपिं भो भो आपालं जनतापिं ! छिपिं जुलसां याकनं वना
मिथिला शहरे छचाखेरं घेराविया दनातःगु गढ, पःखा स्यंका, ध्वाका,
घण्टाघर, घरोहरा आदि नं विनाश याना नगरे द्वाहाँ वना, नगर वासी
तयगु छ्योँ छगः छगः दतले त्वाल्हाना, भुई फसि गाडाय् दोंचिना
ह्यथें दों चिना हति । विदेह जुजु यागु छ्योँ नं जःगु खड्गं त्वाल्हाना
याकनं कया हति ।” घका आज्ञा बिया छ्वत । उगु समयस सेना-पल्टन
आदिपिं ह्यतिं ह्यतिं हथियार-आयुध ज्वना छकोलं-छगू पाखं हे प्याहाँ
वया राजधानी चढाई याय्त नगरया ध्वाकाय् थ्यंकः वन । बोधिसत्त्व
पण्डितया पल्टन-सेना तनं नगरया छचा खेरं गढ-पःखा, ध्वाका आदिया
च्चे च्चे थाय् थासे च्वना मूलगु ध्वाका क्वे वः पिं चूलनी जुजुया सेना
तयन भ्यातना आदिं कय् केगु, लोहँतं कोचिया ह्येगु, सिं गोलं त्येका
ह्येगु इत्यादि प्रकारं सास्ति याना च्वंगुलिं सत्तिक लिक्क वनेगु साहस
मदया बिस्युं जुया च्वन । नगरयागु पःखा ह्याया स्यंके घका ल यागु
पुखू घेरा पुला वःपिं चूलनी जुजुया वीर हथियार ज्वना च्वंपिं सिपाहिं
तयेत नं पःखाया द्योने बिचे बिचे सुला च्वंपिं सिपाहितसें तीरं कय्का
छ्वेगु, भालां-ग्रंकुसं स्वीगु-कय्का छ्वेगु इत्यादि प्रकारं सास्ति याना
च्वंगुलिं आपालं सेनात विनाश जुया वना च्वन ।

मेगु नं बोधिसत्त्व पण्डितया योद्धा सिपाहिं तसें चूलनी जुजुया
सिपाहिं तयत् ल्हा ह्युचिना मुकिं दाय् भाय् याना क्यनीगु, ल्हा यां कया
क्यनेगु जक यातं मयाः । नाना प्रकारं न्हिला ख्वा स्यंका क्यना बो
विया—“हे चूलनी जुजुया सिपाहित, छिपिं जुलसां नय् मखना थुलि
मछि दुःख कष्ट सिया थन थ्यंक वया ल्वा वया च्वनागु ला ? नय् मखं

सा थन सत्तिकवा जिमिगु ल्यंगु चिप-चाप जूसां भचा वां छ्वयाहयाबी का का घा घां गिजय् याना लाय् बुथा च्वन । हानं छपा ल्हार्ति भन्ति ज्वना मेगु ल्हार्ति ख्वलाचा ज्वना इमिगु न्होने अय्ला मूसय्क लुना क्यना इमित बी भाय्याना थमं त्वना क्यना च्वन । हानं मेपिसं सा सा भिभिगु ला, न्या नया ल्हातय् बाकि जूगु को चं इमित कय्का छ्वया च्वन । अथे यायां इमित वे गिजय् याय् थें याना पःखाया द्योने उखें थुखें धुवां घू इरू थिरू जुया च्वन । चूलनी जुजुया सिपाहिंत व अफिसर तसें छुं याय् मफूगुलिं चूलनी जुजुयाथाय् वना “भो महाराज ! थ्व मिथिला देशयात तःधंगु ऋद्धि दुपि द्यो इन्द्र पिसं हे नं युद्ध-याना त्याका काय् फैथें मच्चं महाराज !” घका बिनित्या वन ।

अनंलि चूलनी जुजुं राजधानीयात छ्वाखेरं घेरा बिया प्यन्हु न्यान्हु तक युद्ध यासानं विनाश ज्वीगु कारण छुं मखना प्रधान मन्त्री केवट्ट ब्राह्मणयात सःता—“भो गुरु मन्त्रीजु राजधानी थुगु प्रकारं जक ख्वाना च्वनां ला त्याका काय् फै ख्वा मवल । नगर प्राकार या सत्तिक वनेछार्पि नं सुं हे मदय् घुंकल । आ गुगु कथं यासा असल ज्वी ?” घका न्येव केवट्ट मन्त्री नं—“भो महाराज ! राजधानी घैगुली नगरं पिने हे जक लःगाक्क दै च्वनी । उकिं नगरया पिने वया लः काः वये मजीक बन्द यानातल घाःसा प्यास चाया दुःख कष्ट जुया वै बले अःपुक हे त्याका काय्फै महाराज ! घका बिनित्ति याःगुलिं चूलनी जुजु नं लय्-त्ताया नगरं पिने च्वंगु लः काःवये मफय्क घेरेयाना पाले तया बिल । बोधिसत्त्वं तोता तयातः पिं जासूस मन्त्रीपिं सं थुगु कारण पत्र च्वया तीरया च्वकाय् घाना नगरे दुने कय्का छ्वया बिल । बोधिसत्त्वं न्हापांतु हे—“तीर या च्वकाय् पत्रदुगु तीर खनेव याकनं जिथाय् नि हयाबी माः” घका आज्ञा पिकया तः थेंतुं पुरुष छह्य स्यां व पत्र दुगु तीर खना बोधि-सत्त्व याथाय् यंका बीयंकल ।

बोधिसत्त्व पण्डितं पत्र स्वया कारण स्यूगुलिं—“थुमिसं जि प्रज्ञा-वान् घैगु मस्यूनि खनी घका मत्तीतया ख्वीकु हाकःगु पं बागः थय्का गौ-गठि ब्याकं छाय्के बिया हानं प्यपुंका छेंगू यागु खिपतं चिका द्योने

भ्यातनालं ईके बिल । अनंलि ऋद्धि दुपि ऋषि-मुनि पिसं हिमालयं
 ह्यातःगु कुमुद धैगु तुयुगु पलेस्वां पुसाया द्योने पं छगः छगः तस्वाके
 बिया उकी ल थंके बिल । व पलेस्वां पुसा बोधिसत्त्वया पारमिता प्रतापं
 चच्छिया भितरे हे मा बुया वया तःमा जुया वःगुलि ख्वीकु हाकःगु पंया
 च्चकाय् थाहाँ वना हो वन । उगुसमयस पलेस्वां मा लिका—“चरपुरुषपि !
 थ्व पलेस्वां मा घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया थाय् यंका क्यने यंकि ।” घका
 घया थः सेवकतय् ल्हातय् बिया छ्वत । व राज पुरुष तसें नं पलेस्वां
 यागुदं चा चा त्वांका ह्युचिना नगर प्राकारया च्चे च्वना—“हे ब्रह्मदत्त
 जुजुया पल्टन-सिपाहिं, अफिसरत ! छिपि जुलसां नय्पित्याना ल त्वने
 प्याचा गुलि याकनं सिनावने मते । थ्व पलेस्वां यंका स्वां जक छयने
 छुना पलेस्वांया दं लुरंका न ।” घका घया वां छ्वया बिल । व पलेस्वां
 व दं बोधिसत्त्वया जासूस छहानिह्यस्यां याकनं कयायंका घूलनी जुजुया
 थाय् क्यने यं कल ।—“भो महाराज ! स्वया बिज्या हुं । जि जुलसां
 थौया अद्यापि थपाय् मछि हाकःगु पलेस्वांया दं व थपाय्मछि फोगु
 पलेस्वां गबलेसं हे स्वेमनंनि ।” घका बित्तियाय् घूलनी जुजुं—“भो पुरुष !
 छं ह्यागु ग्राम पखेस्वां या दं दाना सो ।” घका आज्ञा ज्वीव गुप्तचर
 मन्त्री नं दाना स्वया ख्वीकु हाकः जगु कारण जुजुयात बित्तियात ।

अनंलि हानं घूलनी जुजुं—“थ्व पलेस्वांया दं छुकी बुयावःगु ज्वी ?”
 घका न्यंगुलि जासूस मन्त्रीनं असत्य खं प्रयोगयाना—“भो महाराज !
 छन्हुया दिनस अय्ला त्वनेगु इच्छा जुया गुप्तगु लुखां जि नगरे द्वाहाँ वना
 बले नगर वासीतसें लखे ह्यितेत अत्यन्त ताताः जागु पुखु ह्युयातःगु
 खना । मनूत नांचाय् च्वना आपालं पलेस्वां थ्वया च्वन । थ्व पलेस्वां
 जुलसां पुख्यो सिथे सिथे बुयावया च्वंगु पलेस्वां खः । ताःजा थाय् बुया
 वःगु पलेस्वां या दं ला सच्छिक्कु हाकःगु नं दु घाःगु ताया महाराज !”
 घका बित्तियात ।

घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं उगु समाचार न्यनेव केवट्ट मन्त्रीयात सःता—
 “भो पुरोहित मन्त्री जु ! लःया पाखें ला इमित छुं नुक्सान याय् फै धैगु
 सम्भावना मन्त । नगरया दुने लः यको दुगुलि ततः फोगु पलेस्वां,

चय्कु सच्छिक्कु हाकः दं दुगु पलेस्वां नापं बुयावया च्वन । मेगु छुं कारण दःसा बित्तिया ।” घका आजा ज्वीव केवट्ट मन्त्री जुं—“भो महाराज ! नगरं पिने जक जाकि, वा आपा दुगुलि नगरे दुने वा, जाकि फुकेत नगरया पिने वा, जाकि नगरे दुनेयंके मजीक बन्द याना बी । नयेगु वस्तु फुना नगरे दुने हाहाकार ज्वीव भीसं अःपुक हे त्याका-काय् फै ।” घका बित्ति याय्व जुजु प्रसन्न जुया नगरे दुने जाकि, वा दुत यंके मजीक पालो-पहरा तथा बन्द याके बिल । गुप्तचर मन्त्रीपिसं न्हापार्थे हेतुं कारण तीर द्वारा कय्का छ्वया बोधिसत्त्वं सीव—“केवट्ट मन्त्री नं जि प्रज्ञावान् घका मस्युनि खनी ।” घका मत्ती तथा ची जागु पःखाले द्योने चा भ्यातना आदि तय्का वा ह्वेके बिल । बोधिसत्त्व या पारमिता ऋद्धि बलं चच्छिया भितरे हे वा मा तःमा जुया वया वाऊं स्य च्वना फसं फिरि-फिरि सना च्वंगु पःखाया द्योने खने दयावल । घूलनी जुजुं व वाऊस्य च्वना फिरि-फिरि सना च्वंगु वामा खने व—“भो पुरुषपि ! पःखाया द्योने वाऊस्य च्वना फिरि-फिरि सना च्वंगु छुं वस्तु खने दु । व छु थें ?” घका न्यना स्वेव बोधिसत्त्वया जासूस मन्त्री तसें घूलनी जुजुया ह्युतु प्वाती न्ह्यो हे असत्यगु खँ द्वारा—“भो महाराज ! विदेह जुजु या पुत्र जुयाच्वंहा महोसघ पण्डितं लिपा वैगु भय यात बिचायाना खंका न्हापांतु हे राज्ये दुने वा ब्याक्क मुंका दुने नगरे यंका भखारि भण्डार आदिस जाय्क तयालि बाकिदनिगु वा दुने पःखा के पोंके बिल । व वा द्रं निभालं गना च्वंसांतबि निन्हु प्यन्हु न्ह्यो वा भचा भचा वया ब्यूगुलि वा द्रंया द्योने च्वंगु वा चुलि जाया बुयावःगु वामा खः महाराज ! थुगुकारण जिमिसं गथेयाना सिलघाःसा ? छन्हुया दिनस जिपि ज्याछगुलियाना गुप्तगु लुखां नगरे द्वाहां वना । पःखाके द्रंचिनातःगु वा द्रं पःखाले द्योने च्वं च्वंपि सिपाहिंतसें ल्हातं वा ह्यु ह्यु कया पिने लँ पाखे होला ह्यिता च्वंगु खना । उगुसमयस इमिसं जिमित गिजे याना हेस्याना हे पुरुषयि ! छिमि नय्पित्या स्वा वः नय् पिःयासा ध्व वा पोचिना यंका छिमि छेँ थ्यनेव वा सुया जाथुया न घका घया हल महाराज !” घका बित्तियात ।

घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं व खं न्यना केवट्ट मन्त्रीयात सःता-
 “भो पुरोहित मन्त्री जु ! मिथिला नगरे वा जाकि, यागु छुं
 अभाव मद्दु । नगरे दुने वा जाकि आपालं भरि पूर्ण जुया
 च्वंगु दु । मेगु उपाय छगू कलपना या ।” घका आज्ञाज्वी व केवट्ट
 मन्त्रीजुं-“भो महाराज ! वा जाकि जक आपा दयां नं मज्जू
 जा थ्वीगु सिं मन्त घाःसा ज्याचले ज्वी मखु सिं घैगु नं नगरं
 पिने हे जक आपा दैगु खः । नगरे दुने पिने च्वंगु सिं यंके मजीक
 बन्द याना बीमाल महाराज ! “घका बिनित्ति याःगुलिं घूलनी ब्रह्मदत्त
 जुजुं सिं नगरे दुने यंके मजीक बन्द याका बिल । बोधिसत्त्वं नं न्हापा
 याथे तं थुगु कारण थः जासुस् पिनिगु तरफं सीका पःखाले बुयावया
 च्वंगु वा मा प्वीक सिं द्वं चिके बिल । बोधिसत्त्वया सिपाहि तसें
 घूलनी जुजुया सिपाहिं तयत् गिजेयाना-“भो पुरुषपि ! छिमिनयपित्यासा
 याःगु दाय्का त्वं ।” घका घया ततःगोंगु सिं गों पःखालं क्वे वां छ्वया
 बिल । घूलनी जुजुं पःखाया च्वका प्वीक पंचिना तःगु सिं द्वं खनाः व
 छुथें ?” घका न्यनेव बोधिसत्त्वया जासूस मन्त्री पिसं-“भो महाराज !
 महाजन पुत्र महोसघ पण्डितं लिपा वैगु भय खंका विचार याना सिंमाले
 फको मुंका छेँ या ल्यूने इत्यादि थासे तय्जिको तय्के धुंका अप्पोगु
 सिंयात पःखाया लिक्क पंचिनातल वहे सिं द्वं खने दुगु खः महाराज ।”
 घकाबिनित्ति यानाबिल ।

घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं उगु खं न्यना केवट्ट मन्त्रीयात हानं सःता-
 “भो पुरोहित मन्त्रीजु ! नगरे दुने सिं यागु भण्डार आपालं दुगुलिं
 इमिगु सिं प्वी घैगु आशादुगु मखु । मेगु कारण छगू मालासो ।” घका
 आज्ञा ज्वीव केवट्ट मन्त्रीजुं-“भो महाराज ! छलपोलं छुं हे घन्दा कया
 बिज्याय् म्वाः । इमित् त्याकेगु उपाय छगू दु ।” घका बिनित्ति याय्व-“
 भो पुरोहित मन्त्रीजु ! व उपाय-युक्ति छुथें जि जुलसां छंगु उपाय-युक्ति
 यागु अन्त काय् मफया भीसं विदेह जुजुयात जोनाकाय् फैं मखुगु जूगुलिं
 याऊँस्ये च्वंक थःगु देशे ल्याहाँ वनेगु जक इच्छा जुया च्वन ।” घका
 आज्ञाजुल ।

उगुसमयस केवट्ट मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! बांलाक गौर याना—
विचार याना बिज्याहुं । चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां गुई गुहा छत्रधारी
जुजुपिसं चाहुयेका असंख्य सेना गणपिं ज्वना युद्धया वःसां विदेह जुजु
छह्रासित हे त्याका काय् मफुत खनी घका निन्दा अपसास याईगु कारण
खंको पत्तिकनं अत्यन्त लज्या चायापुस्ये च्वं । महोसघ पण्डित थें तुं जि
नं छह्रा पण्डित मखुला ? घैगु खं छत्वाचा छुना ‘धम्म युद्ध’ * घैगु धर्म
लडाई याय् ।” घका बित्तियात । धर्म युद्ध घैगु सिपाहिं सेनात छह्रा
हे मदय्क जुजुपिं निह्रासिथाय् च्वंपिं पण्डितपिं निह्रा छगू थासे च्वना
ईपिं निह्रा मध्ये सुनां बित्ति याई व जुलसां ब्रह्म ज्वी । भीगु थ्व सल्लहा
महोसघ यात सीके बी मखु । जि जुलसां महोसघया सिनं बैशं थकालि
जुगुलि जित खनेवं महोसघं बित्ति मयाई मखु । उगु अवस्थास विदेह
जुजु ब्रह्म ज्वनी । थुगु प्रकारं विदेह जुजु यात त्याके धुनेव जक थःगु
देशे त्याहाँ वने दय्व भीत छुं लज्या चाय् माली मखु । थुकियात हे
धर्म युद्ध घागु खः महाराज !” घका बित्तियात ।

पण्डित निह्रास्या धर्मयुद्ध

बोधिसत्त्व पण्डितं व चूलनी तथा केवट्ट पिनिगु गुप्तगु विचार
न्हापा-न्हापा यागु थें ज्यागु उपाय छगू द्वारा सीका कया—“केवट्ट थे
ज्याह्रा ब्रह्मूचा छह्रा नाप हे बुका च्वने मालावन घासा जिजुलसां गनया
पण्डित ज्वी ?” घका मत्ती तया, इमिगु सल्लहा मस्यू पहः याना सुमकं
तुं च्वं च्वन । चूलनी जुजु नं पुरोहित मन्त्रीयागु बिचार असल जू
घका धाय् धुंकालि “कन्हे धर्म युद्ध याका पण्डित निह्रासिगु धर्मानु रूपं
त्याः ब्रह्म स्वया निश्चय याय्गु जुल । गुह्रा पण्डित धर्म युद्ध या वै मखु
व ब्रह्म हे समान ज्वी ।” घैगु राज सूचना पत्र विदेह जुजु याथाय् बीके
छ्वत । विदेह जुजुं व राज सूचना पत्र पावे ज्वी साथं महोसघ पण्डित-
यात सःतके छ्वया, व सूचना पत्र क्यन । बोधिसत्त्वं व सूचना पत्र स्वे
धुंका—भो महाराज ! असल जुल कन्हे सुये हे पश्चिम नगर द्वारया पिने

● धम्म युद्ध—परस्पर धर्मयागु खं छल फल याना वाक युद्ध याय्गु ।

न्होने संतुं धर्म युद्ध ज्वी घैगु राज आजा सूचना लिसः च्वया छ्वया बिज्याहुं । घका बिन्ति याय्व जुजुं नं न्होने वया च्वंहा दूत यातं तुं लिसः सूचना पत्र च्वया बिया छ्वत ।

बोधिसत्त्व पण्डितं—“कन्हे सुये केवट्ट मन्त्री बुईगु खं ब्याक्कं स्पष्ट याना बीमाल ।” घका मत्ती तया नगरया पश्चिम ध्वाकाया पिनेसं धर्मयुद्ध याय्गु स्थान सफा सुग्घर याका लासा इत्यादि लाय् सिधे के बिल । बोधिसत्त्वं तोता तःपि जासूस मन्त्रीपिं सच्छिव छह्म स्यां—“थुकी गुह्य छुज्वी गथे ज्वी घैगु धाय् फुगुमखु ।” घका चिन्तना याना थः मालिक महोसध यात रक्षा याय्मा या लागी केवट्ट मन्त्रीया छ्वा खेरं वना च्वं च्वं वन । घूलनी ब्रह्मदत्त जुजु सहित गुई गुह्य छत्रधारी जुजुपिं नं धर्म युद्ध ज्वीगु थासे वना पूर्वं दिशा पाखे स्वया महोसध वैगु लं पाखे च्वना प्रतीक्षा याना च्वं च्वन । केवट्ट मन्त्री नं अथे हे तुं उखे पाखे स्वया पिया च्वं च्वं वन ।

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां सुथ न्हाप्पां दना सुगन्ध लखं मोल्हुया छ्गू लाख दां वंगु काशिदेशे दय्का तःगु वखं पुना सकल सेनापतिपिसं तीगु तिसा, वसः, कवच आदि तिया अने अनेगु सुस्वादिस्तगु भोजन अनुभव याना नाप्पं जन्म जूपिं पासयिं गुसःह्म नाप्पं आपालं सेनापति, पलटनपिसं चाहुयेका दवारि वन । जुजुं द्वाहां वा घैगु हुक्म ज्वीव दवारि द्वाहां वना विदेह जुजु याथाय् हाजिर जूया नमस्कार याना च्वं च्वन उगु अवस्थासं विदेह जुजुं—“जि पुत्र महोसध गन वने त्यनागु ?” घका न्यनेव बोधिसत्त्व पण्डितं—“भो महाराज ! धर्म युद्ध ज्वी थाय् युद्ध भूमिस वने त्यना ।” घका बिन्तियात । अले जुजुं—“जि पुत्र यात छुं वस्तु माःगु दुला की छु ?” घका न्यन । बोधिसत्त्वं भो महाराज ! केवट्ट ब्राह्मणयात माणिक्य रत्नद्वारा छलेयाय् फैगु जूगुलिं च्याकुं लाःगु माणिक्यरत्न पुत्रयात बिया बिज्याय्गु दयातया बिज्या हुं ।” घका बिन्तियात । अले जुजुं—“प्रिय पुत्रयात माःगु वस्तु कयार्यकि । “घका आजा जुया, मणिक्य रत्न बियाछ्वत । बोधिसत्त्व पण्डित थःत माला च्वंगु मणिक्य रत्न दयेव जुजुयात नमस्कार याना दवारं प्याहां वया

पासापि व आफिसरपिसं चाहुयेका सिधव तुयूपि सल जोतय् याना तःगु गुई दो सूवंगु रथ गया सुथस्या जानय् सिधैगु समयस पश्चिम ध्याकाया पिनिसं थ्यंकः वन ।

केवट्ट मन्त्री “महोसघ पण्डित आः थथें वैन—आः थथें वैन ।” घका मत्तीततं प्रतीक्षा याना च्वन । थथे प्रतीक्षा याना च्वंगुलि वया गपः हे ताहाकः जुया वलला धैथें च्वना वल । निभा चरके जुया वःगुलि नं ह्य छह्नां चःति ना ना प्याहाँ वल । बोधिसत्त्व पण्डित नं आपालं परिषदपि सहित याना प्याहाँ वः बले आपालं किसि सल तय्गु सलं याना समुद्रयागु लहर च्वे आकासे थाहाँ वना भयानक ज्वीक सः पिकया थ थ तुला आकास हे फाता पुला वः थें च्वंक सेना सेनापति पिनि दथ्वी केशर सिंह राज थें वीर व निर्भीत जुया, ध्वाका चाय्का नगरं प्याहाँ वया, रथं काहाँ वया गोरव—आदर याय् योग्य ज्वीक इमि न्होने थ्यंकः वन । छत्रधारी जुजुपि नं बोधिसत्त्वयागु आनुभाव व तेजस्वीता खना प्रसन्न व आश्चर्य साथं—“सिरिवड्ढन महाजनया काय् महोसघ पण्डित धैह्य थ्वहे मखा ज्वी । थ्व पण्डित जुलसां थ्व सारा जम्बूद्वीपे मेपिसुं हे थ्वया समानह्य पण्डित दये फैगु सम्भव महु ।” घका हल्ला-गुल्ला ज्वीक वलं दो मनूतसे प्रशंसा याना च्वन ।

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां देवतापिसं चाउला च्वंहा देवराज इन्द्र थें जाज्वल्यमान ज्वीक थिना उगु प्वा च्याकुं लूगु माणिक्य रत्न ज्वना केवट्ट मन्त्री च्वं च्वं थाय् पाखे स्वया वनेव केवट्ट मन्त्री जुलसां च्याकुं लूगु लक्षणं संयुक्त जुया च्वंगु व माणिक्य रत्न खने मात्रनं थःगु चित्त थातं तय् मफया थीरं च्वं च्वने मफुगुलि न्होने लँ सो वया— “हे महोसघ पण्डित ! छ व जि व निह्य प्रज्ञावान्पि मन्त्रीपि खः । जि जुलसां छ पण्डितयागु आश्रय याना पाहाँ रूपं थन वया च्यनागु न्यान्हु-खुनु दत । थोन्हु मछिया भितरे छं जितः भेट वस्तु छगू नापं छ्वया महः । गथे अथे वास्ता मयास्ये च्वं च्वने फुगु । हे पण्डित !” घका धाय् बोधिसत्त्व—“भो पण्डित जु ! जि छितः भेट वस्तु छ्वया ह्येगु लुमं सां पण्डितजु यात योग्यगु खासागु भेट चह्ने याय्गु वस्तु

छुं मखना गुलि छ्वयाहये मफया च्वंगु खः । थौं हे तिनि थ्व विशेष जुया च्वंगु माणिक्य रत्न जितः प्राप्तः जुल । थुगु माणिक्य रत्न कयादिसँ ना । थज्यागु माणिक्य रत्न मे थाय् गनं हे दैगु मखु । अत्यन्त हे आश्चर्यं जनकगु रत्न खः ।” घका लिसः बिल । केवट्ट मन्त्रीजुं नं बोधिसत्वया ल्हाती च्वंगु ह्याउस्ये ज्वाला ज्वालां ठिना च्वंगु माणिक्य रत्न खना, अत्यन्त थःत प्राप्तयाना काय्गु इच्छा याना—“जित भेट चहे याय्त हे घका ज्वना वःगु माणिक्य रत्न खः ।” घका मत्तीतया—“हे महोसघ पण्डित ! अथे जूसा आम छंगु माणिक्य रत्न जितः ब्यु ।” घका घया ल्हा फया च्वने व बोधिसत्त्वं नं—“ना कया दिसँ पुरोहित मन्त्रीजु !” घका घया बी भाय्याना चक्कंका तःगु ल्हा पचिया ह्वतं रत्न के बे कुरुका छ्वया बिल । केवट्ट मन्त्रीजुं—“भघातुस्ये च्वंगु माणिक्य रत्न ल्हापचि ह्वतं कुत्युं मवंक पनातय् मफया के कुत्युं वन ज्वी ।” घका मत्ती तल । माणिक्य रत्न के बे कुत्युं वना बोधिसत्त्वया तुति क्वस्सं ला वन । केवट्ट मन्त्री माणिक्य रत्न काय्गु लोभ प्रबल जूगुलि थःत थमं थामे याना च्वने मफया बोधिसत्त्वया तुतिया थाय् कुत्युं वंगु माणिक्य रत्न काय्त क्वे बे कोछुत । व जक कोछ्वी वं बोधिसत्त्वं केवट्ट मन्त्री-यात हानं छको घस्वाय् मफयक छपा ल्हाति ककु तिया मेगु ल्हाति कय्ता प्वाय् जोना—“हे पुरोहितजु ! दं दं (थ्व छु याना दियागु ?) जि जुलसां छियासिनं गाक्कं हे बैशं क्वकालि तिनि, छि जियासिनं बैशं थकालिहा जुया जिगु पालि भो पुई योग्य मजू ।” घका सकल मनूतसैं ताय् दय्क घया केवट्ट मन्त्री यागु रूवा बे उखें थुखें चुत्तु चुईकुगुलि कपाः यागु छेंगु च्व च्व तुना हि पुलु-पुलु प्याहाँ वयेव—“हे दुष्ट ब्राह्मण ! छं जितः गपाय् सतं पालि भोप्वी मासि वया च्वंगु थ्व ?” घका घया ककु तिया हुँतानका छ्वेव उसभ छगूति तापक वना चातवा वन । केवट्ट मन्त्री व अथे चात वा वं थासं वाथा इथि दना बिस्सुं वन । मणिक्य रत्न जुलसां बोधिसत्त्वया सेवकतसैं कया सोथना तल ।

[बोधिसत्त्व पण्डितं—“जित पालि भोपुई मते दं दं ।” घागु सः सकल सेना सेनापति पिसं ताय् दय्क फैले जुयावन । बोधिसत्त्वया पासा

परिषदपि सं—“केवट्ट ब्राह्मणं जुलसां जिमि मालिक महोसघ पण्डितयात पालि भोपुया वन्दना यात ।” घका चिचाय् दंक हाःगु सः सकबनं फैले जुयावन ।]

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सिपाहित, छत्रधारी जुजुपिं, मन्त्रीपरिषदपि सकलसिनं—“केवट्ट मन्त्रीनं महोसघ पण्डितयात पालि भोपुया वन्दना यागुलिं भी बुत । भीपिं थनं याकनं बिस्युं वने फःसा हे जक भीगु प्राण रक्षाज्वी घका मत्तीतया थः थः पिनिह्य सल किसि काचा काचां गया पञ्चाल देश पाखे स्वया हुतु तु तुं बिस्युं वन । बोधिसत्व या मनूतसें भयभीत जुयाः ठारा न्हुया हुतु तु तुं बिस्युं वना च्वंपि सेना-सेनापतिपि खनेव—“चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु छत्र धारी मेमेपिं जुजुपिं नाप्पं युद्धं बुना बिस्युं वन ।” घका हानं छको ततःसलं विशब्द-विशब्दं हाला ख्याना च्वन । अथे हाला च्वंगु सः ताया इपिं छत्र धारी जुजुपिं तथा सेना-सेनापतिपि मरण भयं अत्यन्त त्रासचाया बिस्युं वना च्वंबले थः थःगु भुण्ड छुटे ज्वीक उखें थुखें उखेला थुखेला मदय्क बिस्युं वन । बोधि-सत्त्वया सेना-सेनापति पिसं—“का-का ज्वं-ज्वं, च्यु-च्यु, कुं-कुं घका विशब्द विशब्दं हाला ख्याच्चः सः बिया च्वन । अनंलि बोधिसत्व थः सेना-सेनापतिपि आपालं परिपद्द पिसं चाहुयेका नगरे तुं द्वाहां वन ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेना-सेनापतिपि आपालं अत्यन्त भयभीत जुया बिस्युं वंगु स्वंगु योजन उखे थ्यंक थ्यंकः वन । केवट्ट ब्राह्मण नं पछारे जूवं थासं वाठा- इथि दना सलगया कपाले सो-सो वया च्वंगु हि हु हुं—“हे पासा भाईपिं ! बिस्युं वने मते । महाजन पुत्रयात जि पालि भोपुया नमस्कार यानागु मखु । दिना च्वं-दिना च्वं ।” घका घाघां सेना-सेनापतिपि बिस्युं वना च्वं पिनि ल्यू ल्यू वना च्वन । सेना-सेनापति पिसं केवट्ट मन्त्रीयागु खं विश्वास मदुगुलिं वं धार्थे दिना मच्चंस्ये ल्यू ल्यू व्वां वया च्वंह्य केवट्ट मन्त्रीयात निन्दा-अपहास यायां बो ब्यु ब्यु—“हे दुष्टह्य ब्राह्मण ! घर्मयुद्ध याय् घका सुरेजुया वना, थः छय् पाय्धिकह्य ल्याय्हाचा हेनं बांलाक ज्वीमलानिह्य मचा यात नापं पालि भोपुया वन्दना याःवन । छं मयागु धृष्टता मेगु छुं मन्त ।” घका घाघां बो ब्यु

ब्युं केवट्ट मन्त्रीनं घाःगु खं मताःछू याना न्हापा थें तुं हे बिस्युं वनावं च्वन । केवट्ट मन्त्रीनं सेना-सेनापति पिनिगु ल्यू ल्यू तःसतं व्वां व्वां वना भेटे ज्वीव-“हे सेना-सेनापतिपि ! जिं महोसघयात पालि भोपुया नम-स्कार यानागु मखु महोसघं जित रत्न क्यना छले याना अत्याचार यागु खः । ग्याय् मत्य ।” घका घाघां सेना-सिपाहिं तय्त भरोसा ब्यु ब्युं चिच्चा दनावना च्वंपि सेना-पल्टन ब्याक्कं मुंका बासं च्वं च्वंगु डेरा-छाउनी ल्याहाँ वन ।

[विशेष ध्यान वो मागु कारण-व भिंच्यागू अक्खोभिनी दुगु पल्टन तसें चा छहू छहू अथवा अप्पा वाक्कू छक्कू-छकुंति जक कय् कूसानं मिथिला नगर छगुलिं चादों अप्पा वाक्कू दों ल्हाना वनीगु सम्भव दु । अथे जूसानं पुण्ययागु आनुभाव समान मज्जुगुलिं बोधिसत्त्व हे १त्यागु खः । थुगु प्रकारं बोधिसत्त्वया तः धंगु प्रज्ञा-प्रताप व आनुभावं याना सकल सेना-सेनापति पिसं चा छहू चागः छगलं जक जूसं कया कय्कूपि मदया, आनुभाव व कर्म समान मज्जु गुलिं याना सकलें लिज्यां वना थः थःगु पाल गोया बासं च्वं च्वं थाय् छाउनी बिस्युं वने माल ।]

मिथिला नगर हानं छुको घेरेया वःगु

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुया सेनापिं सकलें मुंका पाल गोयात।गु डेरास ल्याहाँ वना केवट्ट मन्त्रीयात सःता बिज्याना-“भो पुरोहित मन्त्रीजु ! आ छु उपाय थाय् माली ?” घका सल्लहा याना न्यनेव केवट्ट मन्त्रीजु-“भो महाराज ! नगरे च्वंपि मनूत छहूहे गुप्तगु लुखां समेतं पितमकास्ये बन्द याना तल घाःसा नगरे च्वंपि मनूत पिने प्याहाँ वये मखं गुलिं आलसि चाया मूलगु ध्वाखा अवश्य चाय्का बी माला वै । उगु समयस शत्रु जुजुयात भीसं अःपुक हे ज्वनाकाय् फै ।” घका बिन्तीयात । बोधिसत्त्वं नं उगु कारण न्हापाथें हे तुं न्हापांतु सीका-“थ्व चूलनी जुजुया असंख्य सेना गणपिं थन हे जक ताकाल तक च्वं च्वन धाय् व भीपिं सुखि ज्वीगु लँ मदु । नगरवासिपिं सकल जनता पित नं दुःख कष्ट ज्वीफु । छगू उपाय याना जूसं इमित थनं ख्याना छ्वे दःसा हे

जक असल ज्वी । अथे उगु उपाय याय गुली अत्यन्त शिक्षित व चलाकर्पि व्यक्तिकपि नाप हे जक सल्लहा याना स्वे माल ।” घका मत्ती तथा सल्लहा बीगुली दक्षपि मनूत माला सो बले अनुकेवट्ट धैहा ब्राह्मण छद्द खना व ब्राह्मणयात सःता-“भो पुरोहित ब्राह्मण जु ! जिगु अत्यन्त तःधंगु ज्या छगू सिद्ध यांय्त छं सहायता बीमाल ।” घका घाय्व ब्राह्मणं-“छु ज्या घयादिसँ जि सःगु-स्यूगु तक सहायता बीत तैयार जुया च्वनागु दु ।” घका लिसः बिल । अले बोधिसव ववे च्वंगु खं ब्राह्मण यात धाल ।

“हे पुरोहित ब्राह्मण जु ! जि घयागु खं यात बांलाक स्मृति तथा न्यना का । पुरोहि जुं जुलसां नगरया ची जाःगु पःखाया द्योने च्वना जिमि सिपाहि तसें मखं क मतायक यानागु थें पह पिकया चूलनी जुजुया सिपाहि तय्त मरि-चरि न्या, ला नयेगु त्वनेगु इत्यागि वां छ्वया विया, भो सिपाहि दार्जुपि ! जि कुरुका हयागु नयेगु त्वनेगु वस्तु आदि न त्वं । आसलि चाया च्वनेमते । निन्हु स्वन्हति पिया च्वं । मिथिला नगरे च्वपि नगर वासित जुलसां पंजले कुनातःपि खातः थें प्याहां वयेगु प्वा मदया अत्यन्त आलसि-चाया खिन्न जुया च्वेने धुंकल । याकनं हे थवं थः ल्वापु मि च्वाना वया मूलगु ध्वाका चाय्का बी तिनि । उगु समयस छिपि सेना सिपाहि तसें शत्रु जुया च्वंहा विदेह जुजु तथा दुष्ट हा महाजन पुत्र महोसघयात म्वा म्वाकं हे ज्वना काय् फैगु अवश्य खः । घका घया च्वं । उगु समयस जिमि सिपाहितसें व छं घाःगू खं ताय्का छंत बोबिया गर्जे जुया चूलनी जुजुया सिपाहि तस्ये खंक खंक हे छंगु ल्हा तुति प्यपुंक चिना दाया छयँले च्वंगु सँ न्यागू भाग थया सपः थुना अंगः चुं कया बुत्तु बुला ह्याऊस्ये च्वका न्हायपं निखेरं हाकुगु स्वां छुका पं बालां ल्हा, बोह, जंधुली मना वयेक दाया सख्वालं जंधुली धो धो च्वेगु इत्यादि राजदण्ड बिया नगरया तः जागु पःखाले द्योने च्वना छंत खःमुली तथा के कोफाना-“जिमिगु गुप्तगु विचार स्यंका ब्यूह हे दुष्टहा ब्राह्मण ! छ जुलसां जिमिगु नगरे च्वने योग्य मजुल । आथथे हे छ थनं बिस्युं हुं ।” घका बोबिया गर्जे जुया ख्याना चूलनी

जुजुया सिपाहिंत दुथाय् कुरुका बी । इपि सिपाहिंतसें छंत इमि जुजु याथाय् व्वनायं की । चूलनी जुजुं छ खनेव गुगु अपराधयाना आथें ज्यागु अवस्था ज्वीका वये माःगु घका न्यनी । उगु समयस छ पुरोहित ब्राह्मण—
 “भो महाराज ! जिजुलसां आपालं शिष्य गणपि परिवार दुह्म ब्राह्मण खः । महाजन पुत्र महोसधं वैथाय् मवः वैगु चाकरि मया घका जि नाप ईर्ष्या याना जुजुयात जुगलि यागुलि जुजुं जिगु सम्पत्ति यश ऐश्वर्यं घाको ब्याकं जफतयाना काल । उकियानिर्मित्ति जिगु सम्पत्ति जफत याका ब्यूह्म महाजन पुत्र यागु छ्येयां अवश्यमेव त्वाल्हाय्गु कल्पना याना च्वना बलेलाक्क छलपोलया सेना गणपि थ्यंकः वःगु सिया अत्यन्त खुशि-प्रसन्न जुया छलपोलया श्री चरणके वयेगु इच्छां छलपोलया सेना सिपाहिं तय्त नयेगु त्वनेगु बी लात । उलि बी मात्रं हे न्हापा यागु इर्ष्यां याना थुगु प्रकारं जितः थःगु देशं पित्तिना हल । थुगु कारण छलपोलया सिपाहिं तसें बांलाक खंगु स्युगु दु महाराज ! घका विश्वास ज्वीक बित्ति या । अनलि चूलनी जुजु नाप सम्बन्ध आपा जुया वैगु धरी—“भो महाराज ! जि थुखे ला वः खुन्हुं निस्यें छलपोलं छु घन्दा सूतार्किया बिज्याय् म्वाल । आः याकनं हे विदेह जुजु व महोसध पिनिगु प्राण काय्गु समय थ्यंकः वैन । जि जुलसां ध्व नगर यागु पःखा बःला थाय्, बःमला थाय् हनं नगरया छ्चाखेरं च्वंगु लया घेराय् गोंज-सोंज आदि दुथाय् म्दु थाय् ब्याक्कं बांलाकस्यु । याकनं हे ध्व मिथिला नगर त्याका छलपोलया ल्हाती लः ल्हाना बीगुजुल ।” घका बित्तिया ।

उगु समयस चूलनी जुजुं छंत विश्वास याना तधंगु पूजा सत्कार याना है । सेना सेनापतिपि नं लल्हाना बी । अले इपि छंगु ल्हाती वयेव जुजु, मन्त्री, सेनापति, सेनापित लिपा मिथिला नगर विनाश ज्वी बलेवया मनु भीह्म मनु सीदय्क चिन्ह् छगू छगू दयेका तय् मा । घका इमिगु तिसा वसः आदिस जिगु छाप तयाब्यु । अनलि व आपालं सिपाहिंतय्त गोंज-सोंजत दुथाय् लखे कोत छोकेब्यु । उगु समयस सिपाहिंत गोंज-सोंज तय्गु भयं लखे काहाँ मवंस्ये च्वं च्वनी । अथे लखे काहाँ मवंस्ये च्वं च्वनीबले छं जुलसां

चूलनी जुजुयाथाय वना-भो महाराज ! भी सिपाहिं सेनातयूत महाजन
 पुत्र महोसधं घूस-बकस् बिया तःगु जुया च्वन । गुई गुह्हा जुजुपिं व
 पुरोहित केवट्ट महामन्त्री नापं याना महाजन पुत्रयागु घूस वस्तुलिं मुक्त
 जूपिं छह्हा हे खने मदु । थुमिसं जुलसां छलपोल जुजुयात छले याना
 मिखाय् धुलं छ्वाका प्याखं हुया च्वन । थुपिं जुलसां महाजन पुत्र महो-
 सघया मनूत हे खः । जिहे छह्हाजक छलपोलया विश्वास यायू योग्यह्हा
 व्यक्ति बाकि जुया च्वन । यदि जिं बिनित्ति यानागु खँस विश्वास मजूसा
 गुई गुह्हा जुजुपिं छलपोलं जाँच याना स्वेत तिसा वसतं तिया छलपोलया
 न्ह्योने वा घैगु आजा बिया छ्वया बिज्याहुँ । उगु समयस इपिं जुजुपिं-
 के महाजन पुत्रं बिया तःगु वैगु छाप दुगु तिसा वसः खङ्ग इत्यादि
 छलपोलं खना बिज्याई । उगु समये हे जक जिं बिनित्तियानागु खँ खः
 मखु विनिश्चय याना बिज्याहुँ । धका बिनित्तिया । अले चूलनी जुजुं छं
 बिनित्तियाथें याना स्वे धूनेव व जिगु छाप इमिगु पोशाके खना अत्यन्त
 भयभीत जुया छं बिनित्तियाथें माने जुया । इपिं जुजुपिं व मन्त्रीपिं तोता
 पुरोहित मन्त्रीजु ! आ गये याय् माल अले ? धका न्यना सल्लहा या वै ।
 तदनन्तर छं चूलनी जुजुयात-“भो महाराज ! महाजन पुत्र महोसघ
 याके तःधंगु छल-रूपट याय्गु प्रजा दु । यदि थन थुगु हे थासे हानं निनु
 स्वनु च्वं च्वने माल धाःसा छलपोलया सकल सेना-सेनापतिपिं महाजन
 पुत्रया ल्हातय् वना छलपोलयात समेतं वं ज्वना यंकीला घैगु धन्दा
 जुया च्वन । उकिं थन थुगु थासे ताउत च्वना मच्चंस्ये थौं हे बाचाती-
 यागु समये राज-मङ्गल सल गया बिस्युं वना छथाय् सुला च्वं वने
 दःसा अत्यन्त उत्तम ज्वी । मेपिनि ल्हातं थःगु प्राण छ्वया बिज्याय्
 मते । धका बिनित्तिया । उगुसमयस व चूलनी जुजु छंगु खँ न्यना छं
 बिनित्तिया थें तुं मयाई मखु । छ जुलसां व जुजु बिस्युं वनी बले भचा
 तापाक ल्यू ल्यू वना ल्याहाँ वया जिं जासूस रूपं तोता तयापिं जिनापं
 जन्मजूपिं पासापित कनाब्बु !” धका बोधिसत्त्वं अनूकेवट्ट ब्राह्मणयात
 सेने कने यात ।

अनूकेवट्ट ब्राह्मणं बोधिसत्त्वं धाःगु खँ न्यना-“ज्यू हवस् पण्डित !

छुं हे घन्दा कयादी म्वा । छिं घार्थे तुं याना बीगु जुल घका माने जुया वचन बीव महोसधं—“हे पुरोहित ब्राह्मण ! छं जिं न्हापा घया वयार्थे यात घाःसा छंत प्यपुंक चिना दाईगु नं पुरोहित जुं सहयाय् फैला अले ?” घका न्यंगुलि—“मालिक पण्डित ! जिगु प्राण छगू व ल्हातुति उलि त्वा मल्हास्ये मेगु छिं योगु सासना याना दिसँ ।” घकाः लिसः बिल । बोधिसत्त्व नं अत्यन्त खुशि जुया अनुकेवट्ट ब्राह्मणया छें काय कला आदि परिवारपित आपालं चीज वस्तु बकस बिया अनुकेवट्ट ब्राह्मणयात च्चे घया वया र्थे राजदण्ड तःसतं बिया पःखाया च्चं खिपतं चिना खःमुली तया क्वे क्वफाना छ्या बिल ।

चूलनी जुजुया सेनागणपिं हाकनं छुको ग्याना बिस्युं वंगु ।

उगुसमयस चूलनी जुजुया सिपाहितसें अनुकेवट्ट ब्राह्मणयात चूलनी जुजुयाथाय् बोना यंकल । चूलनी जुजु अनुकेवट्ट ब्राह्मणं घागु खें विश्वास जूगुलिं बकशिस् इत्यादि बिया सेना-सेनापतिपिं सहितं वैत लःल्हाना बिल । अनुकेवट्ट ब्राह्मणं नं बोधिसत्त्वं स्यना कना हःथे तुं सेना-सेनापति, मन्त्रीपिं आपालं मनूतयगु वल्ल सिपाहितयत्—“छिंपिं जुलसां थुथासं लखे क्वाहाँ हुं । आः याकनं हे मिथिला नगरयात त्याका काय् माल ।” घका घया गौंज-सौंज दुथाय् लखे कोत छ्वया बिल । सेना-सिपाहित लखे च्वंपिं गौंज-सौंज तसें न्यागुलिं व नगर पाखे लःया सिथे च्वंपिं सापहितसें तीर, भाला, चुपि आदि हथियारं कय्का सुत्तुमतु सुया च्वंगुलिं आपालं सिना वन । अबलेसं निस्सें लखे क्वाहाँ वने छापिं सिपाहित सुं हे मन्त । उगु समयस अनुकेवट्ट ब्राह्मणं चूलनी जुजुयाथाय् वना—,“भो महाराज ! छलपोलयात फाइदा ज्वीगु ज्या याना ब्यूपिं छलपोलया सिपाहित छह्हाहे मडु । सकलमनूत महोसधया घुस नया च्वंपिं हे जक जुया च्वन । जिगु खं विश्वास मज्जसा आः थर्थे हे इमित सःतके छ्वया इमिगु वल्ल आदिस महोसधयागु आखःदुगु छाप तया तःगु दु । स्वयाबिज्या हुं ।” घका बिन्ति यागुलिं चूलनी जुजुं अनुकेवट्ट ब्राह्मणं

बिन्ति याःथें तुं सकसितं सःता परीक्षा याना स्वया बिज्याबले महो-
सघयागु आखः दुगु छाप लगेयाना तःगु खंगुलि—“थुपि जुलसां निश्चय नं
महोसघयागु घुस कया च्वापि सिपाहिं सेनापतित हे जक खः खनी ।’
घैगु निश्चय रूपं विश्वास जू वन ।

अनलि अनुकेवट्ट ब्राह्मणयात—“भो पुरोहित ब्राह्मण ! आःगथे
याःसा जी ?” घका न्यना सल्लहा याय्व अनुकेवट्ट ब्राह्मणं—“भो
महाराज ! मेगु छुं हे उपाय याय्वु बाकिमन्त । यदि छःपि थन आपा;
विस्तार याना च्वना बिज्यात घाःसा शत्रुतसें छःपित अवश्यमेव
जोनार्यकी । पुरोहित केवट्ट मन्त्रीजुं महाजन पुत्र नाप धर्म युद्ध याना
बूगु घाच्चा पिकया माणिक्य-रत्नछ्वाः घूस नया थःत थमं घापाः
यानां जक मगा छलपोल जुजुयात नाप सौगू योजन तापागु लं थ्यंक
बिस्युं वने माय्का बिल । हानं छको विश्वास याका सेनागणपित लित
बोनाहया छलपोलयात अवश्य मेव जोना यंकेगु गोसा ग्वया च्वंगु खः ।
थौं चान्हे बाचाईती हे थनं वने दःसा उत्तम ज्वी थें च्वं महाराज !
जि छह्य बाहिक छःपित मेपिं सुंहे विश्वासयाय् बर्हापि मनु मद्यधुंकल
महाराज !” घका बिन्ति याय्व चूलनी जुजुं—“हे पुरोहित ब्राह्मणजु !
अथे जूसा पुरोहितजुं हे समय त्येव सकतां तैय्यार याना जि गय्ह्य
मङ्गल सल कसेयाना सकतां ज्वरे ज्वीव सुनानं मसीक जितः बिन्तियाः
वा ।” घका आज्ञा जुया बिज्यात ।

तदनन्तर अनुकेवट्ट ब्राह्मणं चूलनी जुजु निश्चय नं थौं चान्हे बिस्युं
वनी घैगु कारण बोलाक सीका—“भो महाराज ! छुं हे सुतक्रिया
बिज्याय् मो आज्ञानुसार छःपिनि गयेह्य मङ्गल सलयात
काठिकसे याना ठिक थाक याना समय त्ये साथं जि छलपोलयाथाय्
हया बीगु जुल महाराज !” घका बिन्तियानो पिने प्याहाँ वया महोसघया
जासूसतय्त सःता—“थौं चान्हे बाचाईतिले चूलनी जुजु सलगया बिस्युं
वनी । छिपि न्ह्यो वय्का च्वने मते ।” घका सकसितं कना चूलनी
जुजुया गैह्य सल, न्ह्यथ्या लिबा मज्जीक तप्यंक बिसिकः छत्रे घैगु
विचारं, मेपिसं मसीक काठिकसे याना छायापा चान्हस्या ठीक बाचाई

ज्वीव-“भो महाराज ! प्याहाँ बिज्याय्गु समय जुल । छलपोलया गय्ह
मङ्गल सल छायापा ठिक थाक याना हये धुन । अथे जूयानिर्मित याकनं
हे प्याहाँ बिज्याय्गु ई जुल महाराज !” धका बिन्ति यागुलिं चूलनी जुजु
-“ज्यू असल जुल पुरोहित ब्राह्मणजु !” धका घया थः गय्ह सल
गयापञ्चाल देश पाखे स्वया बिस्युं वन ।

अनुकेवट्ट ब्राह्मण नं थहाः सल गया जुजु नाप भचा तापाक
ल्यू ल्यू वनेगु धाचा याना तुरन्त हे ल्याहाँ वया सेना-फौजे द्वाहाँ वना-
“चूलनी ब्रम्हदत्त जुजु बिस्युं वने धुंफल-चूलनी ब्रम्हदत्त जुजु बिस्युं वने
धुंफल ।” धका विशब्द विशब्दं हाला घोषना याना बिल । महोसघया
जामूसत नं थः मनूतय् पुचः नाप ततः सलं विशब्द-विशब्दं अथे हे हाला
विल । गुई गुम्ह छत्र घारी जुजुपि व केवट्ट मन्त्री आदि सेना-सेनापतिपि
आपालं मनूत व विशब्द-विशब्दं चिच्चाय् दंगु सलं हाःगुस ताया अत्यन्त
भयभीत जुया-“महोसघ पण्डित नगरयागु ध्वाका चाय्का चान्हे युद्ध
या बल ला छुखें ? आःजिमिगु प्राण गनं प्याहाँ वनीथें मस्यु ? “धका
मत्ती ल्वीका त्राशचाया दुने पिने च्वंगु थःयःगु वस्तु-सार्दाम धाको छुं हे
वास्तायाना च्वने मफया दना च्वं थासं काचा काचा दना, थःके म्हे
च्वंगु वस्त्र नापं कुत्युं वंगु मचाय्क न्ह्योने ला ला थासं वेगं बिस्युं वन ।

मिथिलानगरया पःखा च्वे, ध्वाका आदिस पाःच्वं च्वंपि बीर सिपा-
हिंत, चूलनी जुजुया पल्टन स्थीर मजुस्ये उखें थुखें बिस्युंजुगु कोलाहल सः
ताय्क प्रकारे च्वे च्वंगुनगरा, भेरि आदि युद्ध ज्वी बले थाईगु बाजं विश-
ब्द विशब्दं थाना तःतः सलं हाला क्यन । नगरया दुने पिने निथासतं अने
अनेगु गं बाजं आदि सलंस दलं दो छगू पाखं हे थाना हःगुलिं छगू तःधंगु
हे भयानकगु कोलाहलसः प्याहाँ वया च्वन । चूलनी जुजुया भि च्यागू
अक्खोभिनी मछि दुगु सेनागणपि-“सच्छिह्य जुजुपि नाप केवट्ट मन्त्री-
यात महोसघ पण्डितं युद्धयाना त्याका जोना थंके धुंफल ज्वी धैगु विचारं
थर थर खाना भय-त्राश चाया गुहां गुहां सिपाहिंतसें थःके ह्ये च्वंगु
वख न्नापं बिस्युं वने बले इगः-मिगः जुया तःक्यना दै, पनी धैगु
विचारं तोता थः थः ह्याहाछि जक जोना वेगं बिस्युं वन ।

थुगु प्रकारं फुक हथियार सार्दाम तोता ह्यायाह्मच्छि जक बिस्युं वंगुलि चूलनी जुजु च्वं च्वंगु थासे वख, तिसा, सल, किसि, रथ, भाला, तलवार इत्यादि हथियार जक बाकि जुया मुन्सान जुया च्वन । चूलनी जुजु नं अत्यन्त तापाथाय् जङ्गले थ्यने धुंका अन छन्हु आराम कया छत्र घारी जुजुपि नापं मन्त्री सेनापति सिपाहि आदिपि मुंका थःगु देश पञ्चाल राष्ट्रंतुं ल्याहां वंगुजुल ।

कन्हे खुन्हु

कन्हे खुन्हु सुये द्यो बांलाक तुई धुंका महोसघ पण्डितया सेना सिपाहि तसें नगरया ध्वाका चाय्कापिने प्याहां वया सोबले पञ्चाल जुजुया अक्खोभिनी सेनात अत्यन्त विनाश जुया च्वंगु खना थुगुकारण बोधिसत्त्व पण्डितयात वना कं वन । उगुसमयस बोधिसत्त्व पण्डितं— “हे सेना गणपि ! थुगु प्रकारं तोता थकूगु वस्तु इत्यादि भीसं बाहिक मेपिसं सुनां काय् योग्य ज्वी ? सच्छिह्य छत्रघारी जुजुपिनिगु ज्याय् लगे याना च्वंगु वस्तु घाको मुंका कयायंका भी जुजुयात भेट चेह्याय् यंकेमाल साहुमहाजनपित ज्याखेले दुगुवस्तु व केवट्ट ब्राह्मणयागु वस्तु व्याक्कं मुंका ह्या जितः बीहति । अनंलि बाकि जुक्को चीज वस्तु जुलसां देशे च्वंपि जनतापिसं योयो ह्यास्या यो योगु वस्तु काय्के ब्यु ।” धका आज्ञा बिया छोट ।

महोसघ पण्डितं आज्ञा जूथें तुं आपा मूवंगु रत्न व मेगु चीज वस्तु उलि जक सचे याय्त हे भिं च्यान्हु मछि समय लगय् जुयावन । फुक वस्तु सचे याना काय्त आपालं प्यला बिते जुल । थुगु प्रकारं शत्रुत-व्याक्कं हटे जुया वना छुंहे भय-अन्तराय मदया वने व महोसघ पण्डितं अनुकेवट्ट ब्राह्मणयात आपालं धन दौलत द्वारा पूजा सत्कार यात । चूलनी जुजुया सेना-सिपाहित युद्ध बुना बिस्युं वं बलेसं निस्स्ये मिथिला देशे च्वंपि नगर वासीतय् लुं वह माला च्वने म्वाक आपालं चीज वस्तु प्रयोजनयागु सामान आदि सम्पूर्ण जुया समृद्ध व सुखी जुया वन । चूलनी जुजु गुई गुह्य छत्रघारीपि नाप उत्तर पञ्चाल देशे

विचार, बुद्धि, अक्षर, यत्न व्याकृतं पोचिना शान्त पूर्वकं च्वं च्वंगु
दच्छि दया वल ।

केवट्ट मन्त्रीया अरुप बुद्धि कल्पनायाःगु

[युद्धं बुना बिस्युं वः बलेसं निस्ये केवट्ट ब्राह्मण थःगु ख्वा न्हाय्
कने सो पत्तिकं कपाले घाःयागु चि खनेव—“ध्व घाः खू जुलसां महाजन
पुत्र महोसघया निर्मित्त जूगु खः । महाजन पुत्रं जुजु परिषद्दि पिनि न्ह्योने
जिगु इज्जत कया बिल । व महाजन पुत्रयात गबले बदला काय्गु
ज्वी ?” धका मत्ती ल्वीकु पत्तिकं तं प्याहाँ वया वैत सासना याय्गु
उपाय चिन्तना याना च्वंगु दच्छि दयावये धुंकल ।]

थुगु मकारं दच्छि दया वयेव छन्हुया दिनस केवट्ट ब्राह्मणं—“भी
जुजुया पञ्चाल चन्दी घैःअ अत्यन्त बांलाह्य म्हाय् मचा छह्य दु । व
पञ्चालचन्दी राजकन्या देव अप्सरा समानं बांलागु रूप यौवनं सम्पूर्णं
जुया च्वन । नकतिनि भखंरया ल्यास्ये जूगुलि न्ह्या हो सोसां स्वे मगागु
रूप यौवनं संयुक्त जुया च्वन । व राजकन्या विदेह जुजुयात चह्ने
याय्गु धका घया छले याना, बलिसया द्योने च्वंगु नसा नयेगु लोभं
वःह्य न्या बलसी क्यनीगु थं महोसघ सहित विदेह जुजुयात जोना कुने
धुंका भी मालिक जुजुयागु जय पान उत्सव याय्माल धका चित्ते दुनें
निस्ये बांलाक कथीक चिन्तना याना घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुयाथाय् हाजिर
षु वन ।

जुजुया न्ह्योने थ्यनेव—“भो महाराज ! सल्लहा याना बित्ति याय्
मागु खं छगू दु ।” धका बित्ति याय् व घूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं—“भो पुरो-
हित मन्त्री जु ! जि जुलसां छं गु सल्लहा अनुसारं ज्या याना ह्यय् वख
नापं मदय्क बिस्युं वये धुन । आः हाकनं मेगु छु सल्लहा याय्गु बाकि
दनि ? जि छ नाप सल्लहा याय्गु इच्छा मदु ।” धका धया सुमकं तुं
च्वं च्वन । उगु समयस केवट्ट ब्राह्मणं—“आः जि कल्पना यानागु उपाय
न्हाया लिपा सुनानं हे कल्पना मयानिगु उपाय जुया च्वन महाराज !”
धका बित्ति यागुलि—“अथे जूसा बित्तिया ।” धका हुक्म जुल । केवट्ट

दनधनया दकले च्वना केषटमन्त्रि नापचलनि वक्रदरुश्रस मल्लायाना च्वंगुभा

दरवारया दकले च्वे च्वना केवट्ट मन्त्री नाप चूलनि ब्रह्मदत्त जुत्तु (गुप्त रूपं) सल्लहा याना च्वंगु ।

मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! आः जि कल्पना यानातयागु उपाय छलपोल व जि भी निह्मस्यां जक सीके बहजू ।” धका बिनित्ति याय् व—“ज्यू अथे जूसा गन च्वना सल्लहा यासा ज्यूथे च्वं अले ?” धका न्यन । तदनन्तर केवट्ट मन्त्री जुं—“दरवारया दकले च्वे च्वंगु तल्लाय् च्वना सल्लहा याय् दःसा ज्यू महाराज !” धका बिनित्तियाना निह्मां चित्त बुझे जुया दरवार-या दकले सकले च्वे च्वंगु बैगले थाहाँ वना केवट्ट मन्त्रीजुं—भो महाराज ! विदेह जुजुयात काम ल्केशं छले याना महाजन पुत्र महोसध समेतं थुगु देशे बोना हया निह्मसितं जोना बन्वनागारे तथा भी जयपान याय्गु उत्सव याना छ्वे नु महाराज !” धका बिनित्ति याय् व जुजुं—“पुरोहित मन्त्रीजु ! छंगु बिचार असल जू इपिं निह्मसित गुगु ल्केशं छले याना हेका थुगु देशे ह्येगु उपाय योय् माली अले ?” धका न्यनेव के च्वंगु खँ बिनित्ति यात ।

केषट्ट मन्त्रीयागु बिनित्ति

“भो महाराज ! बांलाक न्हाय्पं बिया न्यना बिज्याहुं । छलपो लया पुत्री रत्न पञ्चालचन्दीका जुलसां अत्यन्त बांलागु रूप व यौवनं शोभायमान जुया च्वन । व राज पुत्रि यौवन जाया रूप-सौन्दर्यं सम्पूर्णं जुया च्वंगु या बयान कवितयत्त घया उकियागु कविता दय्का अत्यन्त मधुरगु स्वरं गायक तयत्त म्ये हाय्के बिया, हानं प्याखं मोत सःता इमितनं व म्ये स्यना, म्येयात लाइक ज्वीक प्याखं दय्का मिथिला देशे छ्वया म्ये हाय्का प्याखं हुईके छ्वयाबी । थथे प्याखं हुया म्ये हागु ताय् व मेगु देशं वःगु न्यने हे योयापुस्येच्वंगु म्ये, स्वे हे बांलागु प्याखं घैगु बिदेह जुजुं सीका दरवारे सःता प्याखं त्हीका म्ये हाय्केबी । थुगु म्ये न्यना विदेह जुजु जुलसां अत्यन्त प्रसन्न जुया रागं रक्त जूगु मन जुया थपाय् सतं बांलाहा स्त्री रत्न छह्य जि सम्राट् ज्वीकं नापं प्राप्त याना काय् मफत धाःसा विदेह देशे राज्य याना च्वनागुया छुं प्रयोजनमन्त ।” धका ह्नुतुं तच्छ्याना मधाःसां थःगु मने तर्क वितर्क जुया स्थीर जुया च्वं च्वने फै मखु । थुगु प्रकारं न्हापालाक शब्दारम्मरो आशक्त जुया मस्त

जुया च्वं च्वनीगु भ्रवस्थास जि जुलसां मिथिला देशे वना खं ल्हा वने कि—“भीहा राजकन्या थःहा याना कया बिज्याहुँ ।” धका बिन्ति या वने । राजकन्या का वयेगु दिन साईत नं थुखुनु धैगु निश्चय योका थके । थुगु प्रकारं निश्चय याकाथकागु दिन थ्यंकः वया विदेह जुजु थन वैगु धरी न्या लाईपिनिगु बलसी च्वंगु नसा खना नय्गु लोभं बलसि धुक्कः छ्वे लाहा न्याथें, महाजन पुत्र सहितं विदेह जुजुयात चो पो हे सी मदय्क सीधेका छ्वयाबी महाराज !” धका बिन्तियात ।

थ्व केवट्ट मन्त्रीजुं बिन्तियागु उपाय खं न्यना चूलनी जुजु प्रसन्न जुया—“अत्यन्त खासागु उपायः खः थ्वला । थुगुप्रकारं थ्व उपाय न्हाथे याना जूसां सिद्ध ज्वी कथं कोशिस याना स्वेनु ।” धका याज्ञा जुल । जुजु व पुरोहित ब्राह्मण निहास्या सल्ला याःगु खं जुजुया चनेगु कोठा पिवाः जुया च्वंहा मिसाहा मैना छ्हा जक अनसत्तिक भ्याले लुंयागु पंजले तथा खायातः गुलि वहे मैना छ्म्हस्यां जक थ्व इपि निहासिगु रहस्य खं ब्याक्कं स्यू । मेपिसं सुनानं हे मस्यू ।

मिथिला देशे प्याखं मोत छोगु

उगुसमयस विदेह जुजु मेगु देशं वः पिं प्याखंमोतय्गु म्ये हाःग व प्याखं हगु तःसतं बांला धागुताया छन्हु दरवारे सःतके छ्वया तः धंगु दबू दय्का प्याखं हुयके बिल । विदेह जुजुं इपिं प्याखं मोतसें म्येहाला प्याखं हगु खनेवं श्रवण संसर्ग धैगु स्पर्श जुया काम ल्केश शरीरेच्वंगु हिनु पत्ति फैले जुया वना प्रेमरूपी स्नेहयागु चक्र वया मने वया चा चा हिला च्वं वल । आसक्तजुयाच्वंगु खं ह्युतुं प्रकाशयाय् नं मछिना च्वन । प्याखं मोतय्त्त जक अने अनेगु वस्तु वकस बिया—“चूलनी ब्रह्म-दत्त जुजु जुलसां मेपिं गुई गुहा जुजुपिं वया के च्वपिं अर्थात् वं त्याके धुकुपिं जूगुलि थपायसतं बांलाना लोकया छगू शोभा थे जुयाच्वंम्ह पुत्रि रत्नयात पय्न बिया छ्वे मछिना च्वन । जिथें ज्याहा स्वीगुं अघिने मलानिहा जुजुयात कन्या दान याय्गु इच्छा जुया च्वन मखा ज्वी ?” धैगु मने चंचल जुया समयदत्तले भुले जुया च्वं च्वन । प्याखं मोतनं

प्याखं ह्री सिधेका थःगु देश पञ्चाल राष्ट्रं तुं ल्यहाँ वना विदेह जुजु जिमिगु प्याखं खना म्ये न्यना अत्यन्त आसक्त जूगु कारण चूलनी जुजु-यात वना बिनित्या वन ।

केवट्ट ब्राह्मण मिथिला देशे वंगु

चूलनी जुजुं नं केवट्ट मन्त्रीयात सःता प्याखंमोतिसें बिनित्ति यागु खं ब्याक्कं न्यंका बिल । उगु समयस केवट्ट मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! अथे जूसा दिन निश्चय याना लँमि खं ल्हाना वयेत जि अन वने ।” घका बिनित्ति याय् व—“जू पुरोहित ब्राह्मणजु ! वनेगु ज्यास मामागु वस्तु बिनित्ति या ।” घका आज्ञा जूगुलि केवट्ट मन्त्रीजुं—“भो महाराज ! योग्यगु-लाइक जूगु भेट चह्ने याय्गु चीज-वस्तु जक बिया बिज्याहँ ।” घका बिनित्ति यात । तदनन्तर चूलनी जुजुं अमूल्य अमूल्यगु वसःतिसा आदि भेट चह्ने याय्त योग्यगु वस्तु केवट्ट ब्राह्मणयात बिया छ्वत ।

केवट्ट ब्राह्मण जुलसां जुजुयात भेट चह्ने याय्गु वस्तु जोना आपालं परिषदापिं नाप मिथिला नगरे वने त्यंगुलि उगु कारण मिथिला देशे च्वपिं जनतापिसं ताल कि—“चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु भी जुजु नाप त्वाय् चिने योगु इच्छा, छगू हानं छगू देशं मेगु देश नाप ब्यापार सम्बन्ध दय्केगु इच्छां थः म्हाय् भी जुजुयात बीत दिन निश्चय याय्या निर्मित्ति केवट्ट ब्राह्मणयात थन छ्वया हल ।” धैगु कुशल समाचार खुशि प्रसन्न साथं घया जूगु सकभनं फैले जुया वन । थुगु कारण विदेह जुजु व महोसघ पण्डितं नं सिल ।

बोधिसत्त्व महोसघ पण्डितं केवट्ट ब्राह्मण मिथिला राजधानी पाखे वःगु समाचार न्यना—“तामदुनिवं लज्या चाय् माय्क बिस्थुं वना शत्रुता बांलाक मफूनिह्म जुजु ज्वीकं नापं आः हानं छको थन वःगुया दुने अवश्य छगू रहस्य जनकगु विशेष कारण दय्मा । थुगु कारण यथार्थ रूपं सीकेत जि बुझे याना स्वे ।” घका मत्ती तथा पञ्चाल देशे जासूस रूपं तोता तःपिं मन्त्रीपिं थाय् पत्र च्वया न्यना छ्वत । उगु समयस जासूस मन्त्रीपिसं—“जिमिसं जुलसां यथार्थगु छुं मस्यु चूलनी जुजु व

केवट्ट मन्त्री दर्वारया दकले च्चे च्वंगु तल्लाय् थाहाँ वना सल्लहा या वन । व दर्वारया च्चे बैगले जुलसां मनूया नामं सुं छह्हा हे दुगु मखु । जुजुया लासा पिवा च्वनीह्हा मिसाह्हा मैना छह्हा जक दु धागु न्यना । व मिसाह्हा मैनां जुजु व महामन्त्रीञ्चु निह्हास्यायाःगु सल्लहा ब्याक्कं सीमा ।' धका लिसः बिया हल ।

बोधिसत्त्वं जासूसतसें वित्ति याना हःगु पत्र खनेव—“धूलनी जुजु व केवट्ट मन्त्री, भी मालिक जुजु नाप शत्रुता दयेक दयेकं प्राःथये थन वःगु मित्रताया निमित्त खैना ? धात्थे धाय् माल घाःसा क्लेश पासं चिना भी जुजुयात लाय्त वःगु खः । उकिं थ्व केवट्ट मन्त्रीयात जि दयेका तथागु नगर ब्याक्कं खुजःस्तज्जीक मक्यंस्ये वैत चित्त सुख मदय्का थःगु देशे लिज्ज ख्वयाबोमाल ।' धका मत्ती ल्वीका नगर द्वारं दरवार तक्क दरवारं थःगु छेँ तक्क वये वनेगु लँ स निखेर व च्चे मालां त्व पुया दुने पाखे अने अनेगु चित्र च्वके बिया क्वे बे नं स्वां ह्वना तय्के बिल । हानं मेगु नं पूरुं कलस थाय् थासे तय्का केरामा तस्वाका ध्वजा पटाका आदि नं थाय् थासे ब्वेके बिल ।

थ्व ज्या ब्याक्कं सिधय्का केवट्ट मन्त्री परिवारपि नाप नगरे द्वाहाँ वनेगु आज्ञा पावे जुया द्वाहाँ वः बले नगरयागु धाच्चा काँच्चा छाँट-काँट छुं मखना विशेष रूपं छायापातःगु लँ छपु जक खना—“विदेह जुजुं मेगु देशं दूतपि वै बले थथे हे मखा लँ छायापा तैगु ज्वी वहे दस्तूरं जिमित नं अथे हे यागु ज्वीमा ।' धका मत्ती ल्वीकल । नगरयागु छाँट-काँट खनी धका अनानापं हे अथे याना तःगु धका सीके मफया थुगु प्रकारं केवट्ट मन्त्री परिषदपि नाप वना जुजुया न्ह्योने थ्यनेव थःमं ज्वना वःगु भेः चह्हे याय्गु सौगात वस्तु आदि विदेह जुजुयात चह्हे याय् धुंका थःत योग्यगु आसने फेतुना कुशल वार्ता खँ ल्हा ल्हां जुजुं नक्कगु त्वं क्कगु आहार पान आदि खुशि साथं नया त्वना के च्चया तथा थं विदेह जुजुयात वित्ति चह्हे यात ।

“विदेह देशया अधिपति भो महाराज ! जिमि मालिक धूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां छलपोल जुजु नाप त्वाय् चिनेगु इच्छा याना किसि'

सल आदि रत्न नाप्यं थःह्य पुत्रीरत्न समेतं छलपोलयात भेट चह्ये याना गंगा व यमुना खुसि निघा मिले जुया छघा हे जुया वं थें तुं थ्व भीगु राष्ट्र निगूनं अलग अलग फाटे मजुस्ये जुजुपिं निहा बराबर योग्य योग्यगु भेट वस्तु सहित प्रियगु वचन खँ ल्हाय् सःपिं दूतपिं छगू देशं मेगु देशे परस्पर छुवया हया निगू देशे सं शान्ति स्वस्ति स्थीर याना ताकाल तक सम्बन्ध दय्का तय्गु इच्छायाना आः थ्व जितः थन छ्वया हःगु खः महाराज ! जिमि मालिक महाराजं मेपिं प्रज्ञावान्पित थन छ्वया हयेगु इच्छा जूसां तबि न्हापा जुजुपिं निहा शत्रु जुयावये धुंङ्गुलिं, इमित छ्वया हये व छलपोलं विश्वास याना बिज्याई मखु धैगु विचारं मने घन्दा जुया जित सःता बिज्याना—“पुरोहित मन्त्रीजु हे वंसाजक थ्व ज्या सफल ज्वी । विदेह जुजुयात ब्याक्क खँ बिनित्त याना माने ज्वीव थ्व भीगु देश नाप थःथितिया नातां क्यंकेया निमित्त पुरोहित जु थःहे अन वना विदेह जुजुयात निमन्त्रणा याना वये माल ।” घका आज्ञा जुया जितः थन छ्वया हया बिज्यागु खः । भिगु दिन छगू ल्यया बिज्यात घाःसा कन्या रत्न लाभ जुया जिमि जुजु नाप कातुक त्वाय् चिने दै । उकिं छलपोल बिलम्ब मयास्ये याकनं हे जिमिगु देशे बिज्या-य्गु योग्य जू धैगु कारण ल्हात निप्पां हाजोजलपा बिनित्त याना च्वना महाराज !”

विदेह जुजु केवट्ट मन्त्रीयागु खँ न्यना न्हाय्पने कस्ति लुना आपालं रत्नयागु पुचः मुना ब्युगुयासिनं अप्पो ज्वीक अत्यन्त मन प्रसन्न याना— “जितः जुलसां राजकन्या रत्न लाभ ज्वीगु जुल खनी ।” घका न्यने-मात्रं हे अने अनेगु मत्ती स्वाँ ह्वेका सुख पूर्वकं काम भोग याय्गु कल्पना याना—“भो पुरोहित मन्त्री जु ! छः पिं नाप जिमि पुत्र पण्डित घर्म युङ्ग याःगु रणभूमी परस्पर निहास्या द्रे ष भाव जूगु दय् फु । आ छःपिं पुत्र महोसधया छेँ वना मत्ती छुं द्वेष भाव मदुगु कारण कना परस्पर क्षमा फोना, पुरोहित मन्त्री जु थुगु देशे वयागुया मुख्य कारण नं कना निहास्या परस्पर सल्लहा याना जिपुत्र महोसध नाप्यं तुं थन जिथाय् वा ।” घका आज्ञा जुल । केवट्ट ब्राह्मणं जुजुया आज्ञानुसार-महोसध

पण्डित जि नाप लाय् दैगु जुल ।” घका मत्ती तथा—“ज्यू हवसू महा-
राज !” घका बिनित्त याना महोसघया दरवार पाखे वन ।

महोसघ पण्डितं—“व केवट्ट ब्राह्मण राज दरवारे द्वाहाँ वैखुनु
अबश्य मेव जिगु दरवारे नं मवै मखु । व बाघक ज्जीगु मभिगु मत्तीतया
वाह्य ब्राह्मण नाप खं ल्हाय् गुलिं जित छु प्रयोजन ज्जी ?” घका
मत्ती तथा सुथ न्हाप्पां हे घ्यले तथा दायका तःगु वास त्वना थःगु
दरवारया व्जे बें ख्वातुस्ये च्चंक सौलिं इका हानं थां थामे नं चिकं सो
सो वयेक चिकनं ईके बिल । थः घनेगु खाता छगू बाहिक मेगु छेँयागु
सामान ब्याक्कं छेँया पिने तय्के बिल । अनंलि थः मनू आठ पहरा-
तयत् सःता—“भो पुरुषिं ! जिगु दरवारे केवट्ट ब्राह्मण वया जिनाप
खं ल्हायत् सनी बले—हे ब्राह्मण ! थौं जिमि मालिकं अत्यन्त कडागु घ्यो
वास त्वना तःगुलिं खं ल्हाय्गु ज्या याय् मते घका रोकेया । जि व नाप
खं ल्हायत् सनीबले नं भो स्वामिन् ! थौं छलपोलं अत्यन्त कडागु वासः
त्वना तथागु मखुला ? मेपिं नाप खं ल्हाय् योग्य मज्जु । घका पना व्यु ।”
घका सकसितं सेने कने याना तल । बोधिसत्त्व नं ह्याऊगु वसतं तिया
न्हैबः खापा पत्तिकं द्वारपालपिं तथा, न्हेबः लासाया घोने गोतुला च्चन ।

केवट्ट ब्राह्मण राजदरवारं वया बोधिसत्त्वया छेँया लुखा के थ्य-
नेव पिखा लख्खी दना—“महोसघ पण्डित गन दु ?” घका न्यन ।
बोधिसत्त्वया द्वारपाल आठपहरातसें केवट्ट ब्राह्मणयात्—“हे ब्राह्मण !
सताय् दय्क खं ल्हाय् मते । यदि वयेगु इच्छा दःसा तीजक सःमवय्क
वा जिमि मालिक पण्डित थौं अत्यन्त कडागु घ्योवास त्वना घना
च्चन । सुंहे सःवयेक हाले मज्जू ।” घका हक्का, न्वाना धाल । निगूगु
सोंगूगु लुखा आदिस थ्यंबले नं द्वारपालतसें अथे हे न्वाना, हक्कल । थुगु
प्रकारं द्वारपालतसें न्वाना-हक्का धाःगुलिं केवट्ट ब्राह्मण खं मल्हास्ये
सुतु-सुतुं व वं लुखा न्हेबः पुला वने धुंक्कुगुलिं पण्डितया न्हेबः लासा
दुगु खाताया न्होने थ्यंकः वन ।

बोधिसत्त्व पण्डितं केवट्ट ब्राह्मण खना वनाप खं ल्हायत् सं बले
आसपासे च्चर्पिं आठपहरातसें—“भो स्वामिन् ! छलपोल जुलसां थौं

अत्यन्त कडागु वास त्वना तयागु मखु ला ? उर्कि खँ लहाना बिज्यायगु योग्य मजू ध्व दुष्टह्य ब्राह्मणयात च्यूता तया खँ लहायगुलिं छःपित छु फाइदा ज्वी ?” घका गना खँ मल्हाकेत बित्ति यात । केवट्ट ब्राह्मण महोसघ पण्डितयाथाय् थ्यंका फेत्वीगु थाय् छक्का जक हेनं प्राप्त मजूगु जक मखु थय्क लिघनेत थामे सो वले थां पत्तिकं चिकं सो सो वयेक चिकनं इलातःगु खना प्यागु सौ बँया द्योने भवातां हे जक दना च्वने माल ।

थुगु प्रकारं केवट्ट मन्त्री दना च्वंक च्वंक हे महोसघ पण्डितया आठपहरातय् मध्ये छह्हास्यां ब्राह्मणयात मिखा चूलाक स्वया मिखा छपा तिसिना क्यन । मेम्ह छम्हस्यां मिखा भाय् याना क्यन । हानं मेम्ह छम्हस्यां मुरकिं चिना यांकया दाय् भाय् याना क्यन । केवट्ट ब्राम्हण इमिगु छाँत-काँत खना अप्रसन्न जुया खा पाऊँक तया अत्यन्त शरम चाया महोसघयात—“भो पण्डित ! जि वनेत्यल जितः बिदा ब्यु ।” घका घाल । उगु समयस दुने लुखा लिक्क च्वं च्वंम्ह आठपहरां छम्हस्यां—“हे नीचम्ह ब्राम्हण सः वयेक खँ लहाय् मते घै तैगु मखुला ? छायासः पिकयागु ? छंगु दुःगु क्वे तो थुला बीमालला ?” घका हक्केव केवट्ट ब्राम्हण अत्यन्त त्राश चाया ल्यूने लिफः स्वेव सिपाहिं छम्हस्यां पं बलां जंघुली म्वीका बिल । मेम्ह छम्हस्यां ब्राम्हणयागु ककु न्याक्क तिया हुँकन थ्यंक हुत्तय्याना छ्वया बिल । हानं मेम्ह छम्हस्यां ब्राम्हणया जंघुली न्यापिचि बाहाँसी दय्का नक्का बिल । व केवट्ट ब्राम्हण घुं, चितवा, सिंह तय् म्हुतुं छुटे जुया वःम्ह चला थें अत्यन्त त्राश चाया भयभीत जुया विदेह जुजुया दरवारे संतुं याकनं ल्याहाँ वन ।

विदेह जुजु जुलसां—“थौ जि पुत्र महोसघ पण्डित पञ्चाल जुजुं थः पुत्रि रत्न जित चह्हे याइगु घैगु समाचार न्यना अत्यन्त प्रसन्न जुल ज्वी । पण्डित निह्यास्या अत्यन्त गम्भीरगु घर्मसम्बन्धी खँ छलफल जुया न्हापा निह्यास्या परस्पर द्रंगु ब्याक्कं थवं थः क्षेमायात ज्वी । जि थये थुमिगु दथ्वी जुजु जुया च्वने दुगु नं घन्य हे ख । अहोभाग्य घाय्माखनी ।” घका मत्ती ल्वीका च्वं च्वं बले केवट्ट ब्राह्मण वया च्वंगु खना महोसघ

नाप इमि घर्म सम्बाद जूगु खं न्यनेगु इच्छाजूगुलि—“हे पञ्चाल जुजुया प्रधान मन्त्री जु! समाचार छुखः गथे खः जिमि महोसघ नाप छःपिं घर्मयुद्ध जूबले परस्पर द्वेष भाव जूगु दोषयात थवं थः क्षेमां फोना शान्त जूगुलि निहां परस्पर मिले चले जुया वये धुनला ? आथ्व महामन्त्रीजु थन वःगुया मुख्य कारण जिमि पुत्र महोसघयात कना बले व प्रसन्न जूमखुला ?” घका आज्ञा ज्वीव केवट्ट ब्राह्मणं महोसघ जुलसां अत्यन्त दुष्टगु स्वभाव दुह्य छह्य व्यक्तियः वैगु कनेत—“भो महाराज ! छलपोलं महोसघयात पण्डित सत्पुरुष समझे जुया राजपण्डितया थासे तया कृपातया बिज्यात । व महोसघ जुलसां दुष्टगु थासे तय्माल घाःसा वयासिनं नीचह्य मेपिं सुं हे दै मखु । प्रज्ञावान्गु स्वभाव भ्याभचा हे मदया कड़ागु अभिमानं याना आगन्तुकतय्त याय्मागु सत्कार भतीचा हे नापं पूवंक मया । वास्ता किस्ता हे छुं मयास्ये बेपर्वाह याना च्वं च्वन । न्हाय्पं ख्वाय् जुया ह्युतु ध्वगीम्ह थें कारणाकारणयागु खं ल्हाय्गु छखें तया मेमेगु कुशल वार्तियागु बुखं छत्वाचा नापं छुं ल्हाःगु मखु । चित्त वृत्ति अत्यन्त कड़ाजुया अभिमान तच्चो । उकिं व महोसघ-याके प्रज्ञावान्धका घाय् बहःगु गुण भ्याभतीचा हे मदु महाराज !” घका बिन्ति यात ।

विदेह जुजु केवट्ट मन्त्रीयागु खं न्यना मन सुख मदुसानं पिने प्रकाश मयास्ये केवट्ट मन्त्री च्वनेत योग्यगु थाय् प्रबन्ध याका बिल । केवट्ट मन्त्री नापं वयापरिषदपित्त—“छिपिं जुलसां त्यानुल ज्वी डेरा दरवारे बना त्यानु नि लंकः हुं ।” घका आज्ञा जुल । भिभिगु—बांवांलागु घनेगु, च्वनेगु थाय् नयेगु, तोनेगु सहित ब्याकं दयातया बिज्यास्ये इमित डेराय् छ्वे धुंका—“जि पुत्र महोसघ जुलसां आगन्तुक सत्कार याना कुशल वार्ता याय्गुली अत्यन्त दक्षह्य जुया केवट्ट मन्त्रीयात जक थये हेपय् याना अथे याना हःगु लिपा वैगु भय खना ज्वीफु । मेपिसं गुप्त रूपं चिन्तना याना मखुगु मत्तीतःगु कारण प्रज्ञा मदुपिं मनूतसे अत्यन्त सीका काय् थाकु । जिपुत्र पण्डित जुलसां वर्थे प्रज्ञा, वीर्य, स्मृति दुह्य व समानह्य हे नं थन सुं दुगु मखु । उकिं अज्यागु गुप्तगु कल्पना वं

सीका काल ज्वी । आः थ्व केवट्ट मन्त्री थन वःगु त्वाय् चिने घका वःगु खःथें मच्चं । जितः काम तृणाय् भुले याना पञ्चाल देशे सःता यंका विनाश याना छ्वेगु विचारं हे जक वःगु खः । उकिं केवट्ट मन्त्री वस्यें निरस्यें जिगु चित्त व शरीर निगुलि कम्पन जुया च्वन । केवट्ट पिनिगु विचार जि पुत्रं स्थूगुलि लिपा वैगु भय खंका केवट्ट मन्त्रीयात अथे हे-पय् याना वास्ता मतःगु खः । केवट्ट मन्त्रीयागु खं न्यना जिगु थःगु देश तोता शत्रुया देशे वनेगुलि जितः छु फाईदा ज्वी ?” घका बारं बार मती ल्वीका कल्पना यायां त्राश चाया च्वं बले लाक्क सेनक आदि मन्त्रीपिं प्यहा अन हाजिर जू वल ।

मन्त्रीपिं नाप सल्लहा

महामन्त्रीपिं हाजिर जूवयेव विदेह जुजुं सेनक मन्त्री पाखे स्वया-
 “आः चूलनी जुजुं थः पुत्री रत्न कन्यादान बीगु इच्छा याना पञ्चाल देशे बिज्याहुँ घका केवट्ट ब्राह्मण महामन्त्रीजुयात थन छ्वया हया बिनित्त याके हल । व चूलनी जुजुया म्हाय् ब्याहायाना हये योग्य जू मजू घैगु कारण क्यना थः थःगु बुद्धिं चाछि बिनित्तिया ।” घका आज्ञा ज्वीव सेनक मन्त्री जुं-“भो महाराज ! छलपोलयागु पुण्यया प्रतापं न्ह्योने थ्यं वःगु लक्ष्मी लाभ मङ्गलयात प्रतिक्षेप याय् अयोग्य । जम्बूद्वीपया दुने गुईगुद्दा जुजुपिं जुलसां चूलनी जुजुया हुकमया के च्वंपिं जुजुपिं जूगुलिं छलपोल हे छहा जक वसपोल नाप बराबरगु प्रतापवानहा जुया च्वन । उकिया निम्ति चूलनी जुजुया म्हाय् मचा पञ्चाल चन्दी* घैम्ह राज कन्या विवाहयाना बीत छलपोल छम्ह बाहिक मेपिं सुंहे योग्यपिं मदुगु थ्वखं धाथेनं हे सत्य खः । थ्व मङ्गलगु ज्यायात याकनं हे सिद्ध यानाछ्वे योग्य जू । छलपोल अन सवारि जुल धाःसा जिपिं महामन्त्री तथा उपमन्त्रीपित नं छलपोलयागु प्रताप आश्रय कया कापः, वख, तिसा, रत्न आदि आपालं बकस प्राप्त ज्वीगु सम्भावना दु ।”

* उत्तमगु न्यागु इकारयगु लक्षणं सम्पूर्णं जुया चन्द्रमा समानं बांजहा जूगुलिं वीत इञ्चान चन्दि धाःगु खः ।

घका थःगु बुद्धि भेते जुक्को जुजुया इच्छानुसार न्हावना थःपित व जुजुयात योयापुस्ये च्वंगु खँ बिन्तियात । पक्कुस आदि मन्त्रीपिके न्येनेव नं थुगु हे लंपु मतोतुस्ये पालूथाय् लःन्हावं थें तं बिन्ति याना बिल ।

केवट्ट मन्त्री पञ्चाल देशे ल्याहाँ वंगु

विदेह जुजु मन्त्रीपिं प्यम्हस्यानाप सल्लहा याना बिज्याना च्वं बले केवट्ट मन्त्री थःगु डेरां राजदरवारे वया थःगु देशे ल्याहाँ वनेत—
“भो प्रतापिम्ह महाराज ! जिजुलसां थौं थःगु देशे ल्याहाँ वनेगुजुल । छलपोलया नं याय्मागु ज्या ब्याकं याकनं सिघय्का बिज्यात धाःसा बेश ज्वी । दिन आपा बितय् याना बिज्याय्गु योग्य मजू । याय् मागु ज्या याकनं हे सिघय्का छ्वे दःसा हे जक असल ज्वी । याकनं हे पञ्चाल देशे सवारि जुया बिज्याहुँ । जितः ल्याहाँ वनेगु बिदा नं बिया बिज्या-हुँ महाराज !” घका बिन्ति यात । उगु समयस विदेह जुजुं अने अनेगु अमूल्य-अमूल्यगु रत्न, वसः इत्यादि चूलनी जुजुयात भेट चह्नेयाय्त बिया नापं तं पत्र छपू नं बिया छ्वया बिज्यात ।

महोसघ नाप सल्लहा

महोसघ पण्डित जुलसां केवट्ट ब्राम्हण ल्याहाँ वंगु समाचार सिया मोल्हुईगु तिसा वसतं पुनेगु इत्यादि याय् सिधेका जुजुया न्ह्योने हाजिर जुया थःत योग्यगु आसने वना फेतुना च्वंवन । उगु समयस विदेह जुजुं—“जि प्रिय पुत्र महोसघ जुलसां अत्यन्त तःधंगु प्रज्ञावान्हू जूगुलिन्हागु हे कारण जूसं आदिं निस्यें अन्त तक्क सीकाकाय्गु विचार बुद्धि नं दुम्हखः । अतीत, अनागत, प्रत्युत्पन्नस ज्वीगु कारण अकारण मभिनिगु भिनिगु इत्यादि नं यानं निस्यें बांलाक खंके फुगु-सीके फूगु प्रज्ञा बुद्धि नं दुम्हखः । भीगु ज्या खँ माम्लायागु तत्त्व पञ्चाल देशे वनेगु योग्य जू मजू तुरन्त विभाजन याना असलिगु चीच सीके दै ।” घका चिन्तना याना, न्हापालाक थःगु चिन्तना प्रकाश मयास्ये कामत्ण्णा

आपा जूगुलिं, आसक्त ज्वीगु धैगु लोभ, प्रज्ञा ज्ञान खने मदया दोष जक खने योगु मोहयात त्वपुया पण्डितयागु केवल इच्छा जक सीके माः-गुलिं—“जि प्रियपुत्र महोसध ! आः थुगु अवस्थाय् पञ्चाल जुजुं चक्रवर्ति थवं थः महामित्र ज्वीगु इच्छायाना द्रुत छ्वया हया पुत्रि रत्न पञ्चाल-चन्दीनाप जिगु विवाह याय्गु दिन निश्चय यात धाःसा विवाह यानाबी धैगु समाचार छ्वया हल । चतुरङ्गिनी सेना सहित याना अन वना उम्ह राजकन्या विवाह याना ह्यगुली जि सहित सेनक आदि महामन्त्रीपि प्यम्हस्यां खुशी-प्रसन्न साथं निश्चय याना च्वने धुन । प्रियपुत्रया जि अन वने योग्य जु मजूया विषये विचार गथे खः ? छुखः ? थःगुःविचार जितः बिनित्या ।” धका आज्ञा जुल ।

[महोसध पण्डितं—“थ्व जुजु जुलसां अत्यन्त काम ल्केश अप्पो जुया उक्कियात पनातय् मफुगु कारणं याना हानं सेनक आदि मन्त्री-पिनिगु खँन्यना अत्यन्त खुशी-प्रसन्न जुया च्वने धुंकल । पञ्चाल देशे वनेगुली दोष क्यना कडा ज्वीक बिनित्ति यासा हे जक ठीक ज्वी ।” धका मत्ती-ल्वीका क्वे च्वंगु खँ बिनित्ति यात ।]

महोसधयागु बिनित्ति

“भो महाराज ! बांलाक गौर याना विचार याना बिज्याहुं । अप्पलं सेना पल्टन दुहा घूलनी ब्रह्मदत्त जुजु थ्व मिथिला देशयात सेना-पल्टन-यागु बलं छुं याय् मफुगुलिं काम ल्केश द्वारा छले याय् धैगु विचार याना च्वन । धाथे नं छलपोल पञ्चाल देशे बिज्यात धाःसा मिसाह्य चलाया लोभं याना ब्याधाया ल्हातय् लावंह्य चलार्थे जूवनी । व गथे धाःसा—छह्य ब्याधा मिसाह्य चला छह्य लाना वयात भाय्सीक स्यने कने याना तुती खिपतं चिना चलात नसा नः वै थाय् तया थः जुलसां च्वामुगु भाला ज्वना सिमा भाले सुला च्वनी । उगु समयस मिसाह्य चलां थःगु शरीर हलुकागु भाव क्यना चलातय्गु भाषं न्यनेहे योयापुस्ये च्वंक हाली । व हागु सः ताया प्रसन्न साथं मूर्खीपिं चलात व मिसाह्य चलायाथाय् वया व नाप आसक्त जुया थः परिवारपिं चलात नापं लोमंका अन हे मिसाह्य चलायाथाय् भुलेजुया च्वं च्वनी । मिसाह्य चला व मूर्खह्य चला

वयेव ब्याघा वं खने मदय्क थःगु म्हं किका च्वनी । ब्याघा नं सिमा भालं प्याहाँ वया च्चामुगु भालां व चलायात यां कया सुगुलिं वया प्राण अनंतुं प्याहाँ वनी । थुगु उपमास घूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां ब्याघा समान जू । पञ्चाल चन्दी राजकुमारी मिसाहा चला समान खः । केवट्ट ब्राम्हण ब्याघायागु हथियार समान जुयाच्वन । छलपोल महाराज जुलसां (बिनित्ति याय्गु अरवसर माफ याना बिज्याहुं ।) थः परिवार जुया च्वंपिं चला पुचः नापं लोमंम्ह मूर्खंम्ह चला समान जुया च्वन महाराज !”

मेगु नं बिनित्ति याय् त्यना । बांलाक ध्यान बिया न्यना बिज्याहुं । न्या लाईपिं मनूतसें न्या लाय्गु इच्छा याना ताहाकगु बःलागु का छ्पवी बलसि चिना व बलसिया द्योने नसा तथा अत्यन्त ताः जागु लखे दुने जुया च्वंपिं मूर्खंपिं न्यातस्ये बलसी खनी मखु उकिया पिने च्वंगु नसा जक खनी व नसायागु लोभं बलसि नुना छवे लाःगुलि थःगु जीवन पोह्घाया ल्हाती अर्पण याय् माली । थुगु उपमाय् नं घूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां बलसि समान जू । केवट्ट मन्त्री न्या लाईम्ह मनू समान खः । पञ्चाल चन्दी राजकुमारी बलसिया द्योने च्वंगु नसा समान खः । छलपोल जुलसां (बिनित्ति याय्गु अरवसर माफ फोने) मूर्खंम्ह न्या समान जुया च्वन महाराज !

मेगु नं न्यना बिज्याहुं—जंगले च्वंपिं चलात नय्गुली लोभि जूगुलि थः चाह्लू ज्वी मनंगु नगर गां पाखे चाह्लू वनी । व लोभिम्ह चलायात गामे, शहरेच्वंपिं मनूतसें खनेव छुं हे दया-करुणा मतस्ये स्याना छ्वै । वथे तुं छलपोल महाराज नं पञ्चालचन्दीयागु रूप बांलागुलि याना थःगु देश दरवार तोता पञ्चाल देश पाखे बिज्यात घाःसा सी त्येका मिं नयाच्वंगु छेंलाना च्वंम्ह मनू थें प्राणान्त जू वने फु । स्मृति क्वातुका बल्लागु संयम बुद्धि द्वारा कामगुण रूपी तृष्णायात कोत्यला तये योग्य जू महाराज !”

महोसध खना जुजु तंचागु

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्व पण्डितं विदेह जुजुयात उपमां कय्का न्याक्क बिनित्ति याय्व विदेह जुजुया चित्ते द्वेष-अग्नि ह्वाना ह्वानां छ्वया वया

ऋोध पिकया—“ध्व महोसधं जितः वया च्योति हे नं गौरव मयास्ये, जिं जुजु खः धैगु नापं पर्वाह मतः । थः चक्रवर्ति जुजु जुया जितः थः समानगु थासे तय् माला थःम्ह पुत्री-रत्न बी घका दूत छ्वया हःगु थपाय् मछिं धंगु मङ्गलगु ज्यास महोसधं मङ्गल ज्वीगु खँ छक्का हे मल्हा । जिथें ज्याम्ह जुजुयात मूर्खम्ह चला, मूर्खम्ह न्या समान याना उपमा तःगु ध्व व्याक्कं महोसधयात जिं च्व छाया तयागुया फल खः ।” धैगु मत्ती तया राज अभिमानं हुकम बीगु इच्छा याना—“भो मन्त्रीगणपिं ! उत्तमगु स्त्री-रत्न लाभ ज्वीगु भिगु कारण जुया अत्यन्त उत्तम जुया-च्चंगु खँयात गांया कुंचाय् लाक्क जन्म जुया हलया च्वकाय् तःधिक जुया व म्ह ज्यापु महोसध नाप सल्लहा याय् द्वं गुलिं जि मूर्ख ज्वी लात । हलया च्वकाय् वृद्धि जुयावःह्य हे ज्यापु महोसध ! छ जुलसां ज्यापुतय् हल जोतय् याय्गु ज्याय् हे जक चलाक ज्वीफु । राजकाजयागु ज्या छं गनं सीके फैं ? केवट्ट मन्त्री सेनक आदि मन्त्रीपिं जुलसां असलिगु उच्च कुले जन्म ज्ञपिं ज्ञगुलिं थथिं ज्यागुराज काजे अत्यन्त दक्ष-कुशल जू । चक्रवर्ति जुजुपिनि परस्पर-थवथः यत्न युक्ति द्वारा त्वाय् चिनेगु, सम्बन्ध दय्केगु इत्यादि जुजु पिनिगु चाल-चलन-थिति-रिति ध्व महोसधं गबले सीका काय् फैं ? जिं करुणा चाया गामायात च्व छाया तया । आःवं हे अभिमान याना बराय् चाया जिगु उन्नतियात स्यंका ब्यूगु जक मखु जिथें ज्याह्य जुजुयात नापं मूर्खह्य चला, न्यायागु उपमा बिया हेला यात, ध्व थपाय्सतं जंगलिह्य ज्ञगुलिं जिगु देशे थ्वैत तया तय् योग्य मजुल । उकिं ध्व ज्यापु जुया च्वंह्य गामा महोसधयागु ककुतिया हुत्तानका राजदण्ड बिया तापा थाय् पितिना छ्वया व्यु ।” धैगु तुरन्त कडागु राज आज्ञा जुल ।

महोसधयागु मनोवृत्ति

महोसध पण्डितं कामगुणयागु अन्धकारं त्वपुया कामतृष्णारूपी समुद्रयागु लहरां कया मूर्खा जुया च्वंह्य विदेह जुजुयागु आज्ञा अनुसारं सुँछहास्यां जिगु ककुतिया हुत्ता नका थनं पितिना छ्वत धाःसा युक्त्

जन्मे लाज-शरम चायापुस्ये च्वनीगुया अन्त ज्वीमखु ।” घका मत्ती ल्वीका समयानुसार ज्या याय्गु सीका सुमक सह याना सुतु सुतुं राजदरवारं प्याहाँ वया थःगु दरवारे वना—“जितः अत्यन्त उपकारीह्य जुजु जुलसां कामतृष्णाया अन्धकारयागु कारणं बन्धने लाना च्वने धुंकल । स्मृति फहीका विचार-विमर्श याना स्वेगु प्रज्ञा नं वैक्य मदय् धुंकल जितः अनन्त उपकार याना तथा बिज्याह्य राष्ट्रया अधिपति जूगुलि तं प्याहाँ वःसां मत्ती लुमंका तय् योग्य मजू । कामतृष्णाय् भुले ज्वी धुनेव द्वनी, स्यनी, अयोग्य ज्वी धैगु ला थ्व लोक स्वभाव धर्म जुया च्वं गुलि जि वसपोलयात फाइदा ज्वी कथं यत्न-युक्ति याय् दःसा हे जक उत्तम ज्वी । विद्वान-प्रज्ञावान् धैपिसं थर्थि ज्यागु अत्यन्त दुष्कर जुया च्वंगु अवस्थास निर्विघ्नरूपं कार्यं सफल याना काय्गु पाखे चिन्तना याय्गु हे जक उत्तमजू । जुजुया लागी कन्या रत्न-लाभ जुया छुं छुं भय उपद्रव नं मज्वीक ज्या सफल ज्वी कथं युक्ति-उपाय विचार याय् दःसा हे जक योग्य अनुकूल ज्वी ।” घका कल्पना याना चूलनो ब्रह्मदत्त जुजु व केवट्ट ब्राह्मणपिनिगु विचार, युक्ति यथार्थ रूपं सीकेया लागी जासूसया रूपं तोता तःपिं पासापिथाय् मनू छ्वया बुझेयाके छ्वःसानं ययार्थग खं छुं सीके मफया, “थमं लहिना तःह्य आत्मैरामयात न्हापालाक अन तोता छ्वया यर्थाथगु खं बांलाक सीका जक जिहे अन वने ।” धैगु लिपाहाकनं युक्ति मत्ती लुया वःगुलि अत्यन्त भाय् स्यूह्य आत्मैरामया वच्चायात—“मालिकयाथाय् वा ।” घका मधुरगु सलं सःतल ।

आत्मैराम द्वारा निकोया खुसी जासूम याके छ्वःगु

महोसध पण्डितं लुंयागु पंजले तथा लहिना तःह्य, कस्ती फिनातः-
गु ताय् नकातःह्य हानं अत्यन्त बांलाक भाय् स्यूह्य आत्मैराम पण्डिनचा
थः मालिकं सःतुगु सः ताया लुंयागु पंजलं प्याहाँ वया महोसधया ल्हाती
जूवया, छातिया न्होने च्वं च्वं वल । उगु समयस’ महोसध पण्डितं
थःह्य आत्मैरामया वच्चायात ल्हाया द्योनेतया—“हे प्रिय पुत्र ! आपालं

मनूतय् थासं कल्पनायाय् थाकुया च्वंगु ज्या छंगू छं याना बीमाल ।”
 धका धाय्व-“ज्यू हजुर मालिक ! याकनं हे याना बीत तैय्यार
 जुया च्वनागु दु । वज्या छुथें ?” धका भाय् स्यूहा-शिक्षितहा आत्मेरामं
 न्यन ।

उगुसमयस महोसधं-“व ज्या थथे का प्रिय पुत्र ! पञ्चालदेशया केवट्ट
 मन्त्री दूत जुया थन वःगु ज्या छु मत्ती तया वःगु ज्वी ? धका सु नानं हे
 सीका काय् मफया च्वन । व इमिगु मत्ती च्वंगु खँ घूलनी ब्रह्मादत्त
 जुजु व केवट्ट मन्त्री निहास्यां वाहिक स्वहास्यां सुनानं हे मस्युनि । इपि
 जुजु व पुरोहित निहा जक दर्वारया च्चे बैगले थाहाँ वना जुजु घनीगु
 कठाय् च्वना सल्लहा यागु जुया च्वन । अथे सल्लहाया बले जुजुया
 सयनागार पिवा जुया च्वंहा मिसाहा मैनाछहा जक अनदुगुलि जुजु व
 पुरोहितया याःगु गुप्त-रहस्यजनकगु सल्लहा व्याक्कं व हे छहास्यां जक
 सीफु । छ प्रिय पुत्र ! अन पञ्चाल देशे वना सयन-कोठा पिवा जुया-
 च्वंहा मिसाहा मैना नाप विस्वासिहा मित्र जुया त्वाय् चिने धुनेव, इपि
 जुजु व मन्त्री निम्हस्या गुप्त-रहस्यजनकगु सल्लहा छंगु बुद्धि भेते जुको
 सोज-बूझ याना स्वया वा । अथे न्यना च्वने बले नं मेपिसं सुं छम्मस्यां हे
 मताय्क सुंहे मदुगु एकान्तगु थासे सःता अथवा अज्या थाय् वना न्यं
 हुं । मेपिसं थ्व खँ सीव छंगु प्राण बचे ज्वीगु सम्भव मदु । उकिया निम्ति
 बांलाक स्मृति-होश तया उद्योगी जुया थः नं बचे ज्वीक थःत मागु ज्या नं
 सिद्ध ज्वीकथं ज्यायाना वयेगु सो न्है प्रियपुत्र !” धका स्येने कने याना
 न्हापा नकातथें तुं कस्ती बुला तःगु ताय् फुदंक नके-त्वंके धुंका पूर्वपाखे-
 यागु भघालं तोता छवत ।

भाय्स्यूहा आत्मेरामया बच्चां-भो मालिक ! जितः विश्वास याना
 बिज्याहुं । छलपोल यागु ज्या बांलाक सिद्धयाना याकनं हे ल्याहाँ
 वयेगु जुल ।” धका आश्वासन बिया मालिक प्रसन्न ज्वीक अह्ने यागु ज्या
 भाला कया महोसधयात नमस्कार याना पूर्वदिशा पाखेयागु भयालं
 बोया वया सिबि राज्य अरिदुपुर देशे थ्यंका देशयागु छाँट काँट चि तया
 लुमंका मिसाहा मैना दुगु पञ्चाल राज्य पाखे स्वया ब्वया वन ।

मैनानी व आत्मैरामया सम्बाद

भ्याभवा जक कने मात्रं पुरा विस्तार पूर्वकं ध्वीका काय् फुह्य तीक्ष्णगु बुद्धि दुह्य शिक्षित-भाय् स्यूह्य आत्मैरामया बच्चा पञ्चाल राज्ये थ्यंकः वना जुजुया दरवारया गजू च्वकाय् जुना—“सयन-रक्षक मिसाह्य मैनाया चित्त कम्पन ज्वीक थन च्वना ‘ल्याय्हा सः’ बिया छ्वत घाःसा मिसाह्य मैनां नं ‘ल्यास्ये सः’ तुरन्त बिया है । उगु संकेत न्यना व मैनानीयाथाय् वने ।” घका मत्ती तथा कामरागं लिप्त जुया न्यने मात्रं मन हे चक्कना वनीगु, न्हाय्पं इन्द्रिययात मधुर ज्वीके फैगु ‘ल्याय्हासः’ पिकया पंक्षितय्गु भाषं हाला क्यन ।

चूलनी जुजुया सयनागार पिवा जुया च्वंहा पट्टिह्य मैनानी अग्रह्य राजकन्या थें मिजं धौपि भुजि प्रमाणं हे नं सम्बन्ध मदया दरवारं हे प्याहां वये मनंहा मिसा थें पालो पहराया दुने च्वं च्वने माःगुलि रस रंग याय् माला थः प्रियह्य मिजं माःजुया च्वंगु अवस्थास महोसघ पण्डितयाह्य ल्याय्मह्य आत्मैरामं ल्याय्हा सः बिया छ्वःगु शब्दारम्मण ताय् दुबले न्हाय्पने अत्यन्त मधुर ताया आत्मैरामया इच्छाया अनुकूल ज्वीक ‘ल्यास्ये सः’ लिसः बिया हाला हल । थुगु प्रकारं वं छको थःमं छको ज्वलं जो ल्यास्ये सः, ल्याय्हा सः सोको तक बी धुंकालि आत्मैरामं हानं छको गजूली च्वना ताउत हाला बुलुं बुलुं काहां बया मैनानीयागु लुंया पंजः खाया तः थाय् दरवारया भया सत्तिक जूवया भय अन्तराय दु मदु बांलाक स्वया मैनानीया थाय् थ्यंकः वन । अनंलि शिक्षितम्ह आत्मैरामं—“सः बांलाना अत्यन्त गुणवती सयन-रक्षकया चित्त प्रसन्न जुया रोग मदया, अन्तराय तापाना प्रकृति हे स्वस्थ बांलाना कुशल जू मखुला ? कस्ती बुलातःगु ताय् थः यये अनुभव याय् दु मखुला ? घका बुखं ल्हाना नं तुया न्यने हे ययापुस्ये च्वंक मधुर नकसां न्यन । मैनानी नं नं आगन्तुक सत्कार इष्ट ज्वीक थःके दुगु कस्ति व ताय् लुरंक नके तोंके याना अतिथि सत्कार यात ।

अनंलि लिपा—

मैनानी—“ध्व पञ्चाल राज्ये दाजुयात जि गबलें हे मखना । दकले न्हापालाक खनागुलि परिचय न्यने दःसा ज्यू ।

आत्मेराम—“जि जुलसां सिवि राज्य अरिट्टपुर देशया अधिपति महाराजं लहिना तःम्ह दर्वार याम्ह आत्मेराम खः । नौकरियागु ज्या सम्पूर्ण याय् धुंगुलि महाराजं लुंयागु पंजलं सम्पूर्ण मुक्त याना यो यो थाय् चाहिला खुशी-प्रसन्न साथं जीवन बितय् याहुँ घका आज्ञा जूगुलि देश-परदेश चा चा हिला वया च्वनाबले आः ध्व सयनागार-रक्षक छिथाय् थ्यंकः वया च्वनागु खः ।” घका गम्भीर जुया हाव भाव क्यना घाल ।

मैनानी—“छि थन याम्ह घका ला सिल, आःध्व पञ्चाल दर्वारया दुने भायागुया कारण नं कना दिसँ ।

आ०—“हे सयनागार-रक्षक छिगु सुगन्धितगु गुण न्यनागुलि नाप लायगु उत्सुक जुया वयागुखः ।”

मै०—“दाजु आत्मेराम ! थन भागु खँ न्यनेधुन । पत्नी जुया च्वंम्ह आत्मेरामनीयात गन तोता थका दिया ?”

आ०—“सयनागार-रक्षक हे मयेजु ! खँ उत्थान याना हःगुलि कने हे माला वल । जिम्ह पत्निया दुर्भाग्यगु कर्मयागु इतिहास प्वीका कना च्वने माःगुलि अत्यन्त अपसोस जुया च्वन । छत्रुया दिनस मालिकपि निम्हतिपू लखे म्हितेत बिज्या बले नाप्पं वनेत सःतुगुलि जि व जिमि प्रिय पत्नी निम्हं मालिकपिनि ल्यू ल्यू वना । मो ल्हुया दरवारे ल्याहाँ वया म्हे प्याना च्वंगु ल गंकेया लागी दरवारया पली छगू कुंचाय् निभाले च्वं च्वना । उगु वखते अत्यन्त क्रूर-निर्दयिम्ह बाज छम्हस्यां जिपि पति-पत्नी निम्हसितं यंके घका आकासं बेगं काहाँ वःगु सःताया जि जुलसां ठारान्हुया बोया बिस्युं वना । जिम्ह पत्नी जुलसां गर्भवती जुया च्वंगुलि तुरन्त बोया बिस्युं वने मफुगुलि थःगु प्राण बाजया ल्हाती अर्पण याना छ्वे माल । अबलेसं निस्येँ जिम्ह पत्नी जुया च्वंम्ह आत्मे-

रामनी मृत्यु जूगुलि जिगु मन खिन्न जुया न्ह्यू ख्वा धैगु हे गबलेसं मदय्क चिन्त-शोक याना जुयागु थौंया अद्यापि जुया च्वन ।” धका ख्वा ख्युंक-तया शोकाकुल भावपिकया मैनानीयात विश्वास ज्वीकथं गम्भीर जुया न्यंकल ।

थुगु प्रकारं आत्मेरामं न्यंका च्वं बले मैनानी नं करुणा चागु मन उत्पन्न जुया वःगुलि “छमा सिमा ग्वतुलेव मेगु सिमा पोगु ।” धै थें तुं न्हापायाम्ह पत्नी द्वारा चित्ते शोक जूसा न्हूम्ह पत्नी ब्याहा याना शोक सन्ताप मदय्क चित्त संतोषयाना च्वना दिसं ।” धका धाल ।

आत्मेराम-“न्हापायाह्य कलाया निम्ति हृदये शोक जुया विलाप याना च्वनागु मालिक जुया च्वंहा महाराजं स्वयां स्वया च्वने मफया अये हे छि धाःथें तुं आज्ञा जुल । तथापि न्हूहा कला ब्याहा याय् धैगु अपुगु ज्या मखु । चाल चलन बांमलह्य दुष्टह्य न्ह्योने ला लाथे सनाज्वी योह्य चरिन् हीनह्य कला लाइ धैगु भय जुया च्वन । गुणवती जुया शील स्वभाव बांलाना भिगु चित्तं भातयागु इच्छानुसार ज्या याइह्य, हानं भातयागु इच्छा स्यूह्य मिसा दःसा हे जक हानं विवाह याय्गु इच्छा दु धका स्वामि जुया च्वंहा महाराजयात बित्तियाना । उगु समयस महाराजं-“छंत योग्यज्ञ मैनानी छह्य पञ्चाल राज्ये दु धाःगु न्यना तयागु दु । व मैनानी जुलसां घूलनी जुजुया सयनागार-रक्षक जुयाच्वन । वैगु शील स्वभाव स्वेबले छं न्हापा याम्ह कला समान जू । छं जुलसां व मैनानीयाथाय् वना छंम्ह प्रेमी ज्वीगु अवसर बी मबी बांलाक सोज-बूझ याना वा । यदि योग्य जूसा, छंत यो थें च्वंसा, व नं माने जूसा जिथाय् याकनं त्याहाँ वया खबर कं वा । तदनन्तर आपालं परिवारपि नाप बोना वना धुमधाम नकसां सिन्धूर जात्रा याना विवाह याना बी ।” धका आज्ञा जूगुलि जि छि थाय् तप्यंका वयागु खः । अवसर बीगु मबीगु जक सम्पूर्ण रूपं सीके माला च्वन । अवसर बीगु जूसा आनन्दपूर्वकं निम्हं खुशी-प्रसन्न जुया छथासं काल हना च्वनेगु सौभाग्य प्राप्त ज्वी ।” धका छवे पाखें असत्य रूपं खं चाहीका न्यने हे योयापुस्ये च्वक न्यंकल ।

आत्मेरामं घाःगु खं मैनानी नं ताया दुने हृदयनिस्थे प्रमुदित जुया अत्यन्त हर्षित जुल । अथे जूसां तबि “मिसातयेगु इन्द्रिय लुं ब्यूसां दैगु मखु ।” धैगु उखानयात मत्ती ल्वीका प्रतिक्षेप याइगु स्वभावं मिसातयगु मायां इच्छा मदुगु थें च्वंक भाव पिकया क्वे वंगु खं न्यंकल ।

मैनानी—“दाजु ! लोक धर्मयागु अनुसारं घाय् माल घाःसा मिजंम्ह आत्मैराम जूसा मिसाम्ह आत्मेराम नाप, मिजंम्ह मैना जूसा मिसाम्ह मैना नाप थवं थः जात मिले जूपि नाप परस्पर सम्बन्ध दय्केगु उत्तम जू । आः जुलसां छि आत्मेराम जि मैना जात समानता मज्जुगुलिं, च्वकां निस्थें हे असमान जुया च्वंगुलिं गथे याना परस्पर मिले-चले जुया जीवन परियन्त हना च्वने माःगु सम्बन्ध दय्केगु ? मज्जीगु ज्याय् खं आपा ल्हाना च्वनां छुं फाइदा ज्वी थें मच्चं । न्हापालाक जात मिले मज्जुम्ह नाप विवाह जुया लिपा थःगु जात मिले जूम्ह आत्मैरामनी खनेव व आत्मैरामनी नाप प्रेम याना सम्बन्ध दय्का जितः अप्रिय याना तोता बिल घाःसा जात मिले मज्जुम्ह थःप्रियम्ह—योम्ह जूसानं लिपा बाया च्वने माली बले जिगु हृदये मि छ्वया संताप ज्वीका च्वने मालीगु भय खना त्राश चाया च्वना ।”

धुगु प्रकारं थुकि मुक्त ज्वीगु भाव क्यना माने मज्जीगु, प्रतिक्षेप-यागु खं ल्हासानं महोसध पण्डितयाह्य अत्यन्त शिक्षितह्य आत्मेराम जुया तःसतं बाँलाक खं ल्हाय् सम्ह जूयानिम्ति—“थ्व मैनानी नं जुलसां यथार्थ रूपं जिगु खँयात प्रतिक्षेप यागु मखु । मिसातयगु स्वभावानुसार माया प्रकटयाना सम्म घाःगु खः । घाथें घाय्माल घाःसा वं जितः योगु अवश्य नं खः ।” धैगु मत्ती ल्वीका के च्वंगु अनुसारं खं ल्हानायंकल ।

आत्मेराम—“हे ...मालिकनी मैना ! अने अनेगु जाति भेद, हां निस्थें हे भेदजुगु कारण सत्य खःसानं कामरागयागु विषये बराबर-समान हे जुया च्वंगु दु । जिगु काम इच्छा जुलसां अत्यन्त रूपवान जुया च्वंम्हं छ मैनानी सयनागार-रक्षकया उपरे हे परिशुद्ध रूपं प्रमुदित जुया आसक्त जुया च्वन । जात समान मज्जुह्य प्रेमिका नाप ल्हाना च्वनेगुलि थुगु आत्म भाव हे परित्याग याना छ्वे माःसां पर्वा मदु । (थुगु खं

आत्मेरामं घया च्वंबले मैनानीया मन कामरागं व्याप्तजुया छ्यौं नापं याता प्यातां वना) भीथें ज्यापिं तिरस्चीन् पक्षीपिनिगु खं छखें तया । मन्तयगु दध्वी नं नीच जातह्य चण्डाल-पोह्या हे जूसा नं मिसाह्य पशु हे जूसानं चित्तयागु अनुसारं इच्छा समान जुया वन घाःसा प्रेमयागु प्रवाह-धारा दुते मज्जस्ये जन्म काँछिं ह्वना वःगु न्हापा न्हापायागु प्रमाण नं दया च्वंगु हे दु । द्वारावती राज्ये सिवी जुजुया राजमाता जुलसां जम्पावती थैह्य पोह्यानी जुया च्वन । व महारानि पोह्यानी जूगु गथे घालसा ?—न्हापा परापूर्व कालस द्वारावती राज्ये वासुदेव जुजु उद्याने वना लहर याय्गु इच्छां नगरं प्याहाँ वयाच्वं बले नगरया घ्वाकां द्वाहाँ वया च्वंह्य पोह्यानी छह्य खना वैगु यौवन, रूप अत्यन्त बांलाना च्वंगुलिं तःसतं प्रमुदित जुया जात न्यना स्वया पोह्यानी जुया च्वंगु सीक सीकं हे स्नेह चित्तयात कोत्यल्ये मफया वया भात दु मदु धैगु बुभे याका मदु धैगु सीका व पोह्यानी नीयात सःता किसि ह्येतया बगीचाय् नापं मवंस्ये दरवारे ल्याहाँ बिज्याना” जम्पावती महारानी” धैगु नामं बड़ा महारानी यागु पदबि प्रदान याना बिज्यात । व जम्पावती बड़ा महारानीया पाखें ‘सिवी’ धैम्ह पुत्र उत्पन्न जुया महाराज वासुदेव स्वर्गि जुया बिज्याय् व बौह्य महाराजयागु थासे सिवी कुमारं राज्याभिषेक काल । थुगु प्रकारं लोक सम्मत देवता घका अत्यन्त उत्तमगु थासे तया पूजा याना तःपिं जुजुपिनि दध्वी नापं अत्यन्त हीन जातह्य पोह्यानीयात बड़ा-महारानीया थासे तया परस्पर हित-चित्त मिले जूपिं प्रेमिपिं जुया काल हनावंगु दु । भी थें ज्यापिं तिरस्चीन् पशुतसें छु आघार कया थुगु प्रेमयागु ज्याय् प्रतिक्रिये याय्गु ? प्रेम बराबर जुया स्नेह क्वातुका यंकेगुली हे जक भीसं उद्योग याना यंकेगु योग्य जू ।

मेगु नं न्यनातय् नंगु खं छगू छु घाःसा—पुरा पूर्व कालस वच्छ धैह्य ब्राह्मण छह्य कामतृष्णास घृणा चाया मिया न्ह्योने च्वंगु मैन थें नाया याता प्यातां वंगु चित्त ज्वीका छगू जंगले वना ऋषि प्रव्रजित जुया ध्यान भावनास लीन जुया काल हना वन । व ऋषिया आश्रम समीपस गुफा छगुली अपालं किन्नर व किन्नरित वास याना च्वन ।

व गुफाया लुखा प्वायाथाय् तःधिकह्मा माखाचा छह्मा दया च्व । न्हि न्हि हे धैथे व विशालह्मा माखाचां गुफां प्याहां वःपिं किन्नर-किन्नरि तयत् लाना इमिगु छ्यो प्वा खना न्ह्यपु नया हि त्वनीगु जुया च्वन । किन्नर-किन्नरितय् चित्त बःमलागुलिं इमिके तःसतं ग्याय् योगु स्वभाव दु । व माखाचा जुलसां अत्यन्त तःधिक जुया बलवान नं जुया च्वंगुलिं किन्नर-किन्नरितय् आपालं फोज दुसानं ग्यागुलिं थर थर खाना वैत दमन याय् मफया च्वन । उकिं किन्नर-किन्नरित वच्छ ऋषियाथाय् वया— “भो भन्ते ! जिमित सदानं स्याना नया दुःख-कष्ट बिया च्वंहा तःधिकह्मा माखाचित् विनाशयाना जिमिगु प्राण रक्षा याना बिज्याहुं । भन्ते ।” धका बिनित्ति याय्व ऋषिजुं— “जिपिं थें ज्यापिं ऋषि प्रव्रजितपिसं करपि-निगु प्राण हिंसा याय्वु योग्य मजू । छिमिसं जितः गज्यागु खं न्यकः वयागु थ्व ? आः थथे हे जिगु आश्रमं छिपिं योकनं प्याहाँ हूँ ।” धका पित्तिना हःगुलिं बिचरा किन्नर-किन्नरित जुलसां थःगु ज्या सफल मजुया स्वा खिउंका अशरण जुया अनं ल्याहाँ वये माल ।

लिपा हाकनं याकनं हे किन्नर-किन्नरितसें रट्टवती धैह्मा अत्यन्त बांलाह्मा किन्नरि छह्मासित दिव्य वस्त्रं पुंका छायापा ऋषिया आश्रमे यंका— “भो ऋषिवर ! थ्व बांलाह्मा किन्नरि छह्मा छलपोलया सेवा-चाकरिया लागी थन तया तै बिज्याहुं । जिमि शत्रु जुयाच्वंहा तःधिकह्मा माखाचित् विनाश याना जिमित रक्षायाना बिज्याहुं भन्ते !” धका बिनित्तिना वन उगुबखते ऋषिजुं व किन्नरियात खनेमात्रं वया उपरे प्रेम व स्नेह उत्पन्न जुया वया थः याकःचा जक जंगले सकस्यानाप अलग जुया मच्चंस्ये न्ह्याबलेसं व किन्नरि नाप च्वना रसरंग याना काल हनेगु इच्छा जुया वः-गुलिं— “ज्यू अथे जूसा छिमि शत्रु जुया च्वंम्ह तःधिकम्ह माखाचित् जि थःमं हे स्याना विनाश याना छ्वेगुजुल । धका वचन बिया रट्टवती धैम्ह अत्यन्त बांलाम्ह किन्नरियात प्रसन्न साथं स्वीकार यानाकाल । अनंलि किन्नर-किन्नरितय् शत्रु जुयाच्वंम्ह भयानकम्ह माखाचित् मुगलं दाया स्याना छ्वत । व ऋषि उम्ह किन्नरि नाप संवास याना च्व च्वं काथ-ह्माथाय्पि समेतं दय्का थःपरिवारपिसं चाहयेका वासयाना च्वन ।

शुगु प्रकारं जन्मभर तक परस्पर तोतां तोते मफैगु प्रेम बन्धने लाना वासयाना च्वच्चं हे मृत्यु जुया वन । मिजंम्ह मनु नाप मिसाम्ह चला नं न्हापा-न्हापा परस्पर प्रेमी जुया नाप ह्वनाच्वना काल हना वंगु प्रमाण दु । ताहाकः ज्वीक द्वालुया वयेक खँ ल्हाना च्वने मखुत । शुगु प्रकारं उत्तमर्पि मनुत हे जूसानं पशु जुया च्वंपि किन्नरि चलानी नाप छगू चित्त जुया प्रेम पूर्वकं ह्वना समय वितय् याना च्वनेज्यु घास्येलि भीथें ज्यापि तिरस्चिन पशु पंक्षि जुया च्वनार्पि भंगः तय्गु विषये छु खँ ल्हाना च्वने माःगुदु ? जि नं पक्षि जात मयेजु नं पक्षि जात जूगुलि सम्बन्ध दयेके मज्यु घाःगु श्व खँ युक्ति युक्त जूगु खँ मखु । काम सेवन याय्गुली विशेषता धैगु छुं दुगु मखु । मन छगू हे जक प्रधान जुया च्वन । उकिया निर्मित प्रिय मयेजुया मने प्रेमयागु भाव समान जूसा प्रसन्न साथ परस्पर आनन्द पूर्वकं ह्वना च्वनेगु हे जक खः ।”

मै०-दाजु ! छि जुलसां याकनं तं चाय्यो, आःछगू लिपा ज्वीबले मैगु हे छुज्वी छुज्वी धैगु सीका काय्गु सम्भव मदु ! आः नाप च्वनेगु सम्बन्ध दोने लार्युलि लिया जितः वां छ्वया थकल घाय् मिसा जात जुया च्वनाम्ह जि जुलसां मिजंत थें मखु । योम्ह प्रेमि नाप बाय् मालीगु कारण कल्पना याना अत्यन्त भयभीत जुया च्वना ।

मिसातय्गु चित्तयागु खँ मकं सानं खँ खँ हे सीका काय् फुह्य अत्यन्त दक्षह्य ‘माधर’ धैगु पक्षि जाते उत्पन्न जूह्य शिक्षितह्य आत्मैराम मैनानी-यागु चित्ते दुने च्वंगु खँ प्याहाँ वयेक परीक्षा याना स्वेगु इच्छा याना के च्वंगु खँ घाल ।

आ०-“सः बांलाना रत्न जरे यानातःगु लुंयागु पंजले वासयाना च्वंम्ह हे मैनानी ! जि जुलसां महाराजं छंगु खँ न्यंका बिज्याबलेसं निस्यें मने प्रेमं थाय् कया छ नाप ह्वने धुनेव हानं छकोत्राय् मखु धैगु प्रतिज्ञा याना वयागु खः । उकिं मत्तीतया वै थें मजुस्ये अपसोस ज्वीका च्वने माल । म य् जु ! चित्त बुझे ज्वीक नं न्हापा-न्हापा जुया वंगु प्रमाण-साक्षि क्यना खँ कने धुन । न्हापा न्यना बले हे यो मयो प्यंदंक्र खँ ल्हास यार्ऊस्ये च्वंगु खः । आः जुलसां लिपा ज्वीगु भय खना ग्याना

मेगु छुँ आशायाना सन्धि-ल्यसं मिले मज्जी थें च्वंक खँ ल्हात । जि घाय् लागु खँस छुँ द्रंगु दःसां नम्र पूर्वक क्षमा प्रार्थना याना च्वना । जिगु प्रेमयात स्वीकार याय् मखु घैगु जूसा जि थन ताऊत च्वना च्वने योग्य मजू । आ थथें हे वनेगु बिदा बिया दिसँ । जि नं जुजुं लहिना तःम्ह आत्मेराम जूगुलि थ्व जम्बूद्वीपया दुने जुजुपिथाय् च्वंपि जितः योग्यम्ह मैनानी अथवा आत्मेरामनी छम्ह प्राप्त ज्वीमखु घका सुनां घाय् फै, मे-जुया थ्व लुं पंजः दुने आलसि मचास्ये सुखपूर्वकं च्वं च्वना दिसँ । जि थथें हे वने त्यल ।

मैनानी नं आत्मेरामयागु खँ न्यना वैगु चित्ते दुने थ्यंक भसंक घैथें वना घन्दा सूता कया, व खनेवं हे वैगु उपरे भुक्य जूगु मन ज्वी धुंकु गूलि व नाप बाय् मालीगु छगू कष्ट हानं पूर्णरूपं वैत यो घका खँ ब्याक्कं पोंका बीगुली थाकु चाया महा फस्साद जुया मिसातय् गु मायां याकनं प्रेम स्वीकार मयास्ये ताहाक ज्वीक सालातय्गु इच्छा याना के च्वंगु खँ घाल ।

मै०—“दाजु ! कीर्ति-आभास घैगु तुरन्त हे दैगु वस्तु मखु घैगु कारण कल्पना याय् योग्य जू । चित्त घैगु वस्तु छकोलं हे स्यना वने यो खनी । गृहस्थ जीवन घैगु अत्यन्त भयातुया थाकुगु ज्या जूगुलि अने अनेगु विषयस बांलाक विचार विमर्श याना जक याय् सय्के मां । थ्व महानगु दरारे प्रसन्न साथं च्वना थनया महाराजया महानगु यस कीर्ति बांलाकनि स्वया च्वना दिसँ । चाया-रात्री थ्यंकः वयेव जिमि स्वामि चक्रवर्ति महाराज थ्व दरारे दकले च्वेयागु तल्लाय् थाहाँ बिज्याना थःगु अत्यन्त बांलाना च्वंगु सयनागारे ।

किन्नरित थें यौवन व रूप-सौन्दर्य बांलापि दरवारे च्वंपि आपालं केतित नाप कविता व म्ये हाला सितार, मृदङ्ग इत्यादि अने अनेगु बाजं थाना प्याखं ह्वीगु म्ये हालेगु द्वारा प्रमुदित ज्वीगु खनादी तिनि । पञ्चाल राजधानी जुलसां स्वर्गलोक समानं अत्यन्त खुशी-प्रसन्न व प्रमुदित जुया च्वनीगु नगर खः घैगु छि बांलाक सियादी-खना दी तिनि उकिं नाकं हथाय्-मथाय् चायादी योग्य मजू ।

थये मैनानी नं घाय्व मिसातय्गु यथार्थंगु स्वभाव उला क्यना बी थें जूगुलि आत्मेरामयात वने मतेनि पिया च्वं घका पंगु अनुसारं व अनंतुं च्वं च्वन । चाया रात्री थ्यंकः वयेव खुशी प्रसन्नसार्थं परस्पर प्रेम व स्नेन पूर्वक रस रंग याना थः वयागु ज्यान सफल याना काल ।

आत्मैरामं जाधूस खँ ल्हागु

अनंलि शिक्षतह्य आत्मैरामं “आः थुगु अवस्थास जिपिं थवं थः जकं मागु कामक्लेशयागु ज्या सफल जूसानं मालिकयागु ज्या जुलसां सफल मज्जुनि । मैनानी नं जुलसां थःगु प्रेम व स्नेह ब्याक्कं दो चिक जितः तोता बी धुंकल । आः थुगु अवस्थाय् जि न्यनेगु खँ ब्याक्कं निश्चय नं यथार्थ रूपं मकनी मखु । मालिकयागु ज्या सकतां सम्पूर्ण ज्वीक जासूस याना मिथिला देशे याकनं ल्याहाँ वनेगु योग्य ज्वी ।” घका मत्ती तया, के च्वंगु अनुसारं थः प्रियह्य मिसायात सःता घाल-

आ०-“प्रेम व स्नेह समान जुया च्वंहा हे अत्यन्त प्रियह्य मैनानी ।”

मै०-भो प्रिय स्वामिन् ! जितः सम्बोधन याना सःता खँ न्यनादी त्यनागुखः ? न्यना दिसँ ।

आ०-जि प्रियह्य पत्नी छि नाप छगू खँ ल्हाय् माःगु दया च्वंगु दु ।

मै०-“भो प्रिय स्वामि ! थौं जुलसां जि छि नाप विवाह जूगु विशेषगु दिन जुया च्वन । उकिं विशेष मज्जलगु दिने मज्जलगु खँ हे जक ल्हाना दिसँ । मज्जल रहित जुया च्वंगु खँ, म्वामदुगु ज्या चले मज्जगु अर्थ हीन जुया च्वंगु खँ छता ल्हाना मदीसां ज्यू । जितः अज्यागु अमज्जलगु खँ न्यनेगु इच्छा नं मजू ।”

आ०-“आ जि थ्व ल्हाय् त्यनागु खँ अत्यन्त तःधंगु सारं युक्त जुया मज्जलगु हे खँ खः ।”

मै०-“थुगु प्रकारं मज्जलं युक्त जुया सार गर्भितगु खँ जूसा हे जक न्यनेगु इच्छा दु । छि ल्हाय्गु इच्छा जुया च्वंगु खँ याकनं घया दिसँ ।”

आ०—“हे प्रिय पत्नी ! न्यनेगु इच्छा जुसा न्हाय्पं बिया न्यनाका । घाय् त्यना । घाय्गु इच्छा यानागु खं मेता मखु । थ्व चक्रवर्ति जुजुया आन्तरीक हृदययात बारंबार प्रमुदित याना च्वनीह्य राजकन्या पञ्चाल चन्दी शुक्र नगुथे अत्यन्त शोभायमान जुया च्वंगु गुणं सम्पूर्ण जुया मनुष्य लोके ‘रूप चक्रवर्ति’ घका समेतं घाय् योग्य जू । थुलि मर्छि रूपवती जुया मनुष्य लोकया छह्य अलङ्कार जुया च्वंह्य राजकन्या पुत्री रत्नयात विदेह जुजु नाप विवाह याइगु घैगु समाचार राज्यया दुने पिने सकबनं राष्ट्रं फैले जुया प्रसिद्ध जुया च्वन । थुगु समाचार न्यना जिं छु कल्पना याना घाःसा—विदेह जुजु व चूलनी जुजु जुलसां थवं थः शत्रु जुया च्वंक च्वंकं खुशी-प्रसन्न साथं अत्यन्त रूपवती जुया-च्वंह्य व पञ्चाल चन्दी मैया विदेह जुजुयात बिया छत्रै घाःगु समाचार खैला ? मेपिं छत्रघारी जुजुपि आपालं चूलनी जुजुया घैथे दुपिं जुजुपिं दयेक दयेकं इपिं जुजुपिं नाप विवाह याना मब्यूगु छुयानिम्तिं थो ? घैगु कारण न्हाबलेसं (जिगु मने) भस भस जक लुमना वया च्वन ।”

मै०—“अहो... .. मङ्गल खुनुया दिने अमङ्गल जुया च्वंगु खं छिं छाय् ल्हानादियागु ? थ्व खंयात हानं छको दोहरे याना ल्हाना दीगु मत्ती तयादी मते ।”

आ०—“हे प्रिया पत्नी ! जि मङ्गलगु खं घका ल्हानागु खंयात छं अमङ्गलगु खं घका घाय् योग्य मजू । छु कारण गुगुकारणया निम्ति छं थुकियात अमङ्गलगु खं घका घयागु खः ?”

मै०—“भो स्वामिन् ! थवं थः शत्रु जुया च्वंपिं जुजुपिं ज्वीकं नं लिं गथे मङ्गलगु खं घका घयादियागु ?”

आ०—“थथे जूगु जूसा देश विदेश पत्तिकं थुगु मङ्गल विवाहयागु खं छुया निम्ति फैले जुया च्वन ज्वी ? थुकियागु यथार्थ सत्यगु खं बांलाक जि थ्वीक छको कना ब्यु ।”

मै०—“भो स्वामिन् ! थुगु खं सीकेगु इच्छा यानादी मते । कंसांनं छुं प्रयोजन दै थें मच्चं । थुकी मर्भिगु, बांमलागु, अमङ्गलगु खं योको दया च्वंगु हु ।”

आ०—“प्रेमि निह्यास्या थवं थःदुने अभ्यन्तरयागु खँ उला क्यनाबी मालं भनं छु कारणं याना थुगु विषय छक्का कनाबीत अस्वीकार याना च्वनागु ?”

मै०—“भो स्वामि ! बिनित्ति भाव याना च्वना । सीके योग्य मज्जुगु खँ जूगुलिं तोपुया तयागु धका मत्ती तया दिसं ।”

आ०—“हे प्रिय पत्नी ! पञ्चाल देशे च्चर्पिं मनूतय् थः प्रेमियात विश्वासमदुगुलिं खँ व्याक्कं कने मज्जु घैगु दस्तुर जकं दुलाकी छु ? खँ बाकि याना तल धाय्व धायेनं हे यथार्थ रूपं थः भातयात मयोगु समझे जूवने फु । खँ ल्यंका दुनेयागु भाव सुचुका तय् योर्पिं गुर्पिं कला भातर्पिं याकनं हे बाया वने यो । थुगु प्रकारं छ व जि व योर्पिं प्रेमिमत ज्वी साथं हे खँ ल्यंका सुचुका तय्गु स्वभाव जुया वन धाःसा नाप नाप्पं काल हना च्वना ता मदु वं हे परस्पर कला भात निह्या अनविश्वासिगु ज्याखँ माम्ला प्याहाँ वैगु अवश्य जुया च्वन । न्हापांतुं हे थज्यागु स्वभाव दुगु मसिया जि थन वये लात । वनेगु... थुगु हे स्वभाव जूगु खःसा आः हे भंजत-भिजत छुं हे मदयेक बाया वने प्रिये !

मैनानीयागु प्रेम शुद्ध रूपं असलिगु जूगुलिं बाय् मालीगु भयं सीथें च्चंक्क ग्याना वःगुलिं—“भो स्वामि ! अत्यन्त थाकु खनी । छुं छगु तिरिक्क ज्वीसाथं हे थः तुतियागु आघार कया वनेत तैय्यार ज्वीह्य थें भ्याऊं-भघाऊं च्याऊं-च्याऊं याना गनं भाय् मते । खँ दक्को-दाक्को फुक्कं छिगु न्होने पौका, व्याक्कं खँ कना बी ।” धका वचन बिया काम ल्केशयागु आसक्ततां याना गुप्त यानातःगु पोयात फेना क्यनाब्भूगु थें ववे च्चंगु खँ कन ।

मै०—“भो... स्वामिन् ! थवं थः शत्रु जुयाच्चर्पिं जुजुपिसं थःह्य पुत्रीरत्न राजकन्या गबले विवाह याना बी ? पञ्चाल जुजु व विदेह जुजु त्वाय्-पासा ज्वी घैगु थ्व खँ अत्यन्त तापागु खं खः । थःह्य म्हघाय् राज कुमारी बिया त्वाय् चिने धाःगु विषये क्लेश काम-रागद्वारा विदेह जुजुयात भूले याना थःगु देशे सःता काय्त न्यने बांलाकेत धागु सम्म खः । क्लेश काम-रागयागु वेगं आतुर जुया विदेह जुजु पञ्चाल

देशे वयेकेत छल-रुपट याःगु सम्म खः । व विदेह जुजु व्रयेव वयः
 लं कयना च्वंम्ह महोसध नं अवश्यमेव थन मवै मखु । इपिं निम्हसिं
 सेना वलं चाहुयेका दध्वी लाका टुकड़ा-टुकड़ा याना स्याना छत्रै । शत्रु
 जुया च्वंपिं जुजुपिं निहा गनं यथार्थ रूपं त्वाय् चिने फै ? विदेह जुजुयुम्ह
 स्याना जम्बूद्वीपे च्वंपिं सच्छिह्ना छत्र घारी जुजुपिं नाप जयपान्-उत्सव
 (= हर्ष बढाई) खुशि-प्रसन्न साथं याई । थुगु कारण प्रधान मन्त्री
 जुया च्वंम्ह केवट्ट ब्राह्मण व महाराज निहास्या गुप्त रूपं सल्लहा याना
 मन्त्रीजु विदेह देश पाखे वंगु खः ।

आ०—“हे... प्रिये ! छं जुजुया प्रधान मन्त्री जुलसां अत्यन्त प्रज्ञावान्
 हाजुया अने अनेगु उपाय-अकल याय् गुली नं अत्यन्त प्रवीण जुया च्वन ।
 थपाय् सतं दुष्कर व गम्भीर जुया च्वंगु कल्पना थःगु मस्तिष्कयागु
 प्रज्ञा ज्ञानं पिकाय् फुगु थ्व अत्यन्त हे आश्चर्यगु विषय खः । थये हे
 खःगु त्रसा थ्व अमङ्गलगु खं यात न्हापांतु हे मल्हास्ये च्वं सां ज्यूगु खः ।
 थ्व थौया दिन जुलसां भी निहास्या परस्पर मङ्गल विवाह जूगु विशेषगु
 दिन खः । आभी थुगुविषये आपा चर्चा याना यंकेगु तोता सुमक च्वं
 च्वने नु ।”

महोसधया आत्मैरामं थ्व खं न्यने सिधेका थः गुगु ज्याया निर्मित
 अन वयागु खः ? ज्या व्याक्कं सफल ज्वीक सम्पूर्ण जूगुलिं मैनानी नाप
 खुशि प्रसन्न साथं नापं वना च्वन । सुथे द्योतुयुया वयेव थः मालिक
 महोसधया थाय् याकनं ल्याहाँ वना समाचार बिस्तिया वने मानिगु
 दनिगुलिं के च्वंगु कारण कयना बिदा याचना यात ।

आ०—“हे... प्रिये ! ज्या छगूया लागी । न्हेन्हुतकयात ला जितः
 थनं बिदा बिया छ्वे माली ।”

मै०—“गज्यागु कारण गज्यागु ज्याया लागी बिदा बीमागु खः
 स्वामि ?”

आ०—“व ज्या थथेका प्रिये ! जिमि मालिक जुया बिज्याकहा सिन्धि
 जुजु याथाय् ल्याहाँ वना जिं जुलसां अत्यन्त शिक्षितहा पुत्रीक दवदि
 च्वंम्ह मैना नी विवाह याय् दत घका खुशि-प्रसन्न साथं क-वनेया लाम्पि

निनु प्यनु थःगु देशे ल्याहाँ वनेत विदा फोनागु खः । आपा विना वये मखु । केवल न्हेनु जक, च्यानु दै खुनुहु जि जुलसां परिवार-परिषर्दापि सकलें बोना दल-बल सहित विवाहोत्सवया लागी थन छं थाय् अवश्यमेव थ्यंकः वये ।”

मै०—(अत्यन्त दुखिगु मनं खा पाऊक तया) “बिदा कया दीगु गुलि मछि ? पलक भर प्रेम व स्नेह बन्धने लाका हानं वां छुवया थकेगुला जितः प्रिय स्वामि ।”

आ०—“थथे जक वां छुवया तोता वनेगु विचार दुगु जूसा न्हापांतु हे थुलिमछि दुःख कष्ट सिया थन थ्यंक मवयेगु अवश्य । न्हेनुहुया भितरे अवश्य मेव ल्याहाँ वये । मालिक महाराज याथाय् जिगु चित्ते लोह्म मिसा त्वीसाथं छरू याकनं ल्याहाँ वया विन्तिया वये धका विन्तियाना थकागु दु । भीत उपकार याइपि महाराजपित धया थकागु वचन टूते याय् मज्यू । छ नाप प्रेम व स्नेह या जाले क्यने धुंका धौपलक यात जक जूसां बाया च्वनेगु ला जि नं इच्छा दुगु मखु । आ जि थन लिथ्यंकः मवः तल्ले आलसि चाया चित्त दुखे याना मच्चंस्ये स्मृतितया धैर्यं बल्लाका च्वं-च्वं धैगु सल्लहा बिया थके त्यना ।

मै०—(पनां पने फैमखु धैगु सोका मिखाय् ख्वबिजाय्क तया थथें हे सी त्योह्म थें च्वंक शोक प्रकट याना करं-बरं बिदा ब्यूगु थथे ।)—
“भो... प्रिय स्वामि ! न्हेनु जक करं-बरं जूसां वनेगु बिदा बी । नियम अघिष्ठान याना वंगु दिन न्हेनु हे जक प्रतीक्षा याना च्वने फै । न्हेनु सम्पूर्ण ज्वीकानं छि थन थ्यंकः मभाल धाःसा जि जुलसां प्रेम व स्नेह रूपी मि पुना प्राण त्याग ज्वी धुंकुगु शरीर हे जक छि खंके दै धकानं ध्यान बिया विश्वास याना भासं । छिगु पिने यागु रूप-रंग वाऊंस्ये च्वंसानं दुने हृदये थ्यंक वाऊका दी मते । दुने नं पिने नं वाऊंका जितः थन वाना ल्याहाँ मभास्ये च्वं च्वना दिल धाःसा प्रेम शोकं डाहा जुया अहं ज्जि जुलसां ठिगारिं च्वंक प्राण त्यागयाय् मालीगु अवश्य जुया च्वन । का का भासं भासं हुं म्वाल ।”

आत्मैराम जुलसां मैनानीया थासं विदा पावे ज्वीव प्रेम व स्नेहं
 वैत तोता वने मास्ति मव.गु धाच्चा पिकया हेका वंगु गथे धाःसा—“हे
 ... प्रिये ! छं यामछु घयागु ? जिनें छ नाप बाय् मालीगु कल्पनां याना
 मने शोक सन्ताप जुया वःगुजि चान्हे चच्छियकं न्ह्यो हे बांलाक वयेके
 मफु । न्हेन्हु फुना च्यान्हु दै खुन्हु छ खंके मफयावन धाःसा जिगु प्राण नं
 तातुना च्वनीगु सम्भव मदु । ठिगरिं च्वंक मृत्यु जुया वनीगु अवश्य ।”
 धका ख्वखना सः वयेका ह्युतुं प्रकाश याना, दुने मनं मनं धाःसा—“सी
 माःसां छं कर्म हे सी जित छु माःगु दु । जि शोक याना च्वने मागु
 छाया ?” धका मत्ती तया दरवार या भ्यालं प्याहाँ वया न्हापालाक
 सिवि राज्य पाखे स्वया बोया वया, अनं फरके जुया थःगु मिथिला राज्य
 पाखे स्वया बोया वनं ।

मिथिला राज्ये महोसधया दरवारे थ्यनेव पण्डितया बोहले च्वे
 जूवंगुलि, बोधिसत्त्वं नं व आत्मैराम बोहले जू वःगु चिन्ह-संकेतं याना
 थःगु छेँया च्वे बैगले सुं मदु थाय् थाहाँ वना आत्मैराम याके समाचार
 न्यनेव आत्मैरामं थमं सीका वयागु कारण ब्याक्कं छुं छकूचा हे बाकि
 मज्जीक महोसध पण्डितयात निवेदन यात । बोधिसत्त्वं आत्मैरामयात
 याय् माःगु आदर सत्कार, उपस्थान-सेवा आदि ब्याक्कं सम्पूर्णं ज्वीक
 याका बिल ।

महोसध न्हापालाक पञ्चाल देशे वंगु

बोधिसत्त्व पण्डितं जुलसां आत्मैरामं कंगु खं ब्याक्कं न्यने धु का—
 “चूलनी जुजु व केवट्ट मन्त्री अत्यन्त नीच खनी ।” धका मत्ती ल्वीका
 “जितः उपकार याना तयाबिज्याह्य महाराज जुलसां पञ्चालचन्दी धैह्य
 मिसा छद्म सिगु स्नेह व काम रागाग्नि याना छुं छुं हे विचार विमर्शन
 मयास्ये, जि नाप्पं मवसानं वसपोल याकःचा जक जूसां पञ्चाल राज्ये
 सवारि ज्वीगु अवश्य जुया च्वन । धाथेनं अन बिज्यातं धाःसा सिपाहिं-
 सेना-पल्टन सहित आपालं जनतापि अनर्थ व विनाश जुया महानगु
 दुःख कष्ट ज्वीका च्वने माली । जिथें ज्याह्य पण्डितः छह्य (शुम्भु राज्ये)

दया च्वंक च्वंकं थः मालिक विनाश ज्वीका च्वने माल धाःसा मनु तयत् थुगु समाचार न्यके बहः हे ज्वीमखु । जितः अत्यन्त उपकारी जुया-बिज्याकहा मालिक थः स्वामि यागु अनर्थ व विनाश छ्वित ज्वीका च्वनेगु ? महाराज अन बिज्याके न्ह्यो न्हापालाक जि हे निं अन वना घूलनी ब्रह्मदत्त जुजु नापलाना विवाह याय्गु मण्डप-दवारि दय्केबिया छगू गावुत* ताहाकःगु ची धंगु सुरंग निगू गावुत पाय् हाकःगु तःधंगु सुरंग ह्युईके बी धुंका महाराज अन बिज्याका भी जुजु व पञ्चाल चन्दी मैय्या निह्य सित विवाह अभिषेक याना महाराजया पाद परि-चारिका याना बी । राहुया ह्युतुं मुक्त जूह्य पूर्ण चन्द्रमार्थे भिञ्च्यागू अक्खोभिनी मच्छि दुगु सिपाहि सेना तय्सं घेराबिया आपालं छत्रधारी जुजु पिसं चाउला च्वंक च्वंकं हे भी मालिक महाराजयात अनं मुक्त ज्वीक व्यवस्था याना ल्याहाँ वयेगु जुलसां जिगु कर्तव्य हे जुया च्वन खनी ।” घका मत्ती ल्वीका अत्यन्त खुशि-प्रसन्न जूगु वेग थःगु मनारम्मणयात पना तय् मफया क्वे च्वंगु उदान-प्रीति वाक्य मधुर स्वरं उच्चारण यात ।

यस्स धरे भुञ्जेय्य भोगं ।

तस्सेव अर्थं पुरिसो चरेय्य ॥

यस्स, गुहास्था; थःगु हक दुगु दरवारे; योपुरिसो, गुहा भिगु कुले जन्म जूह्य पुरुषं; भोगं, लुं, वह, रत्न आदि सुख-आराम ज्वीगु परि भोग वस्तु अने अनेगु; भुञ्जेय्य, भतीचा जूसां आपा जूसां अनुभव याना च्वनी; सो पुरिसो, व भिगु कुले जन्म जूह्य पुरुषं; तस्स, नका त्वंका तीका सुख ऐश्वर्य यागु वस्तु सकतां बियातःहा उपकारीहा मालिक यागु; अर्थं एव, अर्थ-हित उपकार याय्गु हेजक; चरेय्य, तं चाया थःत बोबिया दाया ककु जोना पतिना हे छो सानं बया उपरे मैत्री चित्त तय्गु मतोतुस्ये) आचरण याय् सय्केमा ।

बोधिसत्त्व पण्डितं खुशि-प्रसन्नता यागु उद्गार-उदान वाक्य उच्चारण याय् सिधेव मोल्हया वसः तिसां तीगु इत्यादि ब्याककं सिधेका

* न्हेकुया छगू यट्टि न्यीगू यट्टिया छगू उसभ च्हेगू उसभया छगू गा वुत ।

परिषदापि आपालं नाप जुजुया दरवावे वना विदेह जुजुयात नमस्कार
याना थःत योग्यगु आसने फेत्वी धुनेव—“भो महाराज ! छलपोल गुगु
दिने उत्तर पञ्चाल राज्य पाखे सवारि जुया विज्याय्गु ?” धका बिनित्ति
याय्व जुजुं न्हापां निस्येँ आधार-उपकारीह्य जुयाच्चंगुलिं थथे बिनित्ति
यागु न्यना प्रसन्न जुया—“निन्हु प्यन्हुया भितरे याकनं हे सवारि
ज्वीगु ज्वी । पञ्चाल चन्दी थन हये मफुत धाःसा थुगु जन्मे जुजु जुया
चवने दुसानं छुं प्रयोजन ज्वीगु मखना । जि अन सवारि ज्वी
बले प्रिय पुत्र नं जि नाप्पे तुं वये मा । आ थ्व जि अन सवारि
ज्वीगुली—

१. कन्या रत्न लाभ ।

२. पञ्चाल जुजु नाप मित्रता । घैगु थुगु फाइदा निगू सिद्ध ज्वी ।”
धका आज्ञा जुल । बोधिसत्त्वं—“भो महाराज ! अथेजूसो छलपो-
लया पुत्रनिं न्हापाला अन वना छलपोलया लागी विवाह मण्डप-दरवार
विचित्र आकारं दयेका च्वं वने । छलपोलया पुत्रं आज्ञा बिज्याय् जिल
घैगु समाचार बिनित्तियाना ह्येव जक छलपोल अन सवारि जुया विज्या
हुँ महाराज !” धका बिनित्तियात ।

विदेह जुजु पुत्र महोसध पण्डितं बिनित्ति यागु खँस प्रसन्न व उत्सा-
हित जुया—“जि प्रिय पुत्र न्हापालाक अन वना चवनेगु जूसो छुछु चीज
वस्तुयागु आवश्यकता दु । बिनित्तिया ।” धका आज्ञा ज्वीव—“सेना-
पल्टन यागु आवश्यकता दु महाराज !” धका बिनित्ति या वले—“जि
पुत्रयात माको सेनात यंकि ।” धका हुक्मजुल । उगु समयस बोधिसत्त्वं
—“भो महाराज ! प्यंगू भयालखाना यागु धवाका चाय्का अन दको
कैदितय्गु हथकड़ि न्यवो इत्यादि अने अनेगु बन्धन मुक्तयाना जि नाप्पे
तुं पञ्चाल देशे वनेगु आज्ञा बिया बिज्याहुँ ।” धका हानं बिनित्तियागुलिं—
“जि पुत्रया इच्छानुसार माःमाःगु ज्या ब्याक्कं या ।” घैगु आज्ञा प्राप्त
जुगुलिं प्यंगू ततःधंगु भयालखाना चाय्क्यबिया अरेयागु ज्या याय्गुली
बल्लाना मग्यापि बीरत जक ल्यया कया—“छिपिं जिथाय् जागिर नया

मालिक यागु ज्योस ज्यान पाना उद्योग याय्मा ।” घका भ्यंका लुं, वह धन द्रव्य इमित मा:मा:गु वस्तु आपालं प्रदान याका बिल । मेपि नं नगर, ग्राम, जनपद आदिस च्वंपि दक:मि, चित्रकारि, सीं बुत्ता कीपि, सीं रंग भरे याइपि, लुं:क:मि, सिं:क:मि आदि कालिगरत जक ल्यया कागु मखु भिच्यागू करवल पल्टन तयत् नं तलवार भाला इत्यादि हथियार व हँ, पा, कू, त:कू घन इत्यादि ज्याभ: सहित सकतां महाराज याके अनुमति कया विदेह राजधानिं प्याहाँ वना पञ्चाल राज्य पाखे स्वया गमन प्रारम्भ यातः ।

बोधिसत्त्व पण्डित अत्यन्त महानगु परिपदपि नाप प्रस्थानयाना वना च्व च्वं छगू छगू योजन* थ्यं थाय् पत्तिकं गां छगू छगू बसे याना अफिसर छह्वा छह्वा नं अनया हर्ता कर्ता चलेयाइह्वा नायो याना—“भी मालिक महाराज धिराज पञ्चालचन्दी राज कन्या बोना लिपा छिमिगु गामं बिज्याइगु बखते, लसो वना स्वागत याना किसि, सल, रथ इत्यादि वाहन द्वारा छुं छुं कण्ट मज्जीक राजधानी थ्यंक यंका तः बने मा ।” घका संदेस—आज्ञा श्रिया व वं गङ्गाजी खुसि सिथे थ्यंक: वन । मिथिला राज्यं पञ्चाल राज्य तक्कया बिच्चे सच्छिगू योजना दुगु जुया च्वन ।

गङ्गाजिया खुसि सिथे थ्येनेन आनन्द धैह्वा मानवक यात स:ता “हे... आनन्द ! छ जुलसां स्वसः क:मितय् नायो जुया खुसि न्ह्यावः पाखे च्वे थाहाँ वना जंगले च्वंगु सिमा पाला त:तः गोगु नांचा स्वसः ग दय्के बिया आ दय्के त्यनागु नगरे प्रयोजन काय्या निर्मित उगु दय्के धुंगु स्वसः गः नांचाय् जात भिंभिगु व बः लागु सि फछिं फको याकनं जाय्का जिथात् ल्याहाँ वये माल ।” धैगु आज्ञा बिया छवत । बोधिसत्त्व जुलसां नांचाय् च्वना खुसि पारी थ्यंका नां चां क्वाहाँ वः थासं ठीक ज्वीक पला छिना वना दाना स्वया खुसि निगू गावुत ति तापा थाय् थ्येनेव ताऊति बिक अन दना मत्ती गौर याना—“शुथासं

* प्यंगू ग दुतया छगू योजन ।

निस्स्ये ताहाकःगु सुरङ्ग म्हुईका विवाह ज्वीगु मण्डप दरवार दय्के
दःसा बेश ज्वी । थनं निस्स्ये दरवार तक्क छ्गू गाउतति ताहाकःगु
चीधंगु कचा सुरङ्ग म्हुईके बी ।” धका कल्पना याना उगु थासे चिं
तय्के बिया पञ्चाल राजधानी द्वाहाँ वन ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु जुलसां बोधिसत्त्व पण्डित थःगु राज्ये वल
घाःगु समाचार न्यना—“आ घाःसा जिगु इच्छा सम्पूर्णं ज्वीगु जुल
जि शत्रुत सकलें विनाश ज्वीगु जिगु न्ह्याने प्रत्यक्ष हे स्वे दैगुजुल । थ्व
महोसध थन वयेव याकनं हे विदेह जुजु नं अवश्य थ्यंकः मवै मखु ।
उगु समयस थुपिं शत्रुत निहासित विनाश याना छ्वया जयपान—हर्ष
बडाइ महोत्सव याना छ्वया जम्बूद्वीपे चक्रवर्ति जुजु ज्वी त्यैन ।”
धका मत्ती ल्वीका अत्यन्त हर्षोत्साहित जुया च्वं च्वन ।

[राजधानी या दुने बोधिसत्त्व द्वाहाँ वनेवं हे नगरवासी मनू, तयसं
सकसिनं हुल हुल ज्वीक स्वया—“विदेह देशयाह्य महोसध पण्डित धैह्य
थ्वहे खः । सच्छिह्य छत्र धारी जुजुपिं सहित भिच्यागू अक्खोभिनी
मछिं दुगु सेना तय्त अप्पां कय्का को तय्त ख्याना छ्वे थें तुं उखेला
थुखेला मदय्क ख्याना हःह्य थ्व हे, वीरह्य पण्डित खः ।” धका
थवंथः खं ल्हागु सलं नगर छर्गुलिं गुंजायमान जुया हत्ला गुल्ला
जुया च्वन ।]

बोधिसत्त्व पण्डित थःगु रूप वर्णं बांलागु नगर वासितय्सं स्वया
च्वंक च्वंकं हे दरवारया ध्वाका ववे थ्यंकः वना द्वाहाँ वा धैगु जुजुया
आज्ञा वयेव जुजुया थाय् हाजिर जुया ल्हा विन्तियाना थःत योग्यगु
आसने वना फेनुना च्वं वन । उगु समयस चूलनी जुजुं बोधिसत्त्व नाप
कुशल वार्ता खं ल्हाय् सिधेका—“हे ... पण्डित ! छजुलसां थन थ्यंकः वये
धुंरुल । छं मालिक विदेह महाराज गबले थन थ्यंक बिज्याइगु खः ?”
धका न्यनेव—“भो महाराज ! जिथासं आज्ञा विज्याकेगु समय जुल
धैगु समाचार विन्तियाना छ्वेव जक वसपोल थुखे सवारी ज्वी ।”
धका विन्तियात । अले चूलनो जुजुं—“छ जक छाय् न्हापा लाक थन
वया च्वन गु ?” धका न्यंगुलिं—“जि जुलसां मालिक महाराजया

विवाहोत्सवया निमित्त मण्डप दरवार दय्यके मालाः न्हापालाक हे थन वया च्वनागु खः ।” घका बिनित्यात । चूलनी जुजुं—“हे पण्डित ! अथे जूसा अलस जुल ।” घका आज्ञा जुया—“थ्व शत्रु तयत् स्याना छ्वे न्ह्यो थुमिसं घाः घाःथे याका मुलाइजा तयातय् माली ।” घैगु छल-कपट रूपं मत्ती ल्वीका परिषर्दपि सहित महोसघ पण्डित च्वनेगु दर्वार छगु गन्दोबस्त याका आपालं नय्गु, तीगु, च्वनेगु द्यनेगु वस्तु इत्यादि प्रदान याकाबी धुंका—“हे पण्डित महोसघ ! छ जुलसां जिगु राज्ये च्वं तल्ले मन प्रसन्न साथं खुशि व हर्षित जुया थःगु मागु ज्यायाना आलसि मज्जीक वास याना च्वं च्व ।” घैगु आज्ञा जुल ।

महोसघ पण्डित पञ्चाल जुजुया दरवारे द्वाहाँ वनेवं हे दर्वारया स्थान्हे दना—“थ्व स्वान्हेया तःले जि दय्केगु शाखा सुरङ्ग या लुखा छ्वी दःसा बेश ज्वी ।” घका मत्ती ल्वीका थकल । अनंलि “चूलनी जुजुं जितः याय् माः माःगु ज्या जि स्वया जि यथे याना यंकि घका आज्ञा जूगु दु । सुरङ्ग म्हुईके बले थ्व स्वान्हे जुलसां लिक्का मेथाय् सरे याय् जीक आहे न्हगु दय्का तय् माल ।” घका कल्पना याना छन्हु चूलनी जुजुयात—“भो महाराज ! अवसर फोना बिनित्याय् माल घाःसा जि दरवारे द्वाहाँ वया बले स्वान्हे फुसे च्वना स्वान्हे दय्का तःगु ठीक जूला मज्जला घका स्वया बले स्वान्हे दयेका तःगु दोषं रहित मज्जगु खना । छलपोलया इच्छा जूया भिंभिगु सिं बिल घाःसा दोषं मुक्त जुयाच्वंगु थ्वयासिनं बालागु न्हगु स्वान्हे दय्का चह्ने याय् ।” घका बिनित्ति याय्व चूलनी जुजुया थासं पर्मागि बक्से जूगुलि बोधिसत्त्व पण्डितं—“थुगु थासे दरवारे गुप्तरूपं द्वाहाँ वयेगु शाखा सुरङ्ग यागु लुखा छ्वी ।” घैगु लक्ष याना चिंतया पुलांगु स्वान्हे लिके विया उथाय् सुरङ्ग थाहाँ वयेगु लुवा छुके बीमाःगुलि स्वान्हे तःले ववे धू समेतं कुतुमवकेत अत्यन्त बःबःलागु ख्वातु-ख्वातुगु भिंभिगु सिं लाय्के बिल । व सिं ग्वंया द्योने स्वान्हे त्वाथः जुका छफुति बाफुति हे इकि-धिकि मसंक, अत्यन्त बल्लाक न्हगु स्वान्हे छुके बिल । चूलनी जुजुं जुलसां

महोसघ यागु विचार सीके मफया “जितः यया आदर गौरव तथा खुशि-
याय्या निर्मित्थ श्व ज्या याःगु ज्वी।” धैगु मत्ती ल्वीका प्रसन्न जुया च्वन ।

बोधिसत्त्व पण्डितं याकनं हे व स्वान्हे त्वाथः न्हूगुतय्के बीगु ज्या
सिधेके धुनेव छन्हु चूलनी जुजु याथाय वना “भो...महाराज !
जिमि मालिक विदेह महाराज बासं च्वनेगु दरवार गुथाय दय्के बीगुख ?
छलपोल यागु आज्ञा न्यना थौं हे ज्या थाले याके बीमागु जुया च्वन ।”
घका बिनित्थि याय् व चूलानी जुजुं “ज्यू पण्डित छिमि जुजु थन बिज्याई
बले च्वनेगु दरवार न्हूगु दय्के मालेव छंत दुःख कष्ट ज्वी । जिगु
दरवार छ्गु तोता मेगु राजधानी च्वंगु छिमि योगु दरवार ल्यया कया
उकि ताल्तुल याका छायापा का धैगु आज्ञा जुल । अले बोधिसत्त्व पण्डितं
घाल-“भो महाराज ! जिपिं जुलसां मेगु देशयापि अतिथि जुया च्वन ।
थुगु प्रदेशे जुलसां ततः धंपि ग्यानापुपिं जुजुपिनिगु वासस्थान जुया
च्वन । जिमि यो योगु छेँ-दरवार ल्यया काल घाय्व व छेँ-दरवारे
च्वंपिं जुजुपिसं सह मयास्ये ईर्ष्यायाना ल्वापु थल घाःसा जिमि खा
ह्याऊका च्वने माली धैगु भय जुया च्वन महाराज !” घका बिनित्थि
याय्व-“हे पण्डित ! इमित वास्ता-किस्ता याना च्वने मागु कारण छुं
मदु । जिं हुक्म बियाथें न्ह्यामसिगु छेँ-दरवार जूसां छिमि योगु ल्यया
काहुं ।” धैगु आज्ञा जुल ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं-“भो महाराज ! छलपोलं आज्ञा जूथें
जिमिसं व दरवार का वने बले इपिं छलपोल याथाय धुवां धू वया बिनित्थि
या वै । उगु अवस्थाय् छलपोलया मन दुखी व खिन्न ज्वी धैगु भय जुया
च्वन । छलपोलया इच्छा जुयावन घाःसा जिमिसं थःयोगु दरवार अथवा
छेँ कया उकी ताल्तुल ठीक-थाक याना छायापा मका तल्ले जिमि मनू-
तय्त छलपोलया ध्वाकाय् द्वार पाल यानातय् दत्त घाःसा इमि दरवार
या लागी बिनित्थियावःपिं अय्क्तिपित पनातय् फैगु जूगुलिं छलपोलयात नं
सुबिस्ता आराम ज्वी महाराज !” घका बिनित्थि यागुलिं चूलनी जुजुं-
“अथेजूसा ज्यू पण्डित ! छंगु इच्छानुसार सोया गथे गथे याय् माल अथे
अथे याहुं !” धैगु आज्ञा बिल ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं जुजुया दर्वारया स्वान्हे ववे व ध्वाकाय् थः वीर वीरपि आठ पहरियात पाः तयाबी धुंका—“जुजु याथाय् सुं हे दुत छ्त्रे मते । अत्यन्त कड़ा ज्वीक पाः च्वं च्व खंला ।” घका हुक्म बिया जुजुया राज माता जुयाच्चंहा चलाकदेवी महारानी या छेँ वना व छेँ पिया छ्वेगु धाच्चाया । घका स्यनेकने याना थः सिपाहिँ तय्त छ्वया बिल । पण्डितया सिपाहिँ तय्सं नं राजमाताया छेँ वना के च्वंगु लुखा खलुं निस्येँ अप्पा, बज्र, अंगः आदि म्हुत्तु म्हुया स्यंकेगु थालेयाय्व राजमातानं थःगु छेँ प्यूवःगु समाचार न्यना तुरन्त अनवया—“हे पुरुषपि ! छिमिसं जिगु छेँ छाय् स्यंकः वया ?” घका न्यं वयेव महोसधया सिपाहिँ तसेँ “जिमिसं जुलसां महोसध पण्डितं थ्व छेँ पीके ब्यूगुलि प्यू वयागु खः । थुगु थासे विदेह जुजु बासं च्वनीगु दर्वार दय्के माला च्वन ।” घका धाय् व—“यदि थन हे च्वनीगु जूसा जिगु छेँ हे च्वंवा धा । थथे ला जिगु छेँ स्यंका छ्वेगु ज्या छता याय् मते ।” घका धाः वल । अले महोसध या आठपहरा तय्सं—“जिमि जुजु या सेना—पल्टन आपालं नाप्पं वैपि दुगुलि तःधंक स्वे हे योया पुस्ये च्वंक रम्य ज्वीक दर्वार दयेके माला च्वन ।” घका लिसः न्यं कल ।

अनंलि राजमाता चलाकदेवी महारानी जुलसां क्रोध पिक्या— “छिमिसं जितः ह्यस्यूला ? जि साधारण ह्य मिसा मखु । राजमाता जुयाच्चनाम्ह चलाकदेवी खः । आःथथे हे काय् जुजु याथाय् वना कं वने त्यल ।” घका गर्जे जुया धाय् व—“जिमिसं जुजु याके आज्ञा कया हे जक थ्व ज्या या वयागु खः । यदि शक्ति दु धैगु जूसा जुजुयात व्रिन्ति याना रोक्य या वा ।” घका लिसः बिल । अले राजमाता भन हे तं चाया —“छिजिसं जितः हेप्पेयागु या फल जि थथे क्यना बी ।” घका सिंहनी गर्जे जूथेँ गर्जे जुया बोबिया दर्वार पाखे स्वया वन ।

चलाकदेवी महारानी दर्वार या ध्वाकाय् थ्यनेव द्वारपाल तय्सं दर्वारि दुत मछो गुलि “जि जुलसां राजमाता खः ।” घका कंसानं—“जि मिसं राजमातानं ह्यमस्यू राज पितानं ह्यमस्यू । ध्वाकां दुने सुं हे दुत छ्वया

हयेमते धैगु जुजुया आज्ञानुसार पना च्वनागु खः । छ थथें हे थनं याक नं प्याहाँ ३ ।” घका हत्तु हक्का ख्याना हल । चलाकदेवी महारानीं इमिगु खाकोथीक सोसानं पालो पहरात छह्ना हे म्हसीके मफया थःगु छें तं ल्याहाँ वया पिया च्वंगु छेंया न्ह्योने भ्वातां दना खा पाऊका, चिकिचापाः याना छाति हे तज्याना वनी थें च्वंक भाव पिकया तोलः हं स्वया च्वन ।

उगु समयस महोसध पण्डितया सिपाहिं तस्यें—“हे बुढि छेंया मालिकनी ! जिमित हेपय्या वये थें छ छाया थन वया भ्वातां दना च्वं वयागु ? आथथें हे तुरन्त छ थनं हटे जुया हुं ।” घका घाघां वैत ककु तिना बे भ्वसूवंक हुता नका छवत । चलाकदेवी उई जूम्ह थें च्वंक तं प्याहाँ वः सानं—“थुपि जुलसां धाथेनं हे जुजुयागु आज्ञा द्वारा थथेया वये छागु, धाःवये छागु ज्जीमा । मेपि साधारणपि मनु तसें जूसा अथे धाःवये—यावये छाली मखु । महोसध पण्डित याथाय वना धाःवंसा हे जक ठीक ज्वी थें च्वं घका मत्ती ल्वीका महोसध याथाय वना—“भो... पण्डित ! छुयानिर्मित जि राजमाता बुढिचिगु छें पीका जुयागु ?” घका न्यं वन । बोधिसत्वं व चलाकदेवी नाप खं मल्हा । बोधिसत्वया लिक्क च्वंमह मानवक छह्यस्यां दना—“हे बुढि चा ! छं छुखं धाः वयागु ?” घका हक्का न्यनेव—“भो पण्डित ! छं छाया राजमातायागु छें पीका च्वनागु ?” घका न्यनेव—“विदेह जुजु थुगु राज्ये बिज्याई बले बासं च्वनेगु दरवार दय्केया लागी थुगु छें पीका च्वनागु ।” घका लिस बिल ।

उगु समयस चलाकदेविं—“भो...पुरुष पि ! थपाय मछि धंगु राजधानीया दुने मे मेगु नं आपालं थाय प्राप्त ज्वी फु कृपा तथा जि राजमाता बुढिचिगु दरवार तोता बिया दिसं । थव छगू लाख दां कया मेथाय वना बासं च्वनेगु दरवार दय्कः हुं । घका भेट दां बिया तीजक हेका धाल ।” अथे हे जूसा ज्यू बुढिह्य अजि ! छिगु छें—दरवार तोता बीगु जुल दां भेट बियागु खं नं स्वीतं कने मते । अजि कना मेपिसं सीव इमिसं नं दां—भेट बिया इमिगु छें बचे याना कायगु स्वै उकि थःगु तत्व

यागु नं ह्याल याना दिसं । “घका न्यकेव” ज्यू-ज्यू भाजुपि । राजमाता थेंज्याम्हस्यां मेपित भेट ब्यूगुखं सकसिनं सीव अत्यन्त हे लज्या चायापुस्ये च्वंगु खंखः । उकिं जि मेपित स्वीतं हे कने मखु ।” घका माने जूगुलि-अथे जूसा ज्यू ।” घका राज माता चलाकदेवी या थासं भेट ब्यूगु छगू लाख दां कया वैगु छें तोता थकल । अनलि केवट्ट महामन्त्री यागु दरवार प्यूवनेगु थाले या वन । केवट्ट मन्त्री नं चलाक देबि थेंतुं महाराज याथाय् वंना बिनित्ति या वने घका ऋभिमान पिकथा तुरन्त वना जुजुया दरवार या ध्वाकाय् ध्यनेव द्वारपाल तसें केवट्ट मन्त्री यात दुत मछ्वस्ये पना जक तःगु मखु पंबाला कठि छेंगू हे च्व च्व तुक दया हःगुलि थःगु छे याकनं बिस्युं वया छें मपिकेत छगू लाख दां भेट स्वरूप घुस बीमागु नौबत परे जुया वल ।

[थुगु हे रूपं राजधानीया दुने च्वं को ततः धंपि राज कर्मचारि तयगु ततः खागु छें धाको पिया छ्वेगु हाव भाव घाच्चा यागु बखते बीहःगु भेट स्वरूप दां जक जम्मा छगू कोटि दां मुं वलः ।]

वोधिसत्त्व पण्डित राजधानी सकभनं चा चा हिले सिधेका दवारि वना जुजु याथाय् हाजिर जूवन । उगु समयस चूलनी जुजुं-“हे... पण्डित ! बासं च्वनेगु दरवार दय्केगु थाय् माला ल्वीके धुनला ?” घका न्यना स्वेव-“भो महाराज थाय् मब्यूपि धैपि सुं हे मदु । घाथें घाय् माल घाःसा मेपि च्वं च्वंगु दवारि स्यंका बासं च्वनेगु दवारि दय्के मालेव आपालं मनू तयत उखें थुखें थाय् हीका च्वने मालीगु सकसितं तः धंगु दुःख कष्ट ज्वीफु । उगु उगु छें दरवारे वास याना च्वंपि मनूतनं मंमदु-मंमदु थःगु छें दना वने माली । ‘पियेहि विप्पयोगो दुक्खो’ योपि नाप बाय् मीलीगु दुःख बिचा याना इमिगु उपरे दया करुणा तया इमिगु छें, दवारि कया स्यंकेगु इच्छा मजुया च्वन । करपित दुःख-कष्ट बीमागु ज्या ध्वनं ठीक जूगु ज्या मखु । राजधानि पिने छगू गावुत ति तापा थाय् नगर व गङ्गाजी या बिच्चे बासं च्वनेगु दवारि दय्केगु निश्चय थाय् धुन महाराज !” घका बिनित्ति याय्व चूलनी जुजुं महोसधं बिनित्ति यागु खें थःगु बुद्धि महोसध यागु विचार ध्वीका काय् मफया-

“नगरया दुने विदेह जुजु यात तयेया सिनं नगरं पिने तये दःसा लिपा जोनेत अःपु ज्वी । नगरे दुने ज्वीव वया मनु जिह्म मनु सीके मफया ज्वनेत अःपु ज्वीमखु । थुगु प्रकारं नगरं पिने तया महोसघ व विदेह जुजु निह्मं छकोलं हे ज्वना स्याना छ्वे ।” धैगु मत्ती ल्वीका प्रसन्न जुया—“छं बिनित्ति यागु अनुसारं योग्य जुयाच्वंगु छं योगु थासे वना बासं चवनेगु दर्वार दय्कः हुं ।” धैगु आज्ञा, रव्वा चक्कंक तया बिल ।

उगु समयस बोधिसत्व पण्डितं—“भो महाराज ! छलपोलया आज्ञानुसारं वासं चवनेगु दरवार दय्केत्यना । तर जिं छलपोल यात बिनित्ति याय् माला च्वंगु छु घाःसा ? जिं दरवार दय्का चवनेगु थासे छलपोलया प्रजागणपिं सिं मालेगु, लः काय्गु तरकारि माःवयेगु इत्यादि ज्या क्यना जूसां अन मवनेगु आज्ञा बिया बिज्या हुं । छुयानिन्मित्त घासा ? जिमि ज्यामि व सिपाहिं तय् विचे छकोलं तं चाय् योगु ल्वापु थय् योगु स्वभाव दुपिं नं गुह्मं गुह्मं व्यक्तिपिं दै च्वन । इपिं नाप ल्वापु भकरा ज्वीव छलपोलयात नं सुख दै मखु, जिं नं सहयाना च्वने फैमखु । निखलःस्या नं लिपा विस्माद ज्वीका च्वने माली ।” घका बिनित्ति याय् व चूलनी जुजुं—“हे...पण्डित ! ज्यू अथे जूसा जिमि प्रजा गणपिं सुं छह्महे छं ज्या याना च्वं थाय् वने मदु धैगु हुक्म बिया छ्वया बी ।” घका आज्ञा जुल । अनंलि बोधिसत्व—“भो महाराज ! मेगु नं बिनित्ति याय् मागु कारण छगू दयाच्वन । व छु घाःसा—“जिमि किसि सेना जुलसां आपालं लखे जक च्वना ह्मिता च्वने योपिं जुया च्वन । गंगाजी किसित आपा ह्मिता ल बुल्वीव नगर वासि तसें थ्व महोसघ थन वस्ये निस्से खुःसी यचुगु ल मदयावन । न्ह्याबलेसं बुलुगु ल जक त्वना च्वने माल घका जिमित ईख मयाई मखु । थुगु कारण छगू नं अबसर माफ जुया सहन शीलता दय्के माली महाराज !” घका बिनित्ति याय् व—हे पण्डित ! छं किसित यो यो थे लखे सना ह्मितिके व्यु । थुकि जितः छुं चिन्ता मदु ।” घका आज्ञा जुया—“थनिं निस्से जिगु राज्ये च्वपिं प्रजा गणपिं सुं छह्म हे महोसघया बासं चवनेगु दर्वार दयेका च्वं थाय् पाखे

वने मद्दु । वंहासित राज दण्ड दोछि साई दां पुले माली ।' धैगु नगरे
दुने सक बनं नार्याखि च्वेके बिल ।

सुरङ्ग निर्माण

बोधिसत्त्व पण्डितं भूलनी ब्रह्मदत्त जुजुयात थःत मामागु ब्याक्कं
बिन्तियाय् सिधस्येँल जुजु याके बिदा कया नमस्कार याना थः सेवक
सिपाहि-सेना व आपालं परिषदपिं नाप राजधानिं प्याहाँ वया थमं न्हापा
लक्षयाना चितया थक्कथाय् न्हूगु शहर बसे याय्त वन । अन थ्यनेव थःगु
देशःहःपिं सल, किसि, रथ दोहँ इत्यादि पित नकेगु-त्वंकेगु आदि मेमेगु माः-
मागु वस्तु प्राप्तयाना काय् अःपुकेया लागी गङ्गाजिया सिथे तःधंगु गां
छगू बसे याना थाय् थासे पालो पहरा नं नियुक्त यानाबिल । थ्व गां
जुलसां सिं कःमि, दँ कःमि; सेना सिपाहि इत्यादि पित अलग-अलग
थः थः गु ज्या इना ब्यूगु गां जूगुलि उकिया नां 'वग्गलि' घका प्रसिद्ध
जुया वन ।

बोधिसत्त्व पण्डितं थः नाप वःपिं सकल परिषदपिं मुंका शाखा
सुरङ्ग, नगर प्राकार स्वबः पुखू, महासुरङ्ग इत्यादि अने अनेगु याय् मागु
ज्यास उगु उगु ज्याया प्रमाण अनुसारं अलग अलग विभाग थया भार
बिया पूरा ब्यवस्था याना बिल । तधंगु सुरङ्ग यागु मूलुखा गङ्गाजी
खुसि सिथे व बसे याय् त्यंगु न्हूगु नगर या दुने लाके बिल । इपिं ज्यामि,
पल्टन आदिपिं मध्ये ख्वी दोल मनू तसें तःधंगु सुरङ्ग ह्युईगु ज्यायात ।
सुरङ्गह्याया थाहाँ वःगु चाधू ब्याक्क छेँगूया ह्यिचाय् तया यंका गङ्गाजी
पोंके विया किसिं न्हुत्तु न्हुईके बिल । उगु समयस गङ्गाजीयागु ल
बुलुस्य च्वना चाति जक जुया वःगुलि नगर वासि तसें "जिमिसं जुलसां
महोसध थन वस्येँ निस्येँ यच्चुगु ल धैगु गबलेँ हे त्वने मखना गङ्गाजी
यागु ल तःसतं हे बुलुथा वल ।" धैगु हल्ला गुल्ला जुया च्वन । उगु
समय स महोसधया जासूस तस्येँ—“हे मां ब्वा, दाजु, किजा, तता,
केहँपिं ! गङ्गाजी यागु ल गबले बुलुस्ये मच्चनी ! महोसध या किसित
गङ्गाजी वना न्हाबलेसं ह्यिता च्वं वनीगु । क्वे कोसिया च्वंगु भ्यातनाः

चवे थाहाँ वया ल बुलुलज्वीका ।” धका सकसितं न्यंका बिल । बोधिसत्त्व
धैपिनिगु इच्छा सम्पूर्ण मज्जी हे मखु, गुलि सुरङ्ग ह्मई थाय् याग् सिमा
हा, सिं गों, लोहँ पाता, ततः गोगु लोहँ धाको बोधिसत्त्वया पारमिता
यागु आनूभावं ब्याक्क पृथिवीरे दुने दवे जुया लोप जुया वन ।

शाखा सुरङ्ग जुलसां न्हूगु नगरया दुने ताहाकःगु सुरङ्गया लुखां
निस्ये चूलनी जुजुया दरवार यागु स्वान्हे तःले तक्कया हाकः छगू
गावुत ति पाय् हाकः जुया चवन । थुगु चीहाकःगु शाखा सुरङ्ग म्हुईकेत
सोसः मनूत लावेयाना म्हुई धुंकुगु चा, धू आदि ब्याक्कं छेगू या ह्मिचाय्
थना यंका न्हूगु नगरया दुने यंका पोंके यंकल । व पोंके यंकुगु चा ब्याक्कं
न्हूगु शहर दय्केत लावे याना तःपिं मनू तसें लः तथा न्हाया नगरया
पःखा दँना छत्रत । मे मेगु नं आपालं ज्या भाला का कपिं ब्यक्ति पिंसं
थः थःगु ज्याय् बांलाक कुतः याना ज्यायाना चवन ।

तःधंगु सुरङ्गे द्वाहाँ वनेगु लुखा जुलसां न्हूगु नगरया दुने लाका
तल । व सुरङ्गया दुने माःमाः थाय् कल यन्त्र जडे यानातःगु लुखा जम्मा
तःतः धंगु चय्गू ची धंगु खुई प्यंगू जुजुपि च्वनीगु बैठक सच्छिव छगू
दु । ततः धंगु चय्गू लुखा जुलसां भिंचाकू जाः जुया तीगु चाय्केगु ब्याकं
छगुली हे यन्त्रे स्वाना तःगुलिं दुने च्वना छथासं छप्वा लूखा तीवं ब्याकं
हे तिना वनी । हानं चाय् केगु यंत्रं चाय्केव ब्याक्कं छगू पाखं हे चाला
वनी । ती माला वन घाःसां लुखा या खापात्तीगु यन्त्र तिजक तिया
बीमात्रं ब्याक्कं लुखा छगू पाखं हे तिना वनी । सुरङ्गया जवं खवं सलसः
प्वा मत च्याका तःगु दु । व मत नं अने अनेगु यन्त्र जडे यानातःगुलिं
छप्वा मत स्याना छेवेव ब्याक्कं सिना वनी । छप्वा मत च्याकेव ब्याक्कं
छकोलं च्याना वै । सच्छिव व छद्म जुजुपि च्वनीगु बैठके नं चित्र विचित्रगु
अने अनेगु लासा, मांति लासा आदि लाया जुजुपि हे जक च्वने योग्यगु
आसने श्वेत छत्रं कीका राज सिंहासन छगू छगू नं तयातल । व श्वेत
छत्रया के जुजुपि च्वनीगु सिंहासनया लिक्क अत्यन्त रूप योवन बांलाना
च्वंपि कन्या रत्नयागु रूप दय्के बिया चित्रकारी तस्ये रंग भरे याक्ये
बिया च्चामलं गाय्का च्वंगु रूप छगू छगू नं तय्के बिल । व कन्यारत्न

यागु रूप ल्हार्ति थिया मसोसा धार्थें याहा मनु समझे मजूपिं सुं मडु । ल्हार्ति थिया स्वेव हे जक ध्व रूप दय्का तःगु धका बांलाक सीका काय् फै । तः धंगु सुरङ्ग व शाखा सुरङ्ग या च्वे घलिमे, अंगः बैठक आदिस नं चित्रकार तय्त सःता सुमेरू पर्वत या च्वकाय् इन्द्र देवराज वास याना च्वंगु आकार, ध्व चक्रवाल लोक स्थीर जुयाच्वंगु आकार, सुमेरू पर्वतयात मेगु न्हेवः पर्वतं चाउला च्वंगु आकार, महा समुद्रया बिचे चिचीचा धंगु द्वीप निदोल सहित तःतः धंगु प्यंगु महा द्वीप प्रतिष्ठित जुयाच्वंगु आकार, हिमालय पर्वत राज व न्हेगु महा जातसर (दहँ) च्वं च्वंगु आकार, अनोतप्त दहँया छ्चाखेरं न्यागः पर्वतं चाःउला च्वंगु आकार व हानं अनं गङ्गा आदि भिं च्यागु खुसि न्ह्याना च्वंगु आकार, खुसि यागु प्रवाह, पर्वत यागु भो, युगन्धर पर्वतया च्वकाय् थें प्यंगु महाद्वीपया च्वे सूर्य, चन्द्रमा, नक्षत्र, तारका आदि चा चा हिला च्वंगु आकार चातुर्महाराजिक, तार्वतिस आदि खुगु देव लोक च्वं च्वंगु आकार थुगु प्रकारं संसार यागु सौन्दर्य ब्याक्कं उगु उगु योग्य योग्यगु थासे स्वेहे योयापुस्ये च्वक च्वके बिल । लुखा पत्तिकं नं बां बां लाःगु रूप, स्वांमा इत्यादि छुनापं हे समान मज्जीक सो सोपिनगु चित्त आक-र्षित ज्विक च्वके बिल । आलोक द्वाहां वैगु भ्या पत्तिकं अने अनेगु चित्र विचित्रगु रंग भरेयाके ब्यूगुलि नकतिनि होया वःगु पलेस्वां समानं शोभायमानजुयाच्वन । महा सुरङ्गया दुने जवं खवं न्याना च्वंपि मिया च्वंपि पसः भो निभो नं तय्के बिल । जवं खवं स्वांकले सुगन्ध ल दुगु पूर्ण कलस तय्के बिया क्वे बें तुयूगु फि लाय्कातःगुलि तार्वतिस देव लोकया 'सुधम्म' घैगु शाला थ्यें च्वक, खंकोस्या मन प्रमुदित ज्वीक छाय्पके बिल ।

गङ्गाजीया च्वे पाखे छोपिं सोसःहा कःमित व आनन्द माणवक नं थमं भाला कया वंगु ज्या ब्याक्कं सिधेका सोसःगः नांचाय् सिं जाय्क तथा बोधिसत्त्व दुथाय् थ्यंकः बल । बोधिसत्त्व इमिसं हःगु सिं, सिंपू ब्याक्कं न्हूगु नगरया दुने तय्के छुवया—“भो आनन्द माणवक ! ध्व नांचा व थुपिं हे मनुतय् नाप गङ्गाजीया च्वे पाखे वना पञ्चाल राज्यया

मनूतसें मखंक सुला च्वं हुं । जि सःतके ह्येव जक तुरन्त थन थ्यंकः वा ।” धका हुक्मबिया गङ्गाजिया च्वे पाखे छ्वयाबिल ।

न्हूगु नगरया छ्वाखेरं सुखागु गाः , भ्यातना दुगु गाः, व लखं जाया च्वंगु गाः स्वंबः गाः म्हुईका चाहुयेकेबिल । नगर यागु पःखा भिञ्च्याकु पाय्जाः यात । हानं नगर यात माःमाःगु घण्टाघर, घरः-हरा, धवाका इत्यादि ब्याक्कं दयेके बीसिधेका नगरया बिच्चे जुजु च्त्रनीगु राज प्रासाद व इवेत छत्रं क्वीका तःगु राज सिंहासन समेतं दयेके बी सिधेव सल गः, किसि गः नं दयेके बिल । राज प्रासादया नाकं तापा नं मजू नाकं सत्ती नं सजूगु योग्यगु थाय् ल्याया प्यकुं लागु पुखू नं म्हुईकेबिल । तः धंगु सुरङ्ग शाखा सुरङ्ग व न्हूगु नगर इत्यादि दयेकेगु ज्या ब्याक्कं पिलाया भितरे सिधय्का समाप्त याके बिल ।

विदेह जुजु पञ्चाल देशे प्रस्थान

बोधिसत्त्व महोसध पण्डितं न्हापालाक याना तय् मागु ज्या ब्याक्कं सिधेव—“अत्यन्त उपकारी जुया बिज्याकहा भो महाराज ! छलपोलया विवाहया निर्मित्त दयेके मागु मण्डप दर्वार दयेके सिधेके धुन । उकिया-निर्मित्त छलपोल थुखे विज्याकेगु समय त्यल घैगु समाचार बांलाक आदर गौरव सहित् बिन्ति चह्नेयाना हया च्वना महाराज ! घैगु पत्र च्वया विदेह जुजु याथाय् दूतपि छ्वया बिल । विदेह जुजुं दूतं घाः वःगुखं न्यना, च्वयाहःगु पत्र बोना स्वे धुंस्येलि अत्यन्त प्रसन्न जुया सेनक मन्त्रीपि प्यहा सहित् अनन्त सेना-सिपाहि तस्ये चाहुयेका विदेह नरेश मिथिला नगरं पञ्चाल राष्ट्र पाखे स्वया प्रस्थान याना बिज्यात ।

विदेह जुजु जुलसां अत्यन्त तःधंगु सेना अफिसर तय् नाप छसि निस्स्ये बिज्याना गङ्गाजी खुसि सिधे ध्यनेव महोसध वया लसोना यंका थमं दयेकातःगु न्हूगु तगरया दुने बिज्याका मण्डप दर्वारे तया अत्यन्त स्वादिस्त जुया च्वंगु आहार-पान-भोजन प्रादि चह्ने यात । अनंलि महाराजया त्यानुलंकेत भतिचा न्होवयेके बिल । थुगु प्रकारं त्यानु लंके आराम काय् सिधेका संभाकाती जुया वयेव विदेह जुजु—“इवेत छत्र

धारी जुजुपि दकोस्या पगरि, सिन्हः समान जुयाबिज्याकहा भो चक्रवर्ति
महाराज ! छलपोलया भ्राजा सिरोपरयाना गोरव आदर सहित छल-
पोलया चरण कमल निष्पां नमस्कार यायूत वया च्वने धुन । उकिं जित
भ्रापालं कन्या रत्नपिसं चाउला, न्हेगू रत्नं जाज्वल्यमान जुयाच्चंहा
छलपोलया पुत्रिरत्न राजकन्या विवाह याना बियाबिज्याय्माल महा-
राज !” धैगु पत्र च्वका थः ससः बौ ज्जीह्य चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु थः
छय्चा पाय्धिकःह्य जूसां जिलाजं धैपिसं ससः बौयात नमस्कार घट्टय्य
याय्मा, धैगु राग-क्लेश सहितगु अःखःगु मनं कल्पना याना थःगु तत्व
नापं विचार मयास्ये मन्त्री छह्यसित दूतया रूपे छ्वया चूलनी जुजु
याथाय् बिनित् चह्हेयाके छ्वत ।

चूलनी जुजुं दूत मन्त्रीयागु खँ न्यना व पत्र स्वया अत्यन्त प्रसन्न
जुल । “आःतिनि जि शत्रुत जिगु ल्हाती लाःवैन । आः इपि गन विस्युं
वने चाः ? आः याकनं हे व विदेह जुजु व महोसध धैपि शत्रु निह्यसित
पुसाहे बाकि मज्जीक सिधेका छ्वया जयपान महोत्सव याना छ्वे
त्यैन ।” धका मत्ती तथा दूत तयूत याय् माःगु आदर सत्कार ब्याक्कं
बांलाः याकेबीधुंका—“भो विदेह महाराज ! आःथ्व छलपोल थन
बिज्यागु अत्यन्त उत्तमगु गमन खः । उकिं जिपि सकलें अत्यन्त प्रमुदित
जुया । विवाह ज्वीगु मण्डप दर्वारस परिवारपि सहितयाना पुत्रिरत्नयात
हया ह्वङ्काबीत तेय्यार जुया च्वनागु दु । मङ्गलं युक्त जुयाच्चंगु भिंगु
नक्षत्र मुहूर्तं छगू जक बांलाक ल्यया तथा विज्याहुँ ।” धैगु दूत मन्त्रीया
ल्हाने लिसः पत्र बिया छ्वत ।

दूतं नं चूलनी जुजुं भ्राजा जूथें विदेह जुजुयात बिनित्ियाय् विदेह
महाराज पञ्चालचन्दी राजकुमारीयात दकले सत्तीह्य थःथिति याय्गु इच्छा
प्रबल जुयाच्चंगुलि महोसध पुत्र नापि सल्लहा याना थौं बःन्ही हे भिंगु
मुहूर्तं, नक्षत्र, साइत दु धैगु कारण दूत छ्वया हानं बिनित् याके छ्वत ।
चूलनी जुजुं नं भ्राजानुसार पुत्रिरत्नयात थौं बन्हीसिगु शुभ मुहूर्तं हे
विवाह सम्पन्न याना बीगु कारण लिसः छ्वया हल । विदेह जुजु जुलसां

चूलनी जुजुया लिसः न्यना अत्यन्त प्रमुदित जुया, च्वना च्वनाथे च्वने मछुया, नुगः खुलु खुलुं मिका च्वना बिज्यात ।

चूलनी जुजुं विदेह जुजुयात असत्यगु खँ धाय्क्ये छ्वया छत्रधारी जुजुपि नाप्पं थः सेनःपति मन्त्रीपित सःता भिच्यागू अक्खोभिनी दुगु सेनापि सकलें मुंकेबिल । सेना-सिपाहिगणपि नं—“थैँ चच्छियाभितरे हे शत्रु जुजु व महोसधयागु गःप त्वाल्हाना जयपान उत्सव-हर्षवढाईं याय् । घका घाघां खुशि प्रसन्न जुया च्वन । चूलनी जुजुं किसि सेना सल सेना, रथ सेना, पल्टन-सेनापित विवाह मण्डप दवार घेरा ब्यू हुँ । घका हुकुम् बिया छ्वया थः जुलसां “राजमाता चलाक देवी, महारानी नन्दा देवी, पुत्र पञ्चालचन्द, पुत्रि पञ्चालचन्दी” धैपि थुपि प्यहा राजपरिवारपित आरक्षा सहितयाना दवारि तया थः युद्ध भूमी पाखे प्याहाँ बिज्यात ।

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां विदेह जुजुयात व वसपोल नाप वःपि सेना-पल्टन, हाकिम आदिपित आपालं नयेगु त्वनेगु वस्तु जोरे याके बिया नके त्वके याका च्वन । इमिमध्ये गुहापिनं थ्वं, अयला त्वना च्वन, गुहासिनं न्या, ला इत्यादि नया च्वन, गुहां जुलसां तापाःगु लं वःगुलि तःसतं त्यानु चाया न्ह्यो वयेका च्वन । विदेह जुजु सेनक आदि मन्त्रीपिसं चाःहुयेका दरवार लगे ज्वीगु छायापा तःगु बैठकया दथ्वी बिज्याना च्वन । चूलनी जुजुं भिच्यागू अक्खोभिनी दुगु सेना मुंका वया न्हूगु नगरयात किसि सेनायागु घेरा छवः सल, रथ व पल्टन सेना यागु घेरा थुगु प्रकारं स्ववः प्ववः सेनातय्सं चाहुयेका लखं लख दुगु मुस्या छगू पाखं हे च्याका वःगुलि सुथे सूद्यो ल्या वःगु प्रकाशथे नगर छगुलि जाज्वल्यमान जुयावल ।

राजपरिवार प्यह्वं सुरंगे

दुने बोनाहःगु

बोधियत्त्व पण्डितं चूलनी जुजुं सेना बोना घेरा ब्यूःवःगु समाचर सीका थः वीर वीरपि सिपाहित स्वसःह्य सःता—“छिमिसं जुलसां

शाखा-कचा सुरङ्गं वना घूलनी जुजुया राजमाता चलाक देवी, वया महारानी नन्दादेवी, काय् पञ्चालचन्द्र व राजकन्या पञ्चालचन्दी थुपि प्यहसित ज्वना शाखा सुरङ्गं हया महा सुरङ्गे बोना हति । सुरङ्गया लुखां पिने पित यके मते । जि मवः तल्ले इमित बांलाक सुरक्षा यानाति । जि थ्यंकः वयेव सुरङ्गया गङ्गाजी पाखे ध्वाका लिक्ल च्वंगु बैठके बोना यंकाति ।” धैगु हुकुम् बिया तोता छवत ।

स्वसःह्य वीरपिं सिपार्हितसें पण्डितयागु आज्ञा बांलाक न्यना ज्या भाला कया शाखा सुरङ्गं वना दर्वारया स्वान्हे तःले थ्यनेव अन लाया तःगु ततःफि ततः बालागु सिपू पोला प्याहां वया दरवारया लुखाय्, स्वाने फुसे, च्चे लुखाय् पा; च्वं च्वपिं पालेत व दरवारे दको मिसा मिजं तय्त छह्हा हे बाकि मज्जीक जोना छवारा ज्वीक चिना हाले, सःते मफ्यक ह्युत्वी भ्वाथः ग्वारा ल्वस्वीका कोठा छगुली कुना बिल । जुजु व राजपरिवारपित जोरे याना तःगु साःसाः भिभिगु नय्गु त्वनेगु धाको नये फको नया तोने फको त्वना बाकिदको उखें थुखें होत्तु होला थल वल ब्याक्कं भागरां प्वीका न्हाय्कं इत्यादि नच्चुस्ये च्वंक तछ्याना दरवारया च्चे च्वंगु तल्लाय् थाहां वन ।

उगु समयस चलाक देवी राजमाता आदि राजपरिवारपिं प्यह्हा- “थौं च्छिछ्या भितरे छु-छु ज्वीतिनि धैगु सुनां सीके फै ? धैगु मत्ती ल्वीका सयनागार कोठा छकुती प्यह्हां मुना दाना च्वं च्वन । महोसघया बीर सिपार्हिं तस्यें नं व कोठाया लुखा सत्तिक च्वना सतेव चलाक देवी राजमाता प्याहां वया-“हे पुरुषपिं ! छाय् सःतागु छु ज्याथें ?” धका न्यन । अले सिपार्हिं तसें बन्ति यात-“भो राजमाता ! भी महाराज धिराजं बिदेह जुजु व महोसघ यात ज्वना बन्धने तय् धुंकल । जम्बू द्वीप छगुलिंया चक्रवर्ति जुजु ज्वीत छत्रधारी जुजुपिसं चाःहुयेका तःधंगु ऐश्वर्य सम्पत्ति सहित याना थौंया चान्हे हे जयपान-हर्षबहाई उत्सव याईगु जुया च्वन । उगु उत्सवस छलपोलपिं प्यह्हां नं याकनं बोनाहति धका आज्ञा जगुलिं आः ध्व जिपिं थन वया बन्तियाः वया च्वना । च्किं फयं फद्धि याकनं बिज्याके माल राजमाता हजूर !” धका

बिन्ति याय्व चलाक देवी आदि राजपरिवारपिं प्यह्य स्यां वीर सिपाहिं तय्गु खंसं छुं छुं हे शंका मकास्ये विश्वास याना दरवार या च्वं काहाँ वया स्वान्हे के थ्यनेव वीर सिपाहिं तसें राजपरिवारपिं प्यह्यं ह्यति ह्यति बोहले तथा शाखा सुरङ्गे द्राहाँ वन ।

चलाकदेवी रहितं जुजुया जहानपिं प्यह्य अत्यन्त अद्रभूत जुया बांलाक छायापातःगु शाखा सुरङ्ग खनेव अतिकनं आश्चर्यं चाया—“हे पुरुषपिं ! जि जुलसां थुलि मछिं वैश दय् धुंकल थपायसंत चित्र विचित्र जुया स्वां स्वांमा लहरां छायापातःगु स्वे हे योयापुस्ये च्वंगु लं गबलें हे स्वे मननि । अत्यन्त हे आश्चर्य-अद्रभूत चायापुस्ये च्वं ।” धका घाय् व वीरतस्ये—“भो राजमाता ! थ्व लं जुलसां मङ्गल मूल सङ्क जूगुलि न्ह्याबलेसं वये वनेगु आज्ञा मदु । थौं जुलसां विशेष मङ्गलगु दिन जूगुलि जक थुगु मङ्गलगु लं छलपोलपित बोना हति घैगु महाराज्यागु आज्ञाजूगुलि जक बोना हयागु खः ।” धका बिन्ति याय्व राजपरिवारपिं प्यह्यं थुगु खंयात विश्वास याना सुमुक च्वं च्वन ।

राजपरिवारपिं प्यह्यसित बोना हःपिं वीर सिपाहिंत स्वसह्य मध्ये गुह्यं गुह्यं हानं राजद्वारे ल्याहाँ वना रत्न धुकु ब्याक्कं चाय्का थःत यो योगु अमूल्य-२गु रत्न कया ल्याहाँ वल । राजपरिवारपिं प्यह्य शाखा सुरङ्गं वया तःधंगु सुरङ्गे थ्यनेव सुधम्म देव सभा भवन समानं छायापातःगु सुरङ्ग खना “महाराज धिराजपिं च्वनेत दय्का तःगु बैठक खः ।” घैगु द्रंक मत्ती ल्वीका खुशि प्रसन्न जुया च्वं च्वन । अनलि वीर सिपाहिंतस्ये राजपरिवार पिं प्यह्यसित तःधंगु महा सुरङ्गे द्रुत हया गङ्गाजीया सत्तीगु सुरङ्गे दुने च्वंगु बैठक छगुली बोना थंका तल । अनयात माको वीर सिपाहिंत थाय् थासे पालो पहरा तथा मेपिं वीरत बोधिसत्त्व याथाय् वना राजपरिवारपिं प्यह्यसितं ज्वना सुरङ्गे हयातय् धुंगु समाचार कं वन । बोधिसत्त्व पण्डितं वीर सिपाहिं तस्ये कं वःगु समाचार न्यना—“आघाःसा जिगु इच्छा सम्पूर्णं ज्वीगु जुल ।” धका मन प्रसन्न याना विदेह जुजुया-थाय् वना थःत योग्यगु आसने च्वना हाजिर जुया च्वं वन ।

विदेह जुजुया हृदये जूगु शोक ।

पूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं तलवार, भाला आदि हथियार सहिन लखं लख मुस्याः च्याकाः युद्धया लागी प्यार्हा वना पल्टन-सेना तस्ये विवाह ज्वीगु मण्डप दर्वार व न्हूगु नगर छत्राखेरं घेरा बिया तयेव काम क्लेशं दाहा जुया च्वंदा विदेह जुजुं थःत स्यात् धका वया च्वंपि अनन्त सेनात खना-“राज कन्या पय् न बीत वःपि ।” धका समझे जुया- “विवाहया मुहूर्तं सत्तिक थ्यंकः वल ज्वी ।” धैगु विचारं मुसु मुसु न्हूखा याना थःगु सिंहासनं दना मया चाय्का पिने पाखे स्वत । अथे स्वया च्वं बले लखं लख मयाक मुस्याः जोना नगरयापिने छत्राखेरं जाज्वल्यमान ज्वीक अने अनेगु हथियार यागु चमकं प्वाला-पिलिं ठिना च्वंगु भलक व युद्ध याय्त ललकार याना च्वंगु सः ताः बले विदेह जुजुया मने भसंक वना “राज कन्या लःल्हा वःगु उत्सव खैला श्व ? विवाह मण्डप दर्वार यात मिछ्वेका जकं छ्वैगु उत्सव लाकी छु ?” धैगु मत्ती लुया वःगुलिं सत्तिक हाजिर जुया च्वंपि मन्त्रीपिं प्यहसित सःता न्यना बिज्यात । सेनक मन्त्री नं-“भो महाराज ! शंका याना शोक कया च्वना बिज्याय् मते । पञ्चालचन्दी राज कुमारीयात सेना गणपिं न्ह्यो-न्ह्यो तया पय् नं ब्यू वया च्वंगु खः । मुस्याः च्याका वःगु जुलसां छलपोल यात पूजा सत्कारया निमित्तं खः महाराज !” धका बिन्ति यात । पक्कुस आदि मे-पिं मन्त्रीपिं सं नं थः थः गु अंदाजं मत्ती वः वः थे बिन्ति यात ।

थुगु प्रकारं मन्त्रीपिं प्यहसितं बिन्ति यासां विदेह जुजुं पूलनी जुजुया सेनातय्गु-“का-का, ज्वं-ज्वं, च्यु-च्यु, स्या-स्या, पा-पा, न्हूगु नगर याकनं विनाश याना छ्व । थन थुगु थासे पाः च्वं च्वं । हूँ कुं चां ब्युस्युं वनी खंला ।” धैगु कोलाहल सः बारं बार ताय् दया वःगुलिं, न्यागु प्रकारया हथियार जोना च्वंपि सेनाङ्ग पल्टन या सेनापतित ति ति न्ह्या जूगु खना अत्यन्त भयभीत जुया महोसध पण्डितयात न्ह्योने सःता पण्डितयागु खं न्येनेगु प्रबल इच्छा जुया-“जिगु जव ल्हा समानं

जितः आघार जुया च्वंह उत्तमह पुत्र हे महोसध ! आः थ्व चूलनी जुजुं जुलसां भोत किसि सेना, सल सेना, रथ सेना, पल्टन सेना तयसं बः बः घेरा बियातय् धुंकल । नगरया छचा खेरं भो-भो लाक बः बः मुस्या च्याका जाज्वल्य मान याना तय् धुंकल । आः भीसं छु उपाय याःसा असल ज्वी ?” धका चिमिसं तिँ-तिँ स्वाका जंघू पाता हे ख्वाँ-ऊस्ये च्वंक तया न्यनासोत ।

उगुसमयस बोधिसत्त्व पण्डितं “काम क्लेशं डाहजुया वें तस्ये थें न्होने लाये सने योह्य थ्व जुजु यात दुने हृदये थ्यंक ठरकमान जुया हि हे दासि वयेक भचा ख्याय् धुंका तिनि जिगु प्रज्ञायागु बल क्यना भरोसा बी ।” धका मत्तीतया—“भो महाराज ! आपालं सेना सम्पत्ति दुह्य चूलनी जुजुं छलपोलयात वेकोगु बुद्धि छले याना थःगु पंजाय् लाका तय् धुंकल । आ भी घाथेन हे द्रंगु लंस वया च्वने धुंगु लि थुमिगु ल्हार्ति मुक्त जुया विस्युं वनेगु लं नं खने मदु । उर्कि कन्हे सुथे ज्वीव छलपोल यात स्याना छैगु अवश्य खने दु महाराज !” धका बन्ति याय्व विदेह जुजु नं कठुगना ह्य छहं मिछोया च्वंह थें च्वंक ग्याना—“हे पुत्र पण्डित ! जिगु हृदय चंचल जुया ह्युतु-कठु हे गना वने धुंकल । मि पुई धुंकुह्य मनुयात निभाले तया तःह्य थें गनं हे रक्षा ज्वीगु आशा खने मन्त आःजा घाथे नं हे पवीन थें च्वना वल । कौ तय् भट्टी ह्याऊस्ये च्वंक ह्याना ह्याना च्याना च्वंगु मिथें जिगु नुगले नं दाह ज्वीक मि च्याना च्वने धुंकल ।” धका ख्वखना सः पिकया, च्वना च्वना थे च्वने मजिया आज्ञा ज्वीव महोसध पण्डितं विदेह जुजु अत्यन्त सन्ताप चाया, हरेस नया ख्वखना सः प्याहाँ वःगु सः ताय्व—“थ्व जुजुं न्हापा जि बन्ति यानागु खँ मन्यंस्ये थगु विचार अनुसारं थःत यो यो थे जक बन्तिया-पिनिगु खँ बांलाक स्वीकार याना काल । थुलि मर्छि काम क्लेश रूपी विषं डाह जुया वें जुया च्वंह जुजुयात भचा कोत्यला तय्गु हे ठीक ज्वी ।” धका मत्ती ल्वीका जुजुया दौका वःगु दोषः क्यना पश्चाताप ज्वीकेत निराश ज्वीगुखँ क्वे च्वया तयार्थे बन्तियात ।

“भो महाराज ! न्हापायागु खँ छको लुमंका बिज्यां हूँ । पञ्चाल

देशे विवाह मङ्गलोत्सव न्यायकेत विज्या हुं ।” धका केवट्ट ब्राह्मण वया विन्तिया वः बले हे भीत थज्यागु भय जुया वैगु कारण जि बांलाक खना हे छलपोलया इच्छानुसार जि मवनागु खः । छलपोलया काम आशक्ति प्रबल जुयाच्चंगुलि दोंगुयात सचे याना विन्तियानाह्य जिगु खँ छलपोलं न्यना मविज्या । छलपोलया सल्लहा याय् योग्य जुया विश्वासि जुया च्वंपि मन्त्रीपिं प्यह्यसी नं हे छलपोल यात थुगु भयं रक्षा याइ । मिसाह्य चलाया आशायाना कामराग चित्तं वयाथाय् वःह्य मूर्खह्य चलार्थे, हानं बलसि मखना उकिया द्योने च्वंगु नसा जक स्वया याकनं नसा नुना छोह्यमूर्खह्य न्यार्थे, हानं नयेगु नसाय् जक ध्यान तथा दोंगु लं वने लाह्य मूर्खह्य चलार्थे जीवन फुका च्वने मालीधका जि न्हापातुं हे विन्तियानागु मखु ला ? जिगु खँ छलपोलं न्यना मविज्यागुलिं आ पश्चाताप चाया शत्रु जुजुया पंजाय् लाका च्वने माल । छलपोल जुलसां भूलेलाना गौमन सर्पं जनी ची लाह्यार्थे दुष्टगु मभिगु मत्ती तथा छलेयाय्त्—घोखाबीत मित्रता याः वःह्य केवट्ट ब्राह्मण नाप दोंक मित्रता याय् लाःगुलिं थथि ज्यागु दुःख-कष्ट ज्वीका च्वने माल । भो महाराज ! थ्व संमारे च्वंपि पण्डित जनपिसं केवट्ट मन्त्री थें ज्याह्य वेकोह्य करपितं छले याना घोखा जक बीयोह्य दुष्टह्य मनूनाप गबलेसं हे मित्रता याय् मत्यो । दुष्ट तयनाप मित्रतायाय् लात धाय् व काय व चित्त निगुलिं तःसतं दुःखी ज्वीका च्वने मालेयो । सुदृष्टि, प्रज्ञावान, भिगु चाल चलन दुंपि, सुबुद्धिपिं व्यक्तिपिं नाम हे जक मित्रता याय्फय्केमा । थज्यापिं नाम संसर्ग मित्रता याःसा हे जक भिगु-श्रेष्ठगु महान सुख प्राप्त याना काय् दै महाराज !

अबले हे जि व दुष्टह्य केवट्ट ब्राह्मण यागु दुने हृदये च्वंगु विचार बांलाक स्यूगुलिं अने अनेगु रूपं उपमा विया छलपोलयात कल्याण याय्गु विचारं विन्तियानाबले छलपोलया ख्वा ख्युंका—“गामे जन्म जुया हलया च्वकाय् तःधिकः जुया वःह्य दुष्टह्य मूर्खं राजकाज सम्बन्धी ज्या खँ माम्ला गनं बांलाक सीकाकाय् फै ? सेनक आदि मन्त्रीपिं घरानीगु मन्त्रीकुले जन्म जूपिं जूगुलिं उच्च उत्तम कुलयापिं जुया राजकाजयागु ज्या खँ

माम्ला इमिसं बांलाक स्यू । जिगु खी लाभ पनेत उद्योग याना अमङ्गलगु
खँ बिनित्ति याह्य दुष्ट गामायात जिगु राज्ये दुने मतस्ये कक्कुजोना पितिना
छ्व घैगु आज्ञा बिया बिज्यानागु मखुला ? जि जुलसां गांया कुंचाय् जन्म
जुया हलया च्वंकाय् तःधिकः जुया वःह्य गामा जूगुलि थर्थि ज्यागु
आपद विपद परे जुया वःबले गनं बुद्धि पिकाय् फै ? महाराज ! तःसतं
मूर्खं जुया ज्याचले मजूह्य छह्य गामायागु भरोसा कया च्वने माःगु छुं
मदु । महामन्त्री जुयाच्वंपि उच्चकुले जन्म जूपि मन्त्री पिनिगु भरोसा
कया बिज्यासा हे 'जक छलपोलयात भलो ज्वी । राजधानी जन्म जूपिके
जक बहुश्रुत आपादया प्रज्ञावान् जुया तःधनी महाराज !"

विदेह जुजु महोसध पण्डितं बिनित्तियागु खँ न्यना—“पण्डित महोसध
पुत्रं जुलसां ध्व न्ह्योने वैगु भय (न्हापांतु हे) खंका अने अनेगु उपमा
बिया जितः बिनित्तियागु खँ यात जि मूर्खं जूगुलि वैगु खं काटे याना वये
धुन । थथे जि मूर्खं जुया वैगु खँ मन्यंस्ये जि दोषि जुया जितः दुःख जूगु
जि पुत्र पण्डितं तामास सोया च्वनी मखु । आः थुगु समये जिं वैके जि
थुगु भयं मुक्त ज्वीगु उपाय न्यंसां जिं न्हापा वैत घाय्लागु खँ पिकया
निश्चिन्त जुया च्वन । पिला-पिला मर्छि व थन पञ्चाल राज्ये वया च्वना
छुं गुप्तगु विचार ज्याखँ मदय्क अथें समय फुका च्वन खैमखु । निश्चयनं
जित रक्षा याय्गु उपाय बांलाक ल्वीकातःगु अवश्य दय्मा ।” घका
मत्ती ल्वीका महोसधयात प्रशंसा याय्गु इच्छायाना—“पुत्र पण्डित ! थुगु
संसारे प्रज्ञावान्पि व्यक्तिपिसं बितय् जुयावने धुंक्गु दोष घाः यात हानं
पितहया शस्त्र रूपी वचनं सुत्तुमतु सुया च्वनेगु काइदा मखु । छ पुत्र
जुलसां छह्य महानह्य प्रज्ञावान् घैगु प्रसिद्ध ज्वीक ज्वीकं नं लगाम खिपः
आदिं बांलाक कात्तुक चिना तःह्य सलयात कठिं सुत्तु मतु सुला सासना
याय् थें छुयानिर्मित्ति जितः छं वचन रूपी शःखं सुत्तुमतु सुया सासना
याना च्वनागु ? थुगु महान् भयं मृक्त जुया वनेगु यूक्ति उपाय जक क्यना
जित उपदेश ब्यु । पुत्रं ब्युगु उपदेश अनुसार जिं अवश्य ज्यायाना यंकेगु
जुल । वितय् जुयावने धुंक्गु पुलांगु दोषयात जिं द्वंगुखः घका स्वीकार
याना काय् धुन । छचा खेरं भयं चाउला च्वंवले न्हापा जि मूर्खं जुया

वयागु कारण पुतुमनु प्वीका घाः तःधं ज्वोक घाले कठि सुत्तुमनु सुया सासना याना च्वने गात । पुत्र छह्य बाहिक मेपि सुं भरोसा काय् बहर्पि मखने धुन ।” घका ख्वबिलु ख्वा याना आजा दयकल ।

उगु समयस बोधिसत्त्व पण्डितं “ध्व जुजु जुलसां प्रजा अल्प जुगुलि थुह्य व्यक्ति विशेष जूमजू धैगु विचार याय्गु प्रजा शक्ति मदु । ध्व जुजु यात भर्चानि चिन्तित, दुःखी, अशरण याना सासना याय् धुंका तिनि शरण-भरोसा बी माली ।” घका चिन्तना याना—“भो महाराज ! जि गामा जुया च्वंगुलि जिके दुगु प्रजा बुद्धि ब्याक्कं फ्वीधुंकल । दोने धुंक्कु ज्या छगू अःपुक याकनं सुधारे याना काय् धैगु थाहे थाकु । आः थुगु अवस्थाय् आकासं बोया वने फुह्य पपू दुह्य क्किसि, बोसल, गरूड पक्षि, देव, यक्ष इत्यादिपि दःसा आकासं बोयावना प्राण रक्षा ज्वीगु लँ दु । छलपोलया पुत्रयाके अज्यागु आकासं बोया वने फुगु ऋद्धि वल छुं मदु भीत रक्षा ज्वीगु वहे आकाशयागु लँ छपु जक बाकि जुया च्वन । उच्च कुले जन्म ज्जिपि महा मन्त्रीजु पिनिगु भरोसा कयाबिज्याहुं महाराज !” घका बिन्ति याय्त्र विदेह जुजुं छुंहे जवाब मन्गुस्ये ख्वा पाऊंका भुले जुया च्वंच्वन ।

जुजुं छुं खँ मल्हास्ये सुमुक च्वना च्वनेव सेनक मन्त्रीनं—“आः थुगु अवस्थास जुजु सहित भीत महोसध पण्डित छह्य तोता मेपि सुं हे भरोसा—बः काय् बहर्पि मन्त । महाराज नं महोसधं बिन्ति याःगु खँ न्यना आशा दुते जुया सीगु भयं ग्यागुलि छुं वचन छगू नापं धाय्गु समर्थ मदया वन । जि थः थमं महोसध पण्डितयात प्रार्थना—बिन्ति न्यंके माल ।” घका मत्ती तया “भो पण्डित महोसध ! समुद्रया बिच्चे जहाज स्यना दुबे जुया किनारा खने मदया लँ मखना समुद्रया लहरे उखें थुखें च्वीकः यंका तःपि मनूनय्त समुद्रया सिथे यंका तया ब्यूथे” महाराज सहित जिमित थ्व अत्यन्त महानगु भय-अन्तरायं याकनं रक्षा याना बिज्या हुं । पण्डित छह्य हे जक थन जिमियासिनं प्रजा-बुद्धि आपा दुह्य खः धैगु थ्व रहस्य जनकगु खँ मलु । न्हापा मिथिला देशे सेनां घेराबिया अनन्त अप्रमान जुया च्वंगु भयं रक्षा याना ब्यू

थेतुं रक्षा याना बीमाल ।” धका निवेदन यायव महोसध पण्डितं—“भो सेनक मन्त्रीजु ! दोना अतिक्रमण जुया वनेधुंकुगु ज्यायात जिं नं छुं याय् मफया । महामन्त्रीजुपिसं हे जक महाराजयात आकाश मार्गं यंका मिथिला देशे थ्यंकः यंका बिज्या हूँ ।” धका लिसः बिल ।

मन्त्रीपिं प्यह्यस्या नाप सल्लहा ।

विदेह जुजुं भरोसा कार्पिं सुं मखंगुलि प्राण वनीगु लुमंको पत्तिकं भयभीत जुया महोसध पण्डित नाप खँ ल्हाय् थाय् मदुगुलिं— “सेनक मन्त्री नं जूसां थुगु भयं मुक्त जुया वनेगु युक्ति-उपाय छुं छगू सियो व सेनक महामन्त्रीजुयाके नं छको न्यना स्वेगु असल ज्वी ।” धका चिन्तना याना—“हे सेनक महामन्त्रीजु ! आःभीत महान अक्खो-भिनी सेनां घेरा बियातय् धुंकल । छन्हु निन्हुया भितरे हे सी त्योगु समय वैन । आःभीत घेरा बियातःपिं महान सेनात महामन्त्रीजुं खं मखुला ? थ्व भयं मुक्त जुया वनेत उपाय-यत्त याय् माल ।” धका आज्ञा ज्वीव सेनक मन्त्रीजुं—“जुजुं जिके न्यना विज्यात भिगु अथवा मर्भिगु छखेनिं तया केवल ह्यात्वीवःगु खं छत्वाचा जक जूसां याकनं बित्ति याना बीमाल ।” धका मत्ती तया—“भो महाराज ! विवाह मण्डप दवारिे सकभनं खापा तिना थुकी मि तया भी सकलें थः थथं हे आत्म हत्या याना सिना वने नु । जिगु बुद्धिं स्वेबलेजा भो थथे सिना वनेगु हे उत्तम ज्वी थें च्वं । चूलनी जुजुं भीत ज्वने धुंकेव वं तःसतं सासना याका सिना वने मयो महाराज !” धका बित्ति यायव विदेह जुजुया मन सुख मदयका सेनकमन्त्री पाखें खा हीका पक्कुस आदि मन्त्रीपिं पाखेस्वया न्येनेव के च्वया तयाथे अलग अलग थःथःगु विचार बित्तियात ।

पक्कुसमन्त्री—“भो महाराज ! चूलनी जुजुं ताऊत सासना याका प्राण त्याग याय्गु इच्छायाना बिज्याय् मते । वयासिनं ला भी सकसिनं छगू पाखं हे बिष त्वना सिना वनेगु वेश जू महाराज !” कामिन्दमन्त्री—“भो महाराज ! चूलनी जुजुं ताकाल तक अने अनेगु

सास्ति याका सिका वनेगु इच्छा याना बिज्याय् मते । वह यःखाया
गैःपते खिपतं चिना दरवार या च्वे पली थाहाँ वना क्वे क्वब्बाना जूसं
सिना वनेनु महाराज !”

देविन्द मन्त्री—“जिगु विचार ला सेनक मन्त्री जुं बिन्तिया थें तुं
खः महाराज !

विदेह जुजुं सल्लहा कापिं मन्त्रीपिसं बिन्ति याःगु खँ न्यना न्हापा
बोधिसत्त्व पण्डितयात घया वये लागु दोष लुमंका विचार सागरे दुवेजुया,
बोधिसत्त्वयात हानं छको धाय्गु साहस मदया बोधिसत्त्वं ताय्दय्क
शोकाकुल जुया क्वे च्वया तयाथे विलाप यात ।

विदेह जुजुया शोक व विलाप

“जि जुलसां केरा माय् सार माः जुया ल्वीके मफुहा थें थुगु भयं
मुक्त ज्वीगु भिगु उपाय-युक्ति माः जूसानं सुं मन्त्री छत्तासिके हे छुं
छक्का हे भिगु उपाय-युक्ति आश्वासन प्राप्त मजुल खनी । लँ मदुगु
अयोग्यगु थासे च्वं च्वं ह्य गजराज थें थुगु भयं मुक्त ज्वीगु लँ मसिल ।
प्रज्ञा बुद्धि मदुपिं मन्त्रीपिनि दश्वी जि च्वं च्वने माल खनी । जिगु
मन भारा-भारा मिना च्वन । दुने मने च्वंगु मि च्याना च्वंगुलि
हरे जिगु कठु नापं सुक्खा ज्वीक गना वने धुंकल ।”

थुगु प्रकायं जुजुं विलाप याःगु सः बोधिसत्त्व पण्डितं ताया-
“महाराज जुलसां अत्यन्त हरेस नया च्वने धुंकल । थ्वयासिनं अप्पो
सासना याना तय्व जुजु स्वर्गि ज्वीत नं छुं बेर मदु ।” घका दया
करुणा तया कल्पना याना जुजुया लिक्क वंना—“अत्यन्त उपकारीह्य
भो महाराज ! नाकं मने दुःख ताया शोक ताना बिज्याय् मदे । राहुया
ह्युतुं चन्द्रमा, सूर्य देवता, भ्यातनाले दुना च्वंह्य किसि, जाले क्यंह्य
भंगः, पिचाय् च्वंह्य सर्प, जाले क्यंह्य न्यायात भयं मुक्त ज्वीक तोता
छ्वया ब्यूथें छलपोल महाराजयात नं पल्टन सेना तसें घेरा बियातःगु
भयं मुक्त याय्गु उपाय-युक्ति यानाबी महाराज ! को, इमा बथान
तयत् अप्पां कय्का ख्याना छ्वे थें पञ्चाल जुजुया सेना-सिपाहिं तयत्

नं छलपोल या पुत्र यागु प्रज्ञा बलं कड़ागु शस्त्र-अस्त्र प्रयोग मयास्ये
छकोलं हे ख्याना छ्वयाबी महाराज ! थर्थि ज्यागु भय-अन्तराय
जुया वैबले प्रयोजन मजूगु बुद्धि-प्रज्ञा दया च्वनां छु ज्याखेले दै ?

मेगु हानं थज्यागु अवस्थाय सहायक मज्वीह्य मदत बी मफुह्य
मन्त्री जुया च्वनां छु ज्या खेले दै ? छलपोलया पुत्र महोसघ थन
न्हाने हे दयकं दयकं हृदय कम्पमान ज्वीक निराश ज्वी माःगु कारण
छुं मदु महाराज !” घका बिनित्ति याय्व विदेह जुजुया हृदय वेदना
हलुका जुया—“प्रिय पुत्र महोसघ ! प्राण छगू जक बचे याना सुरू
सुरू थनं ल्याहाँ व ने दःसां घन्यवाद दु । पञ्चालचन्दी राज कन्या
खी रत्न लाभ याय्गु खं नं लहाना च्वने मखुत । शत्रु तय्गु ल्हाति
याकनं हे मुक्त याना छ्वया ब्यु ।” घका आज्ञा ज्वीव । महोसघ
पण्डितं—“भो महाराज ! थर्थि ज्यागु भय अन्तराय भीत ज्वी घका
न्हापांतु हे छलपोलया पुत्रं स्यू गुलि न्हापालाक हे उपमा क्यना रोक्य
यानागु खः । रोक्य याय् मफया जबरज्जिस्तं हे बिज्याय् त्यनेव थः
मालिक विनाश ज्वीगु स्वया च्वने मफया जि हे निं थन क्या थुगु भयं
मुक्त ज्वीगु सु प्रबन्ध ब्याक्कं न्हापांतु हे याना तयागु दु महाराज !
शत्रु तय्गु पंजां मुक्त जुया वने गु जक मखु छल पोलया यया च्वंहा
खीरत्न लाभ नं इच्छानुसार प्राप्त ज्वीगु प्रबन्ध याना तयागु दु महा-
राज ! “घका बिनित्ति याय्व विदेह जुजु शोक सन्ताप ब्याक्कं फुना वना
प्रसन्न जुया च्वन ।

विदेह जुजु सुरङ्ग दुने

महोसघ पण्डितं बिनित्ति याःगु खं ताःपि मन्त्री पि नं अत्यन्त प्रसन्न
उत्साहित जुया सेनक मन्त्री नं—“भो दयालू पण्डित जु ! जिपि सकलें
बोना गुगु आकारं गुगुलं वनेगु खः ?” घका न्यनेव बोधिसत्व पण्डितं
“अलंकार याना छायापा तःगु सुरङ्ग या लं बोना यंका बी । छिकिपि
नं वेनत तैय्यार जुया च्वना दिसं—“घका घया थः वीर पि सिपाहिं
तय्त सःता!—हे पुरुषपि ! भी स्वामि महाराज धिराज जुलसां मन्त्री

गणपि व सेना पतिपि सहित याना सुरङ्ग यागु लं विज्याइगु जुया च्वन । उकिं छिपिं वना सुरङ्गया लुखा, तुयु जः द्वाहाँ वैगु भया प्वा इत्यादि ब्याक्कं चाय्का सफा सुग्घर याना मत च्याका लासा इत्यादि लाय् माःगु, ब्याक्कं लाया सकतां ठिक-थाक यानाति । धका आज्ञा बिया छोगुलिं वीर सिपाहिं तस्ये नं बोधिस्वत्त्वया आज्ञानुसार तुरन्त वना सकल ज्या याःगुलिं सुरङ्ग छगुलिं सकभनं छगूपाखं हे जाज्वल्य-मान ज्वीक मत च्याका बांबां लाःगु लासा लाया अत्यन्त बांकाक छायापाःतगु देवता पिनिगु सुधम्म धैगु देव सभा भवन थें शोभायमान जुया बांलाना च्वन ।

वीरपि सिपाहिं तस्ये बोधिसत्त्व पण्डितया आज्ञानुसार भ्याभका हे विस्तार मयास्ये सकल ज्या याय् सिधेका बोधिसत्त्व याथाय् वना ज्या सिधःगु समाचार कं वन । उगु समयस बोधिसत्त्व पण्डितं विदेह जुजुयात— “भो महाराज ! विज्याय् त्योगु समय जूगुलिं थ्व विवाह मण्डप दरवारं काहाँ बिज्याहुं ।” धका बिनित्ति याय्व विदेह जुजु मन्त्री गरपिसं चाःहुयेका दरवारं काहाँ बिज्यात । इमि मध्ये सेनक -मन्त्रीजुं साधारण चिकिचा धंगु सुरङ्ग प्वालं मछि मछि धौं-धौं स्याना कात्तु मतु काक्क द्वाहाँ वने माली धैगु विचारं तःतः पागु फिनातःगु कोट तिसा आदि तोता, कय्टा कसे याय्त सना च्वंगु महोसध पण्डितं खना—“भो सेनक मन्त्रीजु ! जिं दय्का तयागु सुरङ्गे किसि गया जूसां सलगया जूसां वने ज्यू, घन्दा कयादी म्वा । महा सुरङ्ग तःब्या जुया भिंच्याकु पाय् जा जू । लुखानं तब्या जुया तःजाजू । मन्त्री सेनापति आदि सकलें थः थःगु वसः तिसां सम्पूर्ण ज्वीक तिया जुजुया न्ह्यौ न्ह्यौ ल्यू ल्यू भासं तु ।” धका धया थः जुजुया ल्यू ल्यू वन ।

बोधसत्त्व पण्डितं थुगु प्रकारं बिस्सुं वनेगु लें दय्का तःगु; अत्यन्तआश्चर्यं चायापुस्ये च्वंगु भःभः धाय्क छायापा तःगु सुरङ्ग खना जुजु अत्यन्त विस्मय चाया प्रशंसा याना बिज्याना च्वनेव वये वनेगु ज्यास बिस्तार जुया च्वनी, हानं महासुरङ्गे नं नय् त्वनेगु थाय् थासे सुप्रबन्ध दुगुलिं नगुलु मनु तसें थें थः यो योगू न नं त्वं त्वं सुरङ्ग यागु प्रशंसा यायां जक वना

चवन घाःसा आपालं समय निरर्थके हे बितय् जुयावनीगु अवश्य जुया चवन । बोधिसत्त्व पण्डितं जुजुया ल्यू-ल्यू चवना “भो महाराज ! बिज्याहुँ-बिज्याहुँ घका बारं बार बिन्ति याना चवन घाःसा वये वने बले समय आपा बिते मजुस्ये थः वने माःथाय् याकनं थ्यनी । धैगु विचारं थुगु नकसां सुप्रबन्ध याःगु खः । महासुरङ्गे दुने थ्यंकः वनेव महाराज नाप्पं मन्त्री आदि परिषदपिसं बांलाक छायापा तःगु देव सभा मण्डप समानगु महासुरङ्ग या विचित्रता व शोभा सौन्दर्यं खँगुलि व सुरङ्ग यागु तःसकं प्रशंसा-वर्णन यायां बिज्याना चवन ।

विवाह मङ्गलोत्सव

राज परिवारपिं प्यह्य सित रक्षा याना च्वंपिं वीरपिं सिपाहिं तसें नं विदेह जुजु सवारि जूगु सीव घूलनी जुजुया राजमाता, महारानी, काय् व ह्यायाय् पित सुरङ्गया चीकूगु कोठां पित ह्या महासुरङ्गया दुने राज सभा ज्वीथाय् तः धंगु बैठके बोना हल । चलाकदेवि आदि राज-परिवारपिं प्यह्य सिनं विदेह जुजु सहित महोसध पण्डित खनेव जिपिं जुलसां निश्चयनं शत्रु जुजुया ल्हातय्लानाचवने धुंकल ! जिमित सःता ह्यपिं सिपाहिंत महोसधया वीरपिं सिपाहिंत खः ।” धैगु सीका सी त्योगु भयखना ग्याना ततः सतं विलाप याय्गु थालेयात ।

घूलनी जुजु विदेह जुजु बिस्थुं वनी धैगु घन्दां गङ्गाजी छगू गावुत ति तापागुथासे चवना पिया च्वं च्वंगु अवस्थास राजपरिवारपिं प्यह्य-सिगु विशब्द-विशब्दं विलाप यागु सःताय् दया वःगुलिं घूलनी जुजुया मने भस्स मिना हृदय कम्पमान जुय –“थ्व सः जुलसां नन्दादेवी महा-रानीयागु सःथें च्वं ।” घका आस पासे च्वंपिं सिपाहिं तय्त न्यंकेगु इच्छा जूसानं—हानं थज्यागु चायारात्री कुसमये महारानी यात गनं खंका लुमंका बिज्यानागु महाराज !” घका हंसि ठट्टा याई धैगु भयं स्वीतं छुं मघास्ये सुमुक मताःछु याना चवना बिज्यात ।

महोसध पण्डितं जुलसां व महा सुरङ्गया बिच्चे लाक्क च्वंगु विशाल राज बैठके संतुं पञ्चालचन्दी राजकुमारियात रत्न द्वंया च्चे तथा

अभिषेक याना-“भो महाराज ! छलपोल जुलसां पञ्चालचन्दी राजकन्या छह्य लाभयागु हेतुं थःगु जीवित यात नापं वास्ता-किस्ता याना मबि-ज्यास्ये थन थ्यंक विज्यात । आ जुलसां व कन्या देवी जुयाच्चंह्य पञ्चाल-चन्दी राजपुत्री छलपोल महाराजया अग्रमहिषी-महारानी ज्वी धुंकल ।” धका बिनित्ति याना न्हापांतु हे ठिक थाक यानातःगुनांचा तयातः पाखे बोना यंकल । महाराज विदेह जुजु नं चलाकदेवी आदि राज परिवारपिं प्यह्य नाप आपालं मन्त्री सेना, सेनापतिपिसं चाहुयेका छाय्पातःगु नांचाय् च्वं विज्यात ।

बोधिसत्त्व पण्डितं खुसि सिथे भूवाताःहां दना गथे मत्ती ल्वीकल घाःसा ?-“ध्व विदेह जुजु जुलसां गबलें-गबलें हठ-जबर्जस्ति ज्या याय् योगु बान्हि दुगुलिं वसपोलया स्वीतं बाकि-साकि मतय्गु तं प्याहां वल घाःसा-चूलनी जुजुया राजमाता चलाकदेवी व पञ्चालचन्द राजकुमारपित स्याना, अत्यन्त रूप बांलाह्य नन्दादेवी महारानी यात नापं मखु-मखुथे दोंक ब्यवहार याना बिलघाःसा इतिहासे नापं कलङ्क लगे जुया जिनापं मिसाह्य ब्यभिचारितय् पुचले द्वाहां वंम्ह ज्वनी । उकियानिम्ति महाराजयात समभाउनि खँ बिनित्तियाना छ्वेदःसा हे जक बेश ज्वी ।” धका मत्ती ल्वीका कवे च्वंगु खँ बिनित्तियाना समभाउनी बिल ।

महोसधं जुजुयात ब्यूगु समभाउनी

“भो महाराज ! नन्दादेवी महारानी जुलसां छलपोलया ससःमां, ज्वी धुंकल । आदर सन्मान याना बिज्या हुं । पञ्चालचन्द्र राजकुमार जुलसां छलपोलया ससःकिजा ज्वी धुंकल । दस्तुर अनुसारं थः सद्य-किजा समानं समझे जुया दया-कृपा तया बिचाः याना तया बिज्या हुं पञ्चालचन्दी राजकुमारी जुलसां छलपोलं समाचार मात्र न्यनेदु बजेसं निस्ये योह्य स्नेही व प्रेमी जुया च्वन । आःथुगु अवस्थाय् ध्व राज कन्या छलपोलया अग्रह्य महारानी ज्वी धुंकल । पञ्चालचन्दीया उपरे छलपोलया इच्छा अनुसार खः महाराज !”

थुगु प्रकारं बिनित्ति याना समभाउनि जक ब्यूगु मखु पञ्चालचन्दी

राजकुमारी यात न्होने लाखें घया अपहास मयायगु नापं विदेह जुजु याके वचन काल । चूलनी जुजुया राजमाता चलाकदेवी जुलसां वैश वने धुं कुम्ह बुढिचा जुया छुं अकर्तव्य ज्वी धैगु विन्ता मदुगुलिं वैगु विषये छुं खं विन्ति मया । अनलि बोधिसत्त्व पण्डित—“भो महाराज ! मिथिला राजधानीस बांलाक सुख प्रसन्न साथं ल्याहाँ बिज्याहुँ ।” धका विन्ति यायव विदेह जुजुं नं आश्चर्य पूर्वक क्वे च्वंगु खं आज्ञा दयकल ।

विदेह जुजु—हे प्रिय पुत्र पण्डित ! छ छुयानिम्ति नांचाय् च्वं मवस्ये खुसि सिथेसं दना च्वनागु ? शत्रु तयगु अन्तराय भय अत्यन्त सत्तिक थ्यंकः वया च्वंगु दु । थुगु ग्यानापुस्ये च्वंगु महा भयं भी नकतिनि मुक्त जक ज्वी लाःगु समय जुया च्वन । याकनं नांचाय् गःवा । आःथथे हे भीगु राजधानी ल्याहाँ वनेनु ।”

महोसध—“भो महाराज ! जि जुलसां सेना—सिपाहिंतयेत बिचाःयाय्माःह्य मूलह्य सेनापति जुया च्वन । सेनापति धैपिसं सेना—सिपाहिंत ब्याक्कं.तोता वां छ्वया थः छह्य जक बचे जुया वने मज्यू । छलपोल नाप वःपिं सेना—सिपाहिंत मध्ये गुह्यं गुह्यं तापाकं निस्सें न्यास्ये वःगुलिं अत्यन्त त्यागु चाया न्हो वयेका च्वन तिनि । गुह्यं गुह्यं नया त्वना च्वनतिनि । उकिं जि थुखे वयागु नापं इमिसं छुं मस्युनि । गुह्यं गुह्यं जिनाप लिपा तक्कं अत्यन्त थाकुजक ज्या याना च्वने माःगुलिं क्लान्त जुया ज्वर वया—ह्यं मफय्का दने हे मफय्का च्वं च्वन । उकिं जिगू ल्यू ल्यू वःपिं सिपाहिं—सेनापतिपित अथे तुं वां छ्वया जिछह्य जक थनं सुत्ता विस्सुं वनेगु जिगु कर्तव्य मखु । आःथथे जि जुलसां मण्डप दवारि ल्याहाँ बना छलपोलया सेना तयत् नापं थाय् थासं लिकया हटेयाना हये बले चूलनी जुजुया सेनातिसें भीगु छुं नुकसान याय् मफैगु सुप्रबन्ध या वने मानि । छलपोल छह्यानि न्हापा लाक गनं छगू थासे तःसतं युद्ध छिडे ज्वी न्हो याकनं थःगु राजधानी सकुशल पूर्वक लि थ्यंकः बिज्या हुँ । छःपिं ल्याहाँ बिज्याइगु लंस नं छुं छुं घन्दा—सूर्ता कया च्वने म्वाक न्हापांतुहे छगू छगू योजनया बिचे-बिचे किसि सल आदि वाहन यागु सुप्रबन्धयाना यतागु दु । त्यानुया क्लान्त ज्वी धुं कुपिं

वाहनयात अन-अन उगु-उगु थासे तुं तोता, त्यानु मज्जुनिपि बल्लापि सल किसि आदि यान वाहन द्वारा याकनं भीगु राजधानी मिथिला नगरे थ्यंकः बिज्याहुँ महाराज !”

विदेह जुजु-“प्रिय पुत्र पण्डित ! बौया धन्दा जूगुलि न्यनेब्यु, पुत्रया सेनागणपि आपा मदुगुलि बल आपा मद्दु । घूलनी जुजुया सेना-गणपि असंख्य आपा दुगुलि बल आपाद्दु । उकिं प्रिय पुत्रं गथे याना इमित त्याके फय्क युद्ध यायूगु ? सेना बल आपामदुपित बल आपादुपिसं सास्ति याना पराजीत यायूगु जक ज्वी मखुला ?

महोसध-“भो महाराज ! कायबल ज्ञानबल निगु मध्ये ज्ञान बल हे जक श्रेष्ठ जुया च्वन । काय बल जुया च्वंगु सेना-सिपाहिंत न्ह्याको हे आपाः दुसानं चित्त बल धैगु प्रज्ञा-ज्ञानबल आपाः दुह्य हे अन्तस विजय ज्वीगु अवश्य । उपमा गथे धाःसा-उदय जुया वःगु सूर्य याकः चां आपालं असंख्य जुया च्वंगु अन्धकारयात विनाशयाना छ्वै थें खः महाराज ! छलपेल बिज्यायूगु समय जुल महाराज !” घका बित्तियात ।

विदेह जुजु नांचाय् च्वना राजधानी पाखे सवारिज्जु

बोधिसत्त्व पण्डितं च्वे घया वयागु खँ बित्तियाना नमस्कार याना विदेह जुजुयात नांचा द्वारा राजधानी मिथिला नगर पाखे बिज्याका छोया बिल । विदेह जुजुं नं-“जि जुलसां पुत्र महोसध यागु गुणं याना शत्रु रूपी कं पुचःया बिच्चं मुक्त जूगु जक मखु जि यैच्चंहा पञ्चालचन्दी राजकुमारी समेतं प्राप्न जूगुलि जिगु तःधंगु इच्छा सम्पूर्ण जुल ।” घका बोधिसत्त्वयागु गुण लुमंका बिचा यायां उत्पन्न जूयावःगु प्रीति-प्रसन्नता द्वारा चित्त प्रमुदितयाना बोधिसत्त्वयागु गुण सेनक मन्त्रीयात न्यंकेगु इच्छा याना थये आज्ञा जुया बिज्यात-“हे सेनक मन्त्री जु ? मज्ञा वान्पि व्यक्तिपि नाप सत्संग यायूगु अत्यन्त सुख दायक खनी । भीपि जुलसां पंजले कुनातःपि भंगःत थें, जाले द्वाहावने लापि न्यात थें, शत्रुतय् ल्हाती लावने धुंक्सानं पुत्र महोसधं अथे शत्रुतय् पंजाय् ला वने धुंक्पि भीत मृक्तयाना छ्वया हल खनी ।” सेनक मन्त्रीनं जुजुं

घयाबिज्यागु खं ताय्व वथे तुं बोधिसत्त्वयागु गुण वर्णनं याना लिसा
बिन्ति यात ।

विदेह जुजु न्ह्या महारानी पञ्चालचन्दी नाप दम्पति छजो व वस-
पोलया ल्यू ल्यू वैपि सेना-सिपाहिंत आपाःसिनं चाउयेका नांचाय् च्वना
खुसि न्ह्याना च्वं पाखे कन्ह्या वना छगू योजन थ्यनेव बोधिसत्त्व पण्डितं
न्ह्यापांतु हे सुप्रबन्ध याना बसेयाना थकूगु गांचा खनेदया वल । उगु ।
समयस व गामे च्वपि मनूतसें लं सो वया जुजु सहित ल्यू ल्यू वया
च्वपि आपालं सेना-सिपाहिं अफिसर तय्त किसि, सल, रथ आदि यान-
वाहन नाप्यं अने अनेगु नयेगु तोनेगु नका त्वंका सत्कार जक यातं मया
मेगु छगू योजन तापागु गांचा थ्यंक वना नापं तः वन । थुगु हे आकारं
छगू गामं मेगु गामे वना छगू योजन पाक बसेयाना तःगु गां थ्यनेव भचा
त्यानु लंका कलांत ज्वी धुंक्पि सल, किसि तय्त अनंतुं तोता न्हू न्हूपि
सल गया छसे'निस्ये भोलाक बिज्यात । बोधिसत्त्वं प्रबन्ध याना बसे
याना थकूगु सच्छिगू गां कोचाया सच्छिगू योजन पुलावनेप कन्हे खुनु
सुथ न्ह्याप्पां हे मिथिला नगरे द्वाहां बिज्यात ।

बोधिसत्त्व पण्डित जुलसां सुरङ्गया ध्वाका प्वा याथाय् ल्याहां
वना थःगुजे भेरेयाना तःगु खड्ग दापं पिकया महा सुरङ्गया ध्वाकाया
क्वे लायातःगु फि खित्तुमनु खिना, छगू गुप्तगु विचारं गारेयाना थुना
थकल । अनंलि सुरङ्ग मार्गं विवाह मण्डप दरवार दुगु अभिनव नगरस
द्वाहां वना दरवारे च्वे थाहां वना मेमेगु छुं हे प्रबन्ध याय्गु वास्ता
मयास्ये सुगन्धितगु लखं यत्तले मोल्हुया नाना प्रकार अने अनेगु रसं
संयुक्त जुया च्वंगु भोजन फुंदक नया बांलाक लासा लाया तःगु खाताय्
च्वना—“जिगु कल्पना साकार सम्पूर्णं जुया इच्छा सम्पूर्णं जुल खनी
धका मत्तीतया बांलाक निश्चिन्त रूपं न्ह्यो वयेक छन्होर्नि दन ।

महोसध व चूलनी जुजु चूलागु

व चा कटे जुया वना सुथे द्योतुयुया वयेव चूलनी ब्रह्मदत्त जुजु
तःधिकःह्य किसि गया भिंच्यागू अक्खोभिनी मछि दुपि सेना-पल्टन

न्हाके ह्या महोसधं दय्का तःगु नगरे द्वाहाँ बना-“विदेह जुजुयात म्वा म्वाकं हे जोना हति ।” घका ततः सतं हाला हुक्म बिल । महोसध पण्डितया जासूस मन्त्रीपि सच्छिह्य सिनं जुलसां “छुज्वीगु खः गुगु ज्वीगु खः सुनां स्यू । परे जुया वनीगु घरी हिया खुसिबा वयेके मानि ।” घका मत्ती तथा चूलनी जुजुयात मतोतुस्ये ससतिक छ्वाखेरं चवना ल्यू ल्यू न्ह्यो न्ह्यो जुया च्वन ।

उगु समयस बोधिसत्त्व पण्डित सुमङ्गलगु सयनं दना शरीर व ल्हा तुति सफा याना सुथ सिगु कूला याय् सिधेका छगू लाख वंगु काशि देशे थाना हःगु न्हूगु घोति चिना ह्याऊंस्ये च्वंगु गां न्यया न्हेगू रत्न जरे याना तःगु अंगुलि न्ह्याना, सप्त रत्नं संयुक्त जुया च्वंगु तुतां ज्वना, लुं यागु खराऊ न्ह्याना देव कन्या थें बांलापिं तिसा वसतं भः भः धाय्क तिया तःपिं उतमपिं कुमारी कन्यापिसं पंखां गाय्के बिया छायापा- तःगु प्रासाद-दरवारया भया चाय्का चूलनी जुजुं थः खने दय्क क्यना देवराज इन्द्र थें जाज्वल्य माम जुया इरू थिरू जुया च्वन ।

चूलनी जुजु जुलसां बोधिसत्त्व पण्डित यागु अत्यन्त शोभायमान जुया च्वंगु-रूप-लावण्य खंसांनं मैत्री चित्तं रहित जुया वैत दमन याय्गु इच्छा व क्रोध अभिमानं चूर-चूर जुया-“व महौसध यात आथथे हे जोना काय् त्यल !” धैगु मत्तीतया गया च्वंह्य किसि ब्वाका नगर ध्वाका पाखे यंके बिल । उगु समयस बोधिसत्त्व पण्डितं-“ध्व चूलनी जुजु जुलसां जिमि मालिक विदेह जुजु यात निश्चयनं ज्वना काय्गु जुल धैगु विचारं किसि ब्वाका वया च्वन । वया काय्, ह्याय्, कला, मापिं छपुचः बोना जिमि जुजु थःगु देशे बिज्याय् धुंक्कगु कारण जुलसां ध्व जुजुं मस्यू नि । लुं यागु ज्वाला न्हाय्कं समानगु जिगु ख्वा निर्भीत रूपं क्यना व जुजु नाप खं ल्हाय् माल ।” घका मत्तीतया भयाले दना खुशि प्रसन्नगु ख्वा, नाईस्ये च्वंगु सलं-“भो पञ्चाल राज्यया अघिपति महाराज ! छाया थपाय् सतं किसि ब्वाका थुखे बिज्यानागु ? प्रसन्नगु मुद्रा क्यनाछाय् सतिक मबिज्यानागु ? युद्धे जय ज्वी धैगु मत्ती तै बिज्या नाला ? आम जोना च्वनागु हथियार ब्याक्कं छायाय् ध्याकुंचाय् वां छ्वया

बिज्या हूं । भ्याना तयागु ढाल तलवार नं जं फेना छथाय् अलत तया बिज्या हूं । माणिक्य रत्न आदि जरेयाना तःगु कवच नं ब्याक्कं थःगुह्नां तोता भयातु मज्जीक अलग छथाय् वांछ्वया बिज्याहूं । आःथुगु अवस्थास छलपोल अत्यन्त क्लान्त जुया, ख्वानापं वं चुस्ये च्वना वये धुंकल । छुं हे फाइदा मज्जीक व्यर्थे क्लान्त-कष्ट सिया बिज्याय् मते । आःथये सुथसिगु बखते हे थःगु राज दरवार पाखे स्वया ल्याहाँ बिज्यात धाःसा बेश ज्वी ।” घका नाइस्ये च्वंगु सलं खं छुना गिजे याय् थें हे पय्याय् थें याना घाल ।

घूलनी जुजुं बोधिसत्त्व पण्डितयागु मुसु मुसुंन्हिला च्वंगु रक्वा क्यना थःत पर्वा मतस्ये खं ल्हाना च्वंगु खं न्यना—“थ्व महाजन पुत्रं जुलसां जितः हेपे याना पर्वा मतस्ये खं ल्हात । आथर्थे हे वं जि थपाय्धंहा महाराज घैगु ह्यसीका बी ।” घका मत्ती तया—“हे तुच्छह्य महोसघ छंगु ख्वा चक्कना छ जुलसां अत्यन्त शोभायमान जुया च्वन । मुसु मुसुंन्हिला च्वे च्वे थ्यंगु खं नं ल्हाय् फुनि । सीत्योगु अवस्था जुया च्वंगुलि प्रमुदित जुया मृत्यु स्वांह्वेका न्हिला च्वनागुला ? आःथर्थे हे छंगु छ्यौं त्वा ल्हाना जयपान-हर्षबढाई उत्सव न्याय्के त्यैन ।” घका ख्याना गर्जे जुया घाल । थुगु प्रकारं घूलनी जुजु नाप बोधिसत्त्व पण्डित खं ल्हाना च्वं बले घूलनी जुजुया सेना-सिपाहि तस्ये बोधिसत्त्वयागु रूप लावण्य खना बांलाक स्वया—“हे पुरुषपि ! भी मालिक महाराज महोसघ पण्डित नाप खं ल्हाना च्वन । छु खं ल्हाना च्वन थें मस्यु । व ल्हाना च्वंगु खं न्यो वनेनु ।” घका घाघां घूलनी जु जु या सत्तिक छ्वाखेरं मुंवल ।

महोसघ पण्डितं नं जुजुं ख्याना गर्जेजुया धाःगु खं ताया—“थ्व जुजुं जुलसां जितः महोसघ पण्डित घका बांलाक ह्यमस्युनि खनी, वंजित स्याके बीमखु ।” घका मत्तीतया—“भो प्रतापिह्य महाराज ! छलपोल पिनिगु युक्ति विनाश ज्वी धुंकल । केवट्ट महामन्त्री नाप छलपोलं गुप्त रूपं सल्लहा यागु खं व उपाय सफल मजुल । ह्युतुं धाय्गु मात्र जुया छुंहे ज्याखेले दै मखुत ।” घैगु मतलबं धाय्गु इच्छा याना—“भो महाराज ! थ्व ख्यानागर्जे ज्वीगु जुलसां छुं हे ज्याखेले मदुगु निरर्थकगु कारण जुल । छल-

पोलं याको ज्या ब्याक्कं फी लः ल्वी थें निरर्थक जुया वने धुंकल । लंगडा बुढाह्य सलं सिधव बोसलयात लिलाके मफै थें तुं छलपोलं केवट्ट मन्त्री धैह्य लंगडा बुढाह्य सल गया ल्यू वंगुलिं जि थें ज्याह्य सिन्धव बोसल गया व्वां वना च्वंहा विदेह. जुजु यात ल्यू वंसां लिलाके फै धैगु सम्भव मन्त । छलपोल व केवट्ट मन्त्री राज दरवारया बैगले च्वना गुप्त रूपं हाक्कगु सल्लहा याना निर्णय यागु खं ब्याक्कं जि मस्यू घका समझे जुया बिज्याय् मते । छूं छकू चा हे बाकि मज्जीक ब्याक्कं जि सीका च्वनागु दु । अथे स्यूगुलिं ह्यिगः चान्हे हे विदेह महाराज थः मन्त्री गरुपि व सेनापतिपि सहित याना गङ्गाजीया क्वे पाखें नां चाय् च्वना थःगु राज-धानी ल्याहाँ बिज्याय् धुंकल । आः विदेह जुजु बिज्याय् धुंकुगु समाचार सिया अत्यन्त शोक सन्ताप चाया ल्यू बिज्याय्गु इच्छा दःसांतबि स्वर्ण हंसराज यात ल्यू वंहा को नं लिलाके मफया पर्वत जङ्गल या कुंचा छकुती लिक्नुना च्वनी थें तुं थः हैरान जुया दुःख कष्ट सीगु बाहिक मेगु छूं लाभ ज्वी मखुत । हैरान जक जुयां गनं याई विदेह जुजुया वीर वीर पि सेना सिपाहिं तय्गु ल्हातं प्राण वनी गु समेतं सम्भव दु । उपमा छगू कनेब्यु—“मूर्खपि धों तस्यें सिमा छम्मां स्वां ह्यया च्वंगु ‘किसुक’ स्वांमा छमा चान्हे तिमिला तोया च्वं बले खना खुशि प्रसन्न जुया ला पांय् घका समझे जुया कन्हे सुथे द्यो तुयया वयेव ला पांय् नया जक थनं वने घका वाकु छिना किसुक स्वांमाया छचाखेरं पिया च्वना सुथे द्यो तुयया वयेव किसुक स्वांमाया बुं ह्यया च्वंगु धैगु सीका मत्ती च्वंगु व खंगु वस्तु फरक जुया निराश ज्वीका थः वने माःगु लें बिस्युं वं थें तुं छलपोल महाराज नं चच्छि यंकं जिमित घेरा बिया पिया च्वं च्वंसा नं आः द्यो तुयया वः बले विदेह जुजु थन मद्य् धुंकल धैगु सिया वःगुलिं इच्छा आशा ब्याक्कं त्यागकाना पराजीत जुया थःगु राज दरवारे संतुं खा पाऊंका ल्याहाँ वने मालीन महा राज !” घका केसरी सिंह राज समालं निर्भीत जुया न्यंकाबिल ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं बोधिसत्वयागु निर्भीतगु खं न्यना—“ध्व महो-सध जुलसां अत्यन्त निर्भीत रूपं खं ल्हागु स्वेबले जिह्य शत्रु विदेह जुजु

यात जिगु भयं मुक्त ज्वीक तोता छ्वे धुंक्गु अवश्य जुयाच्चन । न्हापा नं थ्व महोसघं याना जि जें चिना तयागु घोति नापं छ्वे छ्वे लाक बिस्युं वये माय्क शर्मिन्दा याना ह्ये धुंकल । भ्रानं जिह्वा शत्रु जुजुयात भयं मुक्त ज्वीक बिसिकः छ्वयाबी धुंकल । थ्वं जुलसां जितः अनर्थं याःगु आपाहे ज्वी धुंकल । निह्वासित निखेर वना स्यावने यासिनं थ्व छह्वासित हे निं सकलें मुना धूःथें नच्चुस्ये च्वंक विनाश याना छ्वे त्यल ।” धका मत्तीतया अत्यत्त तं प्याहाँ वः गुलि थः सिपाहिं-पल्टन तय्त आज्ञा ब्यूगु गये धाःसा—“हे...वीरपिं सिपाहिं सेनात ! जिह्वा शत्रुयात बिसिकः छ्वया ब्यूह्म महोसघ यात ज्वना लहा, तुति, न्हाय्, न्याय्पं ध्यना ब्यु । वैगु नलू ला ध्यना दाजक दाय् क्येगु मखु गसुली तिया ह्याऊंस्ये च्वंगु ह्यंग्वाले च्वी-च्वी सः वयेक छुया ब्यु । सिंहयागु छेंगू, धुं यागु छेंगू तुने थे वैगु नं छेंगू तुना छथाय् चक्कंका पानाति । भालां बारं बार सुत्तु सुया क्वे छक्क-छक्क छुटे याना स्याना छ्व ।

बोघिसत्त्व पण्डित जुलसां घूलनी जुजु गर्जे जुया वया सेना-सिपाहिं तय्त हुकुम् ब्यूगु सः ताय्व मुसु-मुसुं न्हिला—“थ्व जुजुं जुलसां थः कला कार्यापिं मिथला देशे थ्यंगु समाचार मसिया हे जक थज्यागु हुकुम् बिया च्वन । धाथेनं क्रोधयागु बसे वना जित तीरं जूसां कय्का ह्य् फु । अथेनं मखुसा मे मेगु हे नं सासना याय्गु ज्या याय् फु । उकिं थ्व जुजुयात तःधंगु शोक सागरे दुबे याना, घन्दा काय् का किसिह्मे घोने हे भुले याना खं लहाय् मफय्का ब्यूसा हे जक बेश ज्वी ।” धैगु मत्ती ल्वीका—“भो महाराज ! जिगु लहा, तुति, न्हाय्, न्हाय्पं ध्यंका बिज्यात धाःसा जिमि स्वामि विदेह जुजुं नं छलपोलया बड़ा महारानी नन्दादेवी, राज कन्या पञ्चालचन्दी, युवराज कुमार पञ्चालचन्द पिनिगु लहा, तुति, न्हाय्, न्हाय्पं ध्यंका बिज्याइगू अवश्य । जिगु ला ध्यना मी पनेगु, खासी दाय्केगु ज्या यात धाःसा जिमि स्वामि महाराजं नं छलपोल या राज परिवार प्यह्म सिगु नलू ला ध्यंका मी पंका खासी दाय्केबीगु अवश्य जुया च्वन । जिगु छेंगू तुना काल धाःसा जिमि स्वामि महाराजं नं छलपोलया राजपरिवारपिं प्यह्म सिगु छेंगू तुना काईगु निश्चय जुया च्वन । जितः भालां

सुत्तु सुया क्वे॑ नापं कुचा-कुचा ज्वीक स्याना छ्वत घाःसा जिमि स्वामि महाराजं नं छलपोल या बड़ा महारानी, युवराज राजकन्या व राज-माता पित नं अथे हे भालां सुत्तु मतु सुया क्वे॑ हे कुचा कुचा छुटे ज्वीक स्याना छ्वैगु अरश्य जुया च्वन । छलपोलं जितः गथे गथे सास्ति यात अथे-२ हे छलपोल या काय्, म्ह्याय्, महारानीपित नं सास्ति याय्गु धका जि जिमि स्वामि जुजुयात बिनित् याना छ्वयागु दु । भो महाराज ! छेँगूयागु ज्या याईपिसं नाइस्ये च्वना पिच्चुश्ये च्वंगु भिगु छेँगू सच्छि बः तथा इमिगु थःगु चुपि, पा, मुलु आदि ज्याभः द्वारा कवच तैय्यार याना बी उगु सच्छिबः छेँगू दुगु कवचं फिना च्वंपिं वीरपिं सिपाहिं तयत् सलं सःगू हथियारं कः वः सानं इमिगु ला छक्का हे जक जूसां च्वत्तू धैगु दै मखु । वतो थे॑ तुं हे जिं नं जिमि मालिक विदेह जुजुयात सुरक्षा ज्वीगु ब्याक्कं कारणयागु बांलाक सुप्रबन्ध याना बी धुन । जिमि स्वामि महाराजं छुं छगू दुःख कष्ट सीगु ला छखे॑ तथा उकियागु शब्द मात्र नापं ताय् मदय्क सुख पूर्वकं थःत माःगु इच्छा सम्पूर्णयाना ल्याहाँ बिज्याय् धुकल महाराज !” धका मुसु-मुसु न्ह्यगु ख्वालं, न्यना च्वंहास्या सहायाय् मजीक बिनित् यात ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं बोधिसत्त्व पंडितयागु खँ न्यना मने भस्स वं कल-“महाजन पुत्रं गथि ज्यागु खँ ल्हागु थ्व ? वैत जि थन सासना यार्थे तुं वया मालिक महाराजं नं जिह्म महारानी व काय् म्ह्यार्यपित अथेहे सासना याना स्याना छ्वै ।” धका घया च्वन । जिह्म महारानीपिं जिं बांलाक सुरक्षित ज्वीक पालो पहरा तथा थकागु वं मस्युनि ज्वी । जित् ख्याय्त जक घाःगु खँ लाकी छु थ्व ? अथेनं मखुसा व सी त्योगु निश्चय जुया च्वं गुलिं हरबरे जुया जक म्हुत्वी वः वः थे प्रलाप याना च्वंगुला थ्व ? धका वैगु खँ विश्वास याय्त अत्यन्त थाकुल । थज्यागु नकसां निर्भीत रूपं धाय्त महोसध जुलसां अत्यन्त प्रज्ञावान्ह्म खः । जिह्म महारानी व काय् ह्य्चार्यपित राज दरवारं बोना ह्या विदेह जुजुया ल्हाती लः ल्हाना बोधुंकुगुलिं जक थुलि निर्भीत रूपं अख्खे जुया घयाच्वंगुला थ्व ?” धका मत्ती चिन्तना

याना आश्चर्यं चाया च्वं च्वं बले—“भो महाराज ! जि बिनित्यानागु खँ विइवास मज्झसा राज दरवारे मनु छ्वया स्वके छ्वया बिज्या हँ । छलपोलया महारानी नन्दादेवी व काय् म्हाय्यपि सकलें विदेह जुजुया ल्यु ल्यु धुकु धुकु धाय्क बोना यंके धुकल । धका खा तीप्यंक तया स्थीर जुया निर्वशेष ज्वीक बिनित्ति यात ।

धूलनी जुजुं बोधिसत्त्वं धाःगु खँ न्यना—“ध्व महाजन पुत्र जुलसां प्रज्ञा असंख्य दुहा खः । विइवास याय् बहुगु खँ नं ल्हाइहा खः । चान्हे गज्जाजीया थाय् ताय् दुगु खोगु सः नं नन्दादेवीयागु सः थें च्वं । महोसध प्रज्ञा—बुद्धि असंख्य दुहा ब्यक्ति छहा जुया च्वं गुलि वं धाःगुखँ निश्चयनं खःहे मखु धकानं धाय् मद्धा । धाथे नं हे सत्यगुखँ खय्फु ।” धका मत्ती लुया वःगुलि खा ख्युंका जवाब हे बीमफया शोक जुया वःसानं छुं हे शोक मज्झहा थें च्वंक धाच्चा याना राजपुरुषपि राज दरवारे छ्वया स्वके छ्वत । राजपुरुषपि अन वना सोवंबले सने मफय्क खिपतं प्यपुंक चिना थकुपि सहेलि (=केटि) तय्गु खोगु सलं दरवार छगुलि कोलाहल जुया च्वन । हानं पिने च्छाखेरं न्यंक होला थक्कगु जा, के, तरकारि आदि नया च्वपि बथां—२ कोत मुना च्वन । दरवार छगुलि जुजुया ज्या काइगु वस्तु आपालं तछ्याना स्यंका छ्छाखेरं चिचादंक ह्वला तःगु नं खन । मेगु नं रत्न भण्डार चाला च्वंगु खं गुलि केटितयत्त चिना तःगु खिपः पयना इमिके न्यना सोबले राजपरिवारपि प्यहां राज दरवारे मद्दुगु नं बांलाक बुझे जुल । धूलनी जुजुया दरवार छगुलि पोह्या तसें तोता वंगु बलचा अथवा स्मशान भूमि थें अमज्जल जुयाच्वंगु खंगुलि धूलनी जुजुयाथाय् याकनं ल्याहां वना ब्याक्क समाचार बिनित्ति याः वन ।

उगु समयस धूलनी जुजु प्रिय जहान पि नाप बाया च्वने माःगुलि चित्त गोल्माल जुया ‘धन लुटे याना मनु स्याय्गु ।’ धैथें महोसधं जित दुःख-कष्ट बिल खनी ! जिह्य शत्रुयात तोता जक छ्वया मगाः जिह्य महारानी, काय्, म्हाय्, मानापं बाकि मज्जीक शत्रुया ल्हाती

लल्हाना छ्वयाबिल । “थपायसतं जितः कष्ट ब्यूह्य मेपि सुं थ्व जम्बू-
द्वीपे दैला ?” धका मत्ती ल्वीका धाः ज्वी धुंक्कहा धुं न्ह्योने लाको सित
भमटे याइथें महोसध छह्यसित हे जकजूसां सासना याय् धैगु क्रोध चित्तं
अज्यागु लक्षण क्यना च्वन ।

महोसधं नन्दादेवी यागु रूप, गुण वयान याना चूलनी जुजु यागु मन ही कुगु ।

उगु समयस महोसध पण्डितं चूलनी जुजु यागु छ्वाँट काँट खना—
“थ्व चूलनी जुजुया जुलसां आपालं परिवारपि दु । क्रोध पिकया
महारानी, काय् ह्याय्पि सीसां थसीब्यु । महोसध यात दमन मयास्यें
तोते मखु धैगु राज अभिमानं जितः धार्थें हे सास्तियाना स्याना छ्वेत
नं छुं बेर मदु । उकियानिम्ति जि जुलसां चूलनी जुजुया तं नन्दा-
देवी महारानी न्ह्योने हे वया दना च्वं वःथें च्वंक बांलाक जि वैगु
रुप बांलाना शोभायमान जुया च्वंगु गुण ब्याक्क सम्पूर्ण ज्वीक कना
बी दःसा बेश ज्वी । उगु समयस चूलनी जुजुया महारानी नन्दादेवी
बारंबार लुमंस्ये वयेका यदि महोसधयात स्याना छ्वेत धाःसा थपाय्
सतं बांलाना शोभायमान जुया च्वंहा खीरत्न हानं प्राप्त ज्वी मखुत ।
महोसधयात स्याना मछोसाहे जक छगू उत्तमगु रत्न समान जुया
च्वंहा महारानीयात लित बोना ह्ये दै तिनि । धका मत्ती ल्वीका व
जुजुया महारानी या उपरे स्नेह-प्रेमं याना जितः छुं छुं कष्ट बिया
सास्ति थोइथें मच्चं । काम तृष्णा रूपी वासः नका क्रोधाग्नि यात
शान्तं याना छ्वे माल ।” धका मत्ती चिन्तना याना दर्वार या भुघाले
दना च्व च्वं न्ययातःगु ह्याँऊगु कम्बलया दुनें लुं या वर्णं समानगु ल्हा
छपा पिकया महारानी नन्दादेवी वंगु गङ्गाजीया सिथे च्वंगु सुरङ्गाया
ध्वाका पाखे पचिनं सुया क्यना क्वे च्वंगु खं बिन्तियात ।

“भो महाराज ! लुंयागु सिपूथें खंपाया लक्षणं संयुक्त जुया मिसाहा
हंसराज यागु शान्त मधुरगु सः समानं न्यने हे ययापुस्ये च्वंगु सलं खं

लहाइहा उत्तमहा मिसाया अङ्ग लक्षणं सम्पूर्णं जुया च्वंहा बड़ा महारानी नन्दादेवी जुलसां हुं सुरङ्गाया ध्वाकां प्याहाँ वना गङ्गाजीया लंपु याना बिज्याय धुंकल महाराज ! छलपोलया बड़ा महारानी नन्दादेवी जुलसां क्वे तुतिपालिनिस्ये च्वे संया च्वका थ्यंक हा छहां उत्तमगु स्त्री लक्षणं सम्पूर्णं जुया च्वे शिखरे थ्यंक थ्यना च्वन । जम्बूनद लुं वर्णं थें शरीर-यागु प्रकाशं संयुक्त जुया च्वन । बड़ा महारानी जुलसां रेशमया वखं पुना च्वंगु, छ्वासुक क्वे थ्यंक काहाँ वया च्वंगु लुं सिखः या जनिखं चिना, लुं यागु जपमा हीके थें छगः या ल्यू ल्यू छगः छगः हित्तु हिला च्वन महाराज ! बड़ा महारानीया ल्हापा, तुति पालि जुलसां नाइस्ये पिच्चुस्ये च्वना माणिक्य रंगगु प्रकाशं कया च्वन महाराज ! खुगु दोषं रहित्तजुया उत्तमगु लक्षण न्यागुलिं* नं संयुक्त जुया च्वन । ह्यतुसिनं ह्याऊंस्ये ग्वानया तःगुथें च्वना बांलाना च्वन । ल्यास्येहा वखुंया मिखाथे न्ह्याबलेसं मुसु कागु मिखा निगः खनागुलिं जि अत्यन्त आश्चर्यं चाया च्वना महाराज ! चाकलागु पंखा आकार दुपि नकलकया न्यासिचाया बोयावनेत तैय्यार जुयाच्वंपि मिसापिं किन्नरित् थें नं च्वं महाराज ! छ्वाखेरं निकलाति जक हाकः जुया प्रकृति हे नाइस्ये च्वना चाकमक-लाना चिकिचा त्या जुया च्वंगु जं त्या जुया च्वन । पर्वत घः बालाया बिच्चे चिची चा माःगु पंमां त्वपुया च्वना लः घः खने मदया च्वं थें तुं चिमिसं त्वपुया स्वे हे ययापुस्ये च्वना च्वंगु शरीरया आकार नं दया च्वन । ल्यास्येपिं चला, ल्यास्येपिं धुं तय् थें शरीर हृष्ट-पुष्ट जुया बांलाना च्वन । तुतिया क्वे बे थ्यंक थिया चातुला च्वंगु संया रंग नं भंभःया पपू थें हाकुस्ये पाला पालां थी । किसिया सेां थें गोलागु लक्षणं सम्पूर्णं जुया-च्वंगु ऊरु-खंपा नित्यानं दया च्वन महाराज ! लुं पाताया द्योने जोरा ज्वीक तथा तःगु लुं यागु फल निगः समानं छाती दुरुपो निपो थाहाँ वया परस्पर थिया च्वंगु स्तन (=दुरुपो) या लक्षणं नं सम्पूर्णं जुवा च्वन । तचोगु फसं कया उखें थुखें भुले जुया च्वंगु नाइस्ये च्वंगु लुं

* न्यागु लक्षण-१. छंगु । २. ला । ३. सें । ४. हिनु । ५. क्वे थ्व न्यागुया लक्षणयात घाःगु खः ।

यागु लहराया दं थे' खने साथं आसक्त ज्वीगु, यच्चुस्ये पिच्चुसे च्वंगु शरीरया आकार नं दवा च्वन । शरीरया ला हि रत्न यागु प्रकाश नाप-मिले जुया चिकुलां बराबर ज्वीक च्याना च्वंगु मियागु ज्वाला थे' ज्वाला ज्वालां थिना स्व स्वं स्वे मगाक बांलाना च्वंगु वर्ण-रंगं नं जाया च्वन । लक्षण लाना च्वंगु मिखा फुसि भंबः तयगु पपू निपा समानं बांलाना बिन्तियानां याय् मसय्क शोभायमान जुया च्वन । थपायसतं विशिष्टगु गुणं युक्तह्य महारानी स्त्री रत्नयात साक्षयात् याना कायत् छल-पोल यागु भाग्य, प्रताप अत्यन्त तःघं धैगु प्रकट जू । घ छलपोलया अर्घाङ्गिनी जुया च्वंह्य महारानी नन्दादेवी जुलसां सँ फँ फँ तया विलाप थायां हुं महासुरङ्गं प्याहः वना गङ्गाजी यागु लँ याना बिदेह देशपाखे वने धुंकल ।

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्व पण्डितं मि पूहासित लखं लुना बीथें मन बदले यायत् नन्दादेवी बड़ा महारानी यागु रूप लावण्य गुण सम्पूर्णं ज्वीक छोने तया स्पष्ट रूपं क्यनाबी थे' तुं कना बिल । चूलनी जुजुया मनेदुने थःह्य बड़ा महारानीयात गबले' मखं निह्य न्हूह्य मत्तु नं दुने हृदयं निस्ये खंकी थे' न्हापाया सिनं अप्पो ज्वीक, छगू प्रकारं आसक्त जुया प्रेम व लोभ चित्त प्रबल जुया तावतिस देव लोकया अप्सरा थे' मने तःघंक खंका च्वन ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं चूलनी जुजु महारानीयागु स्नेहं आसक्त जुया नुगः मछिना, अपशोस जुया च्वंगु सीका 'मि छ्वया च्वंगुली ध्यो लुना बी' धैथें अत्यन्त क्लेश प्रवाह बढे ज्वीक आलापं विन्तियागु गथे घाःसा ? "अत्यन्त शोभायमान जुया भाग्यमानि जुया बिज्याकह्य भो महाराज ! छलपोलया जुलसां यौवन जाया अवल जुया जम्बूद्वीपे प्रथम जुया च्वंह्य नन्दादेवी बड़ा महारानी सिनावनीगु योला ? छलपोलं जितः स्याना छ्वया बिज्यात घाःसा जिमि स्वामि विदेह महाराजं नं नन्दादेवी बड़ा महारानीयात बाकि तया तै बिज्याई मखना । निश्चयनं स्याना छ्वया बिज्याई । थुगु प्रकारं छलपोलं जितः स्याना छ्वया विदेह जुजु नन्दादेवी महारानीयात स्याना छ्वेव निह्यं सिनावना

जिमहोसध व नन्दादेवी महारानी निहं ल्हा ज्वना छजो जुया खुशि-
प्रसन्न साथं यमलोके वने दैगु जुल । जिपिं निह्य नाप नाप्यं थुगु प्रकारं
वया च्वंगु यमराजं खना न्हापा मनुष्य जुया जन्मका बले परस्पर
प्रेमिजुयाच्चर्पिं निह्यत्यपू घका समझे जुया जिव नन्दादेवी निह्यसित
यमराजं अन यमलोके विवाह याना मबीमखु । थज्यागु खं बिचा याना
स्वे बले जि सी खना मग्याना महाराज ! नन्दादेवी महारानी थेंज्याह्य
उत्तमह्य खीरत्त जक दयावन धाःसा सीत छुं हे अपसोस मयास्ये न्हापा
लाक हे सिना वनेगु इच्छा दु महाराज ! छलपोल जक थपाय् सतं बां
लाह्य थुगु संसारया छगू शोभा जुयाच्चंहा खी रत्त प्राप्त मजुया तःधंगु
अनर्थं ज्वीका दवारिे याकःचा च्वना शोक-दुःख ताया च्वना बिज्याईगु
खना दुःख मनाऊ याना च्वना ।

[थुगु थासे बोधिसत्त्व पण्डितं नन्दादेवी महारानीयागु गुण जक
द्वैचिक वर्णनं याना च्वंगु छाय् धाःसा क्लेश मफूनिर्पिं सत्व-प्राणिपिनि
स्वभाव थःप्रियह्य कलायातति काय्, म्हायाय् आदि पिनिगु उपरे,
आसक्त जुया च्वंगु स्नेह प्रबल मजू । छगू कारण निह्य मचाया मां जुया
च्वंहा नन्दादेवी बड़ा महारानी लुमना वल धाःसा काय्, ह्यचाय् पिंनं
लुमंस्ये वया स्नेह शोक जुया वै । उक्कियानिम्तिं हे नन्दादेवी छह्यसिगु
हे जक सम्पूर्ण रूपं गुण वर्णनं याना बित्ति याना च्वंगु खः । राजमाता
चलाक देवी जुलसां बैश बिते जुया वना बुद्धि ज्वी धुंकुह्य जगुलिं वैगु
गुण वर्णनं याय् गुली उत्साहित मजू ।]

थुगु प्रकारं बोधिसत्त्व पण्डितं थःगु बुद्धि बलं नाइस्ये च्वंगु सलं
नन्दादेवी बांलागु गुण सम्पूर्णं ज्वीक वर्णनं याय्व घूलनी जुजुया मने
नन्दादेवी महारानी थःगु न्होने हे दना च्वं वःगुथे च्वंक खनेदया
वःगुलिं—“आः थथें महोसध छह्य तोता थुगु ज्याय् जित साहिता ज्वीह्य
मेपिं सुं मदु । महोसध छह्यसिनं बाहिक मेपिं सुनानं हे जितः जिह्य
महारानी नन्दादेवी नापलाका बी फैमखु । महोसधयात जिं स्याना
छवत धाःसा शत्रुया ल्हाते लाना च्वंहा नन्दादेवीयात शत्रु जुजुं सास्ति
याना अवष्य स्याना छ्वै । उत्तमह्य खीरत्त जुया च्वंहा जिह्य महारानी

लित बोना ह्येत, अभिमान याना च्चैनगु तोता महोसघ नाप नाइस्ये च्चंक खँ ल्हासा हे जक उत्तम ज्जी ।” घका मत्ती ल्वीका, किसिह्यय् शोकाकुल जुया भुले जुया च्चं च्वना बिज्यात ।

उगु समयस बोधिसत्त्व पण्डितं चूलनी जुजु महारानी नन्दादेवीयागु कारणं याना शोक-दुःख-कष्ट जुया च्चंगु कारण सीका—“भो महाराज ! महारानीयागु कारणं याना शोक-दुःख ताया बिज्याय् म्वा । मिथिला देशे जि ल्याहाँ वने बले छलपोलया बड़ा महारानी सहित युवराज पञ्चालचन्द राजमाता चलाकदेवी पित छलपोलया थाय् थन थ्यंक हया तय् हयाबी । विदेह महाराजं नं आः अन बांलाक बिचा याना सुरक्षित याना तया बिज्यागु दु ।” घका बित्तियाय् चूलनी जुजुया क्वाना च्चंगु नुगा हि शीतल जुया याऊंस्ये च्वना वना ख्वा नं चक्कना बल ।

अनंलि चूलनी जुजु—“जि जुलसां थःगु राजधानीयात बांलाक सुरक्षित ज्जीक पालो पहरा तया, थ्व न्हूगु नगरयातनं भिच्यागु अक्खोभिनी मछि दुगु महा सेना हया गनं हे प्याहाँ वेये मजीक घेरे याना तयेक तयेकं थ्व महोसघ पण्डितं जिह्य महारानी, काय्, म्हाय् व मां समेतं जिगु राजधानी च्चंगु राज-दरवारं पितहया विदेह जुजुया ल्हाती लःल्हाना छ्वया बिल । थुलिमछि मनूत थपाय्मछि घंगु पलटनं घेरा बिया तयेकं तयेकं नापं सुनानं हे मसीक ल्यू ल्यू वनीपिं सेना सिपाहिंतं समेतं विदेह जुजुयात सुरक्षितगु थासे बिसिकः छ्वयाबिल । थ्व महोसघ जुलसां देवता पिनिगु माया मन्त्र जकं सःला ? अथे नं मखुसा रहस्य जनकगु इन्द्रजाल—जादू—चटक याय्गु शाख् जकं सया च्वनला ? घैगु कल्पना यानां याय् मछिना च्वन ।” घका मत्ती ल्वीका महोसघयागु बुद्धि खना बारंबार आश्चर्यं चाया प्रकट याना न्येनेगु इच्छा जूगुलि—“हे... पण्डित राज महोसघ ! छंगु प्रज्ञा-ज्ञान अत्यन्त आश्चर्यं अद्र्युत खनी । देवता पिनिगु माया ज्ञानं देव मन्त्र जप याना स्वां पुया जकं छं थ्व ज्या यानागु ला ? अथवा इन्द्रलाल जादू-चटक याना जकं जिगु मिखाय् धुलं छ्वाका, भि च्यागु मछि अक्खोभिनी सेना पलटन तय्सं बः बः घेरे याना तया थासं विदेह जुजुयात थनं मुक्त याना

बिसिक छ्वयां जक मगाः जिह्म बड़ा महारानी व.काय् ; म्हाय् राज माता समेतं वैत लः ल्हाना छ्वया बियागु ला ? छु उपाय् याना गथि ज्यागु युक्ति पिकया थधि ज्यागु आश्चर्यजनकगु प्रबन्ध याना छ्वयागु खः ? “घका न्यना बिज्यात ।

उगु समयस महोसध पण्डितं—“भो गहाराज ! थुगु संसारे प्रज्ञा-वान घका घाथे प्रसिद्धह्य व्यक्ति खःसा देवता पिनिगु माया मन्त्र जपेयाना सिद्ध ज्वीक ज्या याय् माःगु जुया च्वन । इन्द्रजाल-जादू-यागु मन्त्र जपे याना जिमि मालिक विदेह महाराजयात अत्यन्त भयानकगु आपत्ति-विपत्ति मुक्त याना जक छ्वयां मगा छलपोलया परिवारपि प्यह्य-सित नापं माया मन्त्र जपे याना दरवारं पितहयागु खः ! जिगु बुद्धि-प्रज्ञा रूपी माया मन्त्र जपेयाना स्वां पुया छ्वया गुलि ततः धंगु सुरङ्ग उत्पन्न जुया वल । थुगु प्रकारं ज्या याना हयागु मेताया निर्मित मखु जुजुपि निह्यसित दया-करुणा-मैत्रीभाव तथा जुजुपि निह्यं छह्य ज्वीक सुदृढ मित्र याय्या निर्मितं थः हे दुःख कष्ट सिया अने अनेगु युक्ति उपाय पिकया महासुरङ्ग प्रज्ञा रूपी मन्त्रं स्वां पुया दयके सिधेकाजिमि वीरपि सिपाहितयेत चीधंगु सुरङ्गया लं राज दरवारे छ्वया राजपरिवारपि प्यह्यं काय्के छ्वे धुंका महासुरङ्गया धवाकां पित यंका, विदेह जुजु नाप्यं छ्वया बियागु खः महाराज !” घका बिनित्ति याय्व चूलनी जुजुं—“विदेह जुजु जुलसां छाय्पातःगु सुरङ्गया लं वन घाःगु व सुरङ्ग गथे गय्याना गुगु प्रकारं दयकातःगु थें ?” घका मत्ती ल्वीका सोवनेगु आशा ख्वाले प्रकट जुया वःगु भाव बोधिसत्त्व पण्डितं अनुमान याना—“भो महाराज ! जिगु प्रज्ञा रूपी मन्त्रं दयका तयागु महासुरङ्ग स्वेगु इच्छा जूसा क्यना बी । जि दयेका तयागु महासुरङ्गे जुलसां ततः पागु लुखा चय्गु व चिची पागु भ्या खुई प्यपा दया च्वन । सलंसःगु बैठक नं दु । चित्र-विचित्र-गु मतं जाज्वल्यमान ज्वीक ठिना च्वन । किसी, सल, रथ, पल्टन तस्ये चढाई याना च्वंगु घाँचा पिकया छ्मूया ल्यू ल्यू छ्मू छ्मू भोलाक मिले ज्वीक दक्षपि चित्रकारि तयसं चित्र बांलक च्वया तःगुलि ‘सुधम्म’ धैगु देवसभा भवन थे स्वे हे योयापुस्ये च्वना अत्यन्त बांलाना च्वन ।

व विचित्र नकसां स्वभायमान जुया च्वंगु सुरङ्ग छलपोल महारा ६
स्वया बिज्याय् योसा थ्व नगरया ध्वाका चाय्का बी हथियार ब्याक्कं
पिने तोता मन्त्री सेनापति सेनापिं नाप्पं बिज्या ॐ महाराज !” घका
बिन्तियात ।

चूलनी जुजु सुरङ्ग सोवंगु

चूलनी जुजु बोधिसत्त्व पण्डितं बिन्तियागु खं न्यना अत्यन्त खुशि
जुया—“थ्व महोसघ नाप त्वाय् च्युंसा हे जक उत्तमहा बी रत्न जुया
च्वंहा जिहा बड़ा महारानी ल्याहाँ वैगु सम्भव दु ।” घका मत्ती
ल्वीका—“ज्यू पण्डित ! जि सुरङ्ग सोयेवगु जुल ।” घका आज्ञा जुया
किसि हाँ क्वाहाँ बिज्याना शख-अख ब्याक्कं ध्वाकां पिने छथाय्
द्वंचिक तय् के बिया छत्र घारी जुजुपिं सकसिनं चाहुयेका
अभिनव नगरस द्वाहाँ बिज्यात । पण्डित नं दरवारं काहाँ व
या लं सोया चूलनी जुजुयात स्वागत याय्धुंस्येलि सुरङ्गया लुखां
द्वाहाँ वन । चूलनी जुजुं जुलसां ‘सुधम्म’ देव सभा समानं छाया-
पातःगु सुरङ्ग खनेव अत्यन्त मन प्रसन्न जुया वगुलिं—“हे...
पण्डित ! गुगु प्रदेशे छथेंज्याहा विद्वान छहा उत्पन्न ज्वी उगु प्रदेशे
च्वपिं मनूत जुलसां अत्यन्त भाग्यमानि खनी । विदेह देशे च्वपिं प्रजा-
गणपिं छथें ज्याहा महानह्य विद्वान नाप च्वने दुगुलिं मनुष्य जन्म जूगुया
सार जूया, तः धंगु छगू लाभ प्राप्त जूहा व्यक्तिया सिनं उत्तम जू ।”
घका बोधिसत्त्व पण्डितयागु गुण व महानभाव विशेष रूपं वर्णना याना
प्रशंसा याना बिज्यात ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं सच्छि व छहा जुजुपिनिगु वैठक क्यना—
“थ्व अलङ्कार याना छायापातःगु बैठक थुकु नांहा जुजु अन बिज्याकेया
निमित्त खः महाराज !” घका इत्यादि प्रकारं बिन्ति याना न्यके धुनेव
यन्त्र छगू तिया दको दाको खापा छकोलं हे तिना, भेगुयन्त्र छगू तिया
केनेव दको दाको खापा छकोलं—छगूपाखं हे चाला वंगु नं क्यना बिल ।
छत्रघारी जुजुपिं सहित ल्यूल्यू जुया च्वपिं आपालं परिषद पिसं सुरङ्ग-

यागु विचित्रता खना तावतिस दिवलोकें थ्यंकः वयागु समझे जुया
 अद्रभूत आश्चर्य मचास्ये सुं हे च्वने मफुत । चूलनी जुजु दकले न्हापा
 लाक बिज्याना छायपा बिचित्र जुया च्वंगु सुरङ्ग सोबिज्यायव महोसघ
 पण्डित न्हाबलेसं जुजुया लिक्क ल्यूल्यु च्वना चूलनी जुजुदात सुरङ्गया
 ध्वाकां पिने तक्क हेकु हेकु बोना यंकापिने थ्यनेव थःनं प्याहाँ वया
 भेपित प्याहाँ वयेगु अवकास मव्युस्ये सुनानं मखंक-मसीक काचाक्क
 यन्त्र तिया बीव लुखा प्वा दक्को ब्याक्कं छगूपाखं हे तिना वना,
 च्याकातक्को मत नं ब्याक्कं छगू पाखं हें सिना वंगुलि सुरङ्गया दूने
 घोर अन्धकार जुया वन । सुरङ्ग छगुलि हागु, खोगु, विलापयागु सलं
 हाहाकार जुया कोलाहल जुया लोकन्तर महानरकथें च्वना थ्व पृथिवी
 नापं थरकमान जुयावन ।

महासुरङ्गया दुने “जिमित रक्षाया वा-रक्षाया वा ! महोसघ
 पण्डित छह्य तोता जिमित रक्षा याइपिं भेपि सुं म्दु । जिमिगु प्राण
 रक्षा याना ब्यु ।” घका विशब्द विशब्दं हाःगु सः चूलनी जुजुं तायव
 आता आतां च्वना भयभीत जुया महोसघ छह्य बाहिक भेपिं पासार्पि
 छह्य हे मखना ख्वा वंचुस्ये च्वंका-“आः घाःसा महा मुश्किल जुल ।
 महोसघं जिह्य मन्त्री सेनापतिपित नापं सुरङ्गे कुना छह्यहे बाकि
 मज्जीक स्याना छ्वैन थ्वं न्हापालाक हे उपाय याना त्याकल ।” घका
 मने दाह जुया ज्वालामुखी तज्याना वःथें अत्यन्त थरकमान ज्जीक
 ग्याना इन्द्रिय हे सह्याले यानां थाय् मफ्यक् छुयाय् छुयाय् धैथें जुया
 च्वन । उगु अवस्थास महोसघं-“जि जुलसां थःगु प्रज्ञा शक्ति क्यना-
 बीघुन । आ थ्व जुजुयात ल्हायागु बल व वीरता नं लुरंक क्यना बीदःसा
 बेश ज्जी ।” घका मत्ती तया न्हापा सुचुका थक्कगु तलवार तुरन्त फिया
 तःलं पिकया ल्हातिं ज्वना यांकया च्वे आकासे भि च्याकु थ्यंक ति
 न्हुया, च्वे आकासं क्वे जमीने थ्यने सार्थ चूलनी जुजुयागु ल्हानिप्पां
 क्वात्तुक जोना वया छय्ले तलवारं यांकया-“हे चूलनी जुजु ! जम्बू-
 द्वीपे च्वंगु सकल देश स्वीगु खः ? जम्बूद्वीपया चक्रवर्ति जुजु धैह
 सुख ? घका प्रज्ञा अभिमानं हक्का स्याना न्यनेव चूलनी जुजुया हदर

कम्पमान जुया आः थर्थे हे प्राण वनी थें च्वंक ग्याना—“भो पण्डित ! जम्पुद्वीपे च्वंगु सकल देश पण्डितयागु खः । छ पण्डित छह्य हे जक जम्बूद्वीप छगुलिया दकले तःघंह्य चक्रवर्ति जुजु खः । जिगु प्राण छगू रक्षायाना ब्यु । जितः अभय दान ब्यु ।” घका करूणा चायापुस्ये च्वंक चिकिचा पागु ख्वा याना प्रार्थना याना च्वन ।

उगु समयस् बोधिसत्त्व पण्डितं मुसु-मुसु न्हिला नाईस्ये च्वंगु सलं—“भो महाराज ! ग्याना त्राशचाया—भयभीत जुया घन्दा कया बिज्याय् मते । छलपोलयात स्याय्गु इच्छा याना तलवार ज्वना तिन्हु-यागु मखु । प्रज्ञा ज्जक्ति व काय शक्ति छलपोलयात क्यनेया लागी जक ज्वनागु खः । यदि छलपोलं जितः थुगु तलवारं चन्दंक पाला स्याना छ्वेगु इच्छा दःसा स्याना छ्वया विज्या हूँ । अभय दान बीयोसानं अभय दाना बिया बिज्या हूँ । घका निर्भीत रूपं घया चूलनी जुजया ल्हाते तलवार लःल्हाना बिल । तदनन्तर चूलनी जुजुं—“हे ... महा पण्डित ! जि गबले छंतं स्याना छ्वेगु साहस याय् फै ? छ पण्डित जुलसां जिगु प्राण दान ब्यूह्य घार्थेयाह्य उपकारीह्य व्यक्ति खः ।” घका आज्ञा जुया बिज्याय् व बोधिसत्त्व—“भो महाराज ! जितः स्याना छ्वेगु इच्छा मदुसा जिव छलपोल निह्य परस्पर गबलें हे शत्रुता मयाय्गु पाफय्के नु ।” घका बित्ति याःगुलि चूलनी जुजुं नं खुशि-प्रसन्न सांथं पाफय्का महोसध पण्डितयात जुजुया प्राण दाता धैगु नां पदवि छगू नं प्रदान याना बिज्यात । महोसधं नं—“महाराजया जीवन भर छलपोलयात छुं अनर्थं ज्वीगु ज्या याय् मखु ।” घका सत्यक्रिया यात ।

चूलनी जुजु व महोसध पण्डित निह्यस्या परस्पर सत्यक्रिया यागु खं ल्हाय् सिधेव चूलनी जुजुं महोसधयात—“हे महा पण्डित जु ! छलपोल जुलसां थुलि मर्छि प्रज्ञावान तीक्ष्णगु बुद्धि दुह्य जुया शरीर शक्ति आपालं दुह्य ज्वीकं नापं छुयानिर्मित भोगाधिपति जुजु ज्वीगु इच्छा मयानागु ?” घका न्यना बिज्याय् व बोधिसत्त्व पण्डितं—“भो महाराज ! जि जुलसां यदि भोगाधिपति जुया च्वंह्य जुजु ज्वीगु इच्छाजक यातघाःसा थौं हे थ्व जम्बू द्वीपे च्वंषिं सकल जुजुषिं स्याना इमिगु देश न्याक्कं थःगुल्हातय्

काय् फु । थुगु प्रकारं मेपिनिगु प्राणकया अत्याचार याना प्राप्तयाना कयागु भोग-विलास सम्पत्तियात विद्वान सत्पुरुष जनपिसं प्रशंसा मया ।” घका बिनित्ति यात । अग्ले चूलनी जुजु महोसघ खना अत्यन्त आश्चर्यं चाया प्रशंसा याना—“हे महा पण्डित ! सुरङ्गे दुने लाना च्वंपिं मनून जुलसां तःसतं दुःखी जुया विलाप याना च्वने धुंकल । इमित अन ताउत्त कुना तल घाःसा इपिं सिना वनीगु सम्भव दु । सुरङ्ग यागु खापा चाय्का इमिगु प्राण दान बीगु प्रबन्ध याना बी माल ।” घका निवेदन याःगुलि महोसघ पण्डितं यन्त्रयागु कल पुर्जा तिया बिल । उगु समयस महासुरङ्ग छगुलिं छकोलं हे जाज्वल्य मान ज्वीक मत च्याना वया लुखा ब्याक्कं छकोलं हे चाला वंगुलिं सकल जुजुपिं व सेना सेनापतिपिसं—“जिमित प्राण दान ब्यूहा अत्यन्त उपकारीहा महापण्डित महोसघ ।” घका कोलाहल ज्वीक हाला हल । छत्र घारी जुजुपिनं इमि थः थः मनु परि-षदपिं नाप सुरङ्गं प्याहाँ वया महोसघ पण्डितया छचा खेरं वया दना च्वंवल । उगु समयस पण्डित जुलसां चूलनी जुजु नाप सुरङ्गया पिखा लखी खुशि-प्रसन्न साथं अने अनेगु खं लहाना च्वन । महोसघ पण्डित-याथाय् मुंवाःपिं व्यक्तिपिसं पण्डितयात नाना प्रकारं पूजा याय्गु आकारं गौरव, मान, सत्कार याना आदर सम्मान तयाच्वन । महोसघ पण्डितं नं मन्त्री सेनापतिपिं सहितं सकल श्वेतछत्र घारी जुजुपित घर्मानुकूलं उपदेश बिया परस्पर ल्वापु कलह मज्वीक मिले चले जुया मैत्री बढे याना च्वनेगु अववाद-उपदेश बिया च्वन ।

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं विदेह जुजु व पञ्चालचन्दी मैय्यापिं विवाह जगु स्थान पाखे पचिनं सुया—“भो चूलनी महाराज ! थुगु हे थासे छलपोलया सुपुत्री पञ्चालचन्दी राज कुमारीयात रत्न द्वंया द्योने तया मङ्गलगु शुभ मुहूर्तस विदेह महाराज नाप विवाह यानाबिया । उगु विषये छलपोलं छुं छुं हे घन्दा-सूर्ता कया बिज्याय् मते । छलपोलया पुत्री रत्न जुलसां विदेहे देश या बड़ा महारानी ज्वी धुंकल । छलपोलया बड़ा महारानी नन्दा देवीयात नं विदेह महाराजं थः सद्यहा मां यागु थासे तया राज माता याना पूजा याना तया बिज्यागु दु । युवराज कुमार

पञ्चालचन्द्रयात नं थः सद्यह्य किजा समान बांलाक नका त्वंका तीका सुख ऐश्वर्यं विया पालन पोषण याना तःगु दु महाराज !” धका विन्ति यात ।

बोधिसत्त्वयात छत्रधारी जुजुपिसं पूजा यागु

इवेत छत्रधारी जुजु पिसं बोधिसत्त्व पण्डितयात—“हे महापण्डित ! जिपिं जुलसां छःपि पण्डितयागु आघारं हे जक जिमिगु सकलसिगु प्राण रक्षा जुल । यदि हानं भचा जक सुरङ्गयागु लुखा मचायकुस्ये तथा तःगु जूसा जिपिं सकलसिया प्राणवनीगु निश्चय जुयाच्चन ।” धका खुशि प्रसन्नयागु जोशं धन्यवाद विया खं ल्हाय्व बोधिसत्त्व पण्डितं— “भो महाराजपिं ! छलपोलपिं जुलसां जिगु आघारं याना थ्वहे छको जक प्राण रक्षा जूगु मखु । न्हापानं छको सकल सिगु प्राण रक्षा याना-तय नंगु दु ।” धका कनैव जुजुपिं सकलें अत्यन्त आश्चर्य-चकीत जुया “हे...महापण्डित जु ! गुगु बखते गुगु समये जिमिगु प्राण छं रक्षा याय् नंगु खः ? बांलाक सीकेगु इच्छा जुया च्वन ।” धका न्यंगुलिं प्रथम न्हाप्पां आत्मैराम द्वारा जासूस याकू बले सं निस्ये विष ल्वाकज्यागु प्रय्ला त्यप तद्यथाना ब्यु बले यागु तक्क सम्पूर्ण खं कना बिल ।

बोधिसत्त्व-पण्डित यागु, खं न्यना छत्रधारी जुजुपिं त्राहि-त्राहि जुया थरकमान जूगु मनं घूलनी जुजु पाखे स्वया—“भो महाराज ! पण्डितं धाःगु खं सत्य खःलाः?” धका न्यनासोयेव घूलनी जुजुं “सत्य खः महाराजपिं ! जि जुलसां केवट्ट ब्राह्मण मन्त्रीयागु खं न्यना दौक ज्या याय् लात । पण्डितं धाःगु खं यथार्थ रूपं सत्य खः” धका आज्ञा जुल । उगु समयस छत्रधारी जुजुपिसं बोधिसत्त्वयात घयपूना हे... अत्यन्त उपकारीह्य महापण्डित राज ! छलपोल जुलसां धाथे नं हे जिपिं सकल स्या गुण दुह्य महानह्य पुरुष खः । धाथेनं हे कृपा दया दुह्य महानह्य सत्पुरुष रत्न नाप भाग्यं पालो परे जूगुलिं जिपिं सकलस्या प्राण रक्षा ज्वी दत्त । “धका खुशी साथं प्रीति वाक्य प्रकाश याना थः थःगु शरीरे छायापातःगु अने अनेगु रत्न आभूषण त्वया बोधिसत्त्व पण्डितयात चह्ने याना पूजा सत्कार यात ।

बोधिसत्त्वयात चूलनी जुजुं पूजायाःगु

अनंलि बोधिसत्त्व पण्डितं जूलनी ब्रह्मदत्त जुजुयात—“भो महा-
राज ! छलपोलं जुलसां मभिह्य पासा नाप सत्सङ्ग याय् लाःगुलि नीचगु
विचार-कल्पना याय्लाकल । थुगु प्रकारं सकसितं स्यानां थःगु स्वार्थं
पूर्णं याय्गु नीचगु कल्पना याय्लागु छलपोल जुजुया हे जक दोष खः ।
मेपिनिगु मखू । उकिं थःगु दोषयात प्रकट याना इवेतं छत्रधारी जुजुपि
के क्षेमा फोना बिज्याहूँ !” धका विन्ति याय्व चूलनी जुजुं नं बोधिसत्त्वं
विन्तियाथें तुं भतीचा हे विस्तार मयास्ये तुरन्त अभिमान तोता क्षेमा
पवं गुलि सकल छत्रधारी जुजुपि संतोष जुल । अनंलि चूलनी जुजुं
आपालं नयेगु त्वनेगु, मेवा मिष्टान्न, मधि चधि, स्वां, धुं, धुं पाय्, सुग-
न्धित द्रव्य व तिसा वसः इत्यादि कायके छवया सकल सेना-सेनापति
तय् नाप्यं सुरङ्गाया दुने हे न्हेनु तक्क खुशि प्रसन्न साथं सकलें मुसु मुसुं
न्हिला हर्षबढाई उत्सव न्यायका संतोष ज्वीधुंका तिनि पञ्चाल राष्ट्रया
राजधानी द्वाहां बिज्यात । बोधिसत्त्वयात लुं, वह, अने अनेगु रत्न
इत्यादि चहें याना आदर सत्कार पूजा नं याना बिज्यात ।

बोधिसत्त्वयात थः थाय् च्वना सेवा या धका चूलनी

जुजुं आग्रह याःगु

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं महोसध पण्डितया उपरे मैत्री कातुका श्रद्धा
तया प्रमुदितं जुया थः नाप्यं सत्तिक तय्गु इच्छा जुयावःगुलि छत्रधारी
जुजुपि नाप मन्त्री भादरि गणपिसं चाःहुयेका दरवार राज सभा जुया
च्वंबले बोधिसत्त्वया उपरे आदर सन्मान सहितगु चित्त उत्पन्न याना—
“अत्यन्त प्रज्ञावान जुयाच्वंहा हे पण्डित ! जि जुलसां छंत मिथिलां
देशे अनुभव याय् दुगु भोग विलास सम्पत्तियासिन्न दोवर ज्वीक बी ।
छं काय् कलापिं समेतं बोना थुगु देशे वया खुशि-प्रसन्न साथं वास याना
च्वं वा । मिथिला देशे ल्याहां वना विदेह जुजुयाथाय् सेवायावने म्वला
थन जिथाय् हे न्हाबले च्वना सेवा याना च्वं ।” धका याचना
खं ल्हाना बिज्यात । बोधिसत्त्व पण्डितं चूलनी जुजुयागु खँ यात प्रतिक्षेप

यायुगु इच्छा याना—“भो महाराज ! जित कृपा तथा बिज्यागु यात अनेक घन्यवाद बियाच्चना । तथापि गुह्यास्यां सुख ऐश्वर्ये आसक्तजुया लोभ इच्छा प्रबल जुगुलि थःत नका, त्वंका, तीका तःह्य उपकारीह्य मालिक यात यदि तोता छ्वत घाःसा, व थःत उपकारीह्य मालिकयात आदर मतस्ये तोता वंहा मनुयात निन्दा अपहास जक ज्वीगु मखु मेपिसं ध्व मनु अत्यन्त दुष्ट-चण्डाल घका आपालं आक्रोश याइगु लंदु । विदेह जुजुं जितः न्हेदं दुबलेसं निस्ये थः हे पुत्र समझे जुया च्वछाया बांलाक नका, त्वंका, तीका पालन पोषण यानातःह्य अत्यन्त उपकारीह्य महाराज जुगुलि व उपकारीह्य महाराज छह्य भवाना चवंतले जि मेथाय् वना सेवा या वनेगु योग्य मजू । यदि जि उपकारीह्य जुजुयात तोता वल घाःसा दुष्ट-अकृतज्ञपि मनुतयुगु नामावली जिनं द्वाहा वने माली । उकियानिर्मित छल पोलया चरण कमल वने च्वना सेवा याना च्वनेगु इच्छा दःसांतभि च्वने ज्युगु मखु महाराज !” घका बित्ति यात ।

धूलनी जुजुं बोधिसत्त्व पण्डित यागु खं न्यना—“हे पण्डित ! अथे जुसा छं उपकारीह्य जुजु स्वर्गवास ज्वीव थन वया जिमिगु देशे च्वं वयेगु वचन कया छ्वेगु इच्छा जुया च्वन । वचन बिया वने फुला ?” घका न्यना बिज्याय् व—“ज्यु हवस् जिमि उपकारीह्य जुजु स्वर्गिजुया बिज्याय् व जिनं छुं मजुस्ये दया च्वन घाःसा छलपोलयाथाय् वया फुगु चागु सेवा चाकरि यावयेगु जुल महाराज !” घका बित्तियाना वचन बिल । धूलनी जुजुं बोधिसत्त्वं वचन ब्युगु सः ताया अत्यन्त उत्साहित साथं खुशि-प्रसन्न जुया बोधिसत्त्वयात न्हेन्हु यंकं अने अनेगु पूजा सत्कार द्वारा आदर सन्मान याना बिज्यात ।

**महोसध थःगु देशे ल्याहां वने
त्येका धूलनी जुजुं आपालं
वस्तु बकस बिया छोगु ।**

बोधिसत्त्व पण्डित पूजा सत्कार याका च्यान्हु दुखुन्हु धूलनी जुजुया दवीरे द्वाहां वना थःगु मिथिला देशे ल्याहां वनेत विदा फोनेव राष्ट्रयः

अधिपति घूलनी जुजुं बोधिसत्त्वयात बकस् बिया पूजा याःगुलिं जक संतोष मज्जनि गुलिं—“हे पण्डितराज महोसध ! छ मिथिला देशे ल्याहाँ वनेगु जूसा भेट—कोश्यालि बिया छ्बेगु इच्छा दनि । न्यादोल तोला दुगु लुं यागु घिक्का छ्धी व भ्वाति प्यसः, सतिक तथा सेवा याकातय योग्यपिं खुगु दोषं रहित जुया च्चर्पिं कुमारी कन्या केटि सच्छिह्वा बिया छ्पेत्यना । कृपा पूर्वक विदेह जुजु याथाय् यंकाब्यु । मेगुनं विदेह देशया लिक्क च्चंगु काशी राज्ये दुने च्चंगु दच्छिया कर छ्गु छ्गु ल्वाख उठेज्गु ग्राम नगर च्यगु नं वैगु हे याना बकस बिया बिज्यात । जि दया तथा बिया छ्बेयागु बकस-इनाम वस्तु ब्याक्कं मुनाकया छं परिषद जुयाच्चर्पिं सिपाहिं सेनात नाप्पं मिथिला महाराष्ट्र पाखे, लंस छुं छुं अन्तराय-विघ्न मज्जीक तप्यंक सुख-आनन्द पूर्वकं हूँ न्हे ।” धका आज्ञा जुल ।

बोधिसत्त्व पण्डितं बकस बिया बिज्यागुलिं खुशि-प्रसन्नता पूर्वक धन्यवाद खंबिन्तियाय् सिधेका मेगु नं घूनली जुजुया हृदय संतोष याय्या लागी—“भो महाराज ! जि बिन्तियाय् घुंथेंतुं छलपोलया महारानी सहित सकलें राजपरिवारपिं सुख आनन्द पूर्वक वास याना च्चंगु दु । जि थःगु नगरे थ्यनेव याकनं हे छलपोलया राजमाता सहित बड़ा महा-रानी नन्दादेवी युवराज पञ्चालचन्दपितं आपाः समय बिते मज्जीकं हे थन वया तः वयेगु जुल । छलपोलया राजपुत्री यञ्चालचन्दी छ्हा जुलसां अनया बड़ा महारानी ज्जी घुंकुह्वा ज्जुगुलिं क्षमायाना सहन याना बिज्याहुं महाराज ! “धका बिन्ति याःगुलिं घूलनी ब्रह्मादत्त जुजुं—“ज्यू असल जुल पण्डित ! जि पुत्रिरत्नयातनं कोसः वस्तु कोश्यालि बिया व्यु धका आज्ञा जुया दासि, दास लुं, वह, रत्न, तिसा, वसः, सल, किसि, रथ लुं-यागु वाहन, लुं यागु पाल्कि इत्यादि वस्तु नं बोधिसत्त्वया ल्हातय् लः ल्हाना बिल । मेगु नं पण्डितयात तःवनेत आपालं सल, किसि, रथ, पल्टन आदिपितं नं उगु ज्याय् खतय्याना बिज्यात । पण्डित नाप नाप्पं वःपिं सेना, पल्टन, हाकिम तय्त नं आपालं बकस-इनाम बिया नके त्वंके याकल । सल किसितय्त नकेत नं तछो, चना, कःनि आदि दाना दौचिंक आवश्यक यासिनं अप्पो ज्जीक प्रबन्धयाना बिल ।

थुगु प्रकारं चूलनी जुजुं बोधिसत्त्व पण्डितयात धुमधाम ज्वीक
 आदर-सम्मान, पूजा-सत्कार याना प्यंगू अङ्गं सम्पूर्णं जूगु सेनापिं
 सहित याना तः वनेगु सुप्रबन्ध याना बी धुंस्येलि ।—“हे पण्डित ! छ
 जुलसां आपालं सेना सेनापति गणपिं सहित याना लंसं छुं छुं भय
 अन्तराय मज्जीक मिथिला देशे ल्याहाँ हुं । छ सेना सिपाहिं गणपिं सं
 चाहुयेका जाज्वल्यमान जुया छुं छुं हे भय अन्तराय मज्जीक थःगु देशे
 ल्याहाँ वया च्वंगु उत्तमहा जुजु विदेह महाराजं खना मन्न प्रसन्न ज्वीमा ।”
 घका आशीर्वादं नं बिया बिज्यात ।

[छत्रधारी जुजुपिसं नं बोधिसत्त्व यात पूजा सत्कार याना
 आपालं कोश्यालि भेट वस्तु चह्ने यात । सच्छिह्ना छत्रधारी जुजुपि-
 थाय् जासूस जुया बना च्वंपि मन्त्रीपिं “जिपिं नं मिथिला देशे बोधि-
 सत्त्व पण्डित नाप्पंतुं वने ।” घका घया थः थःगु माल ताल व्याक्कं
 सचे याना बोधिसत्त्व पण्डितया छचाखेरं वया मुंवल ।]

बोधिसत्त्व महोसघ पण्डितं चूलनी जुजुयात नमस्कार याना
 बिदा कया छत्रधारी जुजुपिं सहित मन्त्री सेनापति भारदारपिं के
 नं बिदा बाजि ज्वी घुंका आपालं सेना-पूटन पिसं चाहुयेका पञ्चाल
 देशं छसैंस्ये भोलाक प्याहाँ वया सच्छिह्ना योजन कटे ज्वीव थःगु देश
 मिथिला राष्ट्र कुशल आनन्द पूर्वकं थयंकः वल । लया त्रिचे नं चूलनी
 जुजुं बकस बीया हःगु शहर, गामं कर उदेयायत थः मन्त नं उगुथासे
 तोता थकल ।

बोधिसत्त्व मिथिला देशेथयंक वंगु

सेनक मन्त्री नं मिथिला देशे विदेह जुजु नापं द्राहाँ वने साथं हे
 चूलनी जुजुं ल्यू व मवः सीकेया लागी—“थुगुलं न्हाहा हे वसां जित
 खबर बीमा ।” घका हुकुम बिया लें थाय् घासे सिपाहिं नियुक्त याना
 थकल । व ले पिया च्वंपि राज पुरुषपिसं आपालं परिषदपिं सहित
 याना बोधिसत्त्व पण्डित ल्याहाँ वयाच्वंगु नगरं स्वंगु योजन तापाकं
 निस्ये खंका सेनक मन्त्रीयात खबर ब्यू वन । सेनक मन्त्री व समाचार
 न्यनेसाथं तुरन्त राज दरबारे द्राहाँ वन ।

विदेह जुजु नं दरवारया दकले च्वे च्वे च्वंगु भया चाय्का स्वया
 असंख्य सेना-पल्टन गणपिसं चाहुयेका असंख्य लस्कर थःगु नगर पाखे
 वया च्वंगु खना-“पुत्र महोसघया पल्टन जूसा भतिचा जक ज्वीमाः ।
 थुलिमिच्छिं दैमखु । थ्व याने घुफःदंक खने दया च्वंगु सेना-पल्टन
 ला असंख्य आपाः जुया च्च । घूलनी जुजु जकं हानं असंख्य सेनागणपिं
 मुंका युद्धयालागी थुखे वया च्वंगुला मखुला ?” घका मत्ती ल्वीका हृदय
 कम्पमान जुया त्राहि त्राहि जुया न्ह्योने हाजिर जूवयाच्चंहा सेनक
 मन्त्रीयात संःता-“हे महामन्त्री जु ! गुकि याना जिगु चिमिसं तस्वाना
 चैगु हुंकेन असंख्य सल, किसि, रथ, पल्टन सेनात वयाच्चंगु खंला ?
 मन्त्रीजुया प्रज्ञा-मुद्धिं ज्याकया छको यथार्थगु समाचार सीकि । छं
 स्वेबले व वया च्वंपिं सेना गणपिं सुया सेनात थें च्वं ?” घका आज्ञा
 ज्वीव सेनक महामन्त्रीजुं थमं न्हापांतु हे सीकातय् धुंक्क थें तुं-“भो
 महाराज ! हृदय कम्पमान ज्वीक शोक याना बिज्याय् म्वाल । थ्व
 भी न्ह्योने खने दया च्वंगु दृश्य भीत हित-उपकार ज्वीपिं हे खः ।
 छलपोलया पुत्ररत्न प्यंगू अङ्गं सम्पूर्णं जुया च्वंगु चतुरङ्गिनी सेना
 गणपिं न्ह्यो न्ह्यो तया पञ्चाल देशं थःगु राज्ये ल्याहाँ वया च्वंगु दृश्य
 खः । याकनं हे छलपोलया न्ह्योने थ्यंकः वैन महाराज ! घकां बिन्तिया
 सानं विदेह जुजुया मने संतोष मजुया-“हे सेनक मन्त्रीजु ! पुत्र पण्डित-
 या सेना गणपिं जूसलां भतीचा जक खः आ खनेदयाच्चंपिं सेना गणपिं
 असंख्य-अप्रमाणं आपाः दुगु मखंला ?” घका आज्ञा ज्वीव अले सेनक
 मन्त्रीजुं-“भो महाराज छलपोलया सुपुत्र महोसघ पण्डितं घूलनी जुजु
 खुशि-प्रसन्न ज्वीक थःगु प्रज्ञा-शक्ति द्वारा बसे काय् धुंक्कगुलि घूलानी
 जुजुं महोसघ पण्डित खंना अत्यन्त प्रमुदित जुया मैत्रीभाव बढे याय्या
 लागी थः आपालं सेना सिपाहिं गणपिं नाप्यं छवयाहया तय्के हःगु
 ज्वीफु महाराज !” घका बिन्तियाय्वतिति विदेह जुजुया कम्पमान
 जुयाच्चंगु हृदय याऊंस्ये च्चनना वन ।

अज्ञलि विदेह जुजुं थःगु हृदय प्रसन्न याना “आः जि पुत्र पण्डित
 वया च्चने धुंक्कगुलि नगर छगुलि बांलाक भः भः घाय्क छाय्पा भेट

चढ़े याय्गु चीजवस्तु इत्यादि ल्हाति ज्वना नगरया ध्वाका तक्क वना लं सो वने मा ।” धैगु नगरे सक भनं नार्येखि च्चेकेबिल । मन्त्री, सेनापति, भारदारपि व नगर वासी प्रजा गणपिसं नं जुजुयागु भ्राज्ञा अनुसारं बोधिसत्त्व पण्डितयात स्नेह व मैत्री युक्त याना छहा थे छहास्या तच्चोज्वीक छेखा पत्तिकं प्याहाँ वया बोधिसत्त्व यात लंसो वन । बोधिसत्त्व पण्डित नं लंसो वःपि मनुतय् नाप खुशि प्रसन्न साथं कुशल वार्ता—बुखं ल्हाना नगरे द्वाहाँ वना प्रदक्षिणा याना जुजुया द्वाँरे द्वाँहा वना बिदेह जुजुयात भ्रादर गौरव पूर्वक नमस्कार याना थःत योग्यगु थासे च्वना हाजिर जुया च्वं वन ।

उगु समयस विदेह जुजु जुलसां राज सिंहासनं दना महोसध पण्डितया लिक्क बिज्याना गापते ल्हा छ्वया पाचिना बोनायंका थःगु राज सिंहासने नाप्यं फेतुका—“हे...पुत्र पण्डित ! प्यहा मनु तय्सं सीधुं-कूह्य मनुयात कूत्वाले तथा यंका छुं हे माया-दया मयास्ये स्मशाने वां छ्वया थकी थेंतुं जिमिसं न्हूगु नगरे छ पुत्रयात विवश जुया वां छ्वया ल्याहाँ वःसानं भ्राःथौं छ पुत्र गथे याना, गुगु युक्ति पिकया, सुनां मदत याना ब्यूगुलि व शत्रु तय्गु ल्हाति मुक्त जुया वयागु खः ?” घका न्यने व बोधिसत्त्व पण्डितं—“भो अत्यन्त उपकारीह्य महाराज ! छलपोलया पुत्र जुयाच्चनाह्य जि जुलसां मेपिसं कल्पना याको गुप्त-रहस्य रूपं चिन्तना याको ब्याकं जिगु प्रज्ञा-ज्ञान बलं त्वपुया सीका कया । उपमाया रूपं घाय्माल घाःसा भीगु जम्बू द्वीपया छचाखेरं समुद्रं चाःउला च्वं थें, हानं थ्व सारा संसारयात भ्राकाशं त्वपुया च्वं थेंतुं खः महाराज !” घका बिनित्तियाना अन जुको खँ ब्याकं छुं छक्का हे बाकि मञ्चीक बिनित्तियाना च्वंबले जुजुया छर्थौं ल्हुकु-ल्हुकु संका मुसु मुसुं न्हिला अत्यन्त खुशि-प्रसन्न जुया न्यना च्वन । अनंलि मेगु नं चूलनी जुजुं बिया हःगु भेट-कोश्यालि बस्तु यको दनि महाराज !” घका बिनित्तियात । उगु समयस विदेह जुजु भन हे तःसकं खुशि जुया—“विद्वान् पण्डित जन पिनिगु सत्संग याय्गु अत्यन्त सुखदायक खनी ।” धैगु इत्यादि प्रकारं बोधिसत्त्वयागु गुण-उपकार, पञ्चाल राज्यं ल्याहाँ बिज्यानाच्वंबले नां

चाय् च्वना वर्णन याः थेतुं प्रशंसा खं ल्हाना बिज्यात । अथे हे तुं सेनक
महामन्त्रीजुं नं महाराजया ल्यू ल्यू बोधिसत्त्वयागु गुण प्रशंसा यात ।

मिथिला देशे न्हेन्हु तक् हर्षबढाई उत्सव

थुगु प्रकारं थवंधः चित्त प्रसन्न ज्वीगु खं ल्हाय् सिधेका विहेह जुजुं—
“जि छिमित आज्ञा बिया च्वना-विदेह राज्ये दुने जितः योपिं प्रजागण
पिसं थः थःगु पदवि दर्जा अनुसारं जंगि पोसाकं तिया आपालं भेट-
कोश्यालि चढे याय्गु वस्तु जोनावया पुत्र महोसघ पण्डितयात पूजा
सत्कार याना आदर सन्मान या । हानं मेगु नं जिगु राज्ये दुने न्हेन्हु यंकं
सितार, वीणा, मृदङ्ग, म्वाःलि, बिगुलि, संख, खिं, घाः, नाय् खि,
नगरा, घिमे, तमल, भुस्या, गं नापं याना दको बाजं थाका हर्षं बढाई
उत्सव मानेया ।” धैगु आज्ञा बिया नगरे दुने पिने राज्ये सकभनं नाय्
खिं च्वेके बिल ।

प्रजा गणपिं सकले न्हापां निस्ये प्रकृति स्वभावं हे मन प्रसन्न
ज्वीका च्वंबले जुजुया आज्ञानुसारं चाहीके हःगु नाय्खियागु सः ताय्व
अत्यन्त उत्साह बढे जुया प्रमाणयासिनं अप्पो ज्वीक खुशि-प्रसन्न जुया
म्ये, प्याखं, बाजं, म्वाःलि इत्यादि सहित याना हर्षबढाई महोत्सव
न्याय्के दया अतिकनं हर्षोत्साह जुयाच्वन । उदुम्बर महारानी, राज-
परिवारपिं, दरवारे च्वंपिं केटित व मेमेपिं नं सेवक तसें थः थःत
योग्यानुहूपं भेट चढे याय्गु वस्तु सहित नयेगु त्वनेगु भोजन पान अने
अनेगु मेवा मिष्टांग जोना वया बोधिसत्त्व पण्डित यात पूजा सत्कार यात ।
किसि सेना, सल सेना, रथ सेना, पल्टन सेना इत्याहिं राजकर्मचारिपिं
सहित साहु महाजन, व्यापारि, कृषक तसें नं अथे हे तुं बोधिसत्त्वयात
पूजा सत्कार-आदर गौरव यात । सकल जुजुया थःथिति गणपिं, मन्त्री
भार्दारि गणपिं, सहित राज्ये च्वंपिं प्रजागणपिं बोधिसत्त्वया न्होने वना
श्रेष्ठ उत्तमगु भेट-कोश्यालि वस्तु चढे याना पूजा सत्कार जक यातं
मया स्वांमालं कोखाय् केगु, स्वां ह्वेलेगु, फेत्ता-तुपुलि त्वया आकाशे

हाकतिना वां छ्वेगु इत्यादि खुशि-प्रसन्न ज्वीगु अने अनेगु आकार-विकार
क्यना हर्षोत्सव माने यात । थुगु प्रकारं सकल प्रजागणर्पिसं चित्त शुद्ध-
याना सहर्ष साथं पूजा सत्कार सन्मान याःगुलि बोधिसत्त्व पण्डितयागु
गुण कीर्ति सुमेरु पर्वत समानं सकल संसारे न्यंकनं फिजय् जुयावन ।

राजपरिवारर्पि स्वह्य पञ्चाल

राज्ये तःवंगु

बोधिसत्त्व पण्डितयात आदर सन्मान याःगु पूजा उत्सव सीधेका
च्यान्हु दुखुन्हु बोधिसत्त्व पण्डितं विदेह जुजुयाथाय् वना हाजिर जुया-
“भो महाराज ! चूलनी जुजुया राजमाता, बड़ा महारानी, युवराज
पित याकनं लित छ्वयाबीदःसा बेश ज्वी महाराज !” घका बिन्ति
याय् व विदेह महाराजं नं-“ज्यू प्रिय पुत्र ! छं हे स्वया माःगु सुप्रबन्ध
याना याकनं लितछ्वया व्यु ।” घका आज्ञा जुया मन चक्कांका व्युगु
हुकुम् न्यना जुजुया परिवारर्पि स्वह्य सित तःघंगु सत्कार गौरव याना
हानं थः नाप तः वःर्पि सेना-सिपाहिं तय्त नं आपालं अमूल्य अमूल्यगु
चीज वस्तु बकस् बिल । हानं राजपरिवार स्वह्यसितः तः वनेत
आपालं सेना-सिपाहिं गणर्पित अह्येयाना भाला बिल । चूलनी जुजुं
बियाहःर्पि सेवा सत्कार याईर्पि कन्या केटित सच्छिह्य व दासि मिसात
प्यसःह्य नं नन्दादेवी महारानीयात लःल्हाना बिल । लंयात मागु
पाथेय्य ब्याक्कं सम्पूर्णं ज्वीक भरेयानाबी धुंका आपालं सेना-सेनापति-
अफिसरतय्सं चाहुयेका पञ्चाल राज्यया राजधानी थ्यंक यंका तय्
यंकल । राजपरिवारर्पि स्वह्य नं आपालं परिषद सेवक सेविकार्पि नाप
छसेंनिस्सें भोलाक सुबिस्ता साथं ले वने दुगुलि पञ्चाल राजधानीस
छुं छुं हे उपद्रव अन्तराय आदि मज्जीक सुख आनन्द पूर्वकं खुशि-
प्रसन्न साथं ल्याहाँ वना थःगु राज्ये थ्यंकः वन ।

पञ्चाल राज्ये राज परिवार स्वह्य थ्यंकः वयेवं चूलनी जुजु सहित
मन्त्री भारादारर्पि, प्रजागणर्पि सकसिनं अत्यन्त खुशि-प्रसन्न साथं परि-
शुद्धगु मन याना लसो वन । अनंलि चूलनी जुजुं राजमाता जुया च्वंह्य

चलाक देवी यात सम्बोधन याना—“भो माता ! विदेह जुजुं मातायात बांलाक बिचार याना सत्कार याना तःला ?” घका न्यनेव राजमाता चलाकदेवी महारानि—“हे पुत्र महाराज ! छु न्यना च्वनागु, विदेह जुजुं जित थः न्हाबलेसं पूजा यानातःहा देवतायात थें आदर सन्मान याना तल । बिचाःयाना तल । जिहा भंमचा नन्दादेवीयात नं वस-पोलया मांया थासे तया गौरव यानातया बिज्यात । वसपोलया ससः-किजा पञ्चालचन्द कुमारयात नं थः सद्यहा किजा समानं हे स्नेह व प्रेम सहित बांलाक बिचायाना तयाबिज्यात ।” घका कनेव सकलें अत्यन्त प्रमुदित जुया तःवःपिं बोधिसत्त्वया सेना सिपाहिं गणपित योग्य जुयाच्चंगु वस्तु आदि बकस बिया हानं विदेह जुजुया उपरे श्रद्धा व मैत्री भाव वृद्धि जुया वया अमूल्य अमूल्यगु रत्न माणिक्य आपालं चर्हे-यायत बिया छ्वत । अबलेसं निस्ये ससःबौ जुयाबिज्याहा चूलनी ब्रह्म-दत्त जुजु व जिलाजं जुयाच्चंहा विदेह जुजुपिं निहं तःसतं प्रियपिं पासा जुया अत्यन्त सुदृढपिं त्वाय-मित्र जुयावन ।

पञ्चालचन्दी महारानी या

पुत्र जन्म

विदेह महाराजं गुलसां पञ्चालचन्दी रानीयात उदुम्बरादेवी रानी यात थें हेतुं बड़ा महारानीयागु थासे तया यच्चुस्येच्चंगु मनं संग्रह उपकार यानाबिज्यात । पञ्चालचन्दी महारानी बड़ा महारानी जुया दच्छि दयावयेव पुत्ररत्न छहा जन्म जुल । वयात दीर्घायु कुमार धैगु नां छुना तया बिज्यात । दीर्घायु कुमार भिदं दुगु अघस्थास विदेह जुजु स्वर्गि जुया बिज्यात ।

बोधिसत्त्व दीर्घायु कुमारयात

राज्याभिषेक बिया पञ्चाल

देशे च्वं च्वंगु

बोधिसत्त्व महोसघ पण्डितं दीर्घायु कुमारयात राज्याभिषेक बिया बौह्यासिगु राज सम्पत्ति व्याक्कं लःल्हाना बीघुंका—“भो महाराज !

जि जुलसां छलपोलया बाज्यायागु राज्ये च्वं वने तेना ।” घका बिन्ति याना विदा फोनेब दीर्घायु जुजुं—“भो पण्डित ! जि चीधिकःनि जिके बहुश्रुत-बुद्धि-प्रज्ञा छुं मदुनिगु जुयाच्चंगुलिं छलपोल पण्डितं सहायता बिया बिचाः याना तःसा हे जक ध्व राज्य जि चलेयाय् फैगु सम्भव दु वैश-भ्रायू भ्रापाः मदुनिहा जितः तोता वने मते । जि जुलसां छंत थः सद्यहा बौया थासे तया आदर-सत्कार यानातये ।” घका प्रार्थना यात ।

उगुसमयस पञ्चालचन्दी महारानि नं—“हे महा पण्डित जु ! छःपि पञ्चाल देशे विज्यात घाःसा जिमित भ्राघार ज्वीपि मेपि सुं हे मदु । थनं मेथाय् गनं बिज्याय् मते घैगु प्रार्थना याना च्वना ।” घका निवेदन याःगुलिं बोधिसत्त्व पण्डितं—“भो बड़ा महारानी ! जि छल-पोलया बौ महाराजयात, विदेह जुजु स्वर्गि ज्वीव अन वया सेवाया वये घका वचन बिग्रा वये घुन । उकियानिम्ति अन वने मंमदुसां बिबश जुया वने माःगु जुल । जि पञ्चाल राज्ये वना च्वं वंसानं थुगु राज्यया भ्रमि बुद्धि बांलाक उद्योग उत्साह पूर्वक बिचाः याना च्वनेगु तोते मखु । जित विश्वास याना घन्दा कया बिज्याय् मते महारानी ।” घका बिन्तियात प्रजागणपिसं नं पण्डितयात पञ्चाल देशे बिज्याय् मते घका बारं बारं प्रार्थना बिन्तियाना रब्बा रब्बुंका भ्रपसोस याना विलाप-याना च्वंक च्वंकं हे थः काय्, कला, सेबक, दासि, दासपि छेँ यागु चीज वस्तु भ्रादि ब्याक्कं जोना पञ्चाल राज्यपाले स्वया प्रस्थान यात ।

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं महोसघ पण्डित थःगु राज्ये वःगु समाचार न्यना राजघानि प्याहाँ वया लस्वया स्वागत याना महानगु पूजा सत्कार याना राजघानी बोनाहया च्वनेत तःधंगु दरवार छगू बन्दोबस्त याना बिल । हानं चूलनी महाराजं बोधिसत्त्वयात बियाबिज्याय् धुंङ्गु छगू लाख कर वैगु नगर गां चय्गु तोता बिल । मेगुनं भ्रापालं सुख ऐश्वर्यं भव-भोग सम्पत्ति प्रदान याना बिज्यात । भ्रबलेसं निस्येँ वोधिसत्त्व पण्डित चूलनी जुजुया राज सभास न्याबलेसं हाजिर जुया माःगु सेवा उपाकार याना च्वंच्वन ।

बोधिसत्त्वं भेरि परिव्राजकनी नापलागु

उगु समयस पञ्चाल राज्ये भेरी घेहा परिव्राजकनी छह्य भ्रत्यन्त प्रज्ञावान् जुया सकल थासे दक्ष व कुशल जुया च्वन । व परिव्राजकनी राज दवरि वया न्हि न्हि भोजन या वया च्वनीगु जुया च्वन । वं महोसघ पण्डितयात गबलें हे मखंनि । मिथिला राज्ये वया च्वंगु ता मदुनि न्हि न्हि राजसभास वया हाजिर जूवः घैगु समाचार सम्म वं स्यू । महोसघ पण्डितं नं भेरी परिव्राजकनीयात गबलेसं मखंनि न्हि न्हि राजदरवारे वया भोजनयाःव घैगु समाचार सम्म न्यना तःगु दु ।

नन्दादेवी महारानि जुलसां बोधिसत्त्व यात “थः प्रियह्य भात जुजु नाप ताः काल तक्क फाया यिल ।” घका मने तं मर्तनिगुलिं जुजु याथाय् चाकरि यानाच्चर्पिं न्यासःह्य केटि तय्त सःता—“छिमिसं महोसघयागु दोष माला न्ह्याबलेसं जुजुयात चुगलि याय्मा ।” घका हुकुम बिया तःगुलिं न्यासःह्य केटितसें न्ह्याएलेसं गहोसघ पण्डितयागु दोष हे जक मालेगु ताकय्याना स्वयाजुल ।

छन्हुयादिनस भेरि परिव्राजकनी भोजनयाय् सिधेका दवारीं प्याहाँ वया च्वंबले महोसघ पण्डित ध्वाकाय् नापलात । पण्डितं परिव्राजकनी खना नमस्कारयाना दना च्वन । उगु समयस भेरि परिव्राजकनी नं—“थ्व महोसघ प्रज्ञावान महाविद्वान् घका प्रसिद्ध जुया च्वन । वैक्य प्रज्ञा—बुद्धि दु मदु घैगु सीकेत ल्हाः ह्यूचिना क्यना इसरा छगुलि परीक्षा याना स्वेमाल ।” घका मत्ती वया बोधिसत्त्व पाखे स्वया ।” हे पण्डित ! छंत महाराजं तापागु मेगु देशं निस्स्ये सःता ह्या तल छंत थुगु देशे जिमि जुजुं बालाक सुख ऐश्वर्य बियातःला ?” घैगु मतलबं ह्यूचिना तःगु ल्हापा चक्कं का क्यन । अले बोधिसत्त्व पण्डितं परिव्राजकनीनं ल्हा पा चक्कंका इसरा याना क्यंगुया मतलब सीका— “भो श्रमणनी ! महाराजं जित सुखी सार्थं तयेगु वचनबिया थन सःता तःसानं आ थौं कन्हे ह्यूचिनातःगु :ल्हा थें जित योग्यगु पदबि छुं बियाविज्याय्गु कृपातया मविज्यानि ।” घैगुमतलबं थःगुल्हा ह्यूचिना क्यनाविल ।

भेरी परिव्राजकनी बोधिसत्त्वयागु उत्तर खना प्रमुदित जुया हानं प्रश्न न्यनेगु इच्छा यानो—“थुगु प्रकारं जुजुं छुं पदबि मब्बूसा दुःख कष्ट सिया छाय् च्वंच्यनागु जिथें छयों मुड़े याना छाय् प्रव्रजित मजुयागु ?”
 धैगु मतलबं बोधिसत्त्वयात थःगु ल्हाति थःगु छयेंले उसि-उसियाना क्यन ।
 बोधिसत्त्वं नं परिव्राजकनीयागु इसरायागु मतलब थःगु प्रज्ञां बांलाक
 थ्वीका—“जिके संयोजन चमबूनिगुलि माया दया तथा नका त्वंका तय्
 मानिपि आपालं काय् कलापि दयाच्वंगुलि थः छ्हा जक प्रव्रजित
 ज्वने म्छिनि ।” धैगु मतलबं थःगु प्वाथे थःगु ल्हातं उसि-उसि याना
 क्यन । भेरी परिव्राजकनी नं अत्यन्त प्रसन्न जुया थःगु आरामेतुं ल्याहाँ
 वन । बोधिसत्त्व पण्डित नं परिव्राजकनीयात नमस्कार याना जुजु
 याथाय् वना हाजिर ज्वनेत दरवारे द्वाहाँ वन ।

नन्दादेवीया सखितय् सं दरवारया भूयाले च्वना भेरी परिव्राजकनी
 व महोसध पण्डित निह्हा सिगु ल्हा भाय् याना इसरा याःगु स्वया च्वन ।
 महोसध पण्डित जुजुया थासं प्याहाँ वना ताउ मजावहे जुजु याथाय्
 वना—“भो महाराज ! महोसध व भेरी परिव्राजकनी निह्हां छगू हे
 सल्ला, छगूहे विचार दुपि, छगूहे गूटयापि मनु खः । छलपोलयागु
 राज्य नं याकनं हे इमिसं लाका काई । इपि निह्हां छलपोलया भयानकपि
 शत्रुत खः ।” घका बिनित्तियाना चुगलि या वनेव जुजुं—“छिमिसं थःगु
 मिखां हे खनागुला ? अथवा मेपिसं धाःगु खं न्यना जक बिनित्त
 याःवयागु ?” घका न्यना बिज्यात । जिमिसं गथेखना धाःसा भेरी
 परिव्राजकनी दरवारे भोजनयाय् सिधेका दरवारं प्याहाँ वना च्वंबले लें
 महोसध नापलाना छलपोलयात थःगु ल्हातय् काय् फुला धैगु मतलबं
 ल्हा चक्कंका क्यनेव महोसधं नं तलवार कात्तुक ज्वना च्वंगु आकार
 क्यना, निनु स्वनुया भितरे हे छयों त्वा ल्हाना राज्य ल्हाती काय्
 धैगु मतलबं थःगु ल्हा ह्वाचिना क्यन । उगु समयस भेरी परि ब्राजकनीनं
 ज्यु अथे जूसा छयों हे त्वाल्हाना छ्व ।” धैगु मतलबं ल्हा च्वे छयेंले
 थिया उसि उसि याना क्यनेव महोसधं ह्वाया दथ्वी लाकक हे त्वाल्हाना
 निकू टुकड़ा यानाबी धैगु मतलबं ल्हाति प्वाथे थिया उसि उसि याना

क्यन । उकियानिम्ति छलपोल महाराज होस स्मृति बांलाक तथा च्च
 च्चना बिज्या हूँ । महोसघ यात थुगु राज्ये तथातय् योग्य मजू याकनं
 हे स्याना छ्वेमाल महाराज !” घका बिनित्याना चुगलि याः वं सानं
 चूलनी जुजुं छुं हे लिसः बिया मबिज्यास्ये—“महोसघ पण्डितं थथे जितः
 गबलें हे द्वेष भाव याई मखु । भेरी परिव्राजकनी बिज्याय्व थुगु विषये
 बिचायाना स्वे ।” घका मत्तीतया नंमवास्ये सुमुकं तुं । च्चं च्चना
 बिज्यात ।

कन्हे खुन्हु सुथे भेरी परिव्राजकनी दरवारे वया भोजन याना च्चं
 बले चूलनी जुजु परिव्राजकनी याथाय् बिज्याना—“हे श्रमणनी ! महोसघ
 पण्डितयात खने धुनला ?” घका न्यना बिज्याय्व भेरी परिव्राजकनी
 नं—“ह्मिगः भोजन याना दरवारं प्याहाँ वनेतेना बले ध्वाकाय् छको
 खनागु दु ।” घका लिसः बीच—“वनाप छुं खँ जूगु दुला ?” घका
 हानं न्यंगुलिं छुं छगू उच्चारण याना खँ लहानागुला मदुनि । महोसघ
 अत्यन्त प्रज्ञावान धैगु खः मखु सीकेया निम्ति ल्हा भाय्याना लिसः
 ब्यूगु खँ ब्याक्कं सम्पूर्णं ज्वीक जुजुयात बिनित्ति याना बिल । उगु समयस
 चूलनी जुजुं—“हे श्रमणनी ! महोसघ घार्थे हे तः धंगु प्रज्ञावानह्य व्यक्ति
 खःला ?” घका न्यना बिज्याय्व भेरी परिव्राजकनीनं—“भो दाता
 महाराज ! छु खँ लहाना बिज्यानागु थ्व । थ्व संसारे महोसघ थें
 प्रज्ञावानह्य व्यक्ति मेपिं सुं हे दुगुमखु । अत्यन्त महान्गु प्रज्ञा दुह्य
 विशेषह्य व्यक्ति छह्य खः ।” घका बिनित्तिाय्व महाराज अत्यन्त
 प्रमुदित जुया भेरी परिव्राजक नीयात नमस्कार याना—“छलपोल
 बिज्याय्गु इच्छा जूसा बिज्यासां जिल ।” घका घया तोता छ्वया
 बिज्यात ।

बोधिसत्त्वयात सेनापति पदधि ब्यूगु

भेरी परिव्राजकनी दरवारं ल्याहाँ वने धुंका बोधिसत्त्व पण्डित
 जुजु याथाय् हाजिर जूवल । चूलनी जुजुं—“हे पण्डित ! भेरी परि
 ब्राजकनीयात स्वेनंला ?” घका न्यना बिज्याय्व बोधिसत्त्व—“भो

महाराज ! ह्यिगः दरबारया ध्वाकाय् खंजक खनःगु मखु ल्हायागु संवेतं प्रश्न न्यंगुलि लिसः नं बियागु दु महाराज ! धका जबाव बिया न्यंगु प्रश्न व ब्यूगु लिसः भोलाक आखः छगः हे मपाक भेरी परिव्राजक-नीनं कनाव थेंतुं बिन्तियात ।

चूलनी जुजुं बोधिसत्त्व पण्डित यात न्हापायासिनं हे अप्पो विश्वासयाना आदर-गौरव याना सेनापति पदबि द्वारा सुशोभित याना राज काज यागु अने अनेगु ततःधंगु ज्या लःल्हाना बिल । बोधिसत्त्व यात माःगु भव-भोग सम्पत्ति न्हापा यासिनं भिदुगं मयाक बढे-याना बिल ।

बोधिसत्त्व भेरी परिव्राजकनी याथाय् वंगु ।

बोधिसत्त्व पण्डितयात चूलनी जुजुं थः सेनापति पद बिया सत्कार-सन्मान याःगु, अनुशासन ज्या आपालं लःल्हाना बिया सुख ऐश्वर्यं भव भोग सम्पत्ति आपालं बढेयाना बीधुंका—“जुजुं जुलसां जितः थपाय्मच्छिंधंगु पदबि बिया छकोलं थुलिमाछि भवभोग सुख ऐश्वर्यं सम्पत्ति बियाबिज्यात । जुजु धैपिसं छद्द ब्यक्तियात ह्यासेयानाछ्वेत नं थथे हेकेयो । महाराजं जित दुने हृदयं निरयें धाथे-नं हे योगु खः मखु परीक्षा याना स्वे दःसाज्यू । थथे थ्व परीक्षा याना स्वेगु ज्या अःपु मजू । भेरी परिव्राजकनी जुलसां आपालं प्रज्ञावानह्य जुया छद्द दूरदर्शीह्य महात्मानी खः । व परिव्राजकनी नं छगु उपाय याना अवश्य सीकाकाय् फैगु सम्भव दु ।” धका मत्ती ल्वीका स्वां, श्रीखण्ड व मेमेगु आपालं चह्नेयाय्गु अने अनेगु चीज वस्तु जोंका भेरी परिव्राजकनीया आश्रमे वना नमस्कार याना चह्नेयाय्त् यंकुगु वस्तु व्याक्कं चह्नेयाना बिल ।

अनंलि कुशल वार्ता खँ ल्हाय् सिधय्का बोधिसत्त्वं स्थीरगु इन्द्रिय याना ल्हा बिन्तियाना—“भो श्रमणनी ! जित खँ छगु बिन्तियाय्गु अवसर बिया बिज्यां हँ । छलपोलं जुजुयात जिगु गुण खँ कंनाबिज्याखुनु हे जुजुं जितः थुगु राज्य या सेनापति पदबि बिया वसपोलया राज्य पालन

यागु ज्या आपालं लःल्हाना जक ब्यूगु मखु आपालं सुख-ऐश्वर्यं भव-भोग सम्पत्ति नं दयातया बिज्यात । थुगु प्रकारं तामदुवं छकोलं हे थुलि मछि सम्पत्ति व पदबि बिया बिज्यागु महाराजया जिगु उपरे धात्थेनं हे दुने हृदयं निस्ये मैत्री-करुण दया कृपा तथा बिज्यागु खः मखु बांलाक सीके मफया च्वन । भो...श्रमणनी ! जि बित्ति याय्त्थनागु खँ छु घाःसा महाराजं जित दुने हृदयंनिस्ये धात्थेनं हे योगु खः मखु स्पष्ट ज्वीक सीदय्केत छगू मखु छगू उपाय द्वारा छलपोलं परीक्षा याना स्वया बिज्याय् माल ।” धका बित्तियाय् व भेरी परिव्राजकनीनं—“ज्यू पण्डित ! थ्व खँ स्पष्ट ज्वीक परीक्षा याना स्वयावी ।” धका स्वीकार याना वचन ब्यूगुलि बोधिसत्त्व पण्डित अत्यन्त प्रसन्न जुया धन्यवाद सहितगु ख्वालं नमस्कार याना थःगु दरवारे ल्याहाँ वन ।

भेरी परिव्राजकनीनं जुजुयागु चित्त परीक्षायाना सोगु

भेरी परिव्राजकनी कन्हेखुन्हु सुथे दरवारे वना—“जि जुलसां जुजुया विश्वासपात्रह्य राजपुरुषथेज्याह्य मखुगुलि जुजु याके तप्यं क अज्यागु खँ न्यनेगु योग्य मजू । ‘दक रक्खस पञ्हा’ धैगु लः लाखे प्रश्न द्वारा छगू उपाय पिकया महोसघया उपरे जुजुया मैत्री स्नेह असलिगु खः मखु यथार्थ ह्यं सीका काय्त जुजुयाके जि न्यनास्वे । थथे न्यने बले महोसघया उपरे भिगु विचार तथा धात्थेयागु मैत्री दया-करुणा दुसातु ज्यू ! मभिगु विचार जुया मेत्री मदया सभाया न्ह्योने प्रकाशयाय् मछिगु जूसा थ्व खँ सकसियां न्ह्योने प्रकाशयाय् योग्य मजू । गनं एकान्ते च्वना न्यने दःसा हे जक बेश ज्वी ।” धका मत्ती त्वीका भोजन याय् सिधेव शान्त पूर्वकं इन्द्रिय दमन याना फेतुना च्वन । उगु समयस चूलनी जुजु भेरी परिव्राजकनी याथाय् वना आदर-गौरव पूर्वकं नमस्कार याना के फेतुना बिज्यात । अले परिव्राजकनीनं—“जलथलाधिपति भो महाराज ! विशेषगु कारण छगू न्यने माःगु दुगुलि एकान्त सं मदुगु थाय् छक्क माला च्वन ।” धका घाय् व चूलनी जुजुं आसपासे चर्चपिं नौकर-चाकर तय्त

मेथाय् वनेगु आजा बियाछ्वत । अन दको मन्त्री सेनापति सिपाहिं व
केटित ब्याक्कं अनं दना मेंथाय्वन ।

अनंलि चूलनी जुजुं—“भो श्रमणनी ! न्यना बिज्याय्माःगु खं
न्यना बिज्यां हूं ।” घका न्यनेव भेरी परिव्राजकनीनं—“भो महाराज !

- १—राजमाता चलाकदेवी ।
- २—महारानी नन्दादेवी ।
- ३—किजा तिखिणमन्ति कुमार ।
- ४—छलपोलयात्वाय् घनुसेख ।
- ५—महामन्त्री केवट्टु ब्राह्मण ।
- ६—महोसघ पण्डित ।

धुपि खुह्य नाप छलपोल अत्यन्त विशाल जुयाच्चंगु महा समुद्रे
तःगोगु नांचाय् च्वना बिज्याना च्वनेबले मनूतय्गु ला नैह्य लः लाखेनं
छलपोलपि वयाच्चंगु खंका तुरन्त लखं प्याहाँवया नांचा कातुक ज्वना
छं बोना हयापि खुह्य मनूत भोलाकं जितः नकुसा जक छं त थनं तोता
छ्वे ।” घका घालघाःसा व खुह्य मनू मध्ये छलपोलं गुह्यसितनि न्हा
पालक व जलराक्षसयात नका बिज्याय्गु खः ?” घका न्यनेव राष्ट्रया
अधिपति चूलनी जुजुं—“भो श्रमणनी ! अथे लः लाखे नं फोन घाःसा—

- न्हापा लाक हे राजमाता यातनि बी ।
- अनंलि नन्दा देवीयात ।
- स्वकोया खुसी तिखिण कुमार ।
- प्यकोया खुसी त्वाय्-पासा घनुसेख ।
- न्याकोया खुसी केवट्टु ब्राह्मणयात बी ।

खुकोया खुसी जि हे नि न्हापालाक बांलाक कय्टा कसे याना,
राज सम्पत्तियात नापं वास्ता मयास्ये, हे जलराक्षस ! छं ह्यतु बांलाक
चाय्कि । आःथर्थे हे जितः छं नया छ्व । घका घया व राक्षसया
ह्यत्वी कब्बां वना लाखय्या नसा ज्वने । जिगु प्राण रहे जुया च्वं

तल्ले महोघस पण्डितयात जिं लाखय्यात गबले' हे बीया छ्वे फैमखु ।”
धका लिसः बिया बिज्यात ।

**भेरी परिव्राजकनीनं बोधिसत्त्वयागु
विशेष गुण प्रकाश याना
क्यंगु ।**

भेरी परिव्राजकनीनं बोधिसत्त्व पण्डितया उपरे जुजुयागु मैत्री-
करुणा असलिगु .धका सीके धुंकुसानं “थुलिं जकनं पण्डितयागु
गुण बांलाक प्रकट मज्जुनि । जिं जुलसां जनता पिनि दध्वी
चवना चलाकदेवी आदि न्याहा व्यक्ति पिनिगु गुण उपकार जुजुयात
वर्णनं याना कनेव जुजुं इपिं न्याहासिगु अक्खगुण प्रकाश याना
महोसघ पण्डितयागु गुण विशेष रूपं प्रकट याना क्यनी । थुगु प्रकारं
जुजुं थः थःमं हे पण्डियागु गुण वर्णनं याना प्रशंसा याना बिज्यात
घाःसा बोधिसत्त्वयागु विशिष्ट गुणराशि निर्मलगु आकाशे थिनाच्चंगु
पूर्ण चन्द्रमार्थे निश्चयनं प्रसिद्ध जुयावै ।” धका मत्ती ल्वीका चूलनी
जुजु द्वारा दरवारया सकल मनूतय्त छथाय् मुंकेबिया न्हापा थें तुं
न्हापा न्यने धुंकुगु प्रश्न हानं न्यंगुलि चूलनी जुजुं नं न्हापाथे' हे तुं
दकले न्हापालाक राजमाता लाखय् यात बिया छ्वे इत्यादि रूपं लिसः
बिया बिज्यात ।

चलाकदेवी यागु गुण व दोष

उगु समयस भेरी परिव्राजकनीनं—“भो महाराज ! जल राक्षस-
यात राजमाता दकले न्हापालाक बियाबिज्याय् धका छाय् घया
बिज्यानागु ? थःत जन्म बियातःह्य मां घैह्यस्या गुण अत्यन्त तःधं ।
जन्मदाता मांपिनि मध्ये नं छलपोलया मां मेपिनि मां थें मखु । मेपिनि
मांयासिनं उच्चकोटियाहा जुथा आपालं बुद्धि-प्रज्ञा दुहा खः । छाय्घाःसा
राजमाता नं छलपोल मचा बलेसनिस्स्ये न्हि निको सोको मोल्हुकेगु
सुगन्ध चिकनं ब्वीकेगु मधुरगु दुरु त्वंकेगु इत्यादि प्रकारं ताकाल तक्क-

सेवा-सुश्रूसा यानातःगु दु । थुलि जकं नं मया विशेष रूपं छम्भि
 ब्राह्मणं छलपोलयात स्यायत् संबले राजमाता जुलसां गुण दोष बांलक
 बिचार याय् फुह्य तीक्षणगु थःगु बुद्धि खर्चयाना छलपोलयागु प्राण
 रक्षायाना तल । थुगु प्रकारं विशेष गुण दुह्य भिलातक्क छलपोलयात
 दुःख कंष्ट सिया गर्भे धारण यानातःह्य हानं थःगु छानी छःपित घय-
 पुना तःधिकः याना तःह्य अनन्त गुण दुह्य महारानी थः सद्य राजमाता
 जूर्डकनापं छुयानिर्मित जलराक्षसयात दकले न्हापालाक बी घया
 बिज्यानागु ?” घका न्यन ।

चूलनी जुजुया प्राण राजमातानं रक्षा याना तःगु खं

चूलनी जुजुया बौ महाचूलनी महाराज खः । राजमाता चलाक-
 देवीं चूलनी जुजु मचाबले छम्भि ब्राह्मण ल्यवः कया महाचूलनी जुजु-
 यात विष नका स्याना छ्वया छम्भि ब्राह्मणयात राज्य लः ल्हाना थः
 जुलसां बड़ा महारानीया थासे हे च्वना कालहना च्वन । छनुयादिनस
 चूलनी राजकुमारं मांयात नय्पित्यात धाःगुलि राज मातातं थः पुत्रयात
 साखःती बुलातःगु मधि चधि बिल । मचां मधि नयाच्चंबले चाकुगु
 गन्धंयाना आपालं भुजित कुमारया ह्ये वया भुंवल । उगु समयस
 कुमारं भुजितस्ये .ह्ये मभुंरुनय् घका अक्कल याना थः च्वं च्वना थासं
 भचा उज्यां वना मधी च्वंगु साखःति बँय् न्यंक ह्वला न्हापा च्वं
 च्वं थाय् हे वना हानं फेत् वना थःगु म्हे जुना च्वंपि भुजि तयत् ल्हातं
 ख्याना बिसकः छ्वत । व भुजित कुमारयाह्यं बोया वना बँय् ह्वला
 तःगु साखःती बना ज्वन । थुगु प्रकारं मचाह्य कुमारं भुजितस्ये मभुंकेगु
 अक्कल पिकया आनन्द पूर्वकं मधि नय्धुंका ल्हासिला म्हुतु च्वला थः
 माथाय् वना ह्यितः वन ।

छम्भि ब्राह्मणं व मचाह्य चूलनी कुमारयागु चाल चलन खना
 —“थ्व मचाह्य कुमारं आवंनिस्ये हे वया ह्ये भुजि जूगु तक्क नापं सह
 मया, लिपा तःधिकः जुया वयेव जितः थ्वं अवश्य थुगु राज्य सम्पत्ति

बीकी मखु ।। आःमचा बले हे ध्वैत स्याना छ्वे दःसा ज्यू ।” घका मत्ती ल्वीका चलाक देवीयात घाल ।

उगु समयस चलाकदेवीं—“ज्यू महाराज ! जि जुलसां छलपोलयात तःसकं स्नेह तथा प्रेम यानागुलि जिह्य न्हापायाह्य भात महाचूलनी जुजुयात नापं स्याना छ्वेफु धास्येलि ध्व चिकिचा धिकःह्य मचा छ्ह्य सित स्याना छ्वे मफैगु कारण छुंमदु । भो महाराज ! ध्व गुप्रगु खं मेपि सुनानं हे सीका बिज्याय्मते । जि गुप्ररूपं स्याक्ये छ्वयाबी ।” घका छम्भि ब्राह्मण जुजुयात हेकतं बिनित्ति यात । तदनन्तर महाराजिं— “जिकाय्यागु प्राण रक्षा याय्गु उपाय छगु दु ।” घका मत्ती ल्वीकल । अने अनेगु उपाय् जत्तन याय्गुली कुशलह्य भुत सुवायात सःताः—“हे भुतसुवा ! जिकाय् चूलनी कुमार व छंकाय् घनुसेख निह्यां छन्हु हे बूपि, हानं नापनाप्यं ह्यिता च्वंपि पासापि निह्य जूगुलि इपि निह्य परस्पर तःसतं यो । छम्भि ब्राह्मणं जि काय्यात स्याना छ्व घका हुकुम बिद्या तल । छं जि काय्यागु जीवन दान बीमाल ।” घका धाय्व—“ज्यू बड़ा महारानी मालिकं गथे याना गुगु आकारं ज्या यानायंके माःगु खः घया-बिज्या हुं ।” घका भुतसुवानं बिनित्ति याःगुलि—“हे भुतसुवा ! जिमिकाय्यात छंगु छें यंका छं काय् नाप तथा नाप नाप्यं नकेगु त्वंकेगु तीकेगु थ्यनेगु यानाति । थुगु प्रकारं च्वं च्वना निन्हु प्यन्हु दया सकसिनं सिया वैगु घरी इपि घनीगु खाततया घोने दुगुचिगु क्वे हया तथा सकल मनूत घना च्वनीगु, चान्हेसिगु समये छंगु छें मि तथा जिकाय् समेतं छिपि स्वह्यं तापाथाय् मेगु राज्य छगुली बिस्सुं वना जीविका यानाच्चं हुं । अथे मेगु राज्ये वना च्वने बले नं जिकाय् राजकुमार खः घैगु कारण स्वीतं हे कनेमते । छंह्य थःहे पुत्र याना ध्व मचायागु प्राण रक्षा यानाति । मेगु देशे वना अन खर्चया लागी लुं वह रत्न इत्यादि यागु ध्व पो यंकि—“घका धाय्व—“ज्यू जितः विश्वास याना-बिज्याहुं । छलपोलयागु आज्ञानुसार कुमारयागु प्राण थःगु हे प्राण बीमातल्लेनं लिफः मस्वस्ये रक्षा याय्गु जुल ।” घका बिनित्ति याना ल्याहाँ वन ।

भुतसुवा नायोजुं नं बड़ा महारानी चलाकदेवि आज्ञा जूथेंतुं सकल ज्यायाय् सिधेका मस्त निह्नां बोना महराज्य सागल देशे सागल जुजुया-थाय् नौकरी याना च्वं च्वं वन । सागल जुजुं व भुतसुवा थःह्य विश्वास पात्रह्य मनु जुयावःगुलिं न्हापायाह्य पुलांह्य भुतसुवानायो लिक्कया पञ्चाल राज्य याह्य भुतसुवायात थःगु भुतयागु हर्ताकर्ता ब्याक्कं लः ल्हाना थःह्य भुतसुवा नायोयागु पदवि बिया संग्रह यानातल । भुतसुवा जुजुयागु चाकरी वनी बले थः मस्त निह्ना नं छें सुं विचायाइपि मदु गुलि थः नाप नाप्पतुं बोनायंकीगु जुयाच्वन ।

छन्हुयादिनस सागल जुजुं—“ध्व मस्त निह्ना सु ? छंकाय् पि ला ?” धका भुतसुवायाके न्यनेव—“भो महाराज ! जिह्ना हे काय्पि खः—“धका बिन्ति याःगुलिं सागल जुजु प्रसन्न मजुस्ये—“छं काय् खः धका जकं धाल । मस्त निह्ना जुलसां छह्यथे छह्य समान मजू ।” धका आज्ञा जूगुलिं भुत सुवानं मेगु खं कल्पनायाय् मफया काचाक्क—“भो महाराज ! थुपि मस्त निह्नास्या बौछह्य हे जूसां मांपि निह्ना जुया च्वन ।” धका बिन्तियाय् व जुजुं छुं जवाब मब्युस्ये सुमुकंतुं तुण्णिभूत जुया च्वं च्वना बिज्यात ।

समय बितय्जुया ववं आपालं मैना वर्ष ऋटे जुया वस्येलि व मस्त निह्ना दरिरे च्वंपि मनुतय् नाप आपालं विश्वास पात्र जुया वया, लिपा जूलिस्ये जुजुया ह्यथाय् मैञ्जा नाप समेतं ह्मितीपि त्वाय् पासापि जुया वल । समय बितय्जुया वंलिस्ये चूलनी कुमार व सागल जुजुया ह्यथाय् राजकुमारी निह्ना निह्नि थिथि ख्वा स्वया ह्मिता च्वं गुलि परस्पर प्रेमी जुया तोतां तोते मफैगु स्नेह दिन प्रतिदिन समुद्रया ज्वार बढे जुया वै थेंतुं याकनं याकनं बढे जुया वयाच्वन । छन्हु दरवारे दुने मस्त लट्टु ह्मिता च्वन । चूलनी कुमारं राजकुमारीयात हे जक लट्टु काय्के छ्वत । वं काः मवनेव राजकन्या या छ्यंले ल्हातं पाताक्क दाल । उगु समये राजकुमारी ख्वल । मैञ्जा खोगु सः जुजुं ताया—“जि ह्यथाय्यात दाह्य सु व ?” धका न्यने व राजकुमारी रक्षा याना च्वंतीपि धाईत ब्बां वया सो वल । राजकन्यां—“यदि जि ध्व मचां

जितः दाल घका श्वैत क्यना बिल घाःसा जिमि बौनं जि योह्य मचायात राज दण्ड बीगु अबश्य ।” घका मत्ती ल्वीका कुमारया उपरे स्नेह व प्रेमयागु बलं याना थःत दाःह्यसित क्यना मव्युस्ये—“जितः सुनानं मदा । लुफिहाना ख्वयागु खः ।” घका घया बिल ।

छन्हुयादिनस सागल जुजुं राज कन्याया छ्यंले ल्हातं दया च्वंहा चूलनी कुमारयात थःमं हे खंका—“श्व मचा छह्य भुत्सुवाया काय् थें नं मच्वं रूप रंग नं अत्यन्त बांला स्वेहे ययापुस्ये च्वं । सुखनानं ग्या धैगु नं मदु । उच्च जाति कुलयाह्य सन्तान थें च्वं घका मत्तीतया उखुनुं निस्ये चूलनी कुमारयात विशेषरूपं बांलाक बिचाः याका सुरक्षितज्वीक पालन पोषण याना तल ।

इपिं मस्त ह्यिता च्वनी थाय् राजकन्यायात बिचाः यार्पिं दास दासि तसें मैञ्जायात मधि चधि आदि नयगु वस्तु आपादयक बीहयेव राजकुमारिं थः पासापिं सकसितं इना नं व्यू । अथे इना बीबले मेपिं मस्तस्ये पुलिं चुया कोछुना आदर गौरव याना ल्हानिपातिनं फयाकाई । चूलनी कुमारं जुलसां दना हे राजकुमारीया ल्हातं मधि-चधि लाका जूसां नइगु जुया च्वन । सागल जुजुं थुगु चरित्र नं बांलाक स्वया बिज्याना च्वन ।

छन्हुया दिनस मस्त लट्ठु ह्यिता च्व च्वं चूलनी कुमारयागु लट्ठु जुजुया खाता तःले द्वाहाँ वन । राजकुमारया जाति अभिमानं याना— “श्व प्रत्यत्न जुजुया खाता तःले जि द्वाहाँ वनीह्य राजपुत्र मखु ।” घका मत्ती ल्वीका लट्ठु कठि छपु हया उकिं थिना साला काल । सागल जुजुं थुगुकारण नं बांलाक खंका—“श्व मचा जुलसां अबश्य भुत्सुवा नायोयाह्य खः हे मखु ।” धैगु निश्चय याना तुरन्त हे भुत्सुवा नायोयात सःतके छ्वया—“श्व मचा सुयाह्य सत्य-सत्यगु खं कं ?” घका न्यना विज्यात । भुत्सुवानं—“श्व मचा घाथे नं हे जिह्य खा” घका विन्ति-याय्व जुजुं तंमोगु भाव पिकया तलवार पिकया भुत्सुवाया छ्यंले यां कया—“जि जुलसां श्व मचा छह्य काय् खः मखु ब्याक्कं सीका तय्

धुन । खःगु खँ ब्याक्कं बिनित्या । यदि बांलाक यथार्थंगु खँ जित बिनित्ति मयास्ये सुचुकल धाःसा छंगु प्राण थ्वहे खड्गया च्वकां वनीगु भ्रवश्य ।” घका गजेंजुया न्यना बिज्याय्व भुतूसुवा सीगु भय खना मयाना— “भो महाराज ! यथार्थं सत्यगु खँ बिनित्ति यानाबी । एकान्तगु थासे च्वना जक न्यना बिज्याय्व महाराज !” घका थर थर खाःगु सलं बिनित्तियाय्व सागल जुजुं भुतू सुवायात एकान्तगु थासे बोनायंकल । अन थ्यनेव भुतूसुवानं थः सहित राजकुमारयात अभय दान फोना पञ्चाल राज्यया महाराज महाचूलनी जुजुया सद्यह्य काय् खः । घैगु आदि निस्ये यागु सकल खँ खुलास्त ज्वीक बिनित्तियाना बिल । सागल जुजुं चूलनी कुमार लुंयागु भुई तया नका तःह्य छह्य राजकुमार भ्रवश्य खः घैगु सीका बांलाक सुरक्षासाथं पुत्र थे लहिनातया भिखुदं दयावयेव थः म्हाय् नाप् विवाह यानाबिल ।

पञ्चाल राज्ये भुतू सुवा यागु छें बाचा ई तिले मितया भुतूसुवा बिस्युं वने धुनेव “भुतू सुवाया छें दुने भुतूसुवा, बया काय्ह्य व चूलनी राजकुमार स्वह्यं छथाय् दना च्वं बले छें मि नःगुजि इपिं स्वहां छेंया दुने दना च्वं बले लाना छें प्याहां वये मफाया मि पुना भस्म जुया सित”, घैगु समाचार देश छगुलि न्यंकनं फैले जुया वन । चलाक देवी महारानी जुलसां भुतू सुवाया छें मिनय् धुं कुस्येलि छम्भि ब्राह्मण याथाय् वना—“भो प्रिये ! छलपोलयागु इच्छा आफै आफ सम्पूर्ण जुल । भुतूसुवाया छें भुतूसुवा वया काय् व चूलनी कुमार दना च्वंबले वैगु छें मि नया इपिं स्वहां सिनावन महाराज !” घका बिनित्तियाय्व छम्भि ब्राह्मण अत्यन्त प्रसन्न जुल । हानं चलाक महारानी मि नया मि सीधुंका भुतू सुवा यागु छें लासा याथाय् क्वंगु चि ची चा क्कगु क्वें काय्के छवया—“थ्व क्वें जुलसां चूलनी कुमारपिनिगु हे खः ।” घका छम्भि ब्राह्मणयात क्यना श्मशाने यंका बांलाक भस्म ज्वीक उइके छवयाबिल । थुगु कारण क्यना भेरी परिव्राजकनीनं चूलनी जुजुयात प्राण बचेयाना ब्यूह्य अत्यन्त उपकारीह्य राजमाता खः घैगु जिक्कि याना बिनित्तियात ।

चलाक देवीयागु दोष

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनीयागु प्रश्न न्यना—“हे श्रमणनी ! जिमि मांयागु गुण अनन्त दुगु अवश्यनं खः । वसपोल यागु गुण अनन्त अप्रमाण दु धैगु जिं जक मस्यूगु मखु । थुगु प्रकारं अनन्त गुण दुसां-तबि जिगु गुण श्यंक ज्या यागु आपा जुया असह्य जुया च्वन । जिगु मने राजमाताया विषये असह्य ज्वीक दाह जुया च्वंगु छु धाःसा—

“जिह्वा राजमाता वैस वने धुं कुट्टा बुढि जूसानं ल्यास्येपि मिसातथें हेरा जड़े यानातःगु लुं यागु मेखलां चिना दवारं छगुलिं ह्वाला ह्वालां नस्वाक सुगन्ध अट्टरं बुला, मन्त्रीगणपिं जिथाय् हाजिर जुया च्वनी बले इपिं मन्त्री पिसं खंक धुवां धू पश्चिमं पूर्वं पूर्वं पश्चिमं दरवारया न्होने इरुथिरू जुया थःगु कामराग अधिकगु स्वभाव क्यना च्वं वै । राजमाता यागु मेखला सः दवारं छगुलिं हे गुञ्जाय्मान ज्वीक ताय्दया च्वं । हानं थःगु ल्यंगु चिप हे नं नके योग्य मत्रु थें च्वंपिं द्वार पाल, किसि मागः, सल च्यो, किसि च्यो, रिक्सल्ला इत्यादि व्यक्तियि सःता न्होने लाबले ताऊत बीक खं ल्हाना थःगु सुशीलगु चाल चलन श्यंक न्हिला ख्या याना च्वं च्वनी । हानं मेगुनं मे मेपिं जुजुपिं थाय् जिं हे इच्छा या थें च्वंक—

“भो महाराज ! चूलनी जुजुया राजहाता वया योह्य जुजु छह्य नाप विवाह याय्गु ईच्छा याना च्वन । जिह्वा राजमाता जुलसां प्रथम वैसया ल्यासे तय्गु गुणं सम्पूर्णं जुया च्वंगु दु । याकनं वया जिमि राजमाता यात विवाह याना यंका बिज्यां हुं ।’ धका जिगु भाषं थः थर्मं हे पत्र च्वया दूत तय्त बीके छवैगु । व पत्र प्राप्त जूपिं जुजुपिसं नं—“जिपिं जुलसां छलपोलया के अधिने च्वं च्वनापिं जुजुपिं जूगुलिं छलपोलया राजमाता यात योग्य मजू महाराज !” धका लिसः बियाहैगु जुयाच्वन । व ल्याहाँ वःपिं दूत-तस्यें जि मन्त्री भादौर परिषद पिनि दथ्वी च्वं च्वने बले उगु पत्र बोना क्यनीबले जिगु छयो त्वाल्हाना छ्वे थें छयो लटके याना खा पाऊंका च्वने माय्क शर्मिन्दा ज्वीका च्वना । थज्या थज्यागु आपालं दोष दुगुलिं जल राक्षसयात दकले न्हापालाक राजमाता यातनिं बियाछ्वे धका प्रकाश यानागु खः श्रमणनी ! धैगु लिसः बिया बिज्यात ।

नन्दादेवी यागु गुण

अनल भेरी परिव्राजकनी नं—“भो महाराज ! छलपोलया राज-
मातानं यानाबिज्यागु दोषया निमित्त जलराक्षस यात न्हापालाक बिया
छ्वेगु इच्छा दःसा बियाबिज्याय् फु । छलपोलया वडा महारानी
जुलसां आपालं गुण जक दतं मया मिसातय् मध्ये अत्यन्त रूप लक्षणं
सम्पूर्णं जुया च्वंहा छहा बडा महारानी जुया च्वन । छलपोलया हृदय
प्रसन्न ज्वीक अत्यन्त मधुरगु खं नं ल्हाय् सःहा खः । मचा बलेसं निस्स्ये
थौंया अद्यपि छलपोलया नाप मबास्ये न्हाबलेसं नाप नाप्पं जुया च्वंहा
छलपोलया क्पिपालु समान खः । चरित्र नं तःसतं बांला । क्रोध ह्यजुया
अत्यन्त तःधंगु भाग्य व लक्षणं सम्पूर्णं जुया च्वन । थथिज्याह्य विशेष
गुण लक्षणं सम्पूर्णं जूहा खी रत्न प्र म यानाकाय् अत्यन्त थाकु । थुगु
प्रकारं प्राप्तयानाकायत् अत्यन्त दुष्करह्य खी रत्न छुयानिमित्तं जल राक्षसयात
निकोयाखुसी बियाछ्वे धैबिज्यानागु ।” धका प्रश्न यात ।

नन्दादेवी यागु दोष

धूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनीयागु प्रश्नन्याना—“हे श्रमणी !
जिह्वा महारानी छःपिसं धाःथेतुं ब्याक्कं खं सत्य खः सां तबि थःगु गुण
स्थंज्या याःगु नं योकों दु । जि जुलसां राज्याधिपति पृथक जन जुया
च्वनागुलिं मेपि महारानीपि नाप कामभोग याय्गु इच्छा याना तःधंगु
प्रेम जुया वरुण आभूषण रत्न लुं, वह, आदि स्वीतं छुं बिल धाःसा व
नन्दादेवी महारानिं अप्रसन्नजुया उगु ज्याय् बाधाबिया रोकय् याना
बीयो । हानं व चीधिकःपि महारानीतय् मस्तयत् जि स्नेह याना छुं
तिसा वसतं तीका बी बले नं नन्दादेवी महारानी अप्रसन्नगु चित्तयाना व
मस्तय्गु तिसा वसः इपि ख्वेक ख्वेक जबर्जस्तिं हे लाका काय्यो । व
मचा मचापि काय् हन्यायपि ह्वाय् ह्वाय् ख्वया जिथाय् वैवले अत्यन्त
जिगु मन दुःखी जुया हृदये मि हे च्याना वलला धैथे च्वंक कष्ट जुया
वः । थुगु प्रकारं जिगु हृदय दुःखीयाय् योह्य महारानी जुया जि जल-
राक्षण यात निकोया खुसी बियाछ्वे धैगु खः तपस्विनी ।” धका जुजुं
लिसः बिया बिज्यात ।

तिखिण मन्ति यागु गुग

अनंलि भेरी परिव्राजकनीनं महारानीयागु आज्ञा जूगु दोषया निम्तिं जल राक्षस यात बिया छ्वयगु इच्छा दःसा बिया छ्वे फु । छलपोलया किजा तिखिणमन्ति कुमार जुलसां अत्यन्त उपकारीजक मखु छलपोल मद् राज्ये बिज्याना च्वं बले छम्भि ब्राह्मणयात हटे याना राज्यया दुनेपिने सकभनं सुख शान्ति फैले यानाबिल । थःगु ल्हाती च्वंगु राज्य थःमं अनुभव मयास्ये मेगु देशे बिज्यानाच्वंह्य छलपोलयात आपालं सेना-सिपाहित मुंका वना लस्वया ह्या बौया राज सम्पत्ति व्याक्कं छलपोलया ल्हाती लःल्हाना बिल । छल पोलया किजा चलाया न्हिप्यं च्वकाय् लाक्क वाणं कय्के फुपिं घनुषधारी वीरतय्यासिनं वाण चलेयायगुली जाह्य खः । हानं अज्यागु हे तीक्ष्णगु प्रज्ञा बुद्धि युक्त जुया अत्यन्त वीर गुणं युक्तजुयाच्वंह्य खः । थुलि मछि उपकारी जुया गुणाङ्गं सम्पूर्ण जुयाच्वंह्य किजायात स्वकोया खुशी छुयानिम्तिं जल-राक्षसयात बियाछ्वे घयाबिज्यानागु ?” घका प्रश्न यात ।

तिखिणमन्ति कुमारं छम्भि ब्राह्मण यात परलोकछोगु खँ

भेरी परिव्राजकनीनं धाःगु खँया दथ्वी तिखिणमन्ति कुमारं छम्भि ब्राह्मणयात परलोक छोगु खँ गथे धाःसा-राजमाता चलाकदेवी छम्भि ब्राह्मण नाप फँसेजुया महाचूलनी जुजुयात विष नका स्वर्गवास छोबले तिखिणमन्ति कुमार मांया गर्भे दुने हे तिनि । छम्भि ब्राह्मणं राज्य ल्हाती कायधुंकातिनि जन्म जूह्य जूगुलि छम्भि ब्राह्मणं थःह्य हे काय् समानं स्नेह याना पालन पोषण यानातल । तिखिणमन्ति कुमार ल्याय्हा जुयावयेव थ्व खङ्ग जोना न्हाबलेसं छ जिगु सेवास हाजिर जुयाच्वने मा धेगु छम्भि ब्राह्मणं कुमारयात आज्ञा बियातल । तिखिण कुमारं नं ब्राह्मणयात थः हे सद्यह्य बौ समझे जुया आदर-गौरव सहित सेवा सत्कार यानाच्वन । तदनन्तर आपा समय बितय्जुयावने न्ह्यो मन्त्री छह्य-स्यां-“हे राजकुमार ! थ्व ब्राह्मण जुजु छंह्य सद्यह्य बौ मखु । छ कुमार छं मांया गर्भे हे तिनिबले छं मामं छं सद्यह्य बौ यहाराराजयात विष नका

स्वर्गवास छवया थः योह्य ल्यवः थ्व छम्भि ब्राह्मणया ल्हाती राज्य लः ल्हाना बिल । छःपिं जुलसां महाचूलनी महाराजया सद्यह्य राज पुत्र खः ।” धका कनेव तिखिणमन्ति कुमारं अत्यन्त क्रोध पिकया छगू उपाय याना थ्व नीचह्य ब्राह्मण जुजुयात स्यानाछ्त्रे माल ।” धक मत्ती तथा च्वन ।

थथे मत्ती तथा थः सेवकत निह्य सःता छह्यसित थःगु ल्हाती च्वंगु खड्गत्रिया मेह्य सित—“छं जुलसां जि राजदरवारे वनेबले जिगु ल्मू ल्यू वया च्वंहा राजपुरुषयाके च्वंगु खड्ग लाका थ्व जिगु खड्ग खः छं छाया कयाहयागु धका भकड़ा या ।” धका धया स्येनेकने याना राजदरवार पाखे वन । व सेवक निह्यसिनं नं कुमारं धयातः थें तुं खड्गया लागी भकड़ायाना ल्वायुथया च्वन । छम्भि ब्राह्मणं व ल्वापुया सः ताया थ्व छुक्रियागु कोलाहल सः धका न्यना राजपुरुष छह्यसित स्वके छ्वेव स्वया वःह्य मनुनं खड्ग छपुया लागी निह्य सेवकत ल्वाना च्वंगु सः खः महाराज ! धका बिन्तियावल । छम्भि ब्राह्मणं व खं न्यना, छह्यस्यां छह्यसिके लात्तु लाका ल्वाना च्वंगु खड्ग स्वीगु खः अले धका न्यनेव तिखिणमन्ति कुमारं—“भो महाराज ! थ्व खड्ग जुलसां जितः छलपोलं दयातया बिज्यागु खड्ग खः । जिह्य सेवक छह्यसित बिया तथागु मेह्य राजपुरुष छह्यस्यां वैगु खड्ग धका लाकः वःगुलिं थुगु ल्वापु जूगु खः महाराज !” धका बिन्तियात । अले जुजु जुयाच्वंहा छम्भि ब्राह्मणं—“हे प्रिय पुत्र ! छं छु खं बिन्ति याना च्वनागु ग्राम ? अथे जूसा व खड्ग आःथथें हे थन जिथाय् कया हति हूँ । पुत्रयात जि बिया तथागु व खड्ग खःसा जि बांलाक ह्यसीमाःगु खः ।” धका आज्ञा जुया खड्ग थःथाय् लिक्क काय्के छवत ।

उगुसमयस तिखिणमन्ति कुमारं छम्भि ब्राह्मणयागु आज्ञानुसार व राजपुरुषया ल्हातीच्वंगु खड्ग कया डापं पिकया भो पिता महाराज ! थ्व खड्ग छलपोलं जितः बिया बिज्यागुखः मखु स्वयाबिज्या ना धका क्यने भाय् याना लिक्क वना ह्यम्भि ब्राह्मणयागु गःपते यां कया वहे खड्गं प्रहार याय्व ब्राह्मणयागु छ्येँ चंदक प्यंदना वना कुमारया

तुति के वना ग्वारातू वन । कुमारं छम्भि ब्राह्मण यात परलोक छ्वे धुंका राजदरवार छगुलि लखं बांलाक सीकेदिया राजधानी ध्वजा पटाका आदि बोयेका छायेपेनेबी धुंका राज्याभिषेक मङ्गल उत्सव न्यायका थः बौयागु राज्य व्याक्कं थःगु ल्हाती कया राज्य चले-याय्त स्वत ।

तिखिणमन्ति कुमारं राज्याभिषेक काय्त ठिक याय्व चलाक देवी महारानि—“हे प्रिय पुत्र ! चूलनी ब्राह्मदत्त कुमार धैह्य छं सद्य दाजु छहा ब्राह्मणयागु भयं याना मद् राज्य पाखे बिस्सुं वना च्वंगु दनि । थौ कन्हे मद् राज्य सागल देशे वया पत्ति नाप्पं वास याना च्वंगु दु ।” घका कनेव तिखिणमन्ति कुमारं आपालं, सिपाहिं सेना गणपिसं चाहुयेका मद् राज्य सागल प्रदेशे वना थः दाजुयात लसोया बोना हया थः बौयागु सम्पत्ति राज्य व्याक्कं लःल्हाना बिल । तिखिणमन्ति राजकुमारं छम्भि ब्राह्मणयात परलोक छ्वया थःगु बुद्धिया तीक्ष्णता कयना व्यूगुलि व वैक्य विवेक विचार आपालं दुह्य राजपुत्र जूगुलि वैगु नां ‘तिखिणमन्ति’ घका लोक प्रख्यान्त जुया वन ।

तिखिणमन्तियागु दोष

चूलनी ब्राह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनी यागु प्रश्न खँ न्यना—“हे... श्रमणनी ! जिमि किजा जुलसां छःपिसं घागु गुण-उपकारं सम्पूर्ण जुया च्वंगु अवश्यनं खः । उकियानिम्ति नं जि थः किजायात तःघगु पदबि बियातयागु दु । अथे याना तयेकं तयेकं जि जुजु खः धैगु हे नापं पर्वा मयास्ये थःगु गुण थःमं याना तयागु उपकार हे जक बारम्बार प्रकाश याना जितः हेला याना च्वनी । आनं न्हापार्थे बांलाक वया जिथाय् हाजिर जू मवः । थज्या थज्यागु दोष दुगुलियाना थः प्रियह्य उपकारीह्य किजा हे जूसानं सोकोया खुसी जलरक्षसयात बी धैगु खः ।” घका लिसः बिया बिज्यात ।

धनुसेखयागु गुण

तदनन्तर मेरी परिव्राजकनीनं किजा कुमारयागु दोष या निम्ति लजरक्षसयात बीगु इच्छाजुसा बीफु धाय् । छलपोलया त्वाय्-पासा

घनुसेख जुलसां छलपोलया प्रियह्म पासा जुया अत्यन्त उपकारी जक जुलं मया । छलपोल नाप नाप्पं जन्म जूह्म समानगु बैश दुह्म नं खः । हानं मचा बले निस्ये न्नाप नाप्पं ह्यिता तःधिक जुया वःह्म कातुह्म मित्र खः । हानं मचा बले निस्ये थःगु किपालु थे न्नाप नाप्पं तःधिकः जुया वया सुख स्यूसां दुःख स्यूसां समान अधिकार दुह्म उत्तमह्म धात्थे याह्म त्वाय्-मित्र नं खः छलपोलया लागी वं न्हिने, चान्हे, तांनो, चिकु मधाः । छलपोलयागु न्ह्यागु ज्या जूसां वं गबलेसं हे आनाकानि मया । मचाबलेसंनिस्ये थौया अद्यापि छलपोया इच्छानुसार छलपोलयागु हित जक स्वयाजुह्म थथि ज्याह्म भिह्म-उत्तमह्म त्वाय्-पासा ज्वीकं नापं छुया-निम्न वयात प्यकोयाखुसी जलराक्षसयात बिया छ्वे घयाबिज्यानागु ?” घैगु प्रश्नयात ।

घनुसखयागु दोष

धूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनी यागु प्रश्न खं न्यना—“भो श्रमणी ! जिह्म भूतसुवा जुयाच्वंहा घनुसेख जुलसां छःपिसं आज्ञा जुया बिज्यागु गुणाङ्गं सम्पूर्णं जूह्म अवश्य खः । अथे जूसांतबि न्हापा गरीबगु अवस्था जुया दुःख सिया जुयाबले नाप नाप्पं च्वना नाप्प नाप्पं नया—त्वना नाप नाप्पं न्हिला म्हिता सना जुया थे तुं आः थौकन्हे नं जि जुजु खः घैगु भाव मतस्य, गौरव सत्कार मयास्ये जि राज सभास मन्त्री सेनापति, भार्दारि गणपि नाप च्वं च्वने बले न्हापा थे तुं न्हिला ख्यायाना अवस्था यात मल्वेक सना जूगु जक मखु जितः गिजेयाना हसि-ठ्ठु याय् यो ! हनं जि थःगु कोठाय् महारानी नाप, खापा तिना रसरङ्ग ख्याः याना सुख आनन्द पूर्वकं च्वं च्वनेबले नाप्पं च्वंगु कोठाय् सुला जि मखं च्वना चिवा कया च्वने यो । “जि जुलसां जुजु याथाय् रोकटोक मदुह्म वने ज्यूह्म व्यक्ति खः ।” घका जित यत् किञ्चित् हे पर्वा मतस्ये ध्वारां-धिरि खापा चाय्का सरोसर द्वाहां वये यो । जितः आदर गौरव याय् मसःगु व वास्ता मतःगु दोषं याना जि वयात न्यागु नम्बरे तया जलराक्षसयात बी घयागु खः तपश्चीनी ! “घका लिसः बिया बिज्यात ।

केवट्ट ब्राह्मण यागु गुण

अनंलि भेरी परिव्राजकनी नं—“छलपोलया त्वाय्-पासा यागु घयात्रिज्यागु दोषया निमित्त जलराक्षसयात बीगु इच्छा जूसा थबिया छ्वया बिंब्याहूँ । छलपोलया प्रधान मन्त्री जुयाचलंह्य केवट्ट ब्राह्मण जुलसं अत्यन्त उपकारीह्य जक मखु थुगु निमित्त यागु कारणं याना थुगु भिगु अर्थ सिद्ध ज्वीफु । थुगु निमित्तयागु कारणं याना थथिज्यागु अनर्थ सिद्ध ज्वीफु घका सकल निमित्त स्वया भविष्य वाणी याय्गुली कुशल जुया अने अनेपि मनूतय्गु भाषानं सः स्यूह्य खः । लक्षण शास्त्र निघण्टु शास्त्र, कौटुम शास्त्र, इतिहास शास्त्र सहित सोंगु वेद सास्त्र ब्याक्कं सयालि भूमिकम्प ज्वीगु, वन पर्वतादि हाला हैगु इत्यादि भूमि निमित्त, सूर्य ग्रहण, चन्द्र ग्रहण, नगु कुत्युं वैगु आदि आकाश निमित्त सोया फला फल सकतां धाय् फुह्यःखः । दिन, घटि व स्वप्न यागु फलाफल नं ठीक ज्वीक कने सः । न्यी न्हेय्गुः नक्षत्रे नं अङ्क गणित जोरे याना स्वया भिनिगु राशि पिकाय्गु, सूर्य, चन्द्र आदि च्यागु ग्रह यागु वर्ष, मैना न्ह्याना वनीगु समय-बेला ऋतु, कृष्ण पक्ष, शुक्ल पक्ष नं बांलाक हिसाब याना विभक्त याना बी सःह्य खः । महिना नाप नक्षत्र योग स्वया अनर्थ ज्वीगु सुभ-लाभ ज्वीगु फलाफल सीकेत थुगु नक्षत्र द्वारा थुगु दिशा पाखे यात्रा याय्मा । थुगु नक्षत्र यागु अनुसारं देशे द्राहाँ वनेगु यात्रा याय्मा । थुगु नक्षत्र यानु अनुसारं देशं प्याहाँ वनेगु यात्रा याय् योग्य जू मजू इत्यादि प्रकारं सकल याय्माःगु अने अनेगु ज्या खँ मामलास याय्त्यो मत्योगु नक्षत्र नं बांलाक ह्यस्यू । मेपित कना क्यना बीफुह्य नं खः । थ्व च्वे घया वयागु गुणाङ्क रासि सम्पूर्णं जुया च्छंह्य महा पण्डित रत्न यात छुयानिमित्त न्याकोया खुसी जल राक्षसयात बी घया बिज्यानागु ?” घका प्रश्न याना बिन्ति यात ।

केवट्ट ब्राह्मण यागु दोष

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनी यागु प्रश्न न्यना—“भो श्रमण नो ! जिमि प्रधान मन्त्री छलपोलं धाःगु ब्याक्क गुणं सम्पूर्णं जूह्य खः ।

तथापि व प्रधान मन्त्री जिथाय् हाजिर जू वै बले के पाखे दृष्टि तया छ्यो कोछुना आदर गौरव साथ हाजिर मजुस्ये ग्यानापुस्ये च्वंक, मिखा तोलःहं च्वंक, गो गो धाय्क, ततः गो ज्वीक मिखा कना स्वे हे तंमो ख्वा याना च्वं च्वने यो । थुगु दोषं याना जि वयात जल-राक्षसयात बी घयागु खः तपश्विनी !” घका प्रश्न या लिसः बिया बिज्यात ।

चूलनी जुजुयागु गुण

तदनन्तर भेरी परिव्राजकनीनं चलाकदेवी आदि न्याहा सित च्चे घया वःगु दोषया निर्मित जलराजसयात बिया छ्वया बिज्याय्सा थ बिया छ्वया बिज्यां हूँ । थःगु राज्य भव भोग सुख ऐश्वर्य सम्पत्तियात छुं हे पर्वा याना मबिज्यास्ये छलपोलं थःत छाय् न्हापालाक जल-राक्षसयात बी धैबिज्यानागु ? महोसध छहा बाकि दनि मखुला ? गथि ज्पागु गुण उपकार खना छलपोलं महोसध छहा ल्यंका तया बिज्यानागु ? छलपोल महाराज छचाखेरं समुद्रं चाउला च्वं गुलि थ्व जम्बू द्वीप छगु लिं महासमुद्र रूपी मारवालि चा समानं चाहुला च्वन । रत्न यागु खानि तं जुया च्वन । थःपाय्सतं विशाल जुया महा जनता पिसं संकीर्णं जुया च्वंगु जम्बू द्वीप छगुलि जय ग्रहण याना कया बिज्यागु युद्ध भूमि दया, ततः धंगु राष्ट्र, जनपदया श्वेत छत्रधारी जुजुपित त्याका राज्य याना आपालं राजा महाराजा परिषदपिसं चाहुयेका चक्रवर्ति जुजुयागु सुख ऐश्वर्य गुणं ज्वाला ज्वालां ठिना च्वना बिज्यानागु मखुला ? थुगु प्रकारं एक छत्र चक्रवर्ति जुजु जुया बिज्यागु अनुसारं देश विदेशं अप्सरा समानं रूप बांलापिं पुत्रि रत्न हया च्छेयाय् हःगुलि सखी सहेलिपिं भिखुदोहा दया, व सखी सहेलिपिं हीरा, माणिक्य, मोनि, पन्ना आदि रत्नं तिया तल । लुं यागु तुकि मारवालिचा लुं चा आदि ज्वाला ज्वालां थिना च्वंगु तिसां छायापा घात्थेन हे शोभाय-मान जुयाच्वन । थथि ज्यागु तःधंगु राज सम्पत्ति काम सम्पत्ति छुं हे भय अन्तराय शोक धैगु मदय्क अनुभव यानाबिज्याना च्वंहा चक्र-

वर्ति जुजु छलपोल खः । “आपालं सम्पत्ति दुर्षि दीर्घ आयू ज्वीगु
आशिका याः ।” धैगु पुलांषि मनु तय्गु वाक्य अनुसार थःगु तन मन
निगुलि सुख पूर्वकं च्वने दयेकं दयेकं छु कारणं—गुगु कारणं याना थःगु
प्राणयात वास्ता मयास्ये जलराक्षसयात बिया महोसध पण्डितयात रक्षा
यानातय् धया बिज्यानागु ?” धका प्रश्न यात ।

महोसध यागु गुण

चूलनी ब्रह्मदत्त जुजुं परिव्राजकनी यागु प्रश्न न्यना—भो श्रम-
णनी ! महोसध पण्डित जुलसां जिगु राज्ये वया थौंया अद्यापि पण्डित-
यागु दोष अवगुण अणु धू छफुति प्रमाणं हे नापं मखना । हनं व
पण्डित भूत, भविष्यत, वर्तमान सोंगु समयेसं फाइदा ज्वी मज्वीगु
निगुलि फला फल बांलाक स्यूह्य खः । सुं मेपित स्वंगू कर्म द्वारा नं
द्वेष भावयाय् मसः । पण्डितया जीवन अन्त मजुवं जि स्वर्गवास जुया
वं सां जिह्य काय् छय् तक्कं नं पण्डितं बिचायाना सुरक्षा याना तैगु
जुगुलि, जि जुलसां याऊंस्ये च्वंक निश्चिन्त जुया परलोक जुया वने दै ।
पण्डित महोसध जुलसां सकल जनतापिनिनु वर्तमान काल भविष्य
काल निगुलीसं सुख मङ्गल याना बीफुह्य छह्य ब्यक्ति नं खः । धुगु
प्रकारं अत्यन्त.उपकार गुण विशेष दुह्य ब्यक्ति छह्य जुगुलि जलराक्षस-
यात जियासिनं न्हापालाक बिया छ्वेगु साहस मयाना । जि थः हेनि
न्हापालाक याऊंस्ये च्वंक सिना वने तपश्चिनी !” धका पूर्ण चन्द्रमायात
प्रशंसा याना क्यना.बी थें बोधिसत्त्वयागु गुण रासि विशेष रूपं वर्णना
याना च्चेतया कना बिल ।

अनलि भेरी परिव्राजकनीनं—“थुलि जक जनता पिनि दथ्वी
थुलि गुण खं ल्हाय् मात्रं महोसध पण्डितयागु गुण प्रकट ज्वी माक्को
प्रकट मज्जनि । प्रजागणपिं तथा आपालं जनतापिनि दथ्वी च्वना थुगु
पहेलि—प्रश्न न्यना जुजुं लिसः बीके दःसा महा समुद्र लःया द्योने आपालं
चिकं हया लुना बीथेंतुं आपालं थासे फिजे जुया वना महोसध पण्डित-
यागु गुण उपकार विशेष रूपं प्रसिद्ध ज्वी माक्को अवश्य प्रसिद्ध जुया

वनी ।” धका मत्ती ल्वीका चूलनी जुजुयात सःता राजदरवारया च्वं काहाँ वया मैदान-तिनिख्यो छगुली मण्डप दय्का लासा लाय्के बिया थः थःगु थासे च्वना मन्त्री सेनापति भार्दारगणपिं सकलें मुंका चूलनी जुजु याके न्हापा थें हे तूं जलराक्षस यागु पहेलि-प्रश्न ब्याक्कं न्यन । चूलनी जुजुं नं न्यको प्रश्नयागु लिसः च्वं निस्ये कोथ्यंकां न्हापाया थें हे तूं ग्राज्ञाजुया बिज्यात ।

थुगुप्रकारं प्रजागणपिं व जनता पिनि दथ्वी बोधिसत्त्व पण्डितयागु विशेष गुण प्रशंसा याना प्रकट याय्धुंकालि रत्नयागु छेँ माणिक्य यागु गजू छुनाबी थेंतुं भेरी परिव्राजकनीनं थमं हानं अधिक प्रशंसा याय्गु इच्छा याना “भो...भो...पञ्चाल राज्ये च्वंपिं जनतापिं !. ग्राः नकतिनि महा प्रतापी जुयाबिज्याकह्य चूलनी महाराजं लिसः बिया बिज्यागु खँ ब्याक्कं सकसिनं ताः मखुला ? चूलनी जुजुया अत्यन्त गौरव आदर याना तःपिं राजमाता, बड़ा महारानी, किजा कुमार, त्वाय्-पासा, प्रधान मन्त्री व थःगु प्राण यात समेतं वास्ता याना मबिज्यास्य निर्भीत जुया जलराक्षसयात न्हापालाक बियाछ्वया बिज्याय् धका घया बिज्यात । थन थ्यंकाः वया ता मद्रुनिहा महोसध पण्डितयात जुलसां प्रज्ञायागु गुण उपकारं याना श्रेष्ठगु प्रेम व स्नेहया निर्मित न्हापा लाक जलराक्षसयात बिया मबिज्यास्ये खुशि प्रसन्न साथं रक्षा याना तया बिज्यात । उकियानिर्मित प्रज्ञा-बुद्धि धैगु सकल इच्छा पूर्ण याना बीगु चिन्तामणि रत्न थें, वना वना थाय् सकल प्रकारयागु सुख ऐश्वर्य भव भोग सम्पत्ति दय्काबीगु जूगुलिं अत्यन्त अनर्घ जुया उकियागु मू थुलि उलि धका सुनानं पार लगेयाय् फैमखु । सत्पुरुष जुयाच्वंपिं छिक्किपिसं बांलाक बिचाः याना स्वे फय्के माः । ग्राः थ्व वर्तमान समयस थःगु हित मेपिनिगु हित फछिं फक्को अप्पो ज्वीक ज्या सना यंका लिपा परलोक जुया वने बले नं मनुष्य गति, देव गति धैगु सुगति मार्गस निश्चयनं थ्यंकाः यंका मार्ग, फल, निर्वाण जथार्थ असलिगु सुखनं घात्थेनं हे साक्षात्कार यानाबी फु खनी ।” धका बोधिसत्त्व पण्डितयागु प्रज्ञा

गुण थःमं नं फको प्रशंसा याना जनतापिनिगु न्हाय्पने, च्चिकनं थ्यगु कषायर्थेतुं भिजेजुया दुने हृदये थ्यंक् द्वाहां वंक् कंना बिल ।

गौतम बुद्ध जुयाबिज्याइह्त्वा बोधिसत्त्व पण्डित जलराक्षस पहेलि-प्रश्न याना क्यं बलेसंनिस्थे जम्बूद्वीप छगुलीसं प्रसिद्ध व प्रकट जुया चक्रवर्ति जुजु छह्त्वा तोता वयाक्स्सं च्वंगु सुख-ऐश्वर्यं भव भोग सम्पत्ति अनुभवयायां जन्म भर तक्क जुजुयागु हित प्रजागणपिनिगु हित-उपकार याना च्वं च्वं आयू फुना वस्यंलि थुगु लोकं च्युत जुया वना तावतिस देवलोके जन्म जू वन । बोधिसत्त्वयागु अववाद उपदेशे च्वं च्वंपिं सत्पुरुष जनपि नं थुगु लोकं च्युत जुयावनेव बोधिसत्त्वपिनि वासस्थान जुया च्वंगु तावतिस भवने तुं जन्म जूवना बांलाक खुशि प्रसन्न साथं समय बितय याना च्वंवन । बोधिसत्त्वयागु अववाद उपदेशे मच्चंस्ये दुश्चरित्र चरित्र-हीन जुया मूर्ख-बाल जुया जूपिं मनूत जुलसां मरण जुया वंबले थः थःगु कर्म अनुसारं साला यंकथाय्, थ्व पृथिवीया तःले च्यागू महानरके वना जन्म जूवन ।

जातक संग्रह

तथागत संम्यक सम्बुद्धं थ्व महोसघ महाजातक देशना याना बिज्याना अन्तस-“प्रिय पुत्र भिक्षु संघपिं ! जि तथागत जुलसां आः थुगु आत्मभावेजक प्रज्ञा महान जूगु मखु । न्हापा न्हापायागु जन्मे महो-सघ घाय्का जन्म जुयाबलेनं महान् प्रज्ञावान्हा व्यक्ति हे जुया वयागु दु ।” घका आज्ञा जुया बिज्याना जातक हानं छको संग्रह याना क्यना बिज्याय्माःया निर्मित्त-“आःयाह्य उप्पलवण्ण भिक्षुनीजुलसां उगु समयस भेरी परिव्राजकनी जुयाच्चन । सुद्धोदन महाराज जुलसां महोसघया बौ सिरिवड्ढन महाजन खः । महामायादेवी जुलसां महोसघया माता सुमनादेवी महाजननी खः । अमरादेवी जुलसां आःयाह्य यशोधरा खः । आत्मैरामया बच्चा जूह्य आयुष्मान आनन्द खः । चूलनी जुजु जुलसां आयुष्मान सारीपुत्र खः । केवट्ट ब्राह्मण जूह्य देवदत्त खः । चलाकदेवी जूलसां थुल्लनन्दा भिक्षुणी खः । पञ्चालचन्दी जुलसां सुन्दरी परिव्राजिका

(२६२)

खः । मैनानी जूह्य मल्लिकादेवी खः । कामिन्द मन्त्री जूलसां अम्बट्ट
माणवक खः । पक्कुस मन्त्री जूह्य पोट्टपाद भिक्षु खः । देविन्द मन्त्री
जुलसां पिलोटिक माणवक खः । सेनक मन्त्री जूह्य आयुष्मान महा-
काश्यप खः । उदुम्बरादेवी जूह्य मङ्गलिका धैह्य मिसा खः । विदेह
जुजु जूह्य कालुदायी मन्त्री खः । महोसघ पण्डित जूयाह्य जुलसां जि हे
बुद्ध खः ।” घका मुख पद्य द्वारा आज्ञा जुया विज्यात ।

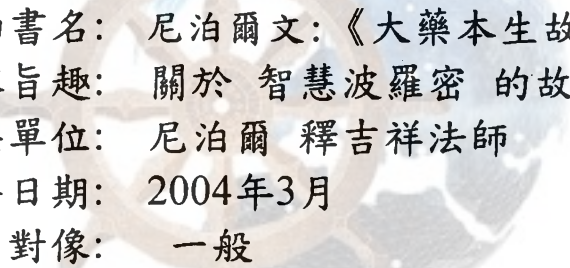
महोसघ महाजातक
सिधल ।

महोसध महाजातक : --

अनुवादक

詳細書名： 尼泊爾文：《大藥本生故事》
內容旨趣： 關於 智慧波羅密 的故事
提供單位： 尼泊爾 釋吉祥法師
提供日期： 2004年3月
適用對象： 一般

DEDICATION OF MERIT

May the merit and virtue
accrued from this work
adorn Amitabha Buddha's Pure Land,
repay the four great kindnesses above,
and relieve the suffering of
those on the three paths below.

May those who see or hear of these efforts
generate Bodhi-mind,
spend their lives devoted to the Buddha Dharma,
and finally be reborn together in
the Land of Ultimate Bliss.
Homage to Amita Buddha!

NAMO AMITABHA

南無阿彌陀佛

《尼泊爾文：大藥本生故事》

財團法人佛陀教育基金會 印贈

台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec 1, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel: 886-2-23951198, Fax: 886-2-23913415

Email: overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

This book is strictly for free distribution, it is not for sale.

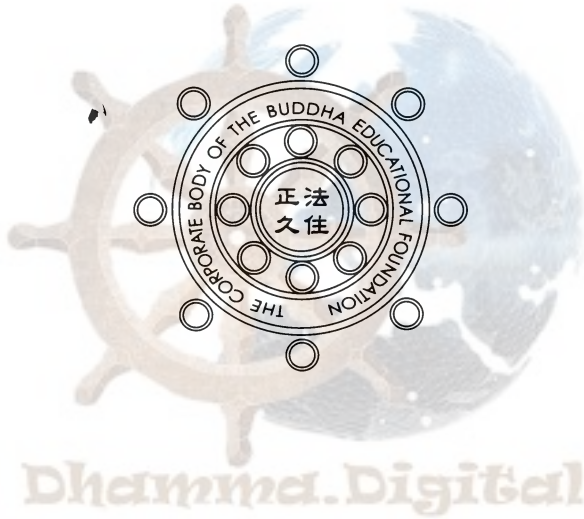
Printed in Taiwan

10,000 copies; Jul 2004

NE020-3842

As this is a Dhamma text,
we request that it be treated with respect.
If you are finished with it,
please pass it on to others or
offer it to a monastery, school or public library.
Thanks for your co-operation.
Namo Amitabha!

Dhamma.Digital

《尼泊爾文：大藥菩薩本生故事》

財團法人佛陀教育基金會 印贈

台北市杭州南路一段五十五號十一樓

Printed and donated for free distribution by

The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation

11F., 55 Hang Chow South Road Sec I, Taipei, Taiwan, R.O.C.

Tel:886-2-23951198,Fax:886-2-23913415

Email:overseas@budaedu.org

Website: <http://www.budaedu.org>

This book is for free distribution, it is not for sale.

यो पुस्तक निःशुल्क वितरणको लागि हो, बिक्रीको लागि होइन ।

Printed in Taiwan

NE020